

**SENAT
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
VIII KADENCJA**

Warszawa, dnia 29 marca 2013 r.

Druk nr 321

RZECZNIK PRAW DZIECKA

Marek Michalak

**Szanowny Pan
Bogdan BORUSEWICZ
MARSZAŁEK SENATU
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Szanowny Panie Marszałku,

zgodnie z treścią art. 12 ust. 1 Ustawy z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz. U. z 2000 r. Nr 6, poz. 69, z późn. zm.), przedkładam Informację Rzecznika Praw Dziecka za rok 2012 wraz z Uwagami o stanie przestrzegania praw dziecka.

Z wyrazami szacunku

(-) Marek Michalak

INFORMACJA O DZIAŁALNOŚCI

**RZECZNIKA PRAW
DZIECKA**

ZA ROK 2012

**ORAZ UWAGI
O STANIE PRZESTRZEGANIA
PRAW DZIECKA**

Warszawa 2013

Nie ma dzieci – są ludzie

Janusz Korczak

SPIS TREŚCI

I.	RZECZNIK PRAW DZIECKA	7
II.	OCHRONA PRAW DZIECKA	12
1.	PRAWO DO ŻYCIA I OCHRONY ZDROWIA.....	12
1.1	Wystąpienia generalne.....	12
1.2	Sprawy indywidualne	24
2.	PRAWO DO WYCHOWANIA W RODZINIE	29
2.1	Wystąpienia generalne.....	30
2.2	Sprawy indywidualne	47
3.	PRAWO DO GODZIWYCH WARUNKÓW SOCJALNYCH.....	70
3.1	Wystąpienia generalne.....	70
3.2	Sprawy indywidualne	73
4.	PRAWO DO NAUKI	78
4.1	Wystąpienia generalne.....	79
4.2	Sprawy indywidualne	92
5.	PRAWO DO OCHRONY PRZED PRZEMOCĄ, OKRUCIEŃSTWEM, WYZYSKIEM, DEMORALIZACJĄ, ZANIEDBANIEM ORAZ INNYM ZŁYM TRAKTOWANIEM.....	113
5.1	Wystąpienia generalne.....	113
5.2	Sprawy indywidualne	126
III.	POSTĘPOWANIA PRZED TRYBUNAŁEM KONSTYTUCYJNYM I SĄDEM NAJWYŻSZYM.....	155
IV.	SPRAWY SĄDOWE I ADMINISTRACYJNE	157
V.	DZIAŁALNOŚĆ KONTROLNA	180
VI.	WSPÓŁPRACA Z ORGANAMI WŁADZY	202
VII.	WSPÓŁPRACA Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI	209
VIII.	WSPÓŁPRACA MIĘDZYJARODOWA.....	214
IX.	UPOWSZECHNIANIE PRAW DZIECKA.....	230
1.	Działalność bieżąca.....	230
2.	Wydarzenia.....	232
3.	Udział w konferencjach i seminariach.....	235
4.	Kampania społeczna „Nie ma dzieci-są ludzie”	237
5.	Honorowe patronaty.....	238

UWAGI O STANIE PRZESTRZEGANIA PRAW DZIECKA.....	239
ZAŁĄCZNIKI	259
Załącznik nr 1 – Wykaz wystąpień generalnych	260
Załącznik nr 2 – Wykaz spraw podjętych w latach 2005-2012	272
Załącznik nr 3 – Wykaz spraw podjętych w latach 2008-2012 z podziałem na kategorie	273
Załącznik nr 4 – Wykaz kategorii spraw zgłoszonych w 2012 roku.....	274
Załącznik nr 5 – Przystąpienia do spraw sądowych i administracyjnych.....	275
Załącznik nr 6 – Przystąpienia do spraw sądowych i administracyjnych w latach 2009-2012 – wykres	292
Załącznik nr 7 – Wykaz wydarzeń, objętych honorowym patronatem Rzecznika Praw Dziecka.....	293
Załącznik nr 8 – Wybrane konferencje i seminaria	306
Załącznik nr 9 – Wybrane spotkania w ramach promocji praw dziecka	315
Załącznik nr 10 – Postawy społeczne wobec bicia dzieci – raport z badań.....	323
Załącznik nr 11 – Działalność Rzecznika Praw Dziecka w opinii społecznej.....	350
Załącznik nr 12 – Skład osobowy Rady Doradczej Rzecznika Praw Dziecka	352
Załącznik nr 13 – „Deklaracja warszawska”	354

Art. 12.1 Rzecznik przedstawia Sejmowi i Senatowi, corocznie, nie później niż do dnia 31 marca, informację o swojej działalności i uwagi o stanie przestrzegania praw dziecka

(Ustawa z dnia 6 stycznia 2000 roku o Rzeczniku Praw Dziecka, Dz. U. z 2000 r. Nr 6, poz. 69 z późn. zm.)

I. RZECZNIK PRAW DZIECKA

7 lipca 1991 roku Rzeczpospolita Polska ratyfikowała Konwencję o Prawach Dziecka, co dla organizacji pozarządowych i środowisk działających na rzecz praw dzieci było impulsem do postulowania utworzenia instytucji Rzecznika Praw Dziecka. Rezultatem tych działań było wprowadzenie do Konstytucji RP z 1997 roku przepisu dającego podstawy prawne dla powołania Rzecznika. W art. 72 ust. 4 Konstytucja stanowi, iż „Ustawa określa kompetencje i sposób powoływania Rzecznika Praw Dziecka”. Tym samym ustanowiono Rzecznika Praw Dziecka jako kolejny konstytucyjny organ kontroli państwa.

Ustawa o Rzeczniku Praw Dziecka została przyjęta przez Sejm RP 6 stycznia 2000 roku. Zgodnie z nią Rzecznik stoi na straży praw dziecka, określonych w Konstytucji RP, Konwencji o Prawach Dziecka i innych przepisach prawa, z poszanowaniem odpowiedzialności, praw i obowiązków rodziców.

W rozumieniu ustawy dzieckiem jest każda istota ludzka od poczęcia do osiągnięcia pełnoletności (art. 2, ust. 1). Rzecznik działa na rzecz ochrony praw dziecka, w szczególności:

- 1) prawa do życia i ochrony zdrowia,
- 2) prawa do wychowania w rodzinie,
- 3) prawa do godziwych warunków socjalnych,
- 4) prawa do nauki,
- 5) prawa do ochrony przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem, demoralizacją, zaniedbaniem oraz innym złym traktowaniem.

Wszystkie podejmowane przez Rzecznika działania mają na celu zapewnienie pełnego i harmonijnego rozwoju dziecka oraz powinny być prowadzone z poszanowaniem jego godności i podmiotowości. Dzieci muszą być chronione przed wszelkimi przejawami przemocy, okrucieństwa, wyzysku, a także przed demoralizacją, zaniedbaniem i innymi formami niewłaściwego traktowania. Szczególną troską Rzecznik otacza dzieci z niepełnosprawnością.

Ustawa nadała Rzecznikowi uprawnienia o charakterze ostrzegawczym, sygnalizacyjnym oraz inicjatywnym. Przyznała mu kompetencje przedstawiania właściwym

organom władzy publicznej, organizacjom i instytucjom ocen i wniosków, zmierzających do skutecznej ochrony praw i dobra dziecka oraz usprawniania trybu załatwiania spraw w tym zakresie. Rzecznik może również występować do właściwych organów z wnioskami o podjęcie inicjatywy ustawodawczej bądź o wydanie lub zmianę innych aktów prawnych.

Ustanowienie Rzecznika Praw Dziecka wraz z przysługującymi mu kompetencjami znacząco wzbogaciło wcześniejsze instrumentarium ochrony praw najmłodszych obywateli. Działalność Rzecznika umożliwia stałą i systemową analizę problemów dotyczących dziecka i rodziny.

Przyjęta 25 października 2008 roku nowelizacja ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka znacznie wzmocniła jego kompetencje, wyposażając go m.in. w uprawnienia do:

- wszczynania postępowań w sprawach cywilnych i administracyjnych oraz brania w nich udziału na prawach przysługujących prokuratorowi;
- występowania do właściwych organów o wszczęcie postępowania przygotowawczego oraz z wnioskiem o ukaranie w sprawach o wykroczenia;
- zaskarżenia decyzji administracyjnej;
- zbadania każdej sprawy na miejscu, nawet bez uprzedzenia;
- żądania od organów władzy publicznej, organizacji lub instytucji złożenia wyjaśnień lub udzielenia informacji, a także udostępnienia akt i dokumentów.

Według znowelizowanej ustawy organy, instytucje i organizacje, do których zwróci się Rzecznik, w ramach prowadzonych przez siebie spraw są zobowiązane do udzielenia informacji w terminie najpóźniej 30 dni¹.

Następnym krokiem w zakresie kształtowania kompetencji Rzecznika było uchwalenie 10 września 2010 roku ustawy o zmianie ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka oraz niektórych innych ustaw². Rozszerzyła ona kompetencje Rzecznika poprzez przyznanie mu kolejnych uprawnień procesowych, do których należą:

- zgłaszanie udziału w postępowaniach przed Trybunałem Konstytucyjnym, wszczętych na podstawie wniosku Rzecznika Praw Obywatelskich lub w sprawach skargi konstytucyjnej, dotyczących praw dziecka oraz brania udziału w tych postępowaniach;

¹ Ustawa z dnia 24 października 2008 roku o zmianie ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka oraz ustawy o wynagrodzeniu osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe, Dz. U. Nr 214, poz. 1345.

² Ustawa o zmianie ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. Nr 197, poz. 1307.

- występowanie do Sądu Najwyższego z wnioskami w sprawie rozstrzygnięcia rozbieżności wykładni prawa w zakresie przepisów prawnych dotyczących praw dziecka;
- wnoszenie kasacji albo skargi kasacyjnej od prawomocnego orzeczenia;
- branie udziału w toczącym się już postępowaniu w sprawach nieletnich – na prawach przysługujących prokuratorowi.

Przywołana ustawa doprecyzowała zadania Rzecznika polegające na promowaniu i upowszechnianiu praw dziecka oraz metod ich ochrony, w tym szczególnej troski i pomocy – tak by korespondowały one ze standardami ochrony praw dziecka, wyrażonymi m.in. w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka oraz w art. 13 Konwencji o Prawach Dziecka.

Wykonując wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 19 października 2010 roku, w celu zapewnienia Rzecznikowi pełnej niezależności, nowelizacją z dnia 15 lipca 2011 roku wprowadzono do ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka przepisy stanowiące, iż może on nadawać w drodze zarządzenia statut, który określa organizację pracy Biura, oraz powoływać i odwoływać swojego zastępcę.

Rzecznik Praw Dziecka wykonuje swoje zadania przy pomocy Biura, które składa się z następujących jednostek organizacyjnych:

- Zespół Dziecięcego Telefonu Zaufania i Przyjęć Interesantów, do którego należy udzielanie informacji i wsparcia oraz prowadzenie doraźnych interwencji;
- Zespół ds. Edukacji i Wychowania, do którego należy monitorowanie stanu przestrzegania praw dziecka i podejmowanie interwencji w sprawach związanych z respektowaniem prawa do nauki, opieką nad rodziną i dzieckiem, dostępem do dóbr kultury, rozrywki i wypoczynku, w tym także w sprawach związanych z działalnością sportową, artystyczną, rozwojem uzdolnień i zainteresowań;
- Zespół Spraw Międzynarodowych i Konstytucyjnych, do którego należy badanie prawa polskiego pod kątem jego zgodności ze zobowiązaniami międzynarodowymi, w szczególności z Konwencją o Prawach Dziecka oraz konwencjami i rekomendacjami uchwalonymi w ramach Rady Europy, sporządzanie opinii o projektach aktów prawnych w zakresie ich zgodności z wymienionymi dokumentami prawa międzynarodowego, analizowanie nowych instrumentów prawa międzynarodowego, analizowanie rządowych sprawozdań dla międzynarodowych organów kontroli, sporządzanie opinii i wniosków w zakresie zgodności ustaw z Konstytucją RP i umowami międzynarodowymi, udzielanie pomocy polskim dzieciom przebywającym za granicą;

- Zespół Spraw Rodzinnych i Nieletnich, do którego należy monitorowanie stanu przestrzegania praw dziecka i podejmowanie interwencji w sprawach związanych z wykonywaniem i przestrzeganiem prawa do wychowania w rodzinie, pobytem w rodzinie zastępczej lub całodobowej placówce opiekuńczo-wychowawczej oraz ochroną dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem, demoralizacją i zaniedbaniem;
- Zespół Spraw Społecznych i Prawa Administracyjnego, do którego należy monitorowanie stanu przestrzegania praw dziecka i podejmowanie interwencji w sprawach związanych z przestrzeganiem prawa do godziwych warunków socjalnych i prawa do życia oraz ochrony zdrowia;
- Gabinet Rzecznika Praw Dziecka, do którego należy merytoryczne i organizacyjne wspieranie zadań realizowanych przez Rzecznika Praw Dziecka;
- Zespół Administracyjny, do którego należy obsługa organizacyjno-administracyjna i finansowa Biura Rzecznika Praw Dziecka.

Ponadto Rzecznik Praw Dziecka powołał :

- Zarządzeniem nr 24 z dnia 26 lipca 2011 roku Radę Doradczą Rzecznika Praw Dziecka,³
- Zarządzeniem nr 15 z dnia 3 lipca 2012 roku Społeczną Komisję Kodyfikacyjną Prawa Rodzinnego przy Rzeczniku Praw Dziecka. Komisja działa pod przewodnictwem prof. zw. dr hab. Stanisława L. Stadniczeńko,
- Zarządzeniem nr 23 z dnia 31 lipca 2012 roku Społeczny zespół ds. bezpieczeństwa dzieci w cyberprzestrzeni. Zespół działa pod przewodnictwem prof. Macieja Tanasia.

Urząd Rzecznika Praw Dziecka od 2000 roku pełnili kolejno: I kadencja – Marek Piechowiak (28 czerwca 2000 roku – 12 października 2000 roku), II kadencja – Paweł Jaros (16 lutego 2001 roku – 7 kwietnia 2006 roku), III kadencja – Ewa Sowińska (7 kwietnia 2006 roku – 30 czerwca 2008 roku), IV kadencja – Marek Michalak – od 25 lipca 2008 roku.

W 2012 roku w badaniach opinii społecznej potrzebę istnienia instytucji Rzecznika Praw Dziecka deklarowało 82% badanych⁴. (Zestawienie danych statystycznych TNS OBOP dotyczących działalności Rzecznika Praw Dziecka w opinii społecznej przedstawiono w załączniku nr 11).

³ Skład Rady Doradczej wskazano w załączniku nr 12

⁴ Badanie TNS OBOP 2012.

12 grudnia 2012 roku polski Rzecznik Praw Dziecka po rocznej kadencji przekazał Rzecznikowi Praw Dziecka z Cypru przewodnictwo w Europejskiej Sieci Rzeczników Praw Dziecka – European Network of Ombudspersons for Children (ENOC), organizacji zrzeszającej niezależne instytucje narodowe, regionalne lub lokalne, czuwające nad przestrzeganiem praw dziecka w państwach naszego kontynentu. Obecnie ENOC obejmuje 40 instytucji w 31 krajach.

II. OCHRONA PRAW DZIECKA

1. PRAWO DO ŻYCIA I OCHRONY ZDROWIA

Państwa-Strony uznają, że każde dziecko ma niezbywalne prawo do życia.

(art. 6 Konwencji o Prawach Dziecka)

Państwa-Strony uznają prawo dziecka do jak najwyższego poziomu zdrowia i udogodnień w zakresie leczenia chorób oraz rehabilitacji zdrowotnej

(art. 24 Konwencji o Prawach Dziecka)

Zgodnie z art. 24 Konwencji o Prawach Dziecka państwo zobowiązane jest do zapewnienia każdemu dziecku najwyższego poziomu ochrony zdrowia i udogodnień w zakresie leczenia chorób oraz rehabilitacji zdrowotnej.

W 2012 roku zgłoszono do Rzecznika Praw Dziecka ogółem **623** sprawy związane z prawem do życia i ochrony zdrowia, w tym:

- **410** na piśmie;
- **205** podczas rozmów telefonicznych;
- **8** podczas wizyt w Biurze Rzecznika.

Rzecznik zwracał się do organów i instytucji o podjęcie działań lub udzielenie informacji w sprawach dotyczących:

- przestrzegania praw małoletnich pacjentów;
- organizacji opieki zdrowotnej nad populacją wieku rozwojowego;
- organizacji i funkcjonowania placówek służby zdrowia;
- kosztów leczenia;
- błędów lekarskich i dochodzenia roszczeń związanych z udzielaniem świadczeń zdrowotnych.

1.1 Wystąpienia generalne

W roku 2012 wystąpienia generalne Rzecznika Praw Dziecka w zakresie prawa do życia i ochrony zdrowia dotyczyły:

- **uzależniania udzielenia bezpłatnych świadczeń zdrowotnych dzieciom od okazania dowodu ubezpieczenia zdrowotnego – wystąpienie z 4 stycznia 2012 roku**

Rzecznik Praw Dziecka wystąpił⁵ do Ministra Zdrowia informując, że niektóre podmioty lecznicze stosują praktykę uzależniania udzielania bezpłatnych świadczeń zdrowotnych dzieciom od okazania dowodu ubezpieczenia zdrowotnego rodziców lub opiekunów prawnych. Rzecznik wskazał, że zgodnie z obowiązującymi przepisami prawo do bezpłatnych świadczeń zdrowotnych przysługuje wszystkim dzieciom, tj. osobom poniżej osiemnastego roku życia, mieszkającym w Polsce i posiadającym polskie obywatelstwo. W związku z powyższym Rzecznik zwrócił się do Ministra Zdrowia, wnosząc o pilne podjęcie działań w celu wyeliminowania wyżej opisanej praktyki.

W odpowiedzi⁶ na wystąpienie Rzecznika, Podsekretarz Stanu Ministra Zdrowia poinformował, że 20 stycznia 2012 roku Minister Zdrowia wydał komunikat o uprawnieniach do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych dla dzieci i kobiet w okresie ciąży, porodu i połogu. Komunikat ten umieszczono na stronie internetowej Ministerstwa Zdrowia oraz przekazano świadczeniodawcom przez Centrum Systemów Informacyjnych Ochrony Zdrowia. Został skierowany także do Prezesa Narodowego Funduszu Zdrowia.

- **organizacji opieki zdrowotnej nad dziećmi – wystąpienia z 2 lutego i 12 kwietnia 2012 roku**

Rzecznik Praw Dziecka po dokonaniu analizy projektu rozporządzenia w sprawie specjalizacji lekarzy i lekarzy dentyków podzielił zastrzeżenia środowiska pediatrów wobec skrócenia okresu szkolenia z pediatrii dla lekarzy medycyny rodzinnej.

W związku z tym, Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się 2 lutego 2012 r.⁷ do Ministra Zdrowia z prośbą o zainicjowanie merytorycznej dyskusji nad stanowiskiem Polskiego Towarzystwa Pediatrycznego, by umożliwić podjęcie decyzji dotyczących wymiaru kształcenia lekarzy rodzinnych w zakresie pediatrii.

W odpowiedzi⁸, Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia poinformował, że podczas konferencji uzgodnieniowych przyjęta została propozycja wydłużenia modułu

⁵ ZSS/500/1/2012/EK.

⁶ MZ –MD- L – 71- 2672- 1/BO/12.

⁷ ZSS/500/2/2012/EK.

⁸ MZ- MD – P- 073- 2780- 1/KC/12.

kształcenia z zakresu pediatrii do trzech lat. Zaplanowane rozwiązania są zgodne z oczekiwaniami lekarzy pediatrów i korzystne dla dzieci.

Następne wystąpienie Rzecznika w sprawie organizacji opieki pediatrycznej dotyczyło poparcia projektu nowych podspecjalizacji pediatrycznych. W wystąpieniu⁹ do Ministra Zdrowia Rzecznik wskazał, że zasadność powołania kolejnych podspecjalizacji powinna zostać uzgodniona z konsultantami medycznymi. Podkreślił, że diagnostyka i leczenie dziecka w związku z jego intensywnym rozwojem przebiega inaczej niż w przypadku człowieka dorosłego. Dlatego stanowisko lekarzy reprezentujących Zarząd Główny Polskiego Towarzystwa Pediatrycznego zasługuje na wnikliwą analizę.

Na wystąpienie Rzecznika odpowiedzi¹⁰ udzielił Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia. Poinformował, że w projekcie rozporządzenia Ministra Zdrowia umieszczono siedem nowych specjalizacji z pediatrii, co wypełnia postulatory środowiska pediatrów.

· właściwej informacji o dostępności leków i produktów żywnościowych, zamieszczonych na liście leków refundowanych – wystąpienie z 14 marca 2012 roku

Nowy system refundowania leków i regulacje w tym zakresie sprawiły, że do Rzecznika Praw Dziecka zaczęły napływać listy od rodziców wyrażających zaniepokojenie pogorszeniem sytuacji zdrowotnej ich dzieci, m.in. przez brak dostępu do właściwego leku. Wskazywali, że informacje instytucji odpowiedzialnych za przygotowanie przepisów dotyczących refundacji, były mało konkretne i sugerowały długotrwałą procedurę. Rzecznik skierował wystąpienie do Ministra Zdrowia¹¹, apelując o zapewnienie rodzicom chorych dzieci właściwych informacji, eliminujących ich niepokój. Wskazał, na istnienie wielu możliwości poprawy komunikacji między rodzicami dzieci, stowarzyszeniami pacjentów a instytucjami i osobami odpowiedzialnym za dostępność leczenia dla dzieci.

W odpowiedzi na wystąpienie¹² Sekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia poinformował, że Minister Zdrowia dokłada starań, by obserwować i monitorować skutki wprowadzenia ustawy refundacyjnej. Dzięki analizie napływających skarg, rozmów z pacjentami i lekarzami prowadzone były prace dotyczące nowelizacji ustawy refundacyjnej. W dalszej części odpowiedzi wskazano, że przepisy zawarte w ustawie o refundacji nakładają na osobę wydającą lek obowiązek poinformowania świadczeniobiorcy o możliwości zamiany leku oraz udzielenia wyjaśnień. Zapewnił, że przedstawione wskazania przez Rzecznika będą

⁹ ZSS/500/9/2012/EK.

¹⁰ MZ –NSK – 842-28217-60/MŚ/12.

¹¹ ZSS/500/5/2012/EK.

wykorzystane do udoskonalenia procedur kontaktu z pacjentem wymagającym leków refundowanych.

· **psychiatrii dzieci i młodzieży – wystąpienia z 4 kwietnia i 26 lipca 2012 roku**

W związku z licznymi sygnałami dotyczącymi pogarszającej się opieki psychiatrycznej dla dzieci, Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Ministra Zdrowia, wskazując na problemy związane z dostępnością i jakością usług tego typu opieki medycznej dla dzieci i młodzieży. W wystąpieniu¹³ Rzecznik zaznaczył, że aktualny jest problem niedoboru miejsc na oddziałach psychiatrii dzieci i młodzieży. W efekcie dochodzi do zbyt długiego oczekiwania na miejsce w szpitalu, czego przykładem jest sytuacja w województwie podlaskim. Następstwem zbyt małej liczby miejsc jest także konieczność umieszczania w jednym oddziale pacjentów ze skrajnie odmiennymi rozpoznaniem, np. dzieci pobudzonych i dzieci wycofanych. Nie sprzyja to procesowi leczenia, doprowadza do konfliktów rodziców dzieci z lekarzami i często jest przyczyną wypisania dziecka ze szpitala, pomimo zasadności dalszego leczenia. Ponadto lekarze pracujący na oddziałach psychiatrycznych dla dzieci i młodzieży coraz więcej czasu muszą poświęcać na łagodzenie sporów i zapewnienie bezpieczeństwa pacjentom, zamiast skupiać się na potrzebach wynikających ze stanu zdrowia. Rzecznik zwrócił także uwagę na niedostateczne finansowanie placówek psychiatrycznych dla dzieci i młodzieży przez Narodowy Fundusz Zdrowia, co utrudnia leczenie pacjentów zgodnie z ich potrzebami zdrowotnymi i rozwojowymi.

Odpowiedzi na wystąpienie Rzecznika udzielił Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia¹⁴. Przedstawił dane dotyczące wysokości środków finansowych przekazanych na realizowanie świadczeń z zakresu psychiatrii. Potwierdzono, że niektóre oddziały wojewódzkie NFZ nie zawarły umów na świadczenie usług opieki psychiatrycznej w warunkach dziennych. W opinii Ministra Zdrowia za organizację oddziałów psychiatrycznych dla dzieci i młodzieży, umożliwiających oddzielenie od siebie pacjentów z różnymi rozpoznaniem klinicznymi, odpowiada kierownik placówki i to on może utworzyć np. pododdziały. Jednocześnie wskazano, że zasadne jest zwiększenie wyceny świadczeń z zakresu psychiatrii dzieci i młodzieży przez Narodowy Fundusz Zdrowia.

Rzecznik został również poinformowany o rozpoczęciu prac nad rozporządzeniem Ministra Zdrowia, w którym będzie rekomendowany model opieki środowiskowej, oraz

¹² MZ-PLR-460-14851-5/MP/12.

¹³ ZSS/500/8/2012/EK.

¹⁴ MZ-ZP-P-073-22102-12/AJ/12.

o tym, że prowadzona jest analiza dostępności do świadczeń zdrowotnych w zakresie opieki psychiatrycznej i leczenia uzależnień.

Kolejne wystąpienie Rzecznika do Ministra Zdrowia¹⁵ dotyczyło jakości świadczeń udzielanych małoletnim. Wskazał, że z analizy protokołów kontroli przeprowadzonych przez pracowników Biura Rzecznika Praw Pacjenta w oddziałach psychiatrycznych dla dzieci i młodzieży wynika, że nieprawidłowo wykonywane są procedury stosowania przymusu bezpośredniego. Zwrócił uwagę, iż na oddziałach psychiatrycznych dla dzieci i młodzieży sale chorych zamykane są na cały dzień, a pacjenci przez wiele godzin nie mają dostępu do swoich łóżek i nie mogą na nich odpocząć. Ponadto wskazał na: uchybienia personelu medycznego średniego szczebla w przyjmowaniu i wykonywaniu zaleceń lekarskich, wykonywanie przez małoletnich prac porządkowych oraz ewaluację pracy powołanych w szpitalach psychiatrycznych Rzeczników Praw Pacjenta Szpitala Psychiatrycznego pod kątem wystarczającego zabezpieczenia ochrony praw małoletnich pacjentów.

Na wystąpienie Rzecznika odpowiedzi udzielił Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia¹⁶. Poinformował, że wystąpił do Konsultantów Wojewódzkich w dziedzinie psychiatrii dzieci i młodzieży o dokonanie oceny przyczyn stwierdzonych uchybień oraz przedstawienia propozycji działań zapobiegających ich występowaniu. Z opinii Konsultantów Wojewódzkich wynika, że przyczyną zaniedbań są błędy personelu. Zaniedbania i uchybienia są korygowane w ramach realizacji zaleceń pokontrolnych. Na podkreślenie zasługuje fakt zgłaszania przez Konsultantów potrzeby koordynowania w opiece nad małoletnim pacjentem działań z zakresu działań terapeutycznych, edukacyjnych i socjalnych.

· **wprowadzenia obowiązku corocznego badania każdego dziecka przez lekarza pediatrę – wystąpienie z 26 czerwca 2012 roku**

Rzecznik Praw Dziecka już od 2008 r. występował do Ministra Zdrowia z postulatem corocznego badania każdego dziecka przez lekarza pediatrę. Uzasadnieniem dla zgłaszanych propozycji była wtedy potrzeba umożliwienia wczesnego rozpoznania chorób oraz nieprawidłowości w rozwoju dziecka. W wystąpieniu¹⁷ z czerwca 2012 r. Rzecznik podkreślił, że coroczna wizyta opiekunów dziecka u lekarza mogłaby umożliwić ocenę poziomu opieki nad dzieckiem i dać szansę udzielenia pomocy rodzinom niewydolnym, dysfunkcyjnym. Po raz kolejny wskazano na potrzebę dokumentowania działań profilaktycznych i leczniczych podejmowanych w stosunku do dziecka.

¹⁵ ZSS/500/16/2012/EK.

¹⁶ MZ – ZP-P-073-25806-1/AJ/13.

¹⁷ ZSS/12/2012/EK.

W odpowiedzi na wystąpienie¹⁸ Minister Zdrowia poinformował, że w resorcie trwają prace zmierzające do zwiększenia liczby badań profilaktycznych dziecka, ponadto rozszerzono zakres badania profilaktycznego o ocenę wydolności opiekuńczej rodziny i udzielenie opiekunom informacji podsumowującej badanie dziecka. Jednocześnie poinformowano Rzecznika, że trwają prace nad wzorami książeczki zdrowia dziecka, jako obowiązującej dokumentacji medycznej.

· **opieki stomatologicznej dla dzieci i młodzieży – wystąpienie z 1 sierpnia 2012 roku**

W wystąpieniu¹⁹ do Ministra Zdrowia Rzecznik Praw Dziecka przedstawił wyniki badań epidemiologicznych, którymi objęto grupę dzieci w wieku 5, 7 i 15 lat. Wskazywały one, że nadal większość dzieci i młodzieży choruje na próchnicę, a w grupie 15-latków w województwach: dolnośląskim, podkarpackim i warmińsko-mazurskim ten odsetek sięga 97%. Słabsze wyniki dotyczą dzieci mieszkających poza dużymi miastami. Dzieci późno odbywają pierwszą wizytę u dentysty. Rzecznik przypomniał, że od kilku lat sugeruje utrzymanie dotychczas funkcjonujących gabinetów stomatologicznych w szkołach oraz udzielanie świadczeń stomatologicznych w mobilnych gabinetach stomatologicznych, tzw. dentobusach.

W odpowiedzi²⁰ Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia wskazał przepisy prawa regulujące dostęp dzieci do opieki zdrowotnej oraz zakres świadczeń udzielanych im w środowisku nauczania i wychowania. Poinformował, że gabinety stomatologiczne w szkołach muszą spełniać warunki zawarte w konkursach ofert oraz, że nie ma przeszkód prawnych dla funkcjonowania gabinetów stomatologicznych w urządzeniach mobilnych. Ponadto, w odpowiedzi wymieniono działania, jakie będą podejmowane w celu zapobiegania próchnicy u dzieci w wieku przedszkolnym.

· **wprowadzenia uregulowań prawnych dotyczących norm żywieniowych w żłobkach, przedszkolach, szkołach i placówkach oświatowych – wystąpienie z 20 września 2012 roku**

Już w październiku 2011 roku Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Ministrów: Pracy i Polityki Społecznej, Edukacji Narodowej oraz Zdrowia o wprowadzenie regulacji prawnych, określających normy żywieniowe dzieci w żłobkach (klubach dziecięcych),

¹⁸ MZ-MD-P-073-3124-1/WS/12.

¹⁹ ZSS/500/17/2012/EK.

²⁰ MZ –MD –L-50-3228-1/ES/12.

przedszkolach i szkołach. Działania w tym zakresie były kontynuowane w 2012 roku poprzez skierowanie 26 marca 2012 roku prośby do Ministra Zdrowia o podjęcie działań w celu wydania rozporządzenia określającego wymagania żywieniowe dzieci, z uwzględnieniem norm żywienia. Mając na uwadze wyjaśnienia przedstawione przez Ministra Zdrowia w odpowiedziach z dnia 7 marca oraz 17 kwietnia 2012 roku, 20 września 2012 roku Rzecznik Praw Dziecka wniósł o podjęcie działań zmierzających do nowelizacji ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia²¹ poprzez wprowadzenie delegacji, umożliwiającej wydanie rozporządzenia określającego wymagania żywieniowe dzieci, z uwzględnieniem norm żywienia dostosowanych w szczególności do ich wieku i stanu zdrowia²².

W opinii Ministra Zdrowia²³ propozycja wystąpienia z inicjatywą ustawodawczą wymagała szczegółowej analizy. Jednocześnie przekazano informacje, iż resort zdrowia podjął konsultacje z gronem ekspertów w celu wypracowania rozwiązań prawnych, które pozwoliłyby skutecznie wpłynąć na jakość żywienia dzieci.

- **właściwego asortymentu sklepików szkolnych – wystąpienie z 20 września 2012 roku**

Przejawem troski o odpowiednie żywienie dzieci i młodzieży było wystąpienie Rzecznika Praw Dziecka do dyrektorów szkół i placówek oświatowych²⁴. Rzecznik zaapelował o podjęcie działań zmierzających do zagwarantowania dzieciom i młodzieży prawidłowej, dostosowanej do ich wieku i potrzeb diety oraz rozważenie możliwości wprowadzenia rozwiązań w zakresie właściwego asortymentu sklepików szkolnych, jak również prowadzenie edukacji prozdrowotnej w sposób interesujący dla jej odbiorców. W opinii Rzecznika konieczne jest opracowanie odpowiednich narzędzi w postaci obowiązujących norm żywieniowych dla dzieci. Istotnym elementem w zakresie edukacji prozdrowotnej jest też kwestia dostępu dzieci do zgodnych z zasadami zdrowego żywienia produktów na terenie szkoły (m.in. nadzorowanie asortymentu dostępnego w sklepikach szkolnych), a w konsekwencji – kształtowanie właściwych nawyków żywieniowych.

Wystąpienie nie wymagało odpowiedzi.

²¹ Dz. U. z 2010 r. Nr 136, poz. 914 z późn. zm.

²² ZEW/500/23-1/2012/MT.

²³ MZ-MD-P-073-2481-3/WS/12.

²⁴ ZEW/500/24-1/2012/MT.

- **zasad wykonywania transportu sanitarnego – wystąpienie z 20 września 2012 roku**

W wystąpieniu skierowanym do Ministra Zdrowia, w związku ze sprawą rannego dziecka, któremu z uwagi na brak lotniska przyszpitalnego spełniającego określone standardy²⁵ odmówiono transportu śmigłowcem do szpitala w celu poddania zabiegowi ratującemu życie, Rzecznik podniósł kwestię efektywnego wykonywania transportu sanitarnego.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia stwierdził, iż obowiązujące przepisy prawne w sposób czytelny określają zasady postępowania i wymagania organizacyjne dla realizacji lotów ratowniczych Zespołów Ratownictwa Medycznego i transportowych międzyszpitalnych, a także zasady zapewnienia transportu sanitarnego przez szpital związany umową z NFZ²⁶. Wskazano, iż regulacje dotyczące międzyszpitalnego lotniczego transportu sanitarnego zostały inkorporowane do polskiego porządku prawnego zgodnie ze standardami obowiązującymi w Unii Europejskiej. Przy podejmowaniu decyzji o wykonaniu transportu lotniczego brana jest pod uwagę możliwość i bezpieczeństwo tej misji, a każdy zgłoszony przypadek jest oceniany niezależnie przez dyspozytora Lotniczego Pogotowia Ratunkowego. Podkreślono, iż każdorazowo należy brać pod uwagę przede wszystkim wykonanie transportu naziemnego, który z zasady obarczony jest mniejszym ryzykiem.

- **lecznictwa sanatoryjnego i uzdrowiskowego – wystąpienia z dnia 7 sierpnia oraz 16 listopada 2012 roku**

Rzecznik Praw Dziecka kilkakrotnie podnosił problem leczenia sanatoryjnego i uzdrowiskowego dla dzieci. Głównym powodem tej aktywności była rozbieżność między opiniami pediatrów o zaletach leczenia uzdrowiskowego a zmniejszającą się liczbą dzieci korzystających z tego rodzaju leczenia. Kolejne wystąpienie²⁷ Rzecznika do Ministra Zdrowia dotyczyło obaw, czy wdrażany przez Ministra Skarbu proces prywatyzacji nie spowoduje zagrożenia dla działających sanatoriów i uzdrowisk. W wystąpieniu wskazano, na brak badań określających liczbę placówek uzdrowiskowych dla dzieci w związku ze zdefiniowanymi potrzebami zdrowotnymi, dotychczasowym leczeniem oraz opłacalnością leczenia uzdrowiskowego. W wystąpieniu Rzecznika została dodatkowo podjęta kwestia konieczności udzielenia pomocy rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej, tak by koszty związane z wysłaniem dziecka do sanatorium nie były przeszkodą w leczeniu.

²⁵ ZSR/500/20/2012/UP.

²⁶ MZ-OKR-RM-079-4870-721/WK/12.

²⁷ ZSS/500/18/2012/EK.

W odpowiedzi²⁸ Sekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia poinformował, że wartość kontraktów na leczenie uzdrowiskowe dla dzieci w 2012 roku jest na tym samym poziomie co w ubiegłym roku, a skierowania dla dzieci zakwalifikowanych do leczenia w szpitalach uzdrowiskowych realizowane są na bieżąco. Odnosząc się do prowadzonych w sanatoriach i uzdrowiskach przekształceń własnościowych, Minister Zdrowia poinformował, że wielokrotnie zwracał uwagę na konieczność umieszczenia w umowach prywatyzacyjnych zapisów gwarantujących kontynuację prowadzenia lecznictwa uzdrowiskowego. W konkluzji stwierdzono, że procesy prywatyzacyjne mają niewielki wpływ na spadek liczby dzieci leczonych w uzdrowiskach. Rzecznik został poinformowany, że Minister Zdrowia będzie prowadzić politykę, która zapewni zachowanie zasobów lecznictwa uzdrowiskowego.

Następne wystąpienie²⁹ związane z lecznictwem sanatoryjnym i uzdrowiskowym Rzecznik skierował do Prezesa Narodowego Funduszu Zdrowia. Celem wystąpienia było pozyskanie informacji, których analiza umożliwi ocenę efektywności funkcjonowania leczenia uzdrowiskowego. Rzecznik poprosił o szczegółowe dane dotyczące realizacji procedur wobec dzieci i młodzieży w latach 2009-2011.

Odpowiedzi na wystąpienie udzielił Zastępca Prezesa NFZ³⁰. Wynika z niej, że liczba świadczeń w zakresie lecznictwa uzdrowiskowego dla dzieci i młodzieży uległa zmniejszeniu. Największy spadek nastąpił w grupie świadczeń obejmujących uzdrowiskowe leczenie sanatoryjne dzieci w wieku od 7 do 18 lat. Dane z roku 2010 i 2011 pokazują, że gwałtowny spadek liczby dzieci korzystających z leczenia uzdrowiskowego uległ wyhamowaniu, natomiast odsetek realizacji zawartych umów wzrósł do 97,82%. Z przekazanych informacji wynika ponadto, że wzrosła stawka za osobodzień uzdrowiskowego leczenia dzieci, co było spełnieniem wniosków świadczeniodawców. Dodatkowo przedstawiono działania Narodowego Funduszu Zdrowia mające na celu aktywizowanie lekarzy rodzinnych do wystawiania skierowań na leczenie uzdrowiskowe oraz działania informacyjne o możliwości kierowania dzieci do zakładów lecznictwa uzdrowiskowego w trybie pozaturnusowym na świadczenia z zakresu rehabilitacji.

· **podjęcia działań w związku z zatruciami tzw. dopalaczami – wystąpienie z 20 sierpnia 2012 roku**

Pomimo całkowitego zakazu wytwarzania i wprowadzania do obrotu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej „środków zastępczych”, wynikającego z art. 44b ustawy

²⁸ MZ-OZU-073-29142-1/MO/12.

²⁹ ZSS/28/2012/EK.

³⁰ NFZ/CF/M/2012/075/0093/W/33620/KKI.

o przeciwdziałaniu narkomanii³¹, środki te są dostępne, a handel nimi odbywa się głównie przez Internet. Dobro małoletnich, których życie lub zdrowie może być zagrożone na skutek użycia tzw. dopalaczy, wymaga efektywnego egzekwowania istniejącego zakazu. Rzecznik zaapelował do Ministra Spraw Wewnętrznych o analizę problemu i wypracowanie skutecznych rozwiązań zmierzających do przestrzegania obowiązującego prawa, w tym przeciwdziałających wykorzystywaniu sieci internetowej jako narzędzia obrotu środkami zastępczymi³².

W odpowiedzi Rzecznik uzyskał informację, że szczególną formą obrotu „środkami zastępczymi” jest ich sprzedaż za pośrednictwem sieci Internet, zarówno poprzez sklepy internetowe, jak i ogłoszenia prywatne. Zdecydowana większość sprzedawców wskazuje jako miejsce działalności gospodarczej zagranicę, gdzie zarejestrowane są także domeny internetowe, co uniemożliwia podjęcie skutecznych czynności w celu zamknięcia witryny lub sklepu internetowego. Ponadto witryny internetowe i ogłoszenia umieszczone na polskich stronach jako sposób nabycia „środka zastępczego” wskazują formę wysyłkową, realizowaną po uprzednim zamówieniu przez podany komunikator internetowy lub numer telefonu. Policja nie ma możliwości uzyskania od operatorów i providerów danych pozwalających na identyfikację osób odpowiedzialnych za ich zamieszczanie. Działania Policji związane ze zwalczaniem obrotu „środkami zastępczymi” w sieci Internet koncentrują się na monitoringu i analizie treści ogólnodostępnych w sposób powszechny. Policja prowadzi również rozpoznanie wprowadzania do obrotu w Internecie substancji psychoaktywnych (tzw. dopalaczy) z terenu Polski, a uzyskane informacje wraz z ustaleniami przekazywane są na bieżąco do Głównego Inspektora Sanitarnego – podmiotu odpowiedzialnego bezpośrednio za przeciwdziałanie narkomanii³³.

· **analizy problemu używania tzw. dopalaczy – wystąpienie z 20 sierpnia 2012 roku**

Rzecznik Praw Dziecka w wystąpieniu³⁴ do Ministra Zdrowia zwrócił się o dokonanie wnikliwej analizy problemu zatruc małych dzieci tzw. dopalaczami. Przypadki zatruc tymi substancjami mogą być następstwem nieefektywnego egzekwowania obowiązującego prawa bądź opóźnionej reakcji i niepoddawania kontroli określonych substancji poprzez włączenie ich do wykazu środków odurzających lub wykazu substancji psychotropowych.

³¹ Dz. U. z 2012 r., poz. 124.

³² ZSS/500/20/2012/KT.

³³ BMP-0791-2-2/2012/MK/MKa.

³⁴ ZSS/500/21/2012/KT.

W odpowiedzi³⁵ Minister Zdrowia przedłożył obszerną informację w sprawie zatruć tzw. dopalaczami, które to dane są stale monitorowane przez Krajowego Konsultanta w dziedzinie toksykologii klinicznej i pozyskiwane z oddziałów toksykologii klinicznej. Minister Zdrowia poinformował również o dotychczasowych działaniach rządu zdecydowanie ograniczających dostęp do tzw. dopalaczy oraz o tym, że procedowana jest kolejna nowelizacja ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii mająca na celu objęcie kontrolą 24 nowych substancji psychoaktywnych.

· **kondycji finansowej Centrum Zdrowia Dziecka i finansowania specjalistycznych szpitali pediatrycznych w Polsce – wystąpienia z dnia 7 września i 17 października 2012 roku**

W wystąpieniu do Ministra Zdrowia³⁶ Rzecznik wyraził zaniepokojenie, iż trudności finansowe Instytutu – Pomnik „Centrum Zdrowia Dziecka” mogą spowodować ograniczenia przyjęć dzieci, przez co ich zdrowie może być narażone na niebezpieczeństwo. Kolejne wystąpienie³⁷ dotyczyło problemu finansowania specjalistycznych szpitali pediatrycznych. Szpitale te znajdują się w trudnej sytuacji, na którą złożyło się wiele przyczyn. Rzecznik wymienił wśród nich: potrzebę podniesienia wartości wyceny procedur pediatrycznych, dokonania zapłaty przez NFZ za tzw. nadwykonania oraz uwzględnienia kosztownej odrębności tych szpitali. Mając świadomość, że odpowiednie działania będą kosztowne, Rzecznik zaproponował, by w pierwszej kolejności realizowane były zadania priorytetowe, których określenie należeć powinno do konsultantów medycznych.

Na wystąpienia Rzecznika w sprawie kondycji finansowej Instytutu – Pomnik „Centrum Zdrowia Dziecka” odpowiedzi³⁸ udzielił Sekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia. Poinformował, że 10 października 2012 r. decyzją Ministra Zdrowia został powołany zespół ekspertów, który ma dokonać oceny potrzeb i warunków zmian koniecznych do poprawy sytuacji finansowej placówki. Ponadto przekazano³⁹ informacje dotyczące sytuacji finansowej w specjalistycznych szpitalach pediatrycznych. Wskazano w niej, że NFZ zbadał średnie wartości hospitalizacji w dziesięciu wybranych szpitalach pediatrycznych. Z analizy wynika, że konieczne jest podjęcie działań, które umożliwią realną wycenę wysokospecjalistycznych pediatrycznych świadczeń medycznych, jak też działań restrukturyzacyjnych w placówkach medycznych.

³⁵ MZ-ZP-P-60-13048-210/MS/12.

³⁶ ZSS/500/22/2012/EK.

³⁷ ZSS/500/24/2012/EK.

³⁸ MZ-UZ-ZR-71-29038-1/TK/12.

³⁹ MZ-MD-L-073-3400-4/BK/12.

- **samodzielnych lotów uczniów po ukończeniu 14 r.ż. – wystąpienie z 31 października 2012 roku**

Rzecznik Praw Dziecka wystąpieniem⁴⁰ do Prezesa Urzędu Lotnictwa Cywilnego zareagował na zamieszczony przez Urząd komunikat, podający do powszechnej wiadomości, iż uczniowie-piloci mogą być dopuszczeni do samodzielnych lotów już po ukończeniu 14. roku życia. Zdaniem Rzecznika jest to praktyka stwarzająca ryzyko dla zdrowia i życia małoletnich.

W piśmie z dnia 13 listopada 2012 r.⁴¹ Prezes Urzędu Lotnictwa Cywilnego poinformował, że ustalenie kryterium wieku ucznia-pilota na powyżej 14 lat nie oznacza, że każda osoba spełniająca to kryterium zostanie dopuszczona do samodzielnego kierowania szybowcem. Oprócz odpowiedniego wieku konieczne jest również spełnienie innych warunków, np. przebycie szkolenia teoretycznego, uzyskanie zgody rodziców lub opiekunów prawnych, uzyskanie upoważnienia instruktora, otrzymanie orzeczenia lotniczo-lekarskiego 2. klasy zdrowia. Uczeń samodzielnie pilotujący szybowiec ma zagwarantowane odpowiednie bezpieczeństwo, latając w asyście instruktora. Ponadto minimalny wiek ucznia-pilota jest zgodny z prawem wspólnotowym, tj. rozporządzeniem Komisji (UE) Nr 1178/2011 z dnia 3 listopada 2011 r. ustanawiającym wymagania techniczne i procedury administracyjne odnoszące się do załóg w lotnictwie cywilnym⁴².

- **opieki paliatywnej dla dzieci – wystąpienie z 9 listopada 2012 roku**

Rzecznik wystąpił⁴³ do Ministra Zdrowia z prośbą o podjęcie niezbędnych działań w związku z niskim poziomem finansowania przez NFZ świadczeń z zakresu domowej opieki paliatywnej oraz braku przyjętych standardów opieki w warunkach stacjonarnych.

Odpowiedzi udzielił⁴⁴ Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia, który poinformował o roboczym spotkaniu z przedstawicielami Ogólnopolskiego Forum Pediatricznej Opieki Paliatywnej, podczas którego dyskutowano o poziomie finansowania świadczeń. Przygotowanie przez hospicja domowe dla dzieci wyceny umożliwi podjęcie z Narodowym Funduszem Zdrowia rozmów na temat ewentualnej zmiany wysokości wyceny świadczeń. Liczba podmiotów leczniczych udzielających świadczeń opieki paliatywnej i hospicyjnej dzieciom w warunkach domowych wzrosła do 50. Jednocześnie poinformowano, że dzieci przebywające w hospicjum dla dorosłych mają zagwarantowany

⁴⁰ ZSS/500/25/2012/JZ.

⁴¹ ULC-LPL/0739-0011/01/12.

⁴² Dz. U. L 311 z 25.11.2011, str. 1, z późn. zm.

⁴³ ZSS/500/26/2012/EK.

⁴⁴ MZ-ZP-Z-71-20292-42/AKR/12.

odrębny sposób kontraktowania świadczeń, uwzględniający specyfikę chorób występujących w ich grupach wiekowych.

1.2 Sprawy indywidualne

W 2012 roku zgłaszane do Rzecznika Praw Dziecka sprawy indywidualne, związane z prawem dziecka do życia i ochrony zdrowia, dotyczyły m.in.:

- **prawa do bezpłatnych świadczeń medycznych**

Liczne sprawy zgłaszane do Rzecznika Praw Dziecka dotyczyły zasadności przedstawiania przez rodziców dziecka dokumentu potwierdzającego ubezpieczenie przed uzyskaniem świadczenia zdrowotnego⁴⁵. Przyczyny nieporozumień wynikały głównie z faktu, że pracownicy rejestracji medycznej nie zawsze potrafili wyjaśnić, że okazanie dokumentów potwierdzających prawo do ubezpieczenia dziecka nie warunkuje uzyskania świadczeń medycznych, lecz wskazuje, kto jest płatnikiem świadczonych usług. Inne sprawy⁴⁶ związane były z dostępem do opieki medycznej dzieci okresowo przebywających w Polsce bądź ubezpieczonych przez zagranicznego ubezpieczyciela. Wszystkim zgłaszającym udzielano szczegółowych informacji, natomiast w sprawach budzących wątpliwości Rzecznik występował o wyjaśnienia do placówek medycznych.

- **kosztów leczenia**

Do Rzecznika Praw Dziecka zgłaszano sprawy dotyczące braku refundacji określonych preparatów medycznych w związku z wejściem w życie nowych przepisów ustawy refundacyjnej. Niektóre preparaty lecznicze bądź środki spożywcze specjalnego przeznaczenia żywieniowego nie zostały objęte refundacją. Ponadto liczba pacjentów, którym refundacja została przyznana, uległa ograniczeniu przez wyodrębnienie cech szczegółowych grupy docelowej⁴⁷. Rzecznik występował w tej sprawie do Departamentu Polityki Lekowej i Farmacji w Ministerstwie Zdrowia i konsultanta krajowego w dziedzinie pediatrii. Natomiast indywidualnym osobom zgłaszającym problem udzielał odpowiedzi, w jaki sposób starać się o uzyskanie np. leku zastępczego lub pomocy finansowej na zakup leków. Duża liczba spraw indywidualnych dotycząca tego zagadnienia spowodowała, że Rzecznik skierował w tej sprawie wystąpienie generalne do Ministra Zdrowia, wskazując na konieczność podjęcia działań zapewniających rodzicom dzieci stały dostęp do niezbędnych

⁴⁵ ZSS/400/62/2012/EK, ZSS/400/9/2012/EK, ZSS/400/29/2012/EK, ZSS/400/35/2012/EK, ZSS/400/4/2012/EK.

⁴⁶ ZSS/400/23/2012/EK.

leków. Inne zgłaszane sprawy dotyczyły ograniczonego dostępu chorych dzieci do określonych programów terapeutycznych, do leczenia chorób reumatologicznych, endokrynologicznych, psychicznych⁴⁸. Informowali o tym rodzice chorych dzieci, przedstawiciele organizacji społecznych, konsultanci z różnych dziedzin medycyny. Rzecznik udzielał informacji o możliwym trybie postępowania w każdym przypadku. W uzasadnionych przypadkach zwracał się o opinię do konsultantów medycznych bądź kierowników placówek medycznych⁴⁹.

Przykładem interwencji Rzecznika było podjęcie działań w sprawie procedur refundacyjnych dla leku istotnego w leczeniu moczenia nocnego dzieci. Grupa dzieci cierpiących na moczenie nocne liczy ponad 250 tysięcy. Dzieci te są obciążone wieloma problemami emocjonalnymi, wynikającymi z istoty choroby. Na skutek interwencji Rzecznika znacząco przyspieszono procedury refundacyjne.

Do Rzecznika kierowane były także liczne prośby o wsparcie finansowe. Rzecznik Praw Dziecka przekazywał zainteresowanym informację o właściwych instytucjach i organizacjach, do których można zwrócić się o pomoc finansową. W przypadku stwierdzenia naruszenia praw lub dobra dziecka zwracał się o udzielenie wsparcia w zakresie kompetencji właściwych organów lub instytucji⁵⁰.

· **organizacji i funkcjonowania placówek służby zdrowia**

W tej grupie znalazły się najczęściej zgłaszane Rzecznikowi problemy z zakresu szeroko rozumianej służby zdrowia.

Były to sprawy dotyczące braku dostępu do świadczeń medycznych dla dzieci. Najczęstsze z nich to: zmiany organizacyjne, w następstwie których przeniesiono placówkę specjalistyczną do większego miasta⁵¹ lub ją zlikwidowano, podpisane przez NFZ kontrakty na świadczenia medyczne w wysokości, która nie zapewnia realnego dostępu do wymaganego leczenia, długi czas oczekiwania na świadczenie medyczne⁵², wadliwa organizacja pracy placówek medycznych, nieuwzględniająca potrzeb chorego dziecka oraz jego rodziców⁵³. Przykładem może być sprawa braku dostępu dzieci chorych na fenyloketonurię z województwa łódzkiego, do poradni świadczącej usługi z zakresu leczenia chorób metabolicznych. Na skutek interwencji Rzecznika, Narodowy Fundusz Zdrowia

⁴⁷ ZSS/401/2/2012/EK, ZSS/401/6/2012/EK, ZSS/401/24/2012/EK, ZSS/500/5/2012/EK.

⁴⁸ ZSS/401/17/2012/EK, ZSS/401/11/2012/EK, ZSS/401/12/2012/EK, ZSS/403/5/2012/EK.

⁴⁹ ZSS/401/12/2012/EK, ZSS/403/37/2012/2012/EK, ZSS/401/18/2012/EK.

⁵⁰ ZSS/073/15/2012/EK, ZSS/401/30/2012/EK, ZSS/401/39/2012/EK, ZSS/401/40/12/EK.

⁵¹ ZSS/403/14/2012/EK, ZSS/22/2012/EK.

⁵² ZSS/403/24/2012/EK, ZSS/403/45/2012/EK, ZSS/403/47/2012/EK, ZSS/403/62/2012/EK.

⁵³ ZSS/403/32/2012/EK, ZSS/403/42/2012/EK, ZSS/403/37/2012/EK.

przeprowadził uzupełniające postępowanie konkursowe, w wyniku którego zawarto umowę na wykonywanie ww. świadczeń⁵⁴.

W każdej z tych kwestii Rzecznik Praw Dziecka występował m.in. do organów samorządowych, prosząc o informacje dotyczące lokalnych uwarunkowań, analizy stanu zabezpieczenia potrzeb zdrowotnych, analizy zgłaszanych skarg i wniosków⁵⁵. Rzecznik zwracał się również do Narodowego Funduszu Zdrowia, konsultantów krajowych i wojewódzkich z poszczególnych dziedzin medycyny, prosząc o wyjaśnienia lub opinie dotyczące zaspokojenia określonych potrzeb zdrowotnych dzieci.

- **przestrzegania praw małoletnich pacjentów**

Zgłaszane sprawy dotyczyły utrudnień związanych z przebywaniem rodziców dziecka w szpitalu, możliwości obecności rodziców podczas wykonywania dziecku zabiegów medycznych, nieodpowiedniego traktowania dziecka w szpitalu, w tym lekceważenia potrzeby dziecka w zakresie prawa do zachowania intymności⁵⁶. Rzecznik występował do dyrektorów zakładów leczniczych o wyjaśnienia oraz kierował sprawy do Rzecznika Praw Pacjenta. Ponadto udzielał odpowiedzi rodzicom, wskazywał możliwości postępowania w konkretnej sprawie, w tym upowszechniał przepisy zawarte w ustawie z dnia 6 listopada 2008 roku o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta. Rzecznik analizował protokoły z kontroli oddziałów psychiatrycznych dla dzieci i młodzieży przeprowadzonej przez Rzecznika Praw Pacjenta oraz informacje o wykonaniu zaleceń pokontrolnych. W przypadku nieprzestrzegania praw dziecka występował do organów nadzorczych szpitali⁵⁷. Ponadto, w związku z informacjami o nieprzestrzeganiu praw dziecka w wybranych oddziałach psychiatrycznych, Rzecznik skierował w tej sprawie wystąpienie generalne do Ministra Zdrowia⁵⁸.

- **bezpieczeństwa procedur leczniczych, błędów lekarskich i dochodzenia roszczeń związanych z udzielaniem świadczeń medycznych**

Sprawy, które wnoszono do Rzecznika, dotyczyły błędów w stosowaniu procedur medycznych, w tym niestaranności w wykonywaniu zabiegów, co skutkowało możliwością zaistnienia powikłań lub przedłużenia leczenia dziecka⁵⁹.

⁵⁴ ZSS./403/4/2012/EK.

⁵⁵ ZSS/403/8/2012/EK, ZSS/403/15/2012/EK, ZSS/403/10/2012/EK.

⁵⁶ ZSS/441/2/2012/EK, ZSS/441/369/2012/EK.

⁵⁷ ZSS/403/16/2012/EK.

⁵⁸ ZSS/500/16/2012/EK.

⁵⁹ ZSS/402/19/2012/EK, ZSS/402/3/2012/EK, ZSS/402/4/2012/EK.

Inne zgłaszane do Rzecznika sprawy dotyczyły: udzielania niewystarczającej informacji o stanie zdrowia dziecka, utrudnionego dostępu do dokumentacji medycznej, niedoceniań znaczenia przeżyć emocjonalnych pacjenta i uznawania postępowania za „zgodnie z procedurą” – bez wyjaśnień skierowanych do pacjenta⁶⁰. Rzecznik informował rodziców o instytucjach, w których mogą dochodzić roszczeń, wskazywał tryb postępowania oraz możliwości wyjaśniania spraw. Występował do Rzecznika Praw Pacjenta, Narodowego Funduszu Zdrowia, konsultantów krajowych i wojewódzkich z poszczególnych dziedzin medycyny, dyrektorów placówek medycznych. Rzecznik interweniował zwracając się o wyjaśnienia konkretnych spraw, w tym uzasadnienie przyjętych rozwiązań.

Do Rzecznika wpływały również listy podnoszące sprawę bezpieczeństwa szczepień i preparatów leczniczych sprzedawanych w aptekach⁶¹. W odpowiedziach udzielanych przez Rzecznika informowano o rodzaju i zadaniach instytucji, które stoją na straży bezpieczeństwa preparatów leczniczych stosowanych w Polsce, w tym bezpieczeństwa szczepionek.

Listy, w których rodzice dzieci składają skargi dotyczące błędów medycznych, zawierają w swej treści wiele elementów emocjonalnych, w tym żalu i bezradności. W pismach i rozmowach z rodzicami odczuwalna jest nieufność, w tym obawa, że rodzicom nie zostanie udzielona stosowna pomoc. Skutkiem tego jest częste kierowanie tej samej sprawy do kilku instytucji i jej równoległe prowadzenie⁶². W związku z tym, oprócz informacji merytorycznych, konieczne jest udzielenie elementarnego wsparcia psychologicznego, zachęcenie rodzica do własnej aktywności, w tym udzielenie wskazówek dotyczących szczegółowego postępowania w sprawie. Należy jednocześnie podkreślić, że coraz więcej odpowiedzi z placówek medycznych na wystąpienia Rzecznika o wyjaśnienia konkretnych spraw zawiera wnikliwe i całościowe odniesienie się do zgłaszanych problemów chorych dzieci⁶³.

· **dzieci martwo narodzonych**

W minionym roku Rzecznik nadal otrzymywał listy od rodziców, którym we wczesnym okresie ciąży urodziło się martwe dziecko. Przedmiotem zgłaszanych spraw były wątpliwości i pytania sugerujące, że uzyskiwali oni niejednoznaczne informacje o obowiązujących przepisach, dotyczących m.in. wydania określonej dokumentacji

⁶⁰ ZSS/403/5/2012/EK, ZSS/403/44/2012/EK, ZSS/403/42/2012/EK.

⁶¹ ZSS/402/21/2012/EK, ZSS/402/17/2012/EK, ZSS/441/390/2012/EK.

⁶² ZSS/403/12/2012/EK.

⁶³ ZSS/403/9/2012/EK, ZSS/403/30/2012/EK, ZSS/403/33/2012/EK.

medycznej⁶⁴. W każdym przypadku Rzecznik informował o uregulowaniach prawnych i możliwościach uzyskiwania niezbędnych dokumentów. W trudnych przypadkach interweniował bezpośrednio u władz szpitalnych.

- **problemów rodziny i dzieci z niepełnosprawnością; potrzeby uzyskania informacji o możliwościach pomocy; przestrzegania praw dzieci z niepełnosprawnością**

Do Rzecznika zwracali się również rodzice dzieci z niepełnosprawnością. Wskazywali na rozmaite trudności: dojazd z dzieckiem na rehabilitację⁶⁵, podejmowanie starań o egzekwowanie praw należnych dzieciom w placówkach oświatowych⁶⁶, brak przyjaznej dla osób niepełnosprawnych infrastruktury drogowej i odpowiednich podjazdów, zbyt małe kontrakty medyczne na świadczenia z zakresu bezpłatnej rehabilitacji. Część spraw dotyczyła braku akceptacji dla rozstrzygnięć zespołów do spraw orzekania o niepełnosprawności.⁶⁷

W odpowiedzi Rzecznik przekazywał informacje o sposobie dochodzenia przysługujących dzieciom praw⁶⁸. W przypadku nieskuteczności działań podejmowanych przez rodziców lub opiekunów dzieci bądź spraw szczególnie skomplikowanych, Rzecznik zwracał się do instytucji pomocowych lub szkół, wnosząc o podjęcie stosownych działań⁶⁹.

Zgłaszane do Rzecznika sprawy dotyczące rozwiązywania problemów dzieci z niepełnosprawnością pokazują, że pomoc i wsparcie dla rodziców tych dzieci są nadal niewystarczające. Procedury odwoławcze są dla rodziców zbyt trudne, a reguły stosowane w postępowaniu administracyjnym postrzegane są jako nieznajdujące racjonalnego uzasadnienia.

⁶⁴ ZSS/402/12/2012/EK, ZSS/402/14/2012/EK, ZSS/402/25/2012/EK, ZSS/402/26/2012/EK, ZSS/403/25/2012/EK.

⁶⁵ ZSS/45/18/2012, ZSS/45/34/2012/EK.

⁶⁶ ZSS/45/1/2012/EK, ZSS/45/8/2012/EK.

⁶⁷ ZSS/45/23/2012/EK, ZSS/45/55/2012/EK.

⁶⁸ ZSS/45/10/2012/EK.

⁶⁹ ZSS/45/29/2012/EK, ZSS/45/16/2012/EK.

2. PRAWO DO WYCHOWANIA W RODZINIE

(...) Państwa-Strony będą okazywały odpowiednią pomoc rodzicom oraz opiekunom prawnym w wykonywaniu przez nich obowiązków związanych z wychowywaniem dzieci oraz zapewnią rozwój instytucji, zakładów i usług w zakresie opieki nad dziećmi

(art. 18 Konwencji o Prawach Dziecka)

W 2012 roku zgłoszono do Rzecznika Praw Dziecka ogółem **15 060** spraw związanych z prawem dziecka do wychowania w rodzinie, w tym:

- **2 909** na piśmie;
- **11 569** podczas rozmów telefonicznych;
- **582** podczas wizyt w Biurze Rzecznika.

Rzecznik zwracał się do organów i instytucji o podjęcie działań lub udzielenie informacji w sprawach dotyczących m.in.:

- Ograniczenia tzw. adopcji ze wskazaniem;
- wysłuchania małoletniego w postępowaniu cywilnym;
- konfliktów o charakterze transgranicznym;
- funkcjonowania placówek opiekuńczo-wychowawczych;
- procedury przymusowego odebrania dziecka;
- przestrzegania przepisów postępowania w sprawach o pozbawienie władzy rodzicielskiej;
- widzeń rodzinnych w jednostkach penitencjarnych;
- nieletnich oczekujących na umieszczenie w młodzieżowych ośrodkach socjoterapii;
- placówek wsparcia dziennego prowadzonych przez organizacje pozarządowe;
- dostosowania prawa polskiego do standardów obowiązujących w Unii Europejskiej;
- funkcjonowania sądownictwa rodzinnego;
- podpisania III Protokołu fakultatywnego do Konwencji o Prawach Dziecka w sprawie procedury skargowej;
- procedury „Niebieskie Karty”;
- wystawiania przez lekarzy zaświadczeń o braku przeciwwskazań zdrowotnych do pełnienia funkcji rodziny zastępczej oraz prowadzenia rodzinnego domu dziecka;

- ingerencji służb socjalnych obcych państw w stosunki rodzinne Polaków mieszkających z dziećmi poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej.

W części wyżej wymienionych spraw Rzecznik Praw Dziecka podejmował decyzję o przyłączeniu się do postępowań sądowych (szerzej opisane w rozdziale IV – Sprawy sądowe i administracyjne z udziałem Rzecznika Praw Dziecka).

2.1 Wystąpienia generalne

Wystąpienia generalne Rzecznika Praw Dziecka w zakresie prawa do wychowania w rodzinie w roku 2012 dotyczyły:

- **podjęcia prac legislacyjnych w celu poszerzenia katalogu spraw, od których przysługuje skarga kasacyjna w sprawach cywilnych, o sprawy opiekuńcze rozstrzygane na podstawie Konwencji haskiej z 25 października 1980 r.⁷⁰ – wystąpienie z 19 stycznia 2012 roku**

W wystąpieniu skierowanym do Ministra Sprawiedliwości Rzecznik zwrócił się o rozważenie możliwości podjęcia prac legislacyjnych nad zmianą przepisów Kodeksu postępowania cywilnego i rozszerzenia katalogu spraw z zakresu prawa rodzinnego, od których przysługuje skarga kasacyjna, o sprawy rozstrzygane na podstawie ww. Konwencji haskiej⁷¹. Rzecznik Praw Dziecka wyraził pogląd, iż konieczne jest wprowadzenie możliwości zweryfikowania prawidłowości wydanego przez sąd rozstrzygnięcia, które uzyskało przymiot prawomocności. Taka potrzeba wynika ze specyfiki prowadzonego w tym zakresie postępowania, w szczególności jego szybkości, co może mieć negatywny wpływ na decyzję sądu.

W odpowiedzi Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości stwierdził, iż objęcie spraw tzw. konwencyjnych skargą kasacyjną wydłużyłoby czas postępowania, wywołując wątpliwość co do zgodności z zasadniczym celem Konwencji, tj. zapewnieniem niezwłocznego powrotu dziecka. Dlatego też poszerzenie katalogu spraw, od których przysługuje skarga kasacyjna w sprawach cywilnych, o sprawy opiekuńcze rozstrzygane na podstawie Konwencji haskiej Ministerstwo uznało za niezasadne⁷².

⁷⁰ Konwencja z dnia 25 października 1980 r. o cywilnych aspektach uprowadzenia dziecka za granicę sporządzona w Hadze – Dz. U. z 1995 r. Nr 108, poz. 528.

⁷¹ ZSM/500/1/2012/AJ.

⁷² DPrC-I-072-1/12.

· **ograniczenia tzw. adopcji ze wskazaniem do krewnych i powinowatych – wystąpienia z 15 lutego 2012 roku**

W wystąpieniach skierowanych do Przewodniczącego Sejmowej Komisji Polityki Społecznej i Rodziny⁷³, Ministra Sprawiedliwości⁷⁴, Ministra Pracy i Polityki Społecznej⁷⁵ Rzecznik zwrócił się o podjęcie działań zmierzających do zmiany przepisów w zakresie adopcji ze wskazaniem.

Rzecznik poddał pod rozważenie zasadność zmiany art. 119¹ Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego poprzez dodanie § 4 o treści:

„Jeżeli jest to zgodne z dobrem dziecka, przysposobienie może nastąpić na wniosek osoby wskazanej przez matkę lub ojca, którą może być wyłącznie krewny lub powinowaty dziecka”.

Rzecznik wyraził przekonanie, że tzw. adopcja ze wskazaniem nie może wynikać jedynie z zawartego porozumienia pomiędzy rodzicem adopcyjnym i rodzicem biologicznym, z pominięciem ośrodków adopcyjno-opiekuńczych. Taka praktyka umożliwia bowiem czerpanie korzyści finansowych rodzicom biologicznym i pośrednikom i jest przejawem braku gotowości rodzin do poddania się procedurom adopcyjnym.

W odpowiedzi Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości wskazał, iż bez szerszej przebudowy aktualnie obowiązujących przepisów o przysposobieniu, w świetle których adopcja pełna jest podstawową formą przysposobienia, a całkowita – jedynie jej szczególnym rodzajem, proponowana zmiana nie ma racji bytu⁷⁶.

Natomiast Sekretarz Stanu w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej wyraził pogląd, iż proponowane przez Rzecznika rozwiązanie prawne, ograniczające krąg osób, którym rodzice biologiczni dziecka mogą przekazać władzę rodzicielską, nie wydaje się wystarczające. W ocenie resortu nie spowodowałoby ono zmniejszenia skali opisywanego zjawiska. Niemniej jednak zapowiedziano rozważenie rozwiązania odnoszącego się do określenia przez sąd sposobu i okresu osobistej styczności, o której mowa w art. 120¹§1 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy⁷⁷. Warunkiem koniecznym do określenia tej styczności można, zdaniem resortu, uczynić uzyskanie przez kandydatów pozytywnej opinii kwalifikacyjnej, o której mowa w art. 169 ust. 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Wówczas argument odnoszący się do stworzonych

⁷³ ZSR/500/2/2012/LP.

⁷⁴ ZSR/500/2/2012/LP.

⁷⁵ ZSR/500/26/2012/MS.

⁷⁶ DPrC-I-023-32/12.

⁷⁷ Dz. U. z 2012 r. Nr 788 t.j.

więzi nie mógłby być podnoszony wobec kandydatów, którzy nie uzyskali zaświadczenia kwalifikacyjnego⁷⁸.

Powyższa kwestia została objęta programem prac Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Rodzinnego powołanej przy Rzeczniku Praw Dziecka dnia 2 lipca 2012 r. Komisja zmierza do przedstawienia kompleksowego projektu zmian prawa rodzinnego w zakresie prawa materialnego oraz procedury, uwzględniając również problem tzw. adopcji ze wskazaniem.

· **wysłuchania małoletniego dziecka przez sąd w postępowaniu cywilnym – wystąpienie z 23 marca 2012 roku**

Rzecznik Praw Dziecka w wystąpieniu kierowanym do Ministra Sprawiedliwości zwrócił uwagę na konieczność korzystania przez sądy z instytucji wysłuchania małoletniego dziecka w postępowaniu cywilnym⁷⁹. Rzecznik podniósł, iż analiza prowadzonych przez niego spraw, zarówno rozwodowych, jak i opiekuńczych, prowadzi do wniosku, że sądy prowadzące postępowania w tych sprawach zbyt rzadko korzystają z wysłuchania dziecka, mimo zaistnienia przesłanek określonych w art. 216¹ k.p.c. i art. 576 § 2 k.p.c. Nadto w sytuacji, gdy doszło do wysłuchania małoletniego, zastrzeżenia budził sposób przeprowadzenia tej czynności oraz miejsce, w którym się ona odbyła.

Zdaniem Rzecznika zasadne jest, aby udział psychologa przy wysłuchaniu dziecka stał się standardem w każdej takiej sprawie. Ponadto postulował, aby wzorem rozwiązań przyjętych w postępowaniu karnym, wysłuchanie odbywało się w specjalnie przystosowanym do tego pomieszczeniu zwanym „niebieskim pokojem”.

W odpowiedzi Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości zgodził się z uwagami Rzecznika w kwestii poszanowania prawa dziecka do jego wysłuchania, mających swe źródło m.in. przepisach Kodeksu postępowania cywilnego⁸⁰. Ministerstwo Sprawiedliwości stoi na stanowisku, że kształt wskazanych regulacji ustawowych odpowiada przyjętym zobowiązaniom międzynarodowym oraz unormowaniom konstytucyjnym. W szczególności wskazano, iż przepisy proceduralne uprawniają każdą ze stron toczącego się postępowania do składania wszelkich wniosków i zarzutów merytorycznych, również dotyczących wysłuchania dziecka czy udziału psychologa.

Oдноśnie praktycznej realizacji omawianego prawa dziecka, w toku określonego postępowania stwierdzono, iż musi ono podlegać ocenie dokonywanej przez pryzmat zindywidualizowanych cech konkretnego dziecka (rozwój umysłowy, stan zdrowia, stopień

⁷⁸ DSR-I-0712-9-1-AK/12.

⁷⁹ ZSR/500/5/2012/KCH.

⁸⁰ DWMPK-I-072-1/12/1/3.

dojrzałości) w ramach konkretnej sprawy. Dokonanie powyższej oceny, jak również decyzja o wysłuchaniu dziecka czy też zasadności skorzystania z opinii biegłych psychologów należy do sądu. Z uwagi na ich merytoryczny charakter Minister Sprawiedliwości nie może ingerować w ich treść, niemniej jednak strony mają możliwość jej zaskarżenia w trybie odwoławczym.

Ponadto poinformowano, że w 2011 r. na terenie całego kraju istniało ponad 300 miejsc przystosowanych dla przesłuchiwanego dzieci. Znajdują się one w komisariatach Policji, sądach, prokuraturach, rodzinnych ośrodkach konsultacyjno-diagnostycznych oraz w innych instytucjach. Zaznaczył również, że z przyjaznych pokoi przesłuchań korzystają coraz częściej sędziowie orzekający w wydziałach cywilnych oraz rodzinnych i nieletnich, wykonując czynności z udziałem małoletnich świadków lub pokrzywdzonych, a także wysłuchując dzieci w trybie art. 216¹ k.p.c. oraz art. 576 k.p.c. Ministerstwo Sprawiedliwości zapewniło, iż będzie prowadzić działania zmierzające do tworzenia kolejnych przyjaznych pokoi przesłuchań i jednocześnie zachęcać, by przeprowadzano w nich czynności związane z wysłuchaniem dzieci w ramach procedur cywilnych.

- **III Protokołu Fakultatywnego do Konwencji o prawach dziecka w sprawie procedury skargowej przyjętego przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 19 grudnia 2011 r. – wystąpienie z 12 kwietnia 2012 roku**

W wystąpieniu skierowanym do Ministra Edukacji Narodowej Rzecznik zwrócił się o podjęcie działań ukierunkowanych na przedłożenie Radzie Ministrów wniosku o udzielenie zgody na podpisanie III Protokołu Fakultatywnego do Konwencji o prawach dziecka w sprawie procedury skargowej⁸¹.

Minister Edukacji Narodowej powiadomił Rzecznika, że podjął działania zmierzające do podpisania przez Polskę ww. umowy międzynarodowej. Stosowny projekt został przekazany do konsultacji międzyresortowych i społecznych, a Rzecznik będzie informowany o realizacji kolejnych etapów tego postępowania⁸².

- **konfliktów o charakterze transgranicznym – wystąpienie z 27 kwietnia 2012 roku**

Rzecznik zwrócił się do Ministra Spraw Zagranicznych o informacje dotyczącą stanu prac nad ratyfikacją Konwencji Rady Europy z dnia 15 maja 2003 r. w sprawie kontaktów z dziećmi⁸³.

⁸¹ ZSM/500/3/2012/AJ.

⁸² DWM-III-MSK-045-04/2012.

⁸³ ZSM/500/4//2012/AJ.

W odpowiedzi Minister Spraw Zagranicznych zaznaczył, że z uwagi na fakt, iż konwencja ma charakter umowy mieszanej – część przepisów (art. 14-16) należy zgodnie z rozporządzeniem Rady (WE) nr 2201/2003⁸⁴ do kompetencji wyłącznej Unii, zaś pozostałe przepisy dotyczące zakresu materialnego prawa rodzinnego należą do krajowych kompetencji państw członkowskich – nieprzyjęcie dokumentu przez Radę skutkuje brakiem możliwości wykonania kompetencji krajowych przez państwa członkowskie w odniesieniu do tej części konwencji, która dotyczy prawa materialnego⁸⁵.

Minister podniósł, iż Komisja Europejska na posiedzeniu Grupy Roboczej ds. Prawa Cywilnego w dniu 11 lipca 2011 r. przedstawiła rozwiązanie kompromisowe, które umożliwia podpisanie konwencji przez UE jedynie w częściach należących do jej kompetencji wyłącznej (tzn. art. 14-16). Natomiast te państwa, które pragną związać się postanowieniami konwencji, podpiszą konwencję w odniesieniu do części, które należą do ich krajowych kompetencji. Propozycja ta nie uzyskała akceptacji.

Minister Spraw Zagranicznych podkreślił, że pomimo starań kolejnych prezydencji nie istnieją realne szanse na przełamanie blokady politycznej w Radzie UE i przyjęcie kompromisu w tej sprawie, umożliwiającego dopełnienie przez Polskę procedur ratyfikacyjnych w odniesieniu do przedmiotowej konwencji. Niemniej jednak strona polska w dalszym ciągu będzie podejmowała wysiłki na rzecz wypracowania konsensusu w Radzie UE w kwestii jedomyślnego przyjęcia decyzji Rady w sprawie związania się przez UE postanowieniami przedmiotowej konwencji.

· **zmian do projektu ustawy o cudzoziemcach – wystąpienie z 27 czerwca 2012 roku**

W wystąpieniu skierowanym do Ministra Spraw Wewnętrznych Rzecznik Praw Dziecka zwrócił uwagę, że projektowane przepisy ustawy o cudzoziemcach umożliwiające umieszczanie małoletnich cudzoziemców w ośrodkach detencyjnych nie są zgodne z najlepiej pojętym interesem dziecka. Pobyt dzieci w ośrodku typu zamkniętego może wpływać negatywnie na ich rozwój psychofizyczny, a także ograniczyć ich prawo do nauki.

Zdaniem Rzecznika jako alternatywę należałoby rozważyć skierowanie małoletnich do placówki opiekuńczo-wychowawczej⁸⁶.

⁸⁴ Rozporządzenie Rady WE nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. dotyczące jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej.

⁸⁵ DKSE/2223/2012/nwż.

⁸⁶ ZSM/500/5/2012/AJ.

W odpowiedzi na wystąpienie Rzecznika, Minister Spraw Wewnętrznych poinformował, że zastosowanie środka zabezpieczającego w postaci umieszczenia małoletnich w ośrodku strzeżonym jest działaniem wyjątkowym i ostatecznym.

Jednocześnie poinformował, że w projekcie nowej ustawy o cudzoziemcach została przewidziana regulacja, zgodnie z którą małoletni poniżej 13. roku życia pozostający bez opieki, nie będą mogli być umieszczani w ośrodkach strzeżonych dla cudzoziemców⁸⁷.

· **podjęcia inicjatywy nowelizacji Kodeksu postępowania cywilnego, umożliwiającej wydanie aktów wykonawczych w sprawie procedury przymusowego odebrania dziecka – wystąpienie z 3 lipca 2012 roku**

Rzecznik ponownie zwrócił się do Ministra Sprawiedliwości⁸⁸ o udzielenie informacji o stanie prac nad wprowadzeniem aktów wykonawczych dotyczących przymusowego odebrania dziecka⁸⁹.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości w odpowiedzi poinformował, że zwrócono się do Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, Komendy Głównej Policji i Prokuratury Generalnej o wspólne omówienie ww. kwestii⁹⁰.

Ponadto wskazał, że Ministerstwo Sprawiedliwości prowadzi stały monitoring w zakresie wykonywania orzeczeń dotyczących kontaktów z dzieckiem i przymusowego odebrania osoby podlegającej władzy rodzicielskiej. Z poczynionych ustaleń wynika, iż przedstawione problemy nie są związane z trudnościami interpretacyjnymi obowiązujących uregulowań prawnych, lecz głównie ze skomplikowanym stanem faktycznym, który powoduje odstąpienie kuratora od czynności. Podkreślono, iż KKPC była inicjatorem zmian KPC w zakresie procedur wykonywania orzeczeń w przedmiocie kontaktów z dzieckiem, które od 13 sierpnia 2011 r. znajdują swoją regulację w ww. kodeksie.

Minister Sprawiedliwości w dalszym ciągu będzie monitorował skalę postępowań dotyczących przymusowego odbierania dzieci oraz analizował pojawiające się problemy z wykonywaniem tego rodzaju orzeczeń.

⁸⁷ BMP-0791-2-1/2012/MK/AD.

⁸⁸ ZSR/500/11/2012/AM.

⁸⁹ Dz. U. Nr 6, poz. 69 z późn. zm.

⁹⁰ DWOiP III 072-12/12.

- **prawidłowości wykonywania przez sądy obowiązku przesyłania z urzędu prawomocnych postanowień o pozbawieniu władzy rodzicielskiej do właściwego ośrodka adopcyjnego, prowadzącego wojewódzki bank danych o dzieciach oczekujących na przysposobienie – wystąpienie z 19 lipca 2012 roku**

W wystąpieniu do Ministra Sprawiedliwości, Rzecznik zaapelował o podjęcie działań sprawdzających wykonywanie przez sądy obowiązku z art. 578 § 2 kpc nałożonego przez art. 202 pkt 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej⁹¹, który wszedł w życie z dniem 1 stycznia 2012 r.⁹²

W odpowiedzi wskazano, że praktyka sądów opiekuńczych w stosowaniu tej regulacji nie jest jednolita, nie tylko w skali kraju, lecz również na obszarze właściwości sądu okręgowego. Prezesi sądów okręgowych w ramach wewnętrznego nadzoru administracyjnego nad działalnością administracyjną podległych im sądów zalecili wyeliminowanie nieprawidłowości związanych z wykonywaniem obowiązku z art. 578 § 2 kpc. Kwestie związane ze stosowaniem przedmiotowej regulacji będą tematem szkoleń organizowanych przez sądy okręgowe. Ponadto Minister Sprawiedliwości rozważy ujęcie tej problematyki w ramach sprawowanego zewnętrznego nadzoru administracyjnego nad działalnością administracyjną sądów⁹³.

- **funkcjonowania placówek opiekuńczo-wychowawczych w zakresie ich współdziałania z innymi instytucjami na rzecz powrotu dzieci do wychowania w rodzinie – wystąpienie z 24 lipca 2012 roku**

W wystąpieniu skierowanym do Ministra Pracy i Polityki Społecznej, Rzecznik zwrócił uwagę na sytuację małoletnich, którzy z różnych przyczyn zostają na mocy orzeczeń sądów rodzinnych umieszczani w instytucjonalnych formach opieki zastępczej⁹⁴. Podstawę wystąpienia stanowił raport pokontrolny Najwyższej Izby Kontroli⁹⁵ oraz analiza spraw prowadzonych przez Rzecznika Praw Dziecka. Rzecznik za naganny ocenił fakt nieprzekazywania przez Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie oraz Miejskie Ośrodki Pomocy Społecznej dokumentacji małoletniego do placówki, do której został skierowany. Ponadto Rzecznik zwrócił uwagę na: niedostosowanie rodzaju placówki, do której dziecko trafia na mocy postanowienia sądu do jego indywidualnych warunków, długotrwałe przebywanie

⁹¹ Dz. U. z 2011, Nr 149, poz. 887.

⁹² ZSR/500/12/2012/LP.

⁹³ DWOiP-III-072-13/12/87.

⁹⁴ ZSR/500/10/2012/LP.

dzieci w placówkach interwencyjnych, niezgłaszanie faktu uregulowania sytuacji prawnej dziecka przez odpowiednie instytucje do ośrodka adopcyjnego, przemoc w placówkach oraz umieszczanie dzieci w spokrewnionych rodzinach zastępczych bez dokonania należytej weryfikacji środowiska rodzinnego.

W odpowiedzi Minister Pracy i Polityki Społecznej podzielił opinię Rzecznika na temat nieprawidłowości w funkcjonowaniu placówek opiekuńczo-wychowawczych. Jednocześnie wyraził nadzieję, iż w dłuższej perspektywie funkcjonowanie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej spowoduje pozytywne zmiany⁹⁶.

· **informacji o konsekwencjach wyeliminowania możliwości orzeczenia przez sąd rodzinny umieszczenia nieletniego w młodzieżowym ośrodku socjoterapii – wystąpienia 25 lipca 2012 roku**

W wystąpieniach skierowanych do Ministra Edukacji Narodowej⁹⁷, Ministra Sprawiedliwości⁹⁸ i Ministra Pracy i Polityki Społecznej⁹⁹, Rzecznik Praw Dziecka wyraził opinię o konieczności prowadzenia monitoringu wprowadzenia wymienionej w tytule zmiany i zwrócił się o informacje o jej skutkach społecznych.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Edukacji Narodowej z uwagi na krótki okres funkcjonowania przepisów nie mógł dokonać ich oceny. Podzielił jednak opinię Rzecznika o potrzebie monitoringu wprowadzanej zmiany. Zapowiedział jego wprowadzenie od września 2012 r. w trybie comiesięcznym, w oparciu o dane uzyskane z systemu wskazywania miejsc w Ośrodku Rozwoju Edukacji¹⁰⁰.

Minister Sprawiedliwości wyraził pogląd, że pozyskanie miarodajnych danych, niezbędnych do wypracowania opinii i ewentualnych sugestii wprowadzenia zmian, mających na celu poszerzenie katalogu możliwych do zastosowania wobec nieletniego środków wychowawczych będzie realne dopiero po upływie co najmniej rocznego okresu od wprowadzenia omawianej nowelizacji¹⁰¹.

Z kolei Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej dokonało, na podstawie informacji uzyskanych z Wydziałów Polityki Społecznej Urzędów Wojewódzkich, analizy realizacji w I półroczu 2012 r. zadań powiatów z zakresu rodzinnej pieczy zastępczej pod kątem

⁹⁵ Kontrola objęła lata 2008-2010 oraz I półrocze 2011 roku, przeprowadzana była natomiast w II i III kwartale 2011 roku w 28 placówkach opiekuńczo-wychowawczych, 10 Powiatowych Centrach Pomocy Rodzinie i 9 ośrodkach adopcyjno-opiekuńczych.

⁹⁶ DSR-I-0712-5-1-TU/12.

⁹⁷ ZSR/500/13/2012/MS.

⁹⁸ ZSR/500/14/2012/MS.

⁹⁹ ZSR/500/15/2012/MS.

¹⁰⁰ DZSE-2-EM-040-48/2011.

funkcjonowania specjalistycznych zawodowych rodzin zastępczych, przygotowanych do sprawowania opieki i wychowania nad dziećmi umieszczonymi na podstawie przepisów o postępowaniu w sprawach nieletnich. Wynikało z nich, że liczba rodzin zastępczych przygotowanych do przyjęcia dziecka skierowanego na podstawie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich jest niewielka¹⁰². Podkreślono, że rozwój rodzinnej pieczy zastępczej napotyka na liczne przeszkody. Zależy on od możliwości i chęci osób gotowych podjąć się takiej odpowiedzialności. Wpływ na to mają zarówno wysokie wymagania stawiane kandydatom do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, jak i czynniki zewnętrzne, np. dysponowanie odpowiednimi warunkami mieszkaniowymi, możliwości finansowe powiatów. Zwrócono również uwagę, że w art. 6 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, przewidziano szeroki katalog środków zapobiegania i zwalczania demoralizacji i przestępczości nieletnich. W tym kontekście, umieszczenie w specjalistycznej zawodowej rodzinie zastępczej dla nieletnich jest opcją, która realnie ma niewielkie zastosowanie¹⁰³.

· **aktualnej informacji o widzeniach rodzinnych w jednostkach penitencjarnych – wystąpienie z 30 lipca 2012 roku**

Podobnie jak w poprzednim roku, Rzecznik w wystąpieniu skierowanym do Ministra Sprawiedliwości zwrócił się o przedstawienie aktualnej informacji o widzeniach rodzinnych w jednostkach penitencjarnych. Przedmiotem zainteresowania Rzecznika była realizacja i przebieg wprowadzonych w tych jednostkach programów „Przyjazne miejsce – dostosowanie pokoi i sal widzeń do kontaktu skazanych z ich dziećmi” oraz „Cała Polska czyta dzieciom” w zakresie promocji czytelnictwa wśród skazanych i ich dzieci¹⁰⁴.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości poinformował, że w porównaniu do poprzedniego roku, liczba jednostek penitencjarnych wyposażonych w miejsca przystosowane i odpowiednio wyposażone do potrzeb widzeń rodzica z dzieckiem wzrosła ponad dwukrotnie¹⁰⁵. W roku 2011 takie miejsca funkcjonowały w 52 jednostkach penitencjarnych, natomiast według stanu na dzień 2 sierpnia 2012 r. – w 118 zakładach karnych i aresztach śledczych.

¹⁰¹ DPK-I-072-12/12.

¹⁰² W całej Polsce jest tylko 8 osób, które po 1 stycznia 2012 r. ukończyły szkolenie dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, przyjmującej dzieci na podstawie upn. Wg informacji z września 2012 r. w Polsce działa 7 rodzin zastępczych omawianego typu. Umieszczonych w nich jest 8 dzieci, zaś 12 dzieci oczekuje na umieszczenie w specjalistycznej zawodowej rodzinie zastępczej, przyjmującej dzieci na podstawie upn.

¹⁰³ DSR-I-0712-6-1-TU/12.

¹⁰⁴ ZSR/500/16/2012/KCH.

¹⁰⁵ DWOiP-I-072-18/12.

W 2011 r. z inicjatywy Centralnego Zarządu Służby Więziennej podjęto współpracę z Fundacją „ABCXXI – Cała Polska czyta dzieciom”. W 130 jednostkach penitencjarnych kąciki czytelnicze w salach widzeń przeznaczone dla dzieci, zostały wyposażone w książki, zabawki oraz materiały do rysowania. Projekt „Przyjazne miejsce – dostosowanie pokoi i sal widzeń do kontaktu skazanych z ich dziećmi” jest traktowany priorytetowo przez Służbę Więzienną.

Częstsze kontakty dzieci z matkami niż z ojcami pozbawionymi wolności, mają związek z przyjętymi rozwiązaniami organizacyjnymi oraz prawnymi. Podkreślono, że działania mające na celu poprawę warunków i jakości kontaktów dzieci z rodzicami pozbawionymi wolności będą w dalszym ciągu realizowane.

· **nieletnich, którzy oczekują na umieszczenie w młodzieżowych ośrodkach socjoterapii (MOS) – wystąpienie z 6 września 2012 roku**

W wystąpieniu do Ministra Edukacji Narodowej Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się o podjęcie działań zmierzających do zapewnienia skutecznej realizacji orzeczeń sądów w zakresie umieszczenia nieletnich w młodzieżowych ośrodkach socjoterapii (MOS)¹⁰⁶. Rzecznik podniósł, że specyfika sytuacji nieletnich, którzy oczekują na umieszczenie w ośrodku powołanym do eliminowania przyczyn i przejawów zaburzeń zachowania oraz przygotowania do życia zgodnego z normami społecznymi i prawnymi, wymaga podejmowania decyzji w możliwie najkrótszym czasie. Zwłoka w umożliwieniu nieletnim skorzystania w ramach orzeczonego środka z koniecznej nauki, terapii i resocjalizacji, stoi w sprzeczności z szeroko pojmowanym dobrem dziecka.

W odpowiedzi Minister Edukacji Narodowej poinformował, iż trudność we wskazaniu dla nieletniego placówki MOS spowodowana jest w większości przypadków brakiem wolnych miejsc na odpowiednim dla nieletniego etapie edukacyjnym, we właściwym typie szkoły, w odpowiedniej klasie, w ośrodku przeznaczonym dla dziewcząt lub chłopców na odpowiednim poziomie rozwoju intelektualnego¹⁰⁷. Problem dotyczy także doboru profilu kształcenia ogólnego, języka obcego oraz kształcenia zawodowego. Każdy z tych problemów musi zostać rozwiązany indywidualnie, przy zapewnieniu nieletniemu możliwości kontynuowania edukacji w ośrodku. Decyzję o charakterze placówki i grupie adresatów podejmuje publiczny lub niepubliczny organ prowadzący MOS w oparciu o potrzeby określonego środowiska. Podkreślono, że dostosowanie charakteru placówek do zapotrzebowania wynikającego z postanowień sądów ma charakter stałego procesu,

¹⁰⁶ ZSR/500/19/2012/MS.

podejmowanego przez organ prowadzący ośrodek, po dokonaniu analizy zasadności takiej zmiany i jest on realizowany zgodnie z przepisami ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty¹⁰⁸, dotyczącymi organizacji kształcenia, wychowania i opieki w szkołach i placówkach. Zmiany takie są realizowane i placówki dostosowują się do zapotrzebowania. Jednocześnie Minister Edukacji Narodowej zapewnił, iż przedstawiony przez Rzecznika problem zostanie rozwiązany w bieżącym roku szkolnym.

- **zarządzenia w sprawie procedur dotyczących kwalifikowania kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej i adopcyjnej – wystąpienie z 28 września 2012 roku**

Badanie przeprowadzone przez Rzecznika Praw Dziecka w związku z tragicznymi wydarzeniami mającymi miejsce w rodzinie zastępczej w Pucku doprowadziło do stwierdzenia licznych nieprawidłowości na etapie postępowania kwalifikacyjnego kandydatów do pełnienia funkcji rodziców zastępczych. Rzecznik zwrócił się do Ministra Pracy i Polityki Społecznej¹⁰⁹ o ustanowienie powszechnie obowiązujących zasad przeprowadzania procedury kwalifikacyjnej dla kandydatów na opiekunów zastępczych, niezależnie od tego, czy osoby te mają pełnić funkcję rodziny zastępczej spokrewnionej, niezawodowej czy też zawodowej rodziny zastępczej.

W odpowiedzi¹¹⁰ Minister Pracy i Polityki Społecznej poinformował Rzecznika, że wystąpił z zaleceniem do wszystkich wojewodów o pilne podjęcie działań monitorujących przestrzeganie przez samorząd lokalny przepisów prawa. Zalecił ponadto, by Departament Polityki Rodzinnej MPiPS zbierał z województw przykłady dobrych praktyk w zakresie organizacji wspierania rodziny w gminach. Powyższe dane posłużą do przeprowadzenia analizy w kontekście obowiązujących przepisów ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

- **placówek wsparcia dziennego prowadzonych przez organizacje pozarządowe – wystąpienie z 9 października 2012 roku**

Rzecznik zwrócił się do Ministra Pracy i Polityki Społecznej¹¹¹ oraz do Przewodniczącego Sejmowej Komisji Polityki Społecznej i Rodziny¹¹² z prośbą o podjęcie działań mających na celu przedłużenie terminu określonego w art. 228 ust. 3 ustawy z dnia

¹⁰⁷ DZSE-2-EM-040-58/2012.

¹⁰⁸ Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572 z późn. zm.

¹⁰⁹ ZEW/500/27/2012/MK.

¹¹⁰ DSR-I-0712-7-1-TU/12.

¹¹¹ ZSR/500/21/2012/LP.

9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej¹¹³ z 12 miesięcy do 36 miesięcy, zgodnie z którym niepubliczne placówki opiekuńczo-wychowawcze wsparcia dziennego będą mogły funkcjonować na dotychczasowych zasadach. Wspomniana ustawa wprowadziła zmiany w organizacji placówek wsparcia dziennego, które w efekcie miały przyczynić się do polepszenia warunków w nich panujących oraz podniesienia standardów opieki nad dziećmi, jednak do Rzecznika docierały sygnały, iż większość placówek nie jest w stanie sprostać nowym kryteriom. Placówki miały trudności zwłaszcza z otrzymaniem pozytywnych opinii Straży Pożarnej i inspekcji sanitarnej o warunkach bezpieczeństwa i higieny budynku, w którym prowadzą swoją działalność. Konsekwencją takiego stanu rzeczy byłoby zamknięcie tych placówek z początkiem 2013 r.

Analogiczne wystąpienie Rzecznik skierował do Przewodniczącego Senackiej Komisji Rodziny i Polityki Społecznej¹¹⁴. Senatorowie zwrócili się do Marszałka Senatu RP z inicjatywą dotyczącą projektu ustawy o zmianie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. 7 grudnia 2012 r. Sejm RP uchwalił nowelizację przedmiotowej ustawy zgodnie z wnioskiem Rzecznika.

- **wystawiania przez lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej zaświadczeń o braku przeciwwskazań zdrowotnych do pełnienia funkcji rodziny zastępczej oraz prowadzenia rodzinnego domu dziecka – wstąpienie z 15 października 2012 roku**

W wystąpieniu skierowanym do Prezesa Naczelnej Rady Lekarskiej Rzecznik postulował upowszechnianie wśród członków samorządu lekarskiego obowiązku wystawiania zaświadczeń o braku przeciwwskazań zdrowotnych do pełnienia funkcji rodziny zastępczej oraz prowadzenia rodzinnego domu dziecka, nałożonego na lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej¹¹⁵.

Prezes Naczelnej Rady Lekarskiej poinformował, że podda pod rozważenie zasadność powołania przy samorządach lokalnych instytucji, grup lekarzy posiadających kompetencje, w zakresie wystawiania zaświadczeń o braku przeciwwskazań zdrowotnych do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka, czy procedury „Niebieskie Karty”¹¹⁶.

¹¹² ZSR/500/22/2012/LP.

¹¹³ Dz. U. z 2011 r. Nr 149, poz. 887 z późn. zm.

¹¹⁴ ZSR/500/25/2012/MS.

¹¹⁵ ZSS/500/23/2012/KT, Dz. U. z 2011 r. Nr 149, poz. 887 z późn. zm.

¹¹⁶ NRL/ZRP/EJ/751/1692/2012.

- **ingerencji służb i sądów obcych państw w stosunki rodzinne Polaków mieszkających z dziećmi poza granicami kraju – wystąpienie z 23 października 2012 roku**

W wystąpieniu skierowanym do Ministra Spraw Zagranicznych, Rzecznik zwrócił się o udzielenie informacji o liczbie i rodzaju skarg, dotyczących ingerencji w stosunki rodzinne obywateli polskich zamieszkałych w Niemczech, Wielkiej Brytanii i Norwegii, jakie wpłynęły do polskich konsulatów w latach 2009-2011¹¹⁷.

W odpowiedzi wskazano, że urzędy konsularne RP w Niemczech, Wielkiej Brytanii i Norwegii od 2009 r. odnotowują rosnącą liczbę zgłaszanych przez obywateli polskich skarg w tym zakresie. Podejmowane przez urzędy konsularne RP interwencje w obronie praw i interesów polskich obywateli prowadzą do wniosku, iż działania władz mieszczą się w granicach prawa. Konsulaty nie zaobserwowały jakichkolwiek działań ze strony służb socjalnych oraz organów wymiaru sprawiedliwości, które mogłyby być uznane za dyskryminujące polskich obywateli. We wszystkich zgłaszanych przypadkach ingerencji służb socjalnych w sprawach dzieci polskich obywateli, w opinii konsulatów, były uzasadnione i kierowały się dobrem i bezpieczeństwem dziecka. Podkreślono, iż w wielu przypadkach interwencje miejscowych służb społecznych są wynikiem znikomej wiedzy polskich rodziców na temat miejscowego prawa, różnic pomiędzy prawem polskim i prawem obowiązującym w danym kraju w zakresie uregulowania władzy rodzicielskiej oraz różnic międzykulturowych. Stosowane w Polsce i wspomnianych krajach odmienne metody wychowawcze mogą prowadzić do działań pracowników służb socjalnych, które z punktu widzenia polskich rodziców będą uważane za bezpodstawne, a zgodnie z kładącym nacisk na ochronę dzieci prawem tych państw – za konieczne. Wobec powyższego, w ocenie Departamentu Konsularnego MSZ, należałoby rozważyć zorganizowanie kampanii informacyjnej w polskich mediach, uświadamiającej osobom zamierzającym wyjechać za granicę ze swoimi dziećmi różnice między polskim prawem rodzinnym a prawem państw zachodnioeuropejskich¹¹⁸.

- **organizowania i funkcjonowania dyżurów sędziów rodzinnych – wystąpienie z 4 listopada 2012 roku**

Rzecznik wystąpił do Ministra Sprawiedliwości z propozycją wprowadzenia przepisu rangi ustawowej, który stanowiłby podstawę prawną dla tworzenia, a w dalszej kolejności

¹¹⁷ ZSM/500/7/2012/AJ.

¹¹⁸ DK II 3142/25/12/160802.

funkcjonowania tzw. 24-godzinnych dyżurów sędziów rodzinnych we wszystkich sądach rejonowych w Polsce¹¹⁹.

W związku z zasygnalizowaną problematyką Ministerstwo Sprawiedliwości poinformowało, że zwróciło się do prezesów sądów apelacyjnych z prośbą o nadesłanie informacji, w jaki sposób realizowany jest przez przewodniczących wydziałów rodzinnych i nieletnich obowiązek podejmowania przez sędziów czynności niecierpiących zwłoki, wynikających z § 204 ust. 1 pkt 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 lutego 2007 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych¹²⁰. Nadesłane informacje będą poddane analizie pod kątem potrzeby ujednoczenia praktyki w omawianym zakresie, zaś Rzecznik niezwłocznie będzie powiadomiony o jej wynikach i podjętych działaniach¹²¹.

- **proponycji opracowania nowego narzędzia stosowania praw dziecka określonych w Konwencji o Prawach Dziecka oraz Konstytucji – wystąpienie z 4 listopada 2012 roku**

W wystąpieniu skierowanym do Ministra Spraw Wewnętrznych, Rzecznik zwrócił się z propozycją wprowadzenia nowych regulacji mających na celu podniesienie standardów ochrony praw dzieci w całej Polsce. W szczególności Rzecznik postulował opracowanie wspólnego narzędzia stosowania praw dziecka, którym byłby jednostronicowy „test na dobro dziecka” do wykorzystania w działaniach dotyczących dzieci¹²².

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych poparł inicjatywę opracowania dokumentu, który byłby przeznaczony do wykorzystania w ramach działań służbowych dotyczących dzieci. Zdaniem resortu przygotowanie takiego dokumentu powinno znacząco przyczynić się do zapewnienia skutecznej ochrony praw dzieci i młodzieży¹²³.

Trwają prace nad uzgodnieniem treści dokumentu.

- **działań zmierzających do utworzenia regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych, zapewniających opiekę dzieciom wymagającym specjalistycznego wsparcia – wystąpienie z 9 listopada 2012 roku**

9 listopada 2012 r. Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Ministra Pracy i Polityki Społecznej o podjęcie pilnych działań – we współpracy z Wojewodami i Marszałkami Województw – zmierzających do utworzenia regionalnych placówek opiekuńczo-

¹¹⁹ ZSR/500/29/2012/KCH.

¹²⁰ Dz. U. z 2007 r. Nr 38, poz. 249.

¹²¹ DSO-I-072-17/12.

¹²² ZSR/500/30/2012/KCH.

¹²³ BMP-0791-I-2/2012/AD.

terapeutycznych, zapewniających opiekę dzieciom wymagającym specjalistycznego wsparcia¹²⁴. Niepokój Rzecznika Praw Dziecka wzbudziła sytuacja dzieci, które zakończyły hospitalizację w szpitalu psychiatrycznym i wracały do placówek nieprzygotowanych do udzielenia im odpowiedniej pomocy, co skutkowało ponownym umieszczeniem w szpitalu.

W odpowiedzi, Minister Pracy i Polityki Społecznej poinformował, że zwrócił się do Dyrektorów Wydziałów Polityki Społecznej Urzędów Wojewódzkich oraz Dyrektorów Regionalnych Ośrodków Polityki Społecznej z prośbą o przekazanie informacji na temat sposobu zaspokajania potrzeb dzieci poważnie chorych, umieszczonych w placówkach opiekuńczo-terapeutycznych oraz specjalistycznych rodzinach zastępczych. Powyższe informacje będą po zebraniu i analizie przesłane Rzecznikowi Praw Dziecka¹²⁵.

- **działań zmierzających do wyeliminowania przypadków pobytu w szpitalach psychiatrycznych dzieci, u których brak wskazań medycznych do przebywania w szpitalu oraz do zapewnienia właściwej opieki dzieciom wymagającym specjalistycznego wsparcia – wystąpienie z 13 listopada 2012 roku**

Rzecznik Praw Dziecka reagując na informacje dotyczące przebywania w szpitalach psychiatrycznych dzieci, które nie wymagają hospitalizacji, wystąpił do Ministra Sprawiedliwości o podjęcie działań zmierzających do wyeliminowania przypadków pobytu w szpitalach psychiatrycznych tych dzieci¹²⁶.

W odpowiedzi, Minister Sprawiedliwości wskazał, że dostrzega pojawiające się problemy związane z przedłużającą się hospitalizacją psychiatryczną dzieci i młodzieży, mimo braku wskazań medycznych¹²⁷. Było to głównym powodem powołania przez Międzyresortowy Zespół do Spraw Poprawy Skuteczności Wykonywania Orzeczeń Sądowych w dniu 24.05.2012 r. Grupy roboczej, w skład której weszli przedstawiciele Ministra Sprawiedliwości, Ministra Pracy i Polityki Społecznej, Ministra Zdrowia, Ministra Edukacji Narodowej oraz w charakterze obserwatora – przedstawiciele Rzecznika Praw Pacjenta, w celu wypracowania rozwiązań w zakresie zapewnienia w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych i w młodzieżowych ośrodkach socjoterapii, w niezbędnym zakresie opieki medycznej, nieletnim cierpiącym na schorzenia psychiczne. W wyniku prac Grupy roboczej, zobowiązano Ministra Zdrowia m.in. do dokonania zmiany obowiązujących przepisów o nowe świadczenia skierowane do dzieci przebywających w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych i w młodzieżowych ośrodkach socjoterapii. Projektowane

¹²⁴ ZEW/500/32/2012/ZA.

¹²⁵ DSR-I-074-791-1-PW/12.

¹²⁶ ZEW/500/33/2012/ZA.

świadczenie powinno m.in. wyeliminować sytuacje pobytu nieletnich w szpitalach psychiatrycznych bez wskazań medycznych.

- **pobytu nieletnich w policyjnych izbach dziecka ponad ramy czasowe określone w art. 40 ustawy z dnia 26 października 1982 r.¹²⁸ – wystąpienie z 23 listopada 2012 roku**

Rzecznik zwrócił się do Ministra Sprawiedliwości z postulatem ustawowego określenia maksymalnego terminu pobytu nieletniego w policyjnej izbie dziecka po ogłoszeniu nieletniemu przez sąd rodzinny postanowienia o umieszczeniu w placówce – podobnie jak ma to miejsce w przypadku art. 40 § 6 pkt 4 ww. ustawy¹²⁹.

Rzecznik wskazał, iż analiza stanu prawnego prowadzi do wniosku, że sądy rodzinne zbyt często orzekają o przebywaniu nieletniego w policyjnej izbie dziecka do czasu umieszczenia go w określonej placówce. Rozstrzygnięcie takie z reguły jest usprawiedliwane brakiem miejsc w schroniskach dla nieletnich oraz młodzieżowych ośrodkach wychowawczych. Niestety, skutkiem tego jest przebywanie w policyjnej izbie dziecka przez czas, który leży poza zakresem decyzji zarówno ustawodawcy, jak i sądu.

W odpowiedzi Minister Sprawiedliwości poparł stanowisko Rzecznika. W resorcie opracowano założenia projektu ustawy o zmianie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich oraz ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, w których przewidziano wprowadzenie ograniczenia czasowego dla pobytu nieletniego w policyjnej izbie dziecka.

Zgodnie z projektem, nieletni mógłby przebywać w policyjnej izbie dziecka przez czas niezbędny do przekazania go do właściwej rodziny zastępczej zawodowej, placówki, ośrodka lub schroniska, nie dłużej jednak niż przez okres dalszych 5 dni. Powyższe założenia zostały przyjęte przez Radę Ministrów na posiedzeniu w dniu 9 października 2012 r.¹³⁰

- **dostosowania pomieszczeń świetlicowych do warunków określonych w ustawie z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej – wystąpienie z 3 grudnia 2012 roku**

W wystąpieniu skierowanym do Ministra Pracy i Polityki Społecznej Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się o stworzenie wieloletniego programu umożliwiającego dostosowanie pomieszczeń zajmowanych przez placówki wsparcia dziennego do warunków stawianych

¹²⁷ DWOiP III 072-22/12/7.

¹²⁸ Dz. U. z 2002 r. Nr 11, poz. 109 z późn. zm.

¹²⁹ ZSR/500/31/2012/UZ.

¹³⁰ DPK-I-072-20/12.

w ustawie z 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej¹³¹. Zdaniem Rzecznika należy przystąpić do opracowania planu wsparcia organizacji pozarządowych, które najczęściej prowadzą placówki wsparcia dziennego, by umożliwić im wykonanie tego zadania. Pomoc taka powinna mieć charakter stały i być jednakowo dostępna dla wszystkich potrzebujących podmiotów.

Minister poinformował, że wydłużenie czasu uzyskania wymaganych standardów przez placówki wsparcia dziennego pozwoli na dogłębne przeanalizowanie problemu dostosowania placówek do nowych warunków. W tym celu zaplanowano spotkanie przedstawicieli resortu z przedstawicielami Głównego Inspektora Sanitarnego oraz Komendy Głównej Straży Pożarnej¹³².

· **ochrony funkcjonowania tzw. okien życia – wystąpienie z 31 grudnia 2012**

Rzecznik Praw Dziecka w reakcji na postulaty Komitetu Praw Dziecka Organizacji Narodów Zjednoczonych skierowane do niektórych krajów europejskich (Czechy, Austria) dotyczące zastąpienia tzw. okien życia systemem umożliwiającym urodzenie dziecka w szpitalu i pozostawienie go tam z zachowaniem anonimowości matki, zwrócił się do Ministra Edukacji Narodowej z prośbą o przedstawienie oficjalnego stanowiska w tej sprawie oraz o przekazanie informacji, czy w Ministerstwie Edukacji Narodowej są prowadzone prace zmierzające do zlikwidowania „okien życia” w Polsce¹³³.

Wskazał jednocześnie, że rezygnacja z tzw. okien życia, może doprowadzić do niebezpiecznej dla wielu nowonarodzonych dzieci sytuacji, w których obawiające się różnorodnych trudności ich matki będą je pozostawiać w miejscach niegwarantujących dzieciom przeżycia lub też decydować się na nielegalne zabiegi usunięcia ciąży.

W odpowiedzi na powyższe wystąpienie, Minister Edukacji Narodowej poinformowała, że w resorcie edukacji nie są prowadzone prace mające na celu uniemożliwienie funkcjonowania tzw. okien życia na terenie Rzeczypospolitej Polskiej. Stanowisko Rządu wobec wskazanych przez Rzecznika Praw Dziecka kwestii ma zostać przedstawione po uzyskaniu opinii właściwych ministrów.¹³⁴

¹³¹ ZEW/500/35/2012/ZA.

¹³² DSR I 0712-1-1AKU/13.

¹³³ GAB/500/1/2013/AJ.

¹³⁴ DWM-III-MSK-045-01/2013.

2.2 Sprawy indywidualne

Zgłaszane w 2012 roku do Rzecznika Praw Dziecka sprawy indywidualne związane z prawem do wychowania w rodzinie dotyczyły:

- **władzy rodzicielskiej i opieki nad dzieckiem**

Podobnie jak w poprzednich latach jedna z najliczniejszych kategorii spraw była związana z szeroko rozumianą władzą rodzicielską.

Rosnąca liczba pozwów rozwodowych sprawia, iż rozwodzący się rodzice, szukając poparcia swoich racji, zwracają się do Rzecznika z prośbą o pomoc w postępowaniach prowadzonych przez sądy¹³⁵.

Analiza spraw rozwodowych pokazuje, że troska o dobro dziecka zostaje w nich zepchnięta na margines. Niejednokrotnie można zauważyć, iż dziecko wykorzystywane jest jako koalicjant jednego z rodziców, a tym samym antagonistą drugiego z nich. Walka tocząca się pomiędzy rodzicami przesłania im kwestie związane z dobrem dziecka i jego potrzebami. Rodzice ignorują uwagi o potrzebach dziecka, zwłaszcza emocjonalnych i psychicznych, traktując je jako przedmiot służący do walki z byłym partnerem życiowym. Traktują dziecko w sposób uwłaczający jego wrodzonej godności.

Analiza sytuacji dzieci znajdujących się w centrum konfliktu rozwodowego wskazuje na poważne problemy rozwojowe i adaptacyjne, jakie pojawiają się u dzieci na kolejnych etapach ich życia¹³⁶. Te, które stały się obiektem walki rodziców mają zaburzony obraz rodziny, nie potrafią nawiązywać prawidłowych relacji z rówieśnikami, mają obniżoną samoocenę, a także problemy w przyswajaniu wiedzy.

Podjęmując interwencje, Rzecznik kierował do sądów wnioski o przedstawienie zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, do jednostek pomocy społecznej zwracał się o informacje nt. warunków mieszkaniowych i materialnych, jakimi dysponuje każdy z rodziców, zaś do szkół i przedszkoli – z prośbą o wyczerpujące informacje dotyczące dziecka. Rzecznik wielokrotnie korzystał z pomocy specjalistów, zwłaszcza psychologów,

¹³⁵ ZSR/410/804/2012/AT, ZSR/410/956/2012/AZ, ZSR/410/478/2012/UZ, ZSR/410/844/2012/MS, ZSR/410/953/2012/LP, ZSR/410/458/2012/LP, ZSR/410/830/2012/LP, ZSR/410/1092/2012/MS, ZSR/410/932/2012/LP, ZSR/410/1083/2012/AT, ZSR/410/999/2012/AZ, ZSR/410/80/2012/MS, ZSR/410/398/2012/UZ, ZSR/410/1266/2012/KJ, ZSR/410/417/2012/KJ, ZSR/410/1123/2012/KJ.

¹³⁶ ZSR/410/984/2012/UZ, ZSR/410/987/2012/AZ, ZSR/410/217/2012/MS, ZSR/410/845/2012/LP, ZSR/410/31/2012/MS, ZSR/410/35/2012/LP, ZSR/410/1082/2012/AT, ZSR/410/558/2012/LP, ZSR/410/599/2012/MS.

w celu zdiagnozowania rzeczywistej sytuacji opiekuńczo-wychowawczej dziecka¹³⁷. Rzecznik zwracał się do prezesów sądów i Prokuratora Generalnego o nadzór nad toczącymi się postępowaniami¹³⁸. Informacje zgromadzone przez Rzecznika stawały się często podstawą decyzji o przystąpieniu do sprawy i uczestniczeniu w niej na prawach przysługujących prokuratorowi.

Za przykład posłużyć tu może sprawa zgłoszona do Rzecznika przez matkę małoletnich Macieja i Izabeli – Katarzynę W.¹³⁹ Zgłaszająca podawała, że na skutek pogłębiających się konfliktów z mężem oraz decyzji o wystąpieniu z pozwem rozwodowym została całkowicie pozbawiona kontaktu z dziećmi, a kilkakrotnie składane przez nią wnioski o umożliwienie kontaktów z dziećmi na czas trwania postępowania nie dały żadnych rezultatów. Oddalając wniosek matki o tymczasowe uregulowanie sposobu styczności, sąd każdorazowo stwierdzał, iż dobro dzieci nie uzasadnia wydania rozstrzygnięcia w tym zakresie.

Po zapoznaniu się z dokumentacją dowodową oraz zweryfikowaniu pozostałych okoliczności, Rzecznik zdecydował o podjęciu interwencji. Uznał, że ponad czteromiesięczny okres, kiedy to ojciec całkowicie pozbawił dzieci możliwości kontaktów z matką, narusza podstawowe prawo dzieci do kontaktu z obojgiem rodziców. W toku sprawy okazało się, iż w konflikt pomiędzy rodzicami małoletnich Macieja i Izabeli czynnie zaangażowana jest rodzina ojca dzieci, zwłaszcza jego rodzice, którzy wielokrotnie uniemożliwiali bezpośredni kontakt matki z dziećmi. Na skutek interwencji Rzecznika sąd orzekł o umieszczeniu małoletnich na czas trwania postępowania pod opieką matki.

Rodzice w trybie zabezpieczenia, zostali zobowiązani do regularnego korzystania z terapii dla rodzin znajdujących się w konflikcie. Rzecznik, składając wniosek o skierowanie rodziców wraz z dziećmi na terapię, podnosił, iż krzywdy, jakich dotychczas doznały dzieci, determinują konieczność uczestniczenia w indywidualnych spotkaniach z psychologiem, co w efekcie pozwoli zminimalizować niepożądane zachowania u dzieci w przyszłości.

¹³⁷ ZSR/410/231/2012/MS, ZSR/410/208/2012/UP, ZSR/410/291/2012/JM, ZSR/410/1139/2012/UŻ, ZSR/410/987/2012/AZ, ZSR/410/526/2012/UZ, ZSR/410/947/2012/LP, ZSR/410/1087/2012/AT, ZSR/410/255/2012/MS, ZSR/410/459/2012/LP, ZSR/410/699/2012/AT, ZSR/410/492/2012/UZ, ZSR/410/776/2012/LP, ZSR/410/252/2012/MS, ZSR/410/1000/2012/AZ.

¹³⁸ ZSR/460/82/2012/AM, ZSR/410/372/2012/AP, ZSR/410/487/2012/UP.

¹³⁹ ZSR/410/102/2012/MS.

Liczną grupę przypadków zgłaszanych do Rzecznika stanowią sprawy w przedmiocie przywrócenia władzy rodzicielskiej¹⁴⁰. Dotyczy to przede wszystkim sytuacji, w których mimo odebrania pieczy nad dzieckiem, rodzice starali się trwale zmienić swoje życie, poprawić warunki mieszkaniowe, znaleźć zatrudnienie, by w efekcie ponownie móc samodzielnie sprawować opiekę nad dzieckiem.

Niestety, analiza kierowanych do Rzecznika spraw często prowadzi do wniosku, że rodzicom, których pozbawiono władzy rodzicielskiej bądź którym władza ta została ograniczona, nie starcza sił i wytrwałości w podejmowaniu starań o poprawę bytu rodziny¹⁴¹.

Przykładem może być sprawa małoletnich K., która została podjęta na skutek prośby ich rodziców. W ich ocenie aktualna sytuacja rodziny uzasadniała powrót dzieci do środowiska rodzinnego. W świetle powyższego Rzecznik dokonał analizy toczących się na przełomie kilku lat postępowań opiekuńczych¹⁴². Z ich treści wynikało, że rodzice biologiczni nie rokują korzystnie w zakresie prawidłowego wywiązywania się z zobowiązań wobec dzieci, a przebieg dotychczasowej opieki bardzo negatywnie wpływał na poczucie bezpieczeństwa dzieci. Istniała zatem konieczność zabezpieczenia potrzeby stabilizacji życiowej małoletnich K. Szansą na to stały się starania podjęte przez członków rodziny pochodzenia matki małoletnich. W maju 2012 roku sąd orzekł o oddaleniu wniosku o zmianę formy ograniczenia władzy rodzicielskiej i umieścił rodzeństwo w rodzinach zastępczych ich wujostwa, ustalając jednocześnie kontakty z rodzicami.

Rzecznik doszedł do przekonania, o czym poinformował rodziców biologicznych, że rozstrzygnięcie jest zgodne z dobrem dzieci. Jednocześnie podkreślił, iż dostrzega starania rodziców zmierzające do przejęcia pieczy nad dziećmi i zachęcił do dalszej pracy nad sobą.

W zakresie spraw dotyczących władzy rodzicielskiej i opieki nad dzieckiem na wyróżnienie zasługują przypadki zgłaszane do Rzecznika przez krewnych dziecka, przy czym najliczniejszą grupą są dziadkowie małoletnich. Z racji bliskich stosunków rodzinnych i w trosce o dobro małoletnich wielokrotnie zwracają uwagę na uchybienia w opiece nad

¹⁴⁰ ZSR/410/576/2012/LP, ZSR/410/851/2012/MN, ZSR/410/1001/2012/AM, ZSR/410/1141/2012/UŻ, ZSR/410/981/2012/AZ, ZSR/410/28/2012/MS, ZSR/410/475/2012/LP, ZSR/410/515/2012/UZ, ZSR/410/1028/2012/AM, ZSR/410/832/2012/MN, ZSR/410/920/2012/LP, ZSR/410/722/2012/MS, ZSR/410/893/2012/UZ, ZSR/410/462/2012/UŻ.

¹⁴¹ ZSR/410/985/2012/LP, ZSR/410/373/2012/UŻ, ZSR/410/947/2012/AM, ZSR/410/963/2012/UZ, ZSR/410/811/2012/MN, ZSR/410/826/2012/AT, ZSR/410/713/2012/UZ, ZSR/410/3/2012/MS, ZSR/410/1130/2012/UŻ, ZSR/410/659/2012/MN, ZSR/410/1056/2012/LP, ZSR/410/959/2012/AT.

¹⁴² ZSR/410/892/2012/MS.

dziećmi, jakich dopuszczają się rodzice¹⁴³. Przeważająca ilość spraw wymaga szybkiej interwencji.

Za przykład posłużyć może sprawa małoletniego Adama D., skierowana do Rzecznika Praw Dziecka przez jego babkę O.¹⁴⁴ Zgłaszająca informowała, iż jej córka wykonuje władzę rodzicielską nad dzieckiem w sposób nieprawidłowy. Podnosiła ponadto, że Sąd Okręgowy w W., rozpoznający sprawę rozwodową rodziców małoletniego, ignoruje informacje o zagrożeniu dobra dziecka, mogące stanowić podstawę do wydania z urzędu stosownych zarządzeń. Z dokonanych przez Rzecznika ustaleń wynikało, iż Sąd Okręgowy w W. pomijał wnioski babci o zweryfikowanie sytuacji dziecka, powołując się na fakt, że nie jest ona stroną postępowania sądowego. Postępowanie sądowe prowadzone było przewlekłe. W tym stanie rzeczy konieczne stało się wystąpienie Rzecznika Praw Dziecka do Prezesa Sądu Apelacyjnego w W. z wnioskiem o zbadanie sprawy rozwodowej rodziców małoletniego, w trybie nadzoru administracyjnego. Wskutek przedmiotowego wniosku, Prezes Sądu Apelacyjnego przeprowadził czynności nadzorcze, które doprowadziły do zabezpieczenia dobra dziecka i usprawnienia toku sprawy; m.in. sąd przesłuchał w charakterze świadka babcię małoletniego, zlecił wywiad środowiskowy oraz dopuścił dowód z opinii biegłych z Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno-Konsultacyjnego. Co więcej, z urzędu wszczęto postępowanie w Sądzie Rejonowym w W. w przedmiocie powierzenia pieczy nad dzieckiem osobie z jego najbliższego otoczenia.

Wśród spraw związanych z opieką nad dzieckiem i wykonywaniem władzy rodzicielskiej wyodrębnić można również sprawy zgłaszane do Rzecznika indywidualnie przez jednego z rodziców dziecka. W sprawach tych Rzecznik, korzystając z ustawowej delegacji, wielokrotnie zwracał się do sądów z wnioskiem o wgląd w akta toczących się postępowań i udzielał stosownych informacji zainteresowanym rodzicom¹⁴⁵.

¹⁴³ ZSR/410/952/2012/LP, ZSR/410/1037/2012/AM, ZSR/410/1143/2012/UŻ, ZSR/410/905/2012/JM, ZSR/410/646/2012/MN, ZSR/410/1084/2012/UZ, ZSR/410/8/2012/MS, ZSR/410/1028/2012/AM, ZSR/410/986/2012/UZ, ZSR/410/19/2012/MS, ZSR/410/429/2012/UŻ, ZSR/410/793/2012/MN, ZSR/410/1137/2012/AT, ZSR/410/637/2012/AT, ZSR/410/1043/2012/MSZSR/410/612/2012/AT, ZSR/410/674/2012/MN, ZSR/410/898/2012/MS, ZSR/410/524/2012/UZ, ZSR/410/1017/2012/AM.

¹⁴⁴ ZSR/410/780/2012/MN.

¹⁴⁵ ZSR/410/782/2012/LP, ZSR/410/1124/2012/UŻ, ZSR/410/997/2012/AM, ZSR/410/520/2012/MN, ZSR/410/1023/2012/UZ, ZSR/410/5/2012/MS, ZSR/410/1039/2012/MS, ZSR/551/2012/LP, ZSR/410/382/2012/UZ.

Do Rzecznika z prośbą o interwencję zgłaszali się bezpośrednio małoletni¹⁴⁶. Sytuacje te dotyczyły głównie ustalenia miejsca ich pobytu, styczności z osobami bliskimi z pominięciem przez sąd obowiązku ich wysłuchania i uwzględnienia ich rozsądnych wniosków.

Podkreślić należy również te kategorie spraw, gdzie działalność Rzecznika mobilizowała instytucje zobowiązane do wspierania rodziny w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych i wpływała na decyzję o powrocie dziecka do rodziny¹⁴⁷. Rzecznik w tych sprawach skutecznie wnioskował o przydzielenie asystenta rodziny¹⁴⁸.

Każde dziecko i każda sprawa traktowana jest przez Rzecznika indywidualnie. Narzędzia, jakie wykorzystuje, są zatem dobierane odpowiednio do każdego konkretnego przypadku. Procedury postępowania, jakimi w wyjaśnieniu sytuacji dziecka kieruje się Rzecznik, są determinowane przez indywidualne potrzeby dziecka.

Dlatego też Rzecznik niejednokrotnie z urzędu wszczynał postępowanie wyjaśniające w celu zbadania wszelkich okoliczności mogących zagrozić dobru dziecka lub je naruszyć¹⁴⁹.

· **kontaktów z dzieckiem**

Analiza spraw¹⁵⁰ związanych z kontaktami z dzieckiem pokazuje, iż przypadki te są skomplikowane, postępowania sądowe toczą się niejednokrotnie latami, a sama realizacja kontaktów przysparza wielu problemów¹⁵¹. Rzecznik uświadamia zgłaszającym, że

¹⁴⁶ ZSR/413/124/2012/KW, ZSR/410/1118/2012/KJ, ZSR/413/114/2012/ŻU, ZSR/410/166/2012/UP, ZSR/410/188/2012/UP, ZSR/410/232/2012/UP, ZSR/410/1006/2012/UP, ZSR/440/385/2012/DF, ZSR/410/1149/2012/DF.

¹⁴⁷ ZSR/410/911/2012/AP, ZSR/410/135/2012/ŻU, ZSR/414/13/2012/UZ, ZSR/410/196/2012/UP, ZSR/410/1027/2012/UP, ZSR/410/1234/2012/UP.

¹⁴⁸ ZSR/441/16/2012/ŻU, ZSR/410/1201/2012/DF.

¹⁴⁹ ZSR/440/330/2012/KW, ZSR/440/313/2012/KW, ZSR/410/129/2012/KJ, ZSR/441/71/2012/UZ, ZSR/410/1201/2012/DF, ZSR/410/1222/2012/DF, ZSR/440/384/2012/DF, ZSR/441/68/2012/DF.

¹⁵⁰ ZSR/410/215/2012/LP, ZSR/410/847/2012/JM, ZSR/410/357/2012/MS, ZSR/410/697/2012/AM, ZSR/410/6/2012/MS, ZSR/410/1112/2012/UŻ, ZSR/410/18/2012/MS, ZSR/410/474/2012/MN, ZSR/410/1032/2012/AM, ZSR/410/648/2012/MN, ZSR/410/841/2012/LP, ZSR/410/1293/2012/AM, ZSR/410/1150/2012/UŻ, ZSR/410/192/2012/MS, ZSR/410/698/2012/AM, ZSR/410/1008/2012/AM, ZSR/410/1211/2012/AM, ZSR/410/1136/2012/MS, ZSR/410/371/2012/UŻ, ZSR/410/341/2012/MS, ZSR/410/647/2012/MS, ZSR/392/2012/MN, ZSR/410/1209/2012/AM, ZSR/410/489/2012/UZ, ZSR/410/1142/2012/KJ, ZSR/410/418/2012/KJ.

¹⁵¹ ZSR/410/723/2012/LP, ZSR/410/1020/2012/MN, ZSR/410/10/2012/AM, ZSR/410/1145/2012/UŻ, ZSR/410/14/2012/MS, ZSR/33/2012/MS, ZSR/410/248/2012/MS, ZSR/410/805/2012/MN, ZSR/410/1231/2012/AM, ZSR/410/988/2012/MN, ZSR/410/1077/2012/AM, ZSR/410/769/2012/AM, ZSR/410/1065/2012/LP, ZSR/410/160/2012/LP, ZSR/410/1107/2012/MS, ZSR/410/348/2012/MN, ZSR/410/90/2012/MS, ZSR/410/1160/2012/UŻ, ZSR/410/956/2012/AZ, ZSR/410/187/2012/MN, ZSR/410/1140/2012/AM, ZSR/410/863/2012/UZ.

nierespektowanie orzeczeń sądów w przedmiocie kontaktów z dzieckiem¹⁵² jest nie tylko naruszeniem obowiązującego prawa, ale także działaniem na niekorzyść dziecka¹⁵³.

Za przykład posłużyć może sprawa, z którą zwrócił się do Rzecznika ojciec małoletniej H¹⁵⁴. Postępowanie w sprawie ustalenia jego kontaktów z córką, toczące się przed Sądem Rejonowym w W., jego zdaniem nie przynosiło żadnych rezultatów. Matka przez wiele miesięcy utrudniała kontakty ojca z córką. Nie pozwalała dziewczynce nawet na telefoniczne rozmowy z ojcem, a sąd opieszale prowadził postępowanie, przedłużając w efekcie okres braku styczności z małoletnią.

Rzecznik Praw Dziecka w celu wyjaśnienia sprawy zwrócił się do sądu o przesłanie akt. Ich analiza wykazała, iż między rodzicami biologicznymi dziecka istniał silny konflikt. Rzecznik podjął decyzję o monitorowaniu postępowania i jednocześnie wskazał ojcu, iż najlepszym z punktu widzenia dobra dziecka byłoby ugodowe rozwiązanie sporu.

Sąd w postanowieniu końcowym określił szerokie kontakty ojca z córką, bez obecności matki dziecka i poza jej miejscem zamieszkania.

Inna sytuacja rysuje się na gruncie sprawy małoletniego Jana K.

Do Rzecznika z prośbą o interwencję wystąpił ojciec małoletniego – Daniel K. Podnosił, iż do czasu opuszczenia przez matkę i małoletniego domu rodzinnego to on sprawował bezpośrednią i w zasadzie wyłączną pieczę nad synem. Według twierdzeń Daniela K. matka małoletniego dopuszczała się w stosunku do syna nieprawidłowych zachowań polegających na stosowaniu przemocy fizycznej i psychicznej.

Aby zweryfikować wskazane przez ojca okoliczności oraz ustalić aktualną sytuację opiekuńczo-wychowawczą małoletniego, Rzecznik zwrócił się do Sądu Rejonowego w W. oraz Prokuratury Rejonowej w W. z wnioskiem o przedstawienie akt sprawy dotyczącej małoletniego, a także poprosił o przesłanie opinii o jego sytuacji Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w R.

Nadesłane materiały dowodowe nie potwierdziły podnoszonego przez ojca zarzutu. Nie znalazł on również potwierdzenia w nadesłanych aktach spraw sądowych. Przeciwnie, sąd w oparciu o zgromadzony materiał dowodowy uznał za uzasadnione ustalenie, w trybie

¹⁵² ZSR/410/314/2012/AM, ZSR/410/121/2012/MS, ZSR/410/726/2012/AZ, ZSR/410/693/2012/AM, ZSR/410/887/2012/JM, ZSR/410/729/2012/AM, ZSR/410/1080/2012/AM, ZSR/410/762/2012/MS, ZSR/410/849/2012/MS, ZSR/410/764/2012/AZ.

¹⁵³ ZSR/410/761/2012/UP, ZSR/410/486/2012/AT, ZSR/410/316/2012/LP, ZSR/410/818/2012/JM, ZSR/410/249/2012/LP/410/490/2012/AZ, ZSR/410/714/2012/AZ, ZSR/410/28/2012/KW, ZSR/410/440/2012/LP, ZSR/410/992/2012/MS, ZSR/410/315/2012/AM, ZSR/410/86/2012/LP, ZSR/410/641/2012/AM, ZSR/410/775/2012/AM, ZSR/410/767/2012/AZ, ZSR/410/1282/2012/AM, ZSR/410/32/2012/MS, ZSR/410/248/2012/MS, ZSR/410/390/2012/MS, ZSR/410/625/2012/MS, ZSR/410/1125/2012/UŻ, ZSR/410/1099/2012/AT.

zabezpieczenia, miejsca pobytu małoletniego w miejscu zamieszkania matki. Dokonana analiza akt sądowych doprowadziła do wniosku, iż rodzice małoletniego są na tyle silnie skonfliktowani, że nie potrafią porozumieć się w sprawach dotyczących małoletniego. Dlatego też sąd uregulował na czas trwania postępowania rozwodowego sposób kontaktów Jana K. z ojcem. Niestety, ojciec świadomie nie realizował orzeczeń sądu. Wbrew treści orzeczenia zabierał syna do siebie i odmawiał wydania dziecka pomimo licznych interwencji kuratora oraz Policji.

Z uwagi na zaistniałe okoliczności Rzecznik zwrócił się do Prokuratora Rejonowego w W., wskazując, iż działania ojca dziecka są sprzeczne z prawem i wpływają negatywnie na dobro dziecka. Ponadto Rzecznik zwrócił się do Przewodniczącego III Wydziału Rodzinnego i Nieletnich Sądu Rejonowego w W. o niezwłoczne podjęcie stosownych kroków zmierzających do odebrania dziecka spod pieczy ojca. Poparł wniosek kuratora o przymusowe sprowadzenie ojca celem złożenia oświadczenia o miejscu pobytu dziecka oraz podjął decyzję o konieczności monitorowania sprawy dotyczącej Jana K. do zakończenia postępowania.

W tym miejscu należy jeszcze raz podkreślić, iż Rzecznik nie ma bezpośredniego wpływu na wykonywalność orzeczeń dotyczących styczności dzieci z rodzicami czy osobami bliskimi. W ramach swoich kompetencji może tylko uświadamiać potrzebę kontaktów dzieci z osobami im bliskimi dla ich prawidłowego rozwoju, wskazywać na konieczność podjęcia terapii rodzinnej. Przykładem działalności Rzecznika w tej materii są sprawy, w których uwzględniono wnioski o skierowanie stron do mediacji, terapii w szczególności ukierunkowanej na poprawę wzajemnych relacji w rodzinie, usprawnienie komunikacji, uwrażliwienie matki, ojca, osób bliskich na przeżycia małoletnich w sytuacji związanej z rozstaniem rodziców¹⁵⁵.

· **rodzin zastępczych**

Gros spraw zgłaszanych do Rzecznika odnosiło się do kwestii związanych z wejściem w życie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej¹⁵⁶ z dniem 1 stycznia 2012 roku¹⁵⁷.

¹⁵⁴ ZSR/410/793/2012/AZ.

¹⁵⁵ ZSR/410/144/2012/AM, ZSR/410/997/2012/AM, ZSR/410/352/2012/AM, ZSR/410/27/2012/AM, ZSR/410/230/2012/KW, ZSR440/251/2012/KW, ZSR/410/771/2012/KW, ZSR/410/1123/2012/KJ, ZSR/410/1152/2012/AP, ZSR410/481/2012/UZ, ZSR/410/309/2012/UZ, ZSR/410/162/2012/UZ, ZSR/410/158/2012/UZ, ZSR/41057/2012/UZ, ZSR/410/309/2012/UZ, ZSR/410/162/2012/UZ, ZSR410/158/2012/UZ, ZSR/41057/2012/UZ, ZSR/441/68/2012/DF, ZSR/410/957/2012/DF, ZSR/410/970/2012/DF, ZSR/410/1222/2012/DF, ZSR/410/1201/2012/DF.

¹⁵⁶ Dz. U. z 2011 r. Nr 149 poz. 887 z późn. z zm.

Prośby o interpretacje przepisów powyższej ustawy kierowane były do Rzecznika także przez stowarzyszenia i fundacje oraz jednostki samorządu terytorialnego. Rzecznik udzielał wyjaśnień lub, zgodnie z właściwością, przekazywał prośby o interpretacje norm prawnych, zawartych w ustawie do Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej¹⁵⁸.

Liczne sprawy dotyczyły finansowania rodzin zastępczych¹⁵⁹. Wnoszono o wskazanie przepisów prawnych, na mocy których wypłacane są świadczenia na częściowe pokrycie kosztów utrzymania dziecka oraz kierowano zapytania o przyczyny zróżnicowania wysokości kwot wypłacanych rodzinom zastępczym spokrewnionym oraz rodzinom zastępczym zawodowym, niezawodowym i rodzinnym domom dziecka¹⁶⁰. Rzecznik wskazywał zainteresowanym możliwość wyboru podstawy wypłaty świadczeń – między przepisami obowiązującymi przed 1 stycznia 2012 roku a przepisami ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej¹⁶¹. Możliwość taka istniała do 15 stycznia ubiegłego roku, a beneficjenci świadczeń o możliwości wyboru winni być informowani przez organizatorów i koordynatorów pieczy zastępczej. Analiza spraw zgłaszanych do Rzecznika wykazała, iż większość organizatorów pieczy zastępczej o powyższej możliwości informowała zainteresowane rodziny¹⁶².

Kolejne zagadnienie związane z finansowaniem rodzin zastępczych, dotyczyło wyrównywania świadczeń przysługujących rodzinom zastępczym na częściowe pokrycie kosztów utrzymania dziecka oraz ich wynagrodzeń¹⁶³. Zgodnie z przepisami ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, organizatorzy pieczy zastępczej w ciągu trzech miesięcy byli zobowiązani do dostosowania umów zawartych z rodzinami zastępczymi do nowych regulacji prawnych. Oznaczało to m.in., iż od dnia 1 kwietnia 2012 roku wszystkie umowy z rodzinami zastępczymi powinny być zawarte zgodnie z normami prawnymi wynikającymi z nowych przepisów. Na tym tle pojawiło się pytanie interpretacyjne odnoszące się do zagadnienia finansowania rodzin zastępczych. Organizatorzy pieczy zastępczej w różny sposób interpretowali zapisy ustawy i co za tym idzie – część z nich uznała, iż ustawa nie nakłada na nich obowiązku wyrównywania świadczeń od dnia

¹⁵⁷ ZSR/413/51/2012/LP, ZSR/413/2/2012/MS, ZSR/413/132/2012/LP, ZSR/413/91/2012/LP, ZSR/413/20/2012/AM.

¹⁵⁸ ZSR/413/110/2012/LP, ZSR/413/92/2012/LP.

¹⁵⁹ ZSR/413/98/2012/LP, ZSR/413/84/2012/LP, ZSR/413/110/2012/LP, ZSR/413/81/2012/LP, ZSR/413/58/2012/LP, ZSR/413/60/2012/KJ, ZSR/413/157/2012/KJ.

¹⁶⁰ ZSR/413/132/2012/LP, ZSR/413/11/2012/LP, ZSR/413/118/2012/LP.

¹⁶¹ ZSR/413/51/2012/LP, ZSR/413/253/2012/MS, ZSR/413/16/2012/AM, ZSR/413/84/2012/LP, ZSR/413/130/2012/LP, ZSR/413/66/2012/LP, ZSR/413/43/2012/UZ.

¹⁶² ZSR/413/11/2012/LP, ZSR/413/106/2012/MS, ZSR/413/92/2012/MS, ZSR/413/80/2012/LP, ZSR/413/58/2012/LP, ZSR/413/132/2012/LP.

1 stycznia 2012 roku, a nowa wysokość świadczenia ma być wypłacana od dnia faktycznego zawarcia umowy, czyli w większości przypadków od dnia 1 kwietnia 2012 roku. Warto wspomnieć, iż Rzecznik wyrażając stanowisko w tej kwestii, stwierdził, iż ustawę należy interpretować na korzyść beneficjentów, tj., że należy dokonywać wyrównywania świadczeń od dnia 1 stycznia 2012 roku¹⁶⁴. Tożsame stanowisko w tym przedmiocie wyraził także Minister Pracy i Polityki Społecznej.

Mimo tego, w niektórych powiatach nie wyrównywano świadczeń, co zmusiło rodziny zastępcze do występowania do Samorządowych Kolegiów Odwoławczych. Z informacji przekazywanych Rzecznikowi wynikało, iż rodziny odwołujące się od decyzji starostów w większości przypadków otrzymały świadczenia na częściowe pokrycie kosztów utrzymania dziecka wyrównane od dnia 1 stycznia, czyli od dnia wejścia w życie ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Rzecznik, opowiadając się za interpretacją prawną jednoznacznie zgodną z interesami wychowanków rodzin zastępczych, podnosił, iż na tle sporu interpretacyjnego pojawić się mogą różnice w traktowaniu dzieci, uzależnione w rzeczywistości od miejsca ich zamieszkania, co przeczyło zasadom niedyskryminacji i równego traktowania.

Odrębnym zagadnieniem związanym z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej były sprawy dotyczące zgłaszania dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej, zwłaszcza w rodzinach zastępczych spokrewnionych z dzieckiem, do ośrodków adopcyjnych. Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w art. 76 ust. 4 pkt 16 nałożyła na organizatorów pieczy zastępczej obowiązek zgłoszenia każdego dziecka z uregulowaną sytuacją prawną do ośrodków adopcyjnych. Do Rzecznika wpływało wiele spraw od zaniepokojonych rodziców zastępczych, którzy utożsamiali zgłoszenie dziecka do ośrodka jako swoiste rozpoczęcie procedury adopcyjnej¹⁶⁵. Rzecznik informował, iż samo zgłoszenie dziecka do ośrodka adopcyjnego nie jest równoznaczne z zakwalifikowaniem go do adopcji, zaś decyzja o możliwości umieszczenia dziecka w zrekonstruowanym środowisku rodzinnym podejmowana jest po przeprowadzeniu szeregu badań psychologicznych i ocenie gotowości psychiczno-emocjonalnej dziecka do wychowania w rodzinie adopcyjnej.

W ocenie Rzecznika, działania organizatorów rodzinnej pieczy zastępczej mające na celu trwale zabezpieczenie sytuacji wychowawczo-opiekuńczej małoletnich powinny być

¹⁶³ ZSR/413/135/2012/LP, ZSR/413/109/2012/MS, ZSR/413/54/2012/AT, ZSR/413/10/2012/AM, ZSR/413/96/2012/LP, ZSR/413/19/2012/LP, ZSR/413/8/2012/LP, ZSR/413/113/2012/MS.

¹⁶⁴ ZSR/413/132/2012/LP, ZSR/413/11/2012/LP.

¹⁶⁵ ZSR/413/22/2012/MS, ZSR/413/32/2012/MS, ZSR/413/70/2012/LP, ZSR/413/93/2012/LP, ZSR/413/77/2012/MN, ZSR/413/129/2012/LP, ZSR/413/59/2012/LP, ZSR/413/982/2012/UZ.

podyktowane wyłącznie dobrem dziecka, a ostateczna weryfikacja tych działań leży w kompetencji niezawisłego i niezależnego sądu.

Przykładem uzasadniającym przedstawioną tezę może być sytuacja Izabeli Z., która zaniepokojona treścią wezwań wystosowanych przez Powiatowe Centrum Rodziny w Z. poprosiła Rzecznika Praw Dziecka o pomoc¹⁶⁶. Rzecznik poinformował zgłaszającą, że organizator pieczy zastępczej, jakim jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodziny, ma obowiązek zgłoszenia do właściwego ośrodka adopcyjnego małoletnich z uregulowaną sytuacją prawną. Podkreślił, że samo zgłoszenie dziecka do ośrodka adopcyjnego nie oznacza zakwalifikowania dziecka do przysposobienia. Kwalifikacji dziecka do przysposobienia ośrodek adopcyjny powinien dokonać jedynie w przypadku powzięcia informacji uzasadniających jej dokonanie, a sprawa każdego dziecka rozpatrywana jest indywidualnie. Nadto wskazał, że organizator rodzinnej pieczy zastępczej dokonuje oceny sytuacji dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej, której celem jest m.in. ustalenie aktualnej sytuacji rodzinnej dziecka oraz ocena zasadności dalszego pobytu w pieczy zastępczej. Oceny tej organizator dokonuje w konsultacji m.in. z rodziną zastępczą oraz przedstawicielami ośrodka adopcyjnego. Tym samym, jeśli nie ma istotnych zastrzeżeń co do funkcjonowania rodziny zastępczej, to zgodnie z dobrem dziecka powinno ono pozostać pod opieką dotychczasowego opiekuna.

Chcąc rozwiązać obawy innych rodzin zastępczych, Rzecznik poprosił pracowników Powiatowego Centrum Rodziny w Z. o umieszczanie w pismach kierowanych do rodziców informacji, które wyjaśniałyby, że postępowania adopcyjne będą wszczynane jedynie po ustaleniu, czy zasadne jest umieszczenie dziecka w zrekonstruowanym środowisku rodzinnym.

Do Rzecznika docierały także skargi związane z organizowaniem pieczy zastępczej na terenie różnych powiatów, niesporządzaniem powiatowych planów rozwoju pieczy zastępczej, kwestionowaniem zasadności odmowy przekształcania rodzin zastępczych zawodowych w rodzinne domy dziecka, kwestionowaniem wysokości wypłacanych świadczeń na pokrycie kosztów utrzymania dziecka czy też skargi dotyczące niewypłacania rodzinom zastępczym dodatkowych świadczeń przewidzianych w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej¹⁶⁷.

¹⁶⁶ ZSR/413/90/2012/MS.

¹⁶⁷ ZSR/413/74/2012/LP, ZSR/413/47/2012/AM, ZSR/413/4/2012/UZ, ZSR/413/78/2012/LP, ZSR/413/39/2012/MS, ZSR/413/101/2012/LP, ZSR/413/10/2012/AM, ZSR/413/3/2012/AM, ZSR/413/111/2012/MS, ZSR/413/117/2012/MS.

W tym kontekście na szczególną uwagę zasługuje sprawa rodzeństwa z P.¹⁶⁸

W związku z ich tragiczną śmiercią małoletnich, Rzecznik Praw Dziecka niezwłocznie przeprowadził czynności kontrolne we wszystkich organach i instytucjach zajmujących się badaniem przyczyn śmierci dzieci oraz monitorowaniem sytuacji opiekuńczo-wychowawczej małoletnich umieszczonych w rodzinie zastępczej.

Wizytując miejsce pobytu rodzeństwa tragicznie zmarłych Kacpra i Klaudii, zbadano sposób zabezpieczania ich sytuacji. Ustalono, że dzieci znajdowały się pod dobrą opieką młodej, ale doświadczonej rodziny zastępczej. Obserwacja dzieci w tym środowisku pokazała, że w rodzinie czują się swobodnie, nawiązały pozytywne relacje, zarówno z opiekunami, jak i ich biologicznymi dziećmi oraz rodziną generacyjną.

Niezależnie od posiadanych przez rodzinę wysokich kompetencji do sprawowania pieczy, zagrożeniem dla niej mogły być traumatyczne zdarzenia. Dlatego też Rzecznik zwrócił się o objęcie rodziny szerokim wsparciem przez pracowników właściwego Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie. Natomiast w odniesieniu do biologicznych dzieci państwa Cz. ustalił, iż taką pomocą zostały objęte natychmiast po przekazaniu ich w rodzinną pieczę zastępczą. W ramach zdiagnozowania przyczyn tragedii, Rzecznik zapoznał się z dokumentami z sądu, prokuratury, organizatora pieczy zastępczej, szkoły, do której uczęszczały małoletnie dzieci. Ponadto we wszystkich tych organach i instytucjach prowadzono rozmowy z ludźmi powiązаныmi ze sprawą podopiecznych państwa Cz. Pracownicy rozmawiali również z sąsiadami i innym osobami, które mogły przybliżyć sytuację rodziny. Łącznie przeprowadzono 28 takich rozmów.

Podsumowując wyniki wspomnianej kontroli, należy podkreślić, iż zaangażowanie wielu instytucji w sprawy małoletnich E. nie uchroniło dzieci przed przemocą i okrucieństwem, skutkującą śmiercią dwójki z rodzeństwa.

W opinii Rzecznika postępowanie opiekuńcze dotyczące małoletnich E. prowadzone były ze zbyt małą wnikliwością. Czynności sądu koncentrowały się na badaniu sytuacji rodziny biologicznej małoletnich, natomiast czynności związane bezpośrednio z sytuacją opiekuńczo-wychowawczą dzieci zostały ograniczone do przesłania odpisu postanowienia o umieszczeniu w pieczy zastępczej. Zarówno przed, jak i po umieszczeniu dzieci w rodzinie zastępczej zaniechano wysłuchania dzieci, choćby w formie pośredniej, tj. za pomocą wywiadu kuratora czy opinii specjalistów z Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno-Konsultacyjnego. Sąd swoją wiedzę na temat prawidłowości warunków dla pełnego i harmonijnego rozwoju dzieci oparł wyłącznie na informacjach z formularza opracowanego

¹⁶⁸ ZSR/413/127/2012/MS.

przez kierownika Zespołu do Spraw Pieczy Zastępczej w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w P. Podejmując ostateczne rozstrzygnięcia w kwestii władzy rodzicielskiej, a tym samym decydując o dalszym losie dzieci, nie zasięgał informacji o sytuacji dzieci bezpośrednio od rodziców zastępczych – nie zostali oni wezwani na termin rozprawy. Analizując akta prowadzonego przez Prokuraturę Rejonową w P. postępowania przygotowawczego, Rzecznik dostrzegł wiele nieprawidłowości w czynnościach podejmowanych przez właściwe organy, których wskazanie (z uwagi na obowiązującą tajemnicę) nie jest możliwe.

W przypadku działań dotyczących rodziny zastępczej podejmowanych przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w P. Rzecznik dostrzegł błędy popełnione w trakcie procesu kwalifikacji rodziny zastępczej: niekompletny wywiad środowiskowy przy kwalifikacji rodziny (niezasięgnięcie opinii o rodzinie ze środowiska sąsiedzkiego, brak opinii ze szkoły dziecka biologicznego, referencji pracodawców), niekompletna dokumentacja dotycząca kwalifikacji – brak opinii pedagogicznej, brak aktualizacji wywiadu środowiskowego przed umieszczeniem dzieci, tym samym brak ponownej weryfikacji warunków mieszkaniowych państwa Cz., brak tzw. rekwalfikacji, tj. ponownego zweryfikowania kwalifikacji rodziny. Ponadto stwierdzono uchybienia w zakresie prowadzonego przez PCPR nadzoru i pomocy rodzinie zastępczej. Zwołanie Zespołu ds. Pieczy Zastępczej miało miejsce dopiero po 70 dniach od powzięcia informacji o możliwości stosowania przemocy w stosunku do dzieci przez państwo Cz., tj. już po śmierci Kacpra, a zamiast podejmowania czynności weryfikujących tę informację (choćby poprzez wywiad w miejscu zamieszkania rodziny, szkole lub też sprawdzenie, czy dzieci mają obrażenia ciała) ograniczono się do spotkania z opiekunami dzieci dzień przed posiedzeniem Zespołu.

W przypadku szkoły, do której uczęszczały dzieci znajdujące się pod opieką państwa Cz., Rzecznik stwierdził, iż mimo obowiązku wynikającego ze znowelizowanej ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie o zaobserwowanych objawach przemocy w stosunku do córki biologicznej państwa Cz. nie zostały powiadomione właściwe organy ścigania.

W reakcji na dostrzeżone uchybienia Rzecznik zwrócił się do Starosty Powiatowego w P. z wnioskiem o pilne wszczęcie postępowania dyscyplinarnego wobec osób winnych zaniedbań oraz wyciągnięcie konsekwencji służbowych; do Prokuratora Generalnego, Ministra Sprawiedliwości, Wojewody Pomorskiego i Pomorskiego Kuratora Oświaty – o podjęcie działań zgodnych z kompetencjami, które pozwolą zapobiegać w przyszłości podobnym sytuacjom.

W listopadzie 2012 roku Rzecznik zgłosił udział w postępowaniach dotyczących rodzeństwa E. i Cz.

Wydarzenia, które miały miejsce w rodzinie zastępczej w P. oraz ujawnione w trakcie czynności kontrolnych nieprawidłowości spowodowały, iż Rzecznik zwrócił się w wystąpieniu generalnym do Ministra Pracy i Polityki Społecznej o wydanie zarządzenia w sprawie procedur wyłaniania kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej i adopcyjnej. Wystąpił także do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z apelem o zainicjowanie prac nad zmianami prawa, w celu nałożenia na organy ścigania obowiązku obligatoryjnego przekazywania do Rzecznika Praw Dziecka informacji o nagłych zgonach oraz pobiciach dzieci przebywających w instytucjonalnej oraz rodzinnej zastępczej formie opieki.

Podobnie jak w latach ubiegłych, do Rzecznika wpływało wiele skarg na opieszałość sądów w postępowaniach o ustanowienie rodziny zastępczej.

Przykładem może być sprawa zgłoszona do Rzecznika przez Dyrektora Zespołu Placówek Wsparcia Rodziny w T.¹⁶⁹ Dotyczyła ona trójki podopiecznych: Kacpra, Filipa i Martina i prowadzona była przed Sądem Rejonowym w G. Analiza sytuacji opiekuńczo-wychowawczej małoletnich wykazała, iż rodzice chłopców są osobami silnie uzależnionymi od alkoholu. W czasie, gdy dzieci przebywały pod ich opieką, dochodziło między nimi do rękoczynów, dzieci były świadkami awantur domowych. Rodzice jedynie deklaratorywnie podchodzili do kwestii sprawowania opieki nad dziećmi, prezentowane przez nich postawy rodzicielskie świadczyły o braku kompetencji wychowawczych, realnych możliwości i zamiarów sprawowania opieki na chłopcami. Rzecznik, po zapoznaniu się z sytuacją chłopców uznał, że rodzice biologiczni, a także babcia macierzysta nie są w stanie stworzyć dzieciom odpowiednich warunków do wychowania, w wyniku czego poparł wniosek o umieszczenie dzieci w niespokrewnionej rodzinie zastępczej. Ostatecznie Sąd przychylił się do stanowiska Rzecznika i orzekł o umieszczeniu rodzeństwa w rodzinie zastępczej małżonków J.

Kolejną kategorią spraw były prośby o pomoc w postępowaniach sądowych dotyczących ustanowienia rodziny zastępczej¹⁷⁰.

Interwencje podejmowane przez Rzecznika w tego typu sprawach każdorazowo poprzedzane były dogłębnym badaniem sytuacji opiekuńczo-wychowawczej dziecka i oceną zasadności umieszczenia w rodzinie zastępczej.

¹⁶⁹ ZSR/410/975/2012/JM.

¹⁷⁰ ZSR/413/73/2012/LP, ZSR/413/79/2012/LP, ZSR/413/39/2012/AT, ZSR/413/126/2012/UZ, ZSR/413/83/2012/LP, ZSR/413/68/2012/LP, ZSR/413/15/2012/MS, ZSR/413/158/2012/AM.

Niejednokrotnie okazywało się, iż prośby kierowane do Rzecznika są bezprzedmiotowe. Osoby ubiegające się o ustanowienie ich rodziną zastępczą w pierwszej kolejności muszą spełniać przesłanki wymienione w art. 42 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Braki w tym zakresie często uniemożliwiały pozytywne rozpatrzenie próśb kierowanych do Rzecznika¹⁷¹.

Wiele spraw zgłaszanych do Rzecznika dotyczyło rozwiązania rodzin zastępczych. W większości takich przypadków powodem zgłaszania wniosków do sądów przez Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie, czy też Miejskie i Gminne Ośrodki Pomocy Społecznej było podejrzenie stosowania przemocy wobec dzieci, a także nieprawidłowe wykonywanie opieki i pieczy nad dziećmi, rażące zaniedbania i brak należytej współpracy z organizatorem i koordynatorem pieczy zastępczej¹⁷². We wszystkich tego typu przypadkach Rzecznik podejmował interwencje mające na celu zweryfikowanie rzeczywistej sytuacji małoletnich, w wyniku czego podejmowano decyzję o przyłączeniu się do toczących się postępowań sądowych.

Przykładem może być sprawa małoletnich Elżbiety R. i Piotra J. skierowana do Rzecznika przez Krystynę i Ryszarda B. stanowiących rodzinę zastępczą dla ww. dzieci. W uzasadnieniu wniosku skierowanego do sądu przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w D. podnoszono, iż rodzice zastępczy w sposób nieprawidłowy sprawują opiekę nad niepełnosprawnym Piotrem J., a w szczególności zaniedbują leczenie i rehabilitację chłopca. Po przeanalizowaniu akt sprawy Rzecznik zgłosił udział w sprawie rozpoznawanej przez Sąd Rejonowy w D. i złożył wnioski dowodowe mające na celu zweryfikowanie zarzutów stawianych rodzinie. Zgłoszone przez Rzecznika dowody zostały przeprowadzane, nie wskazując na zasadność rozwiązania rodziny zastępczej. W tym stanie rzeczy sąd postanowił oddalić wniosek organizatora pieczy zastępczej, wskutek czego dzieci w dalszym ciągu przebywają w rodzinie zastępczej państwa B.¹⁷³

Rodziny zastępcze często zwracały się do Rzecznika o pomoc w uzyskaniu dodatkowych środków na sfinansowanie zajęć pozalekcyjnych i wypoczynku podczas wakacji lub ferii zimowych¹⁷⁴. W tej sytuacji Rzecznik zwracał się bezpośrednio do starostów z prośbą o pomoc.

¹⁷¹ ZSR/413/82/2012/LP, ZSR/413/27/2012/AM, ZSR/413/99/2012/LP, ZSR/410/866/2012/UP, ZSR/413/60/2012/LP, ZSR/413/85/2012/LP, ZSR/413/53/2012/UZ, ZSR/413/121/2012/MS.

¹⁷² ZSR/413/88/2012/MS.

¹⁷³ ZSR/413/1/2012/MN.

¹⁷⁴ ZSR/413/57/2012/LP, ZSR/410/114/2012/ŻU, ZSR/413/75/2012/LP, ZSR/413/72/2012/LP, ZSR/413/98/2012/LP.

Na przykładzie tego typu spraw wyraźnie zaobserwowano dysproporcję. Okazało się bowiem, iż stopa życiowa dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej zależy przede wszystkim od zasobności powiatu, w jakim dziecko mieszka. Świadczenia wypłacane w równej wysokości przez wszystkie powiaty nie są bowiem jedynym wsparciem materialnym dla rodzin. Jednak w niektórych częściach kraju jest to jedyne wsparcie, jakie może i musi rodzinie zastępczej zapewnić powiat, podczas gdy w innych - bogatszych powiatach dzieci mają opłacane zajęcia pozalekcyjne, organizuje się dla nich różnego typu grupy wsparcia, zajęcia integracyjne czy też wyjazdy organizowane przez organizatora pieczy zastępczej i w pełni przez niego finansowane. Na wsparcie takie nie mogą liczyć dzieci z mniej zamożnych powiatów, co powoduje nierówności w ich traktowaniu, a w efekcie może przyczynić się do dysproporcji rozwojowych. Rzecznik upatruje rozwiązania w dotacjach celowych, które mogłyby wspomóc dzieci wychowywane w biednych powiatach.

· **przysposobienia**

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wprowadzająca szereg nowych regulacji dotyczących adopcji, spowodowała, iż na początku 2012 roku docierały do Rzecznika liczne prośby związane z prośbą o interwencje w kontekście zamykania ośrodków adopcyjnych¹⁷⁵.

Nowe przepisy wymuszały reorganizację ośrodków adopcyjnych, wywołując tym samym problemy organizacyjne, a co za tym idzie obawy związane z tokiem rozpoczętych procesów adopcyjnych.

W związku z tym Rzecznik wielokrotnie przedstawiał interpretacje norm prawnych zawartych w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz zmienionych przepisów Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego¹⁷⁶.

Dostrzegając zagrożenie dla dobra dzieci w adopcji kierunkowej (tzw. ze wskazaniem), występował do Ministra Sprawiedliwości, Ministra Pracy i Polityki Społecznej, Przewodniczącego Sejmowej Komisji Polityki Społecznej i Rodziny oraz Senackiej Komisji Rodziny i Polityki Społecznej wnioskując o zmiany mające na celu ograniczenie kręgu osób uprawnionych do adoptowania dzieci.

Analiza spraw wpływających do Rzecznika na przestrzeni ostatnich kilku lat, pokazała, iż obowiązujące uregulowania dotyczące adopcji ze wskazaniem stwarzają zagrożenie dla dobra dzieci. Założenia, które legły u jej podstaw – umożliwienie rodzicom

¹⁷⁵ ZSR/410/33/2012/LP, ZSR/411/37/2012/LP, ZSR/411/32/2012/LP.

¹⁷⁶ ZSR/411/8/2012/LP, ZSR/411/45/2012/LP, ZSR/411/942/2012/MS, ZSR/411/44/2012/LP, ZSR/411/17/2012/LP.

osobistego zatroszczenia się o odpowiednich kandydatów na przysposabiających wewnątrz rodziny, a w konsekwencji uproszczenie również procedury adopcyjnej – nie gwarantują dzieciom odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa. Wówczas dochodzi do przejęcia opieki nad dzieckiem na mocy umowy zawieranej pomiędzy rodzicami biologicznymi dziecka, a potencjalnymi kandydatami na rodziców adopcyjnych. Zagrożenie stwarza kojarzenie za pośrednictwem m.in. Internetu (w zamian za określoną korzyść majątkową) osób chcących przysposobić dziecko z rodzicami, którzy noszą się z zamiarem oddania dziecka do adopcji z pominięciem procedur adopcyjnych. Sytuacje, w jakich dochodzi do przejęcia opieki nad dzieckiem przy adopcji kierunkowej przez potencjalnych kandydatów na rodziców adopcyjnych, przy braku uczestniczenia w tym procesie ośrodków adopcyjnych, podważa jego prawidłowość.

Dla zobrazowania sytuacji posłużyć może sprawa zgłoszona do Rzecznika przez kandydatów na rodziców adopcyjnych – małżonków B¹⁷⁷. Sprawa ta dotyczyła adopcji małoletniej Nicoli. Matka biologiczna, jak podała, zmuszona sytuacją materialną postanowiła oddać dziewczynkę na wychowanie do obcej rodziny. Postanowiła skorzystać z portalu internetowego – www.adopcjazewskzaniem.org.pl, przy pomocy którego nawiązała kontakt z kobietą posługującą się pseudonimem, a ta z kolei skontaktowała ją z małżeństwem zainteresowanym adopcją dziecka.

Analiza sprawy wykazała, że przed przejęciem opieki nad dzieckiem przez małżonków B. matka biologiczna kontaktowała się z nimi za pomocą poczty elektronicznej. Do przejęcia opieki nad dziewczynką doszło tuż po wypisaniu matki biologicznej ze szpitala – na parkingu przed szpitalem matka dziecka podpisała oświadczenie, na mocy którego zrzekła się praw do dziecka na rzecz małżonków B. Matka nie weryfikowała w żaden sposób predyspozycji wychowawczych kandydatów na rodziców adopcyjnych, nie zapoznała się również z ich warunkami mieszkaniowymi.

Po upływie dwóch miesięcy od dnia rzeczywistego przejęcia opieki nad dzieckiem małżonkowie B. złożyli w sądzie wnioski o przysposobienie małoletniej. Na skutek wyjaśnień wnioskodawców oraz niejasnych okoliczności sprawy sąd postanowił natychmiast odebrać im dziecko i umieścić je w pogotowiu rodzinnym. W toku sprawy okazało się, iż małżeństwo B. trzykrotnie starało się o uzyskanie pozytywnej kwalifikacji adopcyjnej w trzech różnych ośrodkach adopcyjnych w kraju, ostatecznie ich nie uzyskując.

Rzecznik na bieżąco monitorował przedmiotowe postępowanie, w pełni podzielając ostateczną decyzję sądu w przedmiocie oddalenia wniosku o przysposobienie.

Liczne prośby o pomoc w postępowaniach dotyczących przysposobienia dziecka docierały do Rzecznika, podobnie jak w latach ubiegłych, od dziadków dzieci¹⁷⁸.

Przykładem może być sprawa, z którą zwróciła się Jolanta K. – babka czteroletniej Darii L¹⁷⁹.

Babka małoletniej prosiła Rzecznika o pomoc w odzyskaniu wnuczki, która miała na podstawie doniesień właściwego Ośrodka Pomocy Społecznej zostać umieszczona w pogotowiu opiekuńczym. Obawiała się, że dziewczynka zostanie oddana do adopcji, co spowoduje rozerwanie więzi z wnuczką.

Przeprowadzone czynności wyjaśniające wykazały, że Ośrodek Pomocy Społecznej w C. poinformował Sąd, że babka, która stanowi rodzinę zastępczą dla dziewczynki, nie wywiązuje się prawidłowo ze swoich obowiązków. Wyjechała do pracy za granicę, nie informując kuratora ani pracownika socjalnego i pozostawiając dziewczynkę pod opieką swojego konkubenta, który nadużywał alkoholu. Sąd na podstawie obszernego materiału dowodowego orzekł o pozbawieniu matki biologicznej Darii władzy rodzicielskiej oraz o rozwiązaniu rodziny zastępczej w osobie babci. U podstaw orzeczenia leżały m.in: opinia przedszkola o zaniedbaniach wobec dziewczynki, informacja o licznych interwencjach Policji w miejscu zamieszkania rodziny zastępczej i o skazaniu Jolanty K. za przestępstwo umyślne oraz opinia psychologów o niewydolności wychowawczej babki. Wobec tak obszernego materiału dowodowego świadczącego na niekorzyść środowiska rodzinnego małoletniej rozstrzygnięcie Sądu regulujące definitywnie jej sytuację prawną pozostawało w zgodzie z dobrem dziewczynki. Pół roku po zapadnięciu orzeczenia babka złożyła apelację, która następnie została odrzucona, z uwagi na przekroczenie terminu do wniesienia środka odwoławczego.

W tym czasie do Rzecznika Praw Dziecka zwrócił się również Ośrodek Adopcyjny w S. z prośbą o wsparcie działań zmierzających do umieszczenia małoletniej w rodzinie adopcyjnej. Wniosek babki dziewczynki, niepoparty żadnymi argumentami, blokował rozpoznanie wniosku kandydatów na rodzinę adopcyjną. Sąd rozpoznający sprawę w pierwszej instancji – wobec prawnego obowiązku rozpoznania wniosku babki i wydania rozstrzygnięcia po przeprowadzeniu rozprawy – poczynił starania celem sprawnego

¹⁷⁷ ZSR/411/9/2012/LP.

¹⁷⁸ ZSR/411/53/2012/LP, ZSR/410/1024/2012/MN, ZSR/411/1/2012/MS, ZSR/411/29/2012/AZ, ZSR/411/16/2012/MS, ZSR/411/7/2012/LP, ZSR/411/43/2012/MS, ZSR/410/38/2012/LP, ZSR/411/942/2012/MS, ZSR/411/54/2012/UP, ZSR/413/105/2012/KW, ZSR/410/86/2012/UZ, ZSR/411/8/2012/UŻ, ZSR/411/46/2012/MS, ZSR/410/83/2012/UZ, ZSR/411/48/2012/MS, ZSR/411/30/2012/LP, ZSR/411/11/2012/LP.

¹⁷⁹ ZSR/413/105/2012/KW.

przygotowania rozprawy umożliwiającej jej zakończenie na pierwszym terminie. Wobec oddalenia wniosku Jolanty K. sprawa o przysposobienie została podjęta i została ustalona osobista styczność dziewczynki z kandydatami na rodzinę adopcyjną.

Powyższa sprawa pokazuje, że umieszczenie w rodzinie biologicznej nie zawsze jest pożądanym rozwiązaniem w skomplikowanej sytuacji opiekuńczo-wychowawczej dziecka. Rzecznik, mając na uwadze prawo dziecka do wychowania w biologicznej rodzinie, wychodzi z założenia, iż trwałe i stabilne środowisko wychowawcze, zapewniające dziecku optymalne warunki do jego wzrostu i rozwoju, jest dla niego lepsze niż opieka krewnych, którzy przejawiają nieprawidłowe zachowania i przekazują dziecku negatywne wzorce.

Wśród spraw związanych z przysposobieniem obok wymienionych powyżej wyróżnić można także prośby o przyśpieszenie postępowań adopcyjnych, prośby o poparcie wniosków o przysposobienie, wsparcie działań zmierzających do uregulowania sytuacji prawnej dzieci, która w konsekwencji pozwoli na umieszczenie dziecka w zrekonstruowanej rodzinie.

Jako przykład przytoczyć można sprawę małoletniej Emilii Ś.¹⁸⁰. Rzecznik podjął decyzję o zbadaniu tej sprawy po tym, jak została ona opisana na jednym z portali internetowych. Sytuacja przedstawiona w treści artykułu wskazywała na dyskryminację wielonarodowego małżeństwa, które na prośbę swojej krewnej postanowiło zaadoptować dziecko jej niepełnosprawnej córki. W tym celu zgłosili się do Ośrodka Adopcyjnego oraz do sądu rodzinnego. Sąd wezwał ich do uzupełnienia wniosku o przysposobienie poprzez przedstawienie dowodów o kwalifikacjach osobistych, które uzasadniają przekonanie, że będą należycie wywiązywać się z obowiązków przysposabiającego, w tym opinii kwalifikacyjnej i świadectwa ukończenia szkolenia organizowanego przez ośrodek adopcyjny, o którym mowa w przepisach o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Analiza sprawy wykazała, że małżeństwo nie jest w żaden sposób spokrewnione z dzieckiem (wprowadzili media w błąd), a dodatkowo wobec kandydatki orzeczono warunkowe umorzenie za popełnione przestępstwo umyślne. W związku z tym zrodziła się uzasadniona wątpliwość co do kwalifikacji osobistych kandydatów i tego, czy będą oni należycie wywiązywać się z obowiązków przysposabiającego. Wobec nieuzupełnienia braków formalnych, tj. niezłożenia niezbędnych w przypadku rodziny niespokrewnionej i spowinowacanej z dzieckiem zaświadczeń, sąd zwrócił wniosek.

¹⁸⁰ ZSR/411/36/2012/MS.

· **pobytu dzieci w placówkach**

Do Rzecznika zwracali się wychowankowie placówek, jak również rodzice małoletnich. Wiele spraw wszczętych przez Rzecznika Praw Dziecka zainicjowanych zostało wskutek kontroli placówki przez pracowników Biura¹⁸¹.

Przykładem może być sprawa małoletniej wychowanki Rodzinnego Domu Dziecka w R. Dziewczynka nie potrafiła porozumieć się z Dyrektorem Placówki. Kontrola przeprowadzona z upoważnienia Rzecznika w Rodzinnym Domu Dziecka w R. wykazała ich wzajemną niechęć. Dyrektor miała zamiar umieścić dziewczynkę w młodzieżowym ośrodku socjoterapii. Rozmowa pracowników Biura Rzecznika Praw Dziecka z Dyrektorem Domu Dziecka i częścią członków zespołu ds. okresowej oceny sytuacji dziecka oraz przekazane informacje sprawiły, że dziewczynka została przeniesiona do innego domu dziecka, gdzie szybko się zaaklimatyzowała i nie sprawia problemów wychowawczych, utrzymuje codzienny kontakt telefoniczny z matką. Placówka pomaga matce w odwiedzinach u córki¹⁸².

Do Rzecznika Praw Dziecka zwrócił się również chłopiec, wychowanek Domu Dziecka w J., w sprawie przeniesienia (jak twierdził, bez jego zgody) karty zdrowia do Ośrodka Zdrowia w pobliżu Domu Dziecka, w którym przebywa, a nie w pobliżu miejsca zamieszkania matki. Niepokój Rzecznika wzbudziła sytuacja szkolna chłopca, który nie realizował obowiązku szkolnego. Dalsze działania i wsparcie sprawiły, iż chłopiec zaczął regularnie spełniać obowiązek szkolny¹⁸³.

Kolejnym przykładem może być sprawa małoletniej Katarzyny S. Do Rzecznika wpłynęła prośba matki o zapewnienie ośrodka wychowawczego dla jej siedemnastoletniej córki Katarzyny, która często uciekała z domu dziecka. Matka chciała, aby córka realizowała obowiązek szkolny. W wyniku podjętych działań, małoletnia została umieszczona w Młodzieżowym Ośrodku Wychowawczym w W. Dyrektor Domu Dziecka w W. poinformował, iż wychowanka przestała sprawiać kłopoty wychowawcze, przebywa w ośrodku, a weekendy spędza w placówce. Z przepustek wraca zgodnie z czasem ustalonym z wychowawcami¹⁸⁴.

Innym przykładem może być sprawa Justyny i Alana, wychowanków Domu Dziecka w B.

Podczas kontroli przeprowadzanej w placówce opiekuńczo-wychowawczej powzięto informację o sytuacji rodzinnej dwójki jej wychowanków. Wynikało z niej, iż głównym

¹⁸¹ ZSR/410/922/2012/MS, ZSR/410/921/2012/MS.

¹⁸² ZEW/414/50/2012/ZA.

¹⁸³ ZEW/414/25/2012/ZA.

¹⁸⁴ ZEW/414/57/2012/ZA.

powodem uniemożliwiającym powrót dzieciom do domu rodzinnego jest nieposiadanie przez ich matkę odpowiedniego mieszkania. Matka podejmuje wiele starań o odzyskanie pełni władzy rodzicielskiej nad dziećmi – ma stałą pracę zarobkową, systematycznie odwiedza dzieci w placówce. Wg opinii Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Ś. i Domu Dziecka w B. właściwie wypełnia swoje obowiązki rodzicielskie. W tym stanie faktycznym Rzecznik interweniował u Prezydenta Miasta, który pozytywnie ustosunkował się do wniosku Rzecznika i przydzielił matce lokal mieszkalny. Zgodnie z decyzją sądu małoletni powrócili na stałe do domu rodzinnego¹⁸⁵.

- **małoletnich oczekujących na umieszczenie w ośrodkach socjoterapii (MOS)**

Reprezentatywnym dla tego typu spraw przykładem było zgłoszenie dyrektora Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego w J., który poinformował, że pomimo wydania przez Sąd Rejonowy orzeczenia w trybie zabezpieczenia o umieszczeniu małoletniej Marty w placówce opiekuńczo-wychowawczej do czasu prawomocnego zakończenia postępowania orzeczenie to nie zostało zrealizowane z uwagi na brak wolnych miejsc na terenie powiatu. Wskazał, iż małoletniej potrzebny jest indywidualny proces resocjalizacyjny. Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do PCPR oraz Sądu Rejonowego o wyjaśnienie zaistniałej sytuacji oraz niezwłoczne podjęcie czynności w celu zabezpieczenia dobra dziecka. Dyrektor Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie poinformował, że małoletnia została skierowana do Zespołu Placówek Opieki i Wychowania w miejscowości K.¹⁸⁶.

- **małoletnich cudzoziemców przebywających na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej**

Sprawy te dotyczyły głównie legalizacji pobytu małoletnich cudzoziemców na terytorium Polski, w tym ubiegania się o nadanie statusu uchodźcy oraz decyzji nakazujących cudzoziemcom oraz ich rodzicom opuszczenie Polski.¹⁸⁷

W każdym ze zgłoszonych przypadków Rzecznik monitorował przebieg postępowania administracyjnego oraz informował wnioskodawców o przysługujących im środkach prawnych (odwołaniu lub skardze do sądu administracyjnego).

W 2012 r. do Rzecznika zgłoszono znacznie mniej skarg dotyczących problemów z legalizacją pobytu w Polsce, co było spowodowane wprowadzoną abolicją dla cudzoziemców. Należy bowiem zauważyć, że ustawa z dnia 28 lipca 2011 r.

¹⁸⁵ ZEW/414/8/2012/ZA.

¹⁸⁶ ZSR/414/5/2012/AZ.

¹⁸⁷ ZSM/470/69/2012/AJ, ZSM/470/57/2012/AJ, ZSM/470/50/AJ, ZSM/470/15/AJ, ZSM/470/14/AJ.

o zalegalizowaniu pobytu niektórych cudzoziemców na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz o zmianie ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej i ustawy o cudzoziemcach¹⁸⁸ wprowadziła możliwość zalegalizowania przez cudzoziemców pobytu w formie zezwolenia na zamieszkanie na czas oznaczony na 2 lata. Przez czas trwania abolicji do Rzecznika wpłynęło kilka skarg od cudzoziemców, którzy zdecydowali się skorzystać z tego szczególnego trybu legalizacji pobytu w Polsce. Przedmiotem skarg była odmowa wydania wnioskowanego zezwolenia z uwagi na niespełnienie kryterium nieprzerwanego pobytu oraz pozostawienie wniosku o abolicję bez rozpoznania z powodu nieprzedstawienia przez wnioskodawcę ważnego dokumentu podróży.

Największa ilość skarg napłynęła od cudzoziemców przebywających w strzeżonych ośrodkach dla cudzoziemców¹⁸⁹. W skargach zgłaszane były głównie problemy z dostępem małoletnich do edukacji oraz dotyczące złych warunków pobytowych. W przypadku gdy podniesione zarzuty wskazywały na możliwość naruszenia praw dziecka, Rzecznik występował do komendanta straży granicznej o zbadanie sprawy i udzielenie stosownych wyjaśnień. Analiza odpowiedzi udzielonych Rzecznikowi prowadziła do wniosku, że choć w większości ośrodków strzeżonych organizowane są zajęcia edukacyjne dla małoletnich cudzoziemców, to z uwagi na ograniczony zakres tych zajęć nie można uznać, iż dzieci te w pełni korzystają z prawa do nauki zagwarantowanego w konwencjach międzynarodowych.

W dniach 16-22 października 2012 r. w czterech, z sześciu funkcjonujących w Polsce strzeżonych ośrodkach dla cudzoziemców, miał miejsce protest kwestionujący warunki, w jakich cudzoziemcy przebywają oraz relacje panujące między nimi a funkcjonariuszami Straży Granicznej. W nawiązaniu do podnoszonych zarzutów, Rzecznik Praw Dziecka przeprowadził wizytację ośrodka dla cudzoziemców w Lesznowoli. Szczególną uwagę zwrócono na zabezpieczenie praw dzieci przebywających w ośrodku, tj. prawa do godziwych warunków socjalnych, edukacji, zabezpieczenia podstawowej opieki medycznej. Stwierdzono, że w ośrodku cudzoziemcy mają zapewnioną opiekę medyczną, dyżury lekarskie odbywają się dwa razy w tygodniu przez dwie godziny. Lekarze pracujący w ośrodkach mają różne specjalizacje, tylko w wizytowanym ośrodku w Lesznowoli przyjmuje lekarz pediatra. Zastrzeżenia Rzecznika Praw Dziecka budził dostęp małoletnich cudzoziemców do edukacji. Przebywające w ośrodku dzieci nie uczestniczyły w cyklicznych zajęciach szkolnych, a zatem nie realizowały programu nauczania. Prowadzone były jedynie zajęcia o charakterze ogólnorozwojowym przez nauczycieli z miejscowej szkoły, którzy nie

¹⁸⁸ Dz. U. Nr 191, poz. 1133.

¹⁸⁹ ZSM/470/40/2012/AJ, ZSM/470/63/2012/AJ, ZSM/470/66/2012/AJ, ZSM/470/92/2012/AJ.

mają specjalnego przygotowania do pracy z cudzoziemcami. W lekcjach brały udział równocześnie wszystkie dzieci przebywające w ośrodku, niezależnie od wieku i stopnia znajomości języka polskiego, a prowadzenie zajęć dla tak zróżnicowanej grupy było znacznie utrudnione. Swoje spostrzeżenia odnośnie braku realizacji prawa do edukacji przez małoletnich cudzoziemców przebywających w strzeżonych ośrodkach, Rzecznik Praw Dziecka przedstawił Ministrowi Spraw Wewnętrznych w uwagach do projektu ustawy o cudzoziemcach.¹⁹⁰

- **obywateli polskich zamieszkałych za granicą**

Skargi¹⁹¹ z tego zakresu dotyczyły najczęściej decyzji podejmowanych przez służby socjalne i sądy obcych państw, które ingerowały w stosunki między rodzicami a dziećmi. Skutkiem tych postanowień było zabieranie dzieci spod opieki rodziców, zakaz kontaktów z dziećmi, a także ograniczenie lub pozbawienie władzy rodzicielskiej. Rzecznik Praw Dziecka zwracał się do polskich placówek konsularnych o zbadanie sprawy, ponadto kierował do Rzeczników Praw Dziecka w innych krajach wystąpienia, w których prosił o interwencję.

Jako przykład może posłużyć sprawa małoletniego chłopca mieszkającego w Norwegii, który po śmierci matki został przekazany pod opiekę norweskiej instytucji Barneverne.¹⁹² Do Rzecznika Praw Dziecka zwróciła się babka chłopca, prosząc o pomoc w przejęciu opieki nad wnukiem w związku z ograniczeniem ojcu władzy rodzicielskiej. Rzecznik wystąpił do polskiej placówki konsularnej w Oslo w celu wyjaśnienia przyczyn powierzenia opieki nad dzieckiem instytucji norweskiej. Na prośbę Rzecznika Konsulat RP w Oslo nawiązał kontakt z zainteresowaną, pomógł w napisaniu pełnomocnictwa do podjęcia przez placówkę konsularną interwencji oraz zorganizował spotkanie babci z wnukiem w swojej siedzibie. Po interwencji Konsulatu norweskie instytucje podjęły sprawę przekazania opieki nad małoletnim babce.

Z kierowanych do Rzecznika Praw Dziecka skarg wynika, że najczęściej przypadki ingerencji ze strony obcych instytucji w funkcjonowanie polskich rodzin mają miejsce w Niemczech, Norwegii oraz Wielkiej Brytanii. Obywatele polscy podnosili, że nie są informowani przez wspomniane instytucje o przyczynach odebrania im dziecka lub ustanowienia zakazu kontaktów z dzieckiem ani o miejscu, w którym małoletni przebywa po odebraniu go rodzicom. W ocenie skarżących takie postępowanie służb socjalnych obcych

¹⁹⁰ ZSM/470/80/2012/AJ.

¹⁹¹ ZSM/470/68/2012/AJ, ZSM/470/64/2012/AJ, ZSM/470/49/2012/AJ, ZSM/470/41/2012/AJ, ZSM/470/3/2012/AJ, ZSM/470/2/2012/AJ.

¹⁹² ZSM/470/82/2012/AJ.

państw rodzi podejrzenie, że polscy rodzice nie realizują należycie swoich obowiązków wobec dzieci i jest przejawem dyskryminacji wobec obywateli polskich.

- **uprowadzenia dziecka poza granice kraju**

W tym zakresie liczną grupę stanowią postępowania prowadzone na podstawie Konwencji haskiej dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę.¹⁹³

Rzecznik Praw Dziecka podejmował decyzję o zgłoszeniu udziału w postępowaniu sądowym, gdy analiza sprawy wskazywała, że powrót dziecka do dotychczasowego miejsca pobytu mógłby zagrażać jego dobru.

Przykładem może być sprawa małoletniej K., która wbrew zgody ojca została wywieziona przez matkę z Cypru do Polski.¹⁹⁴ Ojciec dziecka wszczął postępowanie o wydanie córki. Sąd Rejonowy w O. wydał postanowienie, mocą którego nakazał matce wydanie dziecka ojcu. Dokonana przez Rzecznika Praw Dziecka analiza akt wykazała, że Sąd Rejonowy podczas toczącego się w sprawie postępowania nie przeprowadził dowodu z opinii biegłych, a tym samym uniemożliwił uczestniczące postępowania wykazanie, czy powrót córki na Cypr może narazić ją na szkodę fizyczną lub psychiczną. Zgłaszając udział w postępowaniu odwoławczym i wniósł o dopuszczenie dowodu z opinii biegłych celem wykluczenia istnienia negatywnych przesłanek, uniemożliwiających wydanie dziecka. Sąd Okręgowy w O. podzielił stanowisko Rzecznika i wskazał na konieczność uzupełnienia materiału dowodowego o opinię biegłych psychologów.

¹⁹³ ZSM/471/49/2012/AJ, ZSM/471/43/2012/AJ, ZSM/471/18/2012/AJ, ZSM/471/13/2012/AJ.

¹⁹⁴ ZSM/471/6/2012/AJ.

3. PRAWO DO GODZIWYCH WARUNKÓW SOCJALNYCH

Państwa-Strony będą uznawać prawo każdego dziecka do korzystania z systemu zabezpieczenia społecznego, w tym ubezpieczeń socjalnych (...)

(art. 26 Konwencji o Prawach Dziecka)

W 2012 roku zgłoszono do Rzecznika Praw Dziecka ogółem **1 146** spraw związanych z prawem do godziwych warunków socjalnych, w tym:

- **376** na piśmie;
- **682** podczas rozmów telefonicznych;
- **88** podczas wizyt w Biurze Rzecznika.

Rzecznik zwracał się do innych organów i instytucji o podjęcie działań lub udzielenie informacji w sprawach dotyczących m.in.:

- rent rodzinnych,
- świadczeń z pomocy społecznej,
- orzeczeń dotyczących niepełnosprawności,
- świadczeń rodzinnych,
- świadczeń z funduszu alimentacyjnego,
- problemów mieszkaniowych,
- eksmisji.

W części spraw Rzecznik Praw Dziecka podejmował decyzje o przyłączeniu się do postępowań sądowych (szerzej opisane w rozdziale III – Sprawy sądowe i administracyjne z udziałem Rzecznika Praw Dziecka).

3.1 Wystąpienia generalne

Wystąpienia generalne Rzecznika Praw Dziecka w zakresie prawa do godziwych warunków socjalnych w roku 2012 dotyczyły:

- **podjęcia działań legislacyjnych zmierzających do zmiany przepisów dotyczących terminu ważności paszportów wydawanych dzieciom, które nie ukończyły 5. roku życia – wystąpienie z 2 marca 2012 roku**

Zgodnie ze znowelizowaną ustawą z dnia 13 lipca 2006 r. o dokumentach paszportowych¹⁹⁵, z dniem 11 sierpnia 2012 r., paszport może być wydany małoletniemu, który ukończył 5 lat. Na żądanie rodziców paszport może być wydany małoletniemu, który nie ukończył 5 lat, jednak jest on ważny tylko przez 12 miesięcy od daty jego wydania. W opinii Rzecznika taka regulacja utrudnia, ogranicza lub czyni niemożliwym podróżowanie rodzin z małymi dziećmi do krajów, które wymagają od podróżnych paszportu o określonym terminie ważności. Dlatego Rzecznik zwrócił się do Ministra Spraw Wewnętrznych o dokonanie analizy przedstawionej sprawy oraz rozważnie podjęcia działań legislacyjnych zmierzających do zmiany prawa, przy zapewnieniu środków mających na celu ochronę dzieci przekraczających granice¹⁹⁶.

W odpowiedzi Minister Spraw Wewnętrznych poinformował, że w Ministerstwie prowadzone są prace koncepcyjne mające na celu opracowanie projektu założeń nowej ustawy o dokumentach paszportowych, która będzie mogła wydłużyć okres ważności paszportu dziecka poniżej 5. roku życia¹⁹⁷.

- **poinformowania o opinii Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Cywilnego w sprawie włączenia wierzytelności z tytułu nadpłaty w podatku dochodowym powstałej na skutek odliczenia od podatku kwoty tzw. ulgi prorodzinnej do katalogu świadczeń niepodlegających egzekucji – wystąpienie z 21 marca 2012 roku**

17 sierpnia 2011 r. Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Ministra Sprawiedliwości z prośbą o analizę praktyki komorniczej polegającej na dokonywaniu, w toku czynności egzekucyjnych, zajęcia wierzytelności z tytułu zwrotu nadpłaty w podatku dochodowym od osób fizycznych, która powstała na skutek odliczenia tzw. ulgi prorodzinnej, i o rozważenie zasadności podjęcia działań legislacyjnych mających na celu włączenie tej należności do katalogu świadczeń niepodlegających egzekucji. W odpowiedzi¹⁹⁸ Rzecznik został poinformowany, że z uwagi na doniosłość i charakter poruszanego zagadnienia kwestia ta zostanie przedstawiona działającej przy Ministrze Sprawiedliwości Komisji Kodyfikacyjnej

¹⁹⁵ Dz. U. Nr 143, poz. 1027, z późn. zm.

¹⁹⁶ ZSS/500/3/2012/KT.

¹⁹⁷ BMP-0791-1-1/2012/AD.

¹⁹⁸ 21 września 2011 r., znak: DWOiP – IV – 072 – 7/11/7.

Prawa Cywilnego. W związku z tym Rzecznik zwrócił się ponownie do Ministra Sprawiedliwości o informację o działaniach Komisji¹⁹⁹.

W odpowiedzi Minister Sprawiedliwości poinformował, że Komisja Kodyfikacyjna Prawa Cywilnego wyraziła negatywną opinię co do potrzeby wprowadzenia zmian legislacyjnych w kierunku wyłączenia spod egzekucji przedmiotowych wierzytelności. W uzasadnieniu stanowiska Komisji wskazano m.in., że ustanowienie podatkowych ulg prorodzinnych nie oznacza zwolnienia rodzin korzystających z takich ulg z obowiązku wykonywania zaciągniętych zobowiązań cywilnoprawnych²⁰⁰.

- **dodatku do zasiłku rodzinnego z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego – wystąpienie z 12 czerwca 2012 roku**

Rzecznik Praw Dziecka w wystąpieniu²⁰¹ do Ministra Pracy i Polityki Społecznej wyraził pogląd, iż art. 10 ust. 1 ustawy o świadczeniach rodzinnych²⁰² regulujący warunki przyznawania dodatku do zasiłku rodzinnego z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego, dyskryminuje osoby uprawnione do dodatku, jeśli przy jednym porodzie urodziło się więcej niż jedno dziecko. Zgodnie z przytoczonym, przepisem dodatek przysługuje w stałej wysokości, niezależnej od liczby dzieci urodzonych przy jednym porodzie. Rzecznik wystąpił o zainicjowanie prac legislacyjnych w celu nowelizacji ustawy o świadczeniach rodzinnych poprzez wprowadzenie przepisu przyznającego przedmiotowy dodatek na każde dziecko urodzone przy jednym porodzie.

W odpowiedzi Minister Pracy i Polityki Społecznej poinformował²⁰³, że preferencją w przypadku urodzenia więcej niż jednego dziecka jest możliwość pobierania dodatku przez okres o 12 miesięcy dłuższy niż w przypadku urodzenia jednego dziecka. W związku z powyższym nie są planowane zmiany zasad ustalania prawa do dodatku do zasiłku rodzinnego.

- **egzekucji świadczeń alimentacyjnych za granicą – wystąpienie z 9 sierpnia 2012 roku**

W wystąpieniu²⁰⁴ do Ministra Sprawiedliwości Rzecznik Praw Dziecka wskazał na niefunkcjonalność stosowania Konwencji o dochodzeniu roszczeń alimentacyjnych za

¹⁹⁹ ZSS/500/6/2012/KT.

²⁰⁰ DSO-5300-6/12/2.

²⁰¹ ZSS/500/11/2012/JZ.

²⁰² Dz. U. z 2006 r. Nr 139, poz. 992 z późn. zm.

²⁰³ DSR-IV-073-13-1-TW/12.

²⁰⁴ ZSS/500/19/2012/JZ.

granicą, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 20 czerwca 1956 r.²⁰⁵, oraz rozporządzenia Rady (WE) Nr 4/2009 w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń oraz współpracy w zakresie zobowiązań alimentacyjnych²⁰⁶. Analiza zgłaszanych Rzecznikowi spraw postępowań egzekucyjnych prowadzonych za granicą na wniosek małoletnich wierzycieli alimentacyjnych pozwoliła sformułować wniosek, iż postępowania te, prowadzone za granicą na podstawie przywołanych aktów prawa międzynarodowego, trwają zbyt długo, są nieefektywne, organy państw-stron umów międzynarodowych nienależycie wypełniają ciążące na nich obowiązki informacyjne (polscy wierzyciele nie otrzymują na czas wiadomości o podejmowanych za granicą czynnościach, ich rezultacie bądź jego braku).

W odpowiedzi²⁰⁷ Minister Sprawiedliwości przedstawił dane ilościowe na temat współpracy międzynarodowej Rzeczypospolitej Polskiej z zagranicznymi instytucjami w sprawach egzekucji alimentów. Poinformował, że przedstawiciele Ministra Sprawiedliwości uczestniczą w corocznych spotkaniach organów centralnych państw członkowskich stosujących rozporządzenie Rady Nr 4/2009, na których omawia się i dokonuje oceny stosowania tegoż aktu prawnego. Ponadto Ministerstwo gromadzi informacje o trudnościach we współpracy z innymi państwami w sprawach egzekucji alimentów, a w reakcji na napływające skargi podejmuje interwencje. Minister zwrócił szczególną uwagę na napływające prośby o interwencję w indywidualnych sprawach egzekucji alimentów za granicą, skierował do sądów okręgowych prośbę o zgłoszenie uwag dotyczących współpracy z poszczególnymi państwami, a także o uwzględnienie w sądowych sprawozdaniach statystycznych w przyszłych latach wniosków składanych w takich sprawach.

3.2 Sprawy indywidualne

W dalszym ciągu ochrona praw do godziwych warunków socjalnych nie jest kompleksowa, o czym mogą świadczyć zgłaszane do Rzecznika Praw Dziecka problemy dotyczące:

- **zajęcia w toku egzekucji rachunku bankowego rodzica**

Liczne sprawy²⁰⁸ zgłaszane Rzecznikowi dotyczyły zajęcia w toku egzekucji cywilnej lub administracyjnej rachunku bankowego rodzica, na który wpływają świadczenia należne

²⁰⁵ Dz. U. z 1961 r. Nr 17, poz. 87.

²⁰⁶ Dz. U. UE L 7 z dnia 10 stycznia 2009 r., s. 1, z późn. zm.

²⁰⁷ DWMPC-II-0870-45/12/2.

²⁰⁸ ZSS/441/195/2012/KT, ZSS/441/445/2012/KT, ZSS/441/463/2012/KT.

dzieciom. Stosownie do art. 833 § 6 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego, egzekucji nie podlegają świadczenia alimentacyjne, świadczenia pieniężne wypłacane w przypadku bezskuteczności egzekucji alimentów, świadczenia rodzinne, dodatki rodzinne, pielęgnacyjne, porodowe, dla sierot zupełnych oraz świadczenia z pomocy społecznej. Wymienione świadczenia nie podlegają również egzekucji w toku postępowania egzekucyjnego w administracji – na podstawie art. 10 § 4 ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji. Jednakże komornik sądowy czy administracyjny organ egzekucyjny (np. naczelnik urzędu skarbowego) prowadzący egzekucję z rachunku bankowego należącego do przedstawiciela ustawowego małoletniego, (rodzica) zajmuje wszystkie kwoty wpływające na rachunek. W razie zajęcia wierzytelności z rachunku bankowego, na który wpływają świadczenia na rzecz dziecka, wpłacona z tego tytułu suma podlega egzekucji na ogólnych zasadach. Rodzice zgłaszający się do Rzecznika byli informowani wówczas o możliwości wystąpienia w imieniu dziecka z powództwem ekscydencyjnym do sądu, bądź z żądaniem wyłączenia świadczeń dla dziecka spod egzekucji administracyjnej do organu egzekucyjnego. Była im też wskazywana możliwość założenia dla dziecka rachunku bankowego odrębnego od rodzica.

· **orzeczeń o niepełnosprawności**

Przedmiotem częstych skarg kierowanych do Rzecznika Praw Dziecka była treść decyzji orzekającej o niepełnosprawności, wydawanej przez powiatowe i wojewódzkie komisje do spraw orzekania o niepełnosprawności, z których postanowieniami nie zgadzają się rodzice dzieci z niepełnosprawnościami. Skarżono się również na przewlekłe procedury wydawania orzeczeń o niepełnosprawności.

Rzecznik Praw Dziecka badał sprawę dziewczynki z niepełnosprawnością, której matka zwróciła się z prośbą o interwencję w związku z wyznaczeniem przez Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności terminu rozpatrzenia wniosku o ponowne wydanie orzeczenia o stopniu niepełnosprawności dotyczący jej córki w terminie dłuższym niż ustawowy. Konsekwencją była utrata przez córkę uprawnień, jakie wiążą się ze statusem osoby niepełnosprawnej.

Rzecznik wystąpił z interwencją do Powiatowego Zespołu, wnosząc o pilne o podjęcie odpowiednich działań mających na celu ochronę dobra dziecka, podkreślając, że zwłoka organów administracji publicznej w załatwieniu sprawy i naruszenie terminów określonych w art. 35 k.p.a. nie może powodować ujemnych skutków dla strony. Na skutek tej interwencji

wpłynęły wyjaśnienia Przewodniczącego Zespołu, iż ustalone pierwotnie terminy posiedzeń komisji zostaną przyspieszone²⁰⁹.

- **przypadków naruszenia przez organy administracji publicznej obowiązku informowania stron**

Rzecznik Praw Dziecka podejmował działania w związku ze skargami rodziców, którzy wskazywali, że wskutek niepoinformowania ich przez organ administracyjny prowadzący postępowanie z zakresu ustalenia istnienia uprawnienia do świadczeń rodzinnych lub kontynuacji ich wypłaty, o istotnych okolicznościach mających wpływ na ich prawa lub obowiązki, świadczenie nie zostało im wypłacone lub wypłacono je w terminach odległych²¹⁰.

Rzecznik Praw Dziecka podejmował czynności wyjaśniające w tych sprawach, odwołując się do naczelnej zasady postępowania administracyjnego, w myśl której obowiązkiem organu, wynikającym przede wszystkim z art. 9 k.p.a., jest informowanie strony o okolicznościach faktycznych i prawnych, które mogą mieć wpływ na ustalenie jej praw i obowiązków będących przedmiotem aktualnego lub potencjalnego postępowania. Obowiązkiem organu administracji jest czuwanie, by strona nie poniosła szkody z powodu niezajomości prawa. W odpowiedzi na interwencje Rzecznika organy administracji publicznej zobowiązywały się do każdorazowego informowania stron w podobnych sprawach o okolicznościach faktycznych i prawnych, które mogą mieć wpływ na ustalenie praw i obowiązków stron.

- **problemów mieszkaniowych**

W kierowanych do Rzecznika listach²¹¹ piszący najczęściej podnosili kwestie: braku własnego mieszkania, odmowy udzielenia pomocy mieszkaniowej przez gminy, długiego czasu oczekiwania na realizację jego przydziału, skreślenia z listy osób zakwalifikowanych, oczekujących na przydział lokalu, niski standard i zły stan techniczny lokali, eksmisji z mieszkań do lokali socjalnych (najczęściej z powodu zadłużenia czynszowego, braku tytułu do zajmowanego lokalu lub braku uprawnień do wstąpienia w stosunek najmu po poprzedniku), długiego czasu oczekiwania na lokal socjalny od gminy po orzeczonej przez sąd eksmisji, małą powierzchnię i niski standard lokali socjalnych oferowanych przez gminy i ich usytuowanie w budynkach wielorodzinnych, zamieszkałych przez osoby z dysfunkcjami społecznymi.

²⁰⁹ ZSS/400/53/2012/PR.

²¹⁰ ZSS/420/94/2012/PR.

²¹¹ ZSS/422/5/2012/GR, ZSS/422/10/2012/GR, ZSS/422/18/2012/GR, ZSS/422/91/2012/GR, ZSS/422/114/2012/GR, ZSS/422/158/2012/GR.

Nadawcy listów wielokrotnie zwracali uwagę, że sytuacja mieszkaniowa ich rodzin rzutuje na korzystanie przez nich z pełni władzy rodzicielskiej nad dziećmi. Prosilili o pomoc i interwencję w obliczu groźby odebrania im dzieci z powodu braku odpowiednich warunków lokalowych.

Do Rzecznika Praw Dziecka wpłynęło pismo mieszkanki miasta w województwie warmińsko-mazurskim²¹², która wraz z dwójką dzieci zajmowała niewielki pokój w mieszkaniu byłego męża. Rzecznik został poinformowany, że zainteresowana oczekuje na przydział lokalu socjalnego od gminy, do którego prawo przyznał jej sąd w wyroku orzekającym eksmisję z dotychczas zajmowanego mieszkania. Tymczasem na skutek działań byłego męża zajmowany przez nią i dzieci lokal został pozbawiony zaopatrzenia w energię elektryczną, wodę i gaz, a w sądzie rodzinnym toczyło się postępowanie w przedmiocie władzy rodzicielskiej nad jej dziećmi. Sytuacja mieszkaniowa rodziny mocno rzutowała na tok postępowania w tej sprawie i mogła doprowadzić do odebrania dzieci i umieszczenia w rodzinie zastępczej lub placówce opiekuńczo-wychowawczej. Szybkie uzyskanie lokalu socjalnego od Gminy dawało szansę na utrzymanie integralności rodziny.

Wskutek interwencji Rzecznika władze samorządowe miasta zaoferowały lokal socjalny do remontu, który zainteresowana zobowiązała się wykonać we własnym zakresie. W prowadzonym postępowaniu sądowym sposób wykonywania władzy rodzicielskiej przez zainteresowaną został poddany nadzorowi ustanowionego przez sąd kuratora.

· **eksmisji**

W kierowanych do Rzecznika sprawach dotyczących eksmisji rodzin z dziećmi zainteresowani najczęściej wskazywali na niski standard i mały metraż przydzielanych im przez gminy lokali socjalnych lub prosili o interwencje dotyczące długiego okresu oczekiwania na ich przydział.

Natomiast po wprowadzeniu zmian w zakresie wykonywania eksmisji lokatorów z lokalu mieszkalnego, obowiązujących od 16 listopada 2011 roku, w zgłaszanych Rzecznikowi sprawach dotyczących tego problemu ujawniła się nowa, niebezpieczna tendencja, polegająca na podejmowanych przez wierzycieli próbach eksmisji rodzin z dziećmi do noclegowni jako pomieszczeń tymczasowych.

Noclegownie zaś w swoich regulaminach wewnętrznych jasno precyzują, że na ich terenie mogą przebywać wyłącznie osoby pełnoletnie, co dyskwalifikuje je jako pomieszczenia tymczasowe dla rodzin z dziećmi.

²¹² ZSS/422/116/2012/GR.

O interwencję w tego typu sprawie do Rzecznika Praw Dziecka zwróciło się zamieszkujące w W. małżeństwo z 5-letnią córką, którym komornik działający w imieniu gminy wskazał noclegownię jako pomieszczenie tymczasowe²¹³.

Rzecznik, natychmiast wystąpił do władz samorządowych gminy i wskazując na przepisy prawa oraz okoliczności sprawy, wniósł o zawieszenie już wyznaczonej eksmisji do czasu zapewnienia dłużnikom odpowiedniego pomieszczenia tymczasowego, gwarantującego zachowanie integralności rodziny.

Interwencja ta została przyjęta i uwzględniona, a komornicze postępowanie egzekucyjne zostało bezterminowo zawieszono do czasu wskazania rodzinie odpowiedniego, wymaganego przepisami prawa pomieszczenia tymczasowego.

· **świadczeń z funduszu alimentacyjnego**

Typowym przykładem spraw związanych ze świadczeniami z funduszu alimentacyjnego była sprawa Anety Z.²¹⁴ Poinformowała ona, że Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej odmówił jej przyznania świadczenia na jej 15-letniego syna Tomasza, ponieważ jej mąż nie złożył w urzędzie skarbowym zeznania podatkowego, mimo że nie uzyskiwał żadnych dochodów. W związku z tym niemożliwe było wyliczenie dochodu na osobę w rodzinie, stanowiącego główne kryterium przyznania świadczenia. Tomasz pochodził z pierwszego małżeństwa Anety Z., zaś sprawa oświadczenia o dochodach dotyczyła drugiego męża. Sytuacja materialna rodziny była bardzo trudna, Aneta Z. nie pracowała i utrzymywała się tylko ze środków z pomocy społecznej. Rzecznik zwrócił się o wyjaśnienie do Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej. W odpowiedzi Ośrodek poinformował, że przyznał już świadczenia z funduszu alimentacyjnego oraz inne świadczenia pieniężne (zasilek z powodu bezrobocia, zasilek celowy na zakup podręczników i przyborów szkolnych, dofinansowanie na zakup odzieży zimowej i obuwia dziecku, dofinansowania do spłaty zadłużenia czynszowego, na środki czystości oraz artykuły żywnościowe).

²¹³ ZSS/421/25/2012/GR.

²¹⁴ ZSS/420/109/2012/MW.

4. PRAWO DO NAUKI

Konwencja o Prawach Dziecka (art. 28 i 29) zapewnia każdemu dziecku prawo do nauki. Nauka powinna być ukierunkowana przede wszystkim na rozwijanie osobowości, talentów oraz zdolności umysłowych i fizycznych dziecka, rozwijanie szacunku dla praw człowieka oraz szacunku dla rodziców. Powinna przygotowywać do odpowiedniego życia w wolnym społeczeństwie oraz rozwijać w dziecku poszanowanie dla środowiska naturalnego.

W 2012 roku zgłoszono do Rzecznika Praw Dziecka ogółem **3 101** spraw związanych z prawem do nauki, w tym:

- **1 334** na piśmie;
- **1 704** podczas rozmów telefonicznych;
- **63** podczas wizyt w Biurze Rzecznika.

Rzecznik zwracał się do innych organów i instytucji o podjęcie działań lub udzielenie informacji w sprawach dotyczących m.in.:

- rekrutacji dzieci do szkół i przedszkoli,
- zapewnienia dzieciom ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi możliwości realizowania wychowania przedszkolnego,
- liczebności dzieci w oddziałach przedszkolnych zorganizowanych w szkołach podstawowych,
- realizacji podstawy programowej wychowania przedszkolnego we właściwych warunkach,
- opłat w szkole podstawowej za udział przedszkolaka w zajęciach świetlicowych,
- prawidłowości wydawania orzeczeń dla dziecka z niepełnosprawnością,
- utworzenia oddziału integracyjnego,
- podziału klasy szkoły podstawowej na oddziały według kryterium tempa pracy oraz możliwości intelektualnych uczniów,
- niewłaściwego zachowania nauczycieli i dyrektorów szkół zarówno w stosunku do uczniów, jak i ich rodziców,
- wypadków uczniów na terenie szkoły lub poza nią w czasie zajęć organizowanych przez szkołę,
- organizacji uczniom pomocy psychologiczno-pedagogicznej, w tym organizacji nauczania indywidualnego,

- konfliktów związanych z zachowaniem uczniów oraz współpracy szkoły z rodzicami,
- dowożenia dzieci do szkół i przedszkoli, w tym dzieci z niepełnosprawnościami,
- likwidacji lub reorganizacji szkół,
- likwidacji stołówek szkolnych,
- naliczania i rozliczania dotacji przekazywanych placówkom niepublicznym na realizację zadań oświatowych,
- opłat za świadectwa szkolne,
- konkursów organizowanych przez kuratorów oświaty dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjów,
- ciężaru plecaków szkolnych,
- funkcjonowania w szkołach rady rodziców,
- funkcjonowania dzienników elektronicznych i kwestii opłat pobieranych od rodziców za dostęp do nich,
- warunków egzaminu gimnazjalnego,
- przepisów statutów szkół.

4.1 Wystąpienia generalne

Wystąpienia generalne Rzecznika Praw Dziecka w zakresie prawa do nauki w roku 2012 dotyczyły:

- **podjęcia działań zmierzających do uregulowania kwestii odpowiedzialności zawodowej psychologów – wystąpienie z 16 lutego 2012 roku**

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się ponownie do Ministra Pracy i Polityki Społecznej z prośbą o podjęcie działań zmierzających do jak najszybszego uregulowania kwestii odpowiedzialności zawodowej psychologów, tak by dobro korzystających z ich pomocy dzieci było chronione w najwyższym stopniu, oraz o poinformowanie o postępie prac w tym zakresie²¹⁵.

W odpowiedzi Minister Pracy i Polityki Społecznej poinformował, że Zespół ds. Programowania Prac Rządu w dniu 9 marca 2012 roku zdecydował o włączeniu do wykazu prac rządu projektu ustawy uchylającej dotychczasową ustawę o zawodzie psychologa i samorządzie zawodowym psychologów. Ponadto powiadomił, iż w resorcie pracy trwają prace zmierzające do przygotowania nowej regulacji zawodu psychologa²¹⁶.

²¹⁵ ZEW/500/3/2012/ZA (poprzednie ZEW/500/43-1/2011/MP z 28 października 2011 r.).

²¹⁶ DDP-I-4321-60-KW/12.

- **odmiennego traktowania dzieci ze względu na kryterium obywatelstwa we współzawodnictwie sportowym młodzieży uzdolnionej – wystąpienie z 2 marca 2012 roku**

Regulamin współzawodnictwa sportowego młodzieży uzdolnionej, zamieszczony na stronach internetowych Ministerstwa Sportu i Turystyki, ze wspomnianego współzawodnictwa wykluczał zawodników nieposiadających obywatelstwa polskiego. Ponieważ postanowienia art. 2 i 6 Konwencji o prawach dziecka, przyjętej przez Rzeczpospolitą Polską, nakazują respektowanie prawa do wypoczynku i czasu wolnego, do uczestnictwa w zabawach i zajęciach rekreacyjnych oraz nieskrępowanego uczestnictwa w życiu kulturalnym i artystycznym, bez jakiegokolwiek dyskryminacji. Rzecznik zwrócił się do Pełnomocnika Rządu do Spraw Równego Traktowania o zajęcie stanowiska wobec stwierdzonych nieprawidłowości²¹⁷.

W odpowiedzi Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania poinformowała, że ponieważ w sprawie nie występują szczególnie istotne powody, aby ograniczać udział w zawodach sportowych dzieciom, które nie posiadają obywatelstwa polskiego, w tej sprawie zwróciła się do Ministra Sportu i Turystyki²¹⁸. Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania powiadomiła Rzecznika, że Minister Sportu i Turystyki zobowiązał się wprowadzić przepisy umożliwiające uczestnictwo w szkoleniu oraz współzawodnictwie sportowym małoletnich zawodników, którzy posiadają zezwolenie na osiedlenie w Polsce, w związku z nabyciem obywatelstwa polskiego przez jednego z rodziców, począwszy od 1 stycznia 2013 r.²¹⁹

- **zdrowego żywienia dzieci w żłobkach, klubach dziecięcych, przedszkolach i szkołach – wystąpienie z 26 marca 2012 roku**

Badania przeprowadzone przez Państwową Inspekcję Sanitarną województwa śląskiego, dotyczące oceny teoretycznej żywienia w stołówkach w żłobkach, przedszkolach i szkołach, potwierdziły informacje o występujących nieprawidłowości w żywieniu dzieci. W połowie placówek posiłki były niedostateczne pod względem wartości energetycznej, stwierdzono też zbyt duży udział energii z tłuszczów wobec małego udziału energii z węglowodanów, a także niedobór wapnia, żelaza, witaminy C. W diecie dzieci przebywających w żłobkach niedobór stwierdzono we wszystkich skontrolowanych placówkach. Mając powyższe na uwadze, Rzecznik Praw Dziecka w ponownym wystąpieniu

²¹⁷ ZSS/500/4/2012/KT.

²¹⁸ BPRT 570-84(2)/12.

²¹⁹ BPRT 570-84(7)/12/MC.

do Ministra Zdrowia²²⁰ wskazał potrzebę wprowadzenia norm żywieniowych do stosowanych regulacji prawnych i przedstawił swoje sugestie dotyczące projektowanych uregulowań prawnych.

W udzielonej odpowiedzi²²¹ Minister Zdrowia, podtrzymując swoje wcześniejsze stanowisko, przekazał, iż nie istnieje delegacja ustawowa do wydania rozporządzenia, w którym zawarte byłyby normy żywienia dla dzieci w żłobkach, klubach dziecięcych, a także w przedszkolach i szkołach. Ponadto Minister Zdrowia poinformował, że normy żywienia ustalane są w wymiarze dobowym, natomiast dzieci i młodzież przebywają w ww. placówkach zaledwie kilka godzin dziennie. Nie wiadomo zatem, czy określenie takich norm dla ww. placówek jest w ogóle możliwe, wymagałoby to bowiem uzależnienia normy od czasu spędzonego w placówce oświatowej i uwzględnienia wyżywienia, jakie dziecko otrzymuje w domu.

· **zmian w przepisach dotyczących komisji dyscyplinarnych dla nauczycieli i trybu postępowania dyscyplinarnego – wystąpienie z 4 kwietnia 2012 roku**

Analiza spraw²²² prowadzonych przez Rzecznika wykazała, że komisje dyscyplinarne prowadzące postępowania wobec nauczycieli, w związku z naruszeniem praw i dobra dziecka, podejmują postanowienia o uniewinnieniu nauczyciela pomimo stwierdzenia przez organy ścigania faktu stosowania przez niego przemocy fizycznej wobec wychowanka lub wymierzają najniższą karę przewidzianą w katalogu sankcji – naganę z ostrzeżeniem.

W związku z powyższym, Rzecznik zwrócił się do Ministra Edukacji Narodowej²²³ w sprawie wprowadzenia zmian w przepisach dotyczących komisji dyscyplinarnych dla nauczycieli i trybu postępowania dyscyplinarnego. Rzecznik podkreślił ponadto, że dziecku powoływanemu na świadka w trybie postępowania dyscyplinarnego, należy zapewnić szczególną ochronę zarówno w postępowaniu wyjaśniającym, jak i w postępowaniu przed komisją dyscyplinarną.

Minister Edukacji Narodowej poinformował, iż rozważenie zmian w przepisach prawa dotyczących postępowania dyscyplinarnego nauczycieli powinno być poprzedzone nowelizacją ustawy – Karta Nauczyciela²²⁴. Zmiana ww. ustawy w tym zakresie wymagała przedyskutowania i wypracowania konkretnych rozwiązań z zainteresowanymi środowiskami. Ministerstwo podjęło działania polegające na organizacji spotkań

²²⁰ ZEW/500/5-4/2012/MP.

²²¹ MZ-MD-P-073-2481-2/WS/12.

²²² ZEW/500/7/2012/JF.

²²³ Rzecznik występował w tej sprawie także w roku 2011, ZEW/500/20/2011/AM.

²²⁴ DWST-WPZN-423/58/BSZ/12.

przedstawicieli związków zawodowych zrzeszających nauczycieli oraz korporacji jednostek samorządu terytorialnego, których przedmiotem jest status zawodowy nauczycieli. Dopiero po zakończeniu rozmów będą zaprojektowane zmiany przepisów prawa w zakresie statutu zawodowego nauczycieli, w tym odpowiedzialności dyscyplinarnej nauczycieli.

- **zapewnienia dzieciom optymalnych warunków do spełniania obowiązku szkolnego od 6. roku życia – wystąpienie z 4 kwietnia 2012 roku**

W celu rozpoznania stanu przygotowania szkół na przyjęcie uczniów w wieku 6 lat Rzecznik Praw Dziecka przeprowadził badania w 41 szkołach podstawowych (21 szkołach miejskich i 20 wiejskich). Przedstawiając wnioski Ministrowi Edukacji Narodowej²²⁵, zwrócił się z prośbą o uwzględnienie wskazanych problemów w działaniach podejmowanych przez resort edukacji, związanych m.in. z rozpoznaniem i oceną stanu przygotowania szkół podstawowych na przyjęcie dzieci w wieku lat 6.

Wystąpienie nie wymagało odpowiedzi.

- **wprowadzenia zmian do projektu nowelizacji przepisów regulujących wykonywanie niektórych zawodów, w tym przewodnika turystycznego, pilota wycieczek oraz trenera lub instruktora sportu – wystąpienie z 4 kwietnia 2012 roku**

Zdaniem Rzecznika, opublikowany przez Ministra Sprawiedliwości projekt ustawy o zmianie ustaw regulujących wykonywanie niektórych zawodów, wymagał wprowadzenia korekty. Niektóre uregulowania w nim zawarte mogą bowiem stwarzać ryzyko powierzenia dziecka pod opiekę osoby niekompetentnej, a nawet wcześniej karanej za przestępstwa umyślne. Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Ministra Sprawiedliwości z prośbą o wprowadzenie zmian do ustawy o zmianie ustaw regulujących wykonywanie niektórych zawodów, w tym przewodnika turystycznego i pilota wycieczek, w taki sposób, by interes dziecka był zabezpieczony w najwyższym stopniu²²⁶.

Odpowiedź nie była wymagana.

- **audycji radiowych dla dzieci – wystąpienie z 18 kwietnia 2012 roku**

Rzecznik Praw Dziecka w wystąpieniu²²⁷ do Prezesa Zarządu Polskiego Radia zaapelował o wzbogacenie programu radiowego o audycje dla dzieci i o dzieciach. Rzecznik dostrzegł malejącą ilość pomocnych wychowawczo audycji dziecięcych. Szczególna rola

²²⁵ ZEW/500-9-1/2012/MP.

²²⁶ ZEW/500/8/2012/ZA.

przypada słuchowiskom, które poprzez eter docierają tam, gdzie nie działają instytucje kultury bądź dostęp do nich jest utrudniony.

Prezes Zarządu i Redaktor Naczelny Polskiego Radia w odpowiedzi z dnia 25 kwietnia 2012 r.²²⁸ jako przyczynę nierozwijania propozycji programowych podał malejące wpływy z abonamentu. Zapewnił Rzecznika, że w latach 2012 i 2013 udział audycji dla dzieci w programie radiowym zostanie utrzymany na dotychczasowym poziomie, chociaż niedobór budżetowy w sposób nieunikniony spowoduje ograniczenie produkcji premierowych, złożonych form radiowych.

- **uzależnienia wydania świadectwa szkolnego od uiszczenia opłat lub składek – wystąpienie z 13 czerwca 2012 roku**

Rzecznik Praw Dziecka zaapelował do Ministra Edukacji Narodowej o podjęcie działań, które wyeliminują uwarunkowanie wydania świadectwa od uiszczenia przez ucznia opłaty bibliotecznego lub składki na komitet rodzicielski²²⁹.

W odpowiedzi Minister Edukacji Narodowej poinformował o podjętych działaniach. Na głównej stronie internetowej Ministerstwa Edukacji Narodowej została zamieszczona stosowna informacja w sprawie. Ponadto resort wystosował pismo do wszystkich kuratorów oświaty z prośbą o upowszechnienie obowiązujących w tej kwestii uregulowań prawnych oraz w trybie nadzoru pedagogicznego szczegółowe zbadanie każdej skargi²³⁰.

- **likwidacji stołówek szkolnych – wystąpienie z 14 czerwca 2012 roku**

Rzecznik Praw Dziecka zaniepokojony licznymi informacjami o likwidacji kolejnych stołówek szkolnych wystosował apel do Prezydentów Miast, Burmistrzów, Wójtów i Starostów Powiatów²³¹. Zwrócił uwagę, że najpoważniejszą wadą nowowprowadzanego systemu (tj. oddawania stołówek do prowadzenia agentom) jest prawdopodobieństwo wyłączenia grupy dzieci pochodzących z rodzin o niskim statusie ekonomicznym, z możliwości spożycia w szkole gorącego posiłku. W wyniku przejęcia prowadzenia stołówki przez agentów jednostkowe ceny posiłku rosną. Sytuacja ta staje się szczególnie trudna dla tych gospodarstw domowych, które nie korzystają ze wsparcia pomocy społecznej, a ich status ekonomiczny jest na tyle niezadowolający, że znacząco odczuwają wzrost tego typu kosztów. Rzecznik zwrócił się, by planowane zmiany były poprzedzone wnikliwą analizą

²²⁷ ZSS/500/7/2012/JZ.

²²⁸ ZAS/667/2012.

²²⁹ ZEW/500/10/2012/AM.

²³⁰ DKOW-ZF-5008-5/2012.

²³¹ ZEW/500/12/2012/Esn.

kosztów utrzymania stołówek, ponoszonych przez budżet gminy/powiatu oraz rzetelnym rozpoznaniem potrzeb żywieniowych uczniów i oceną konsekwencji wprowadzanych zmian.

Wystąpienie nie wymagało odpowiedzi.

- **tragicznego wypadku na terenie Ojcowskiego Parku Narodowego – wystąpienie z 21 czerwca 2012 roku**

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Ministra Ochrony Środowiska o udzielenie informacji o działaniach podjętych w sprawie tragicznego wypadku na terenie Ojcowskiego Parku Narodowego, w którym zginęła uczennica Szkoły Podstawowej w B.²³². Jednocześnie w trosce o bezpieczeństwo dzieci, mając na uwadze zbliżający się okres ferii letnich i prawdopodobnie zwiększoną częstotliwość korzystania ze szlaków przez młodych turystów, uczulił na konieczność zaplanowania kontroli prac zabezpieczających szlaki w parkach narodowych na terenie całej Polski.

Minister Ochrony Środowiska poinformował, że w ramach działań statutowych, we wszystkich parkach narodowych 1-2 razy w roku przeprowadzana jest kontrola bezpieczeństwa szlaków turystycznych²³³. W czerwcu 2012 r. – przed rozpoczęciem wakacji – zostały zaplanowane dodatkowe przeglądy szlaków turystycznych pod kątem zagrożenia wywracającymi się drzewami.

- **kontroli higieny procesu nauczania-uczenia się, przeprowadzonej w roku szkolnym 2011/2012 – wystąpienie z 20 lipca 2012 roku**

W reakcji na prośby o podjęcie interwencji w sprawie niezapewnienia uczniom właściwych warunków do pozostawiania w szkołach części podręczników i przyborów szkolnych, Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Głównego Inspektora Sanitarnego²³⁴, o udzielenie informacji o wynikach kontroli higieny procesu nauczania-uczenia się w roku szkolnym 2011/2012.

Główny Inspektor Sanitarny przekazał informację o: wydaniu zaleceń dla rodziców, dotyczących wyboru tornistrów szkolnych, opracowaniu „Poradnika do oceny higieny procesu nauczania-uczenia się w szkołach podstawowych” oraz wyniku kontroli przeprowadzonych w pierwszym półroczu roku 2012. Wydane zalecenia mające na celu poprawę stanu higieny procesu nauczania były omawiane z dyrektorami szkół i stanowiły podstawę opracowania planów poprawy. Ponadto Główny Inspektor Sanitarny poinformował,

²³² ZEW/500/13/2012/Es.n.

²³³ DLPpn-4102-190/26522/12/KW.

²³⁴ ZEW/500/17/2012/Es.n.

że szczegółowe dane dotyczące zagadnienia wywiązywania się szkół z obowiązku zapewnienia uczniom możliwości pozostawienia przyborów i podręczników szkolnych na terenie szkoły zostaną poddane analizie dopiero po zakończeniu roku sprawozdawczego²³⁵.

- **priorytetów Ministra Edukacji Narodowej na rok szkolny 2012/2013 działań, w zakresie skutecznej realizacji przepisu gwarantującego uczniom możliwość pozostawienia w szkole części podręczników i przyborów szkolnych – wystąpienie z 20 lipca 2012 roku**

Do Rzecznika Praw Dziecka nadal wpływało wiele wniosków o podjęcie interwencji w związku licznymi sygnałami o przeciążeniu uczniowskich tornistrów. Rzecznik zwrócił się do Ministra Edukacji Narodowej, prosząc o udzielenie informacji, czy resort posiada dane o skali tego zjawiska na obszarze podlegającym nadzorowi kuratorów oświaty. Jednocześnie zwrócił o uwzględnienie w priorytetach Ministra Edukacji Narodowej na rok szkolny 2012/2013 działań, które doprowadzą do skutecznej realizacji przepisu gwarantującego uczniom pozostawienie w szkole części podręczników i przyborów szkolnych, a jednocześnie wskażą przyczyny ewentualnych trudności w tej sprawie²³⁶.

Z odpowiedzi udzielonej przez Ministra Edukacji Narodowej wynikało, że zostały stworzone ramy prawne, pomagające w budowaniu poczucia bezpieczeństwa w szkole oraz wyraźnie wskazujące podmioty odpowiedzialne za bezpieczne i higieniczne warunki pracy i wychowania. Minister poinformował, że kuratorzy oświaty zostali zobowiązani do upowszechniania treści komunikatów resortu edukacji, przypominających o zaleceniach dotyczących ciężkości plecaków²³⁷.

- **aktywności fizycznej uczniów na zajęciach wychowania fizycznego – wystąpienie z 20 lipca 2012 roku.**

Rzecznik Praw Dziecka w lipcu 2011 r. zwrócił się do Ministra Edukacji Narodowej o przeanalizowanie problemu zmniejszającego się zainteresowania uczniów aktywnością ruchową na zajęciach wychowania fizycznego oraz podjęcie działań, które przyczyniłyby się do wzrostu tej aktywności, zwiększyły frekwencję uczniów na lekcjach wychowania fizycznego w szkołach.

W odpowiedzi Minister poinformował, że nowa podstawa programowa kładzie nacisk na troskę o sprawność fizyczną uczniów, a co za tym idzie – ich zdrowie. Lekcje wychowania

²³⁵ GIS-PZ-073-83/WO/12.

²³⁶ ZEW/500/16/2012/ESn.

²³⁷ DKOW-WOKO-AS-043/40/12.

fizycznego mogą być realizowane nie tylko jako zajęcia klasowo-lekcyjne, ale także jako zajęcia wybrane przez uczniów. Ponadto Minister Edukacji Narodowej zadeklarował przeprowadzenie kontroli w roku szkolnym 2011/2012 w zakresie zgodności organizacji zajęć wychowania fizycznego realizowanych w formie zajęć klasowo-lekcyjnych z rozporządzeniem w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych (m.in. liczba godzin, liczebność grup oraz zasady ich tworzenia).

W dniu 20 lipca 2012 roku Rzecznik Praw Dziecka w wystąpieniu generalnym zwrócił się do Ministra Edukacji Narodowej o przekazanie wyników i wniosków z przeprowadzonej kontroli oraz podjęcie działań, które zobowiązałyby dyrektorów szkół i nauczycieli wychowania fizycznego do stosowania przepisów odnoszących się do poprawy aktywności fizycznej uczniów²³⁸.

W odpowiedzi Minister Edukacji Narodowej poinformował, że monitorowanie realizacji zajęć wychowania fizycznego w formach proponowanych do wyboru przez uczniów w roku szkolnym 2011/2012 przeprowadził Ośrodek Rozwoju Edukacji we współpracy z kuratorami oświaty, zaś opracowanie zawierające rezultaty ww. działań zostanie przesłane Rzecznikowi Praw Dziecka²³⁹.

· **ograniczenia emisji programów skierowanych do najmłodszych – wystąpienie z 8 sierpnia 2012 roku**

Rzecznik Praw Dziecka uzyskał informacje, że w jesiennej ramówce telewizyjnej TVP S.A. planuje ograniczenie emisji premier programów skierowanych do najmłodszych do zaledwie jednego – „Domisiów”. Telewizja zamierzała zaprzestać produkcji i emisji odcinków znanych i lubianych przez dzieci „Molików książkowych”, „Jedynkowego przedszkola”, „Budzika” oraz „I kudłate, i łaciate”.

Rzecznik Praw Dziecka zwracając się do Prezesa Zarządu TVP S.A. zaprotestował wobec planów ograniczenia emisji programów dla dzieci²⁴⁰. Podkreślił, że tak drastyczne ograniczenia produkowanych przez Telewizję Polską programów, których odbiorcami są najmłodszy, stanowi zaprzeczenie misji telewizji publicznej, polegającej m.in. na oferowaniu dzieciom i młodzieży programów odmiennych od komercyjnych, które będą odznaczały się wartościami poznawczymi, intelektualnymi i estetycznymi oraz odpowiadały wysokim standardom jakości i profesjonalizmu.

²³⁸ ZEW/500/4/2012/ZA.

²³⁹ DKOW-WOKO-AS-043/41/12.

²⁴⁰ DTZ/500/1/2012/RR.

W odpowiedzi Prezes TVP S.A. podkreślił²⁴¹, że w obecnej sytuacji finansowej Telewizja Polska nie może sobie pozwolić na produkcję wielu programów dla dzieci. Mimo tego zapewnił, że „Domisie” nie będą jedynym programem skierowanym do małoletnich. Poinformował o planach emisji nowych programów „Misja w kosmosie” i „Lol” oraz kontynuacji „Ziarna” i „Jak to działa”.

· **kształcenia uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych w młodzieżowych ośrodkach socjoterapii – wystąpienia z dnia 7 września i 27 grudnia 2012 roku**

W opinii Rzecznika Praw Dziecka zmiany wprowadzone rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w specjalnych przedszkolach, szkołach i oddziałach oraz w ośrodkach sprawiły, że uregulowania przedmiotowej kwestii stały się niespójne i mogą prowadzić do sytuacji, w których dzieci i młodzież, dla których młodzieżowe ośrodki socjoterapii są przeznaczone, nie będą mogły do nich uczęszczać.

W związku z powyższym, Rzecznik Praw Dziecka skierował do Ministra Edukacji Narodowej propozycję wprowadzenia równoległych zmian w cytowanym rozporządzeniu, a także w rozporządzeniu z dnia 18 września 2008 r. w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych²⁴².

W odpowiedzi Minister Edukacji Narodowej²⁴³ przekazał, że uwaga dotycząca uzupełnienia § 2 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia w sprawie orzeczeń i opinii wydawanych przez zespoły orzekające działające w publicznych poradniach psychologiczno-pedagogicznych zostanie uwzględniona podczas prac legislacyjnych nad rozporządzeniem zmieniającym. Jednocześnie przedstawił problemy wynikające z propozycji zmian w pozostałym zakresie.

Przyjmując do wiadomości przedstawione uwagi, Rzecznik Praw Dziecka wystąpił do Ministerstwa Edukacji Narodowej²⁴⁴, przedstawiając rozwiązanie problemów opisanych w odpowiedzi Ministra Edukacji Narodowej, i ponownie wniósł o uwzględnienie przedmiotowych propozycji zmian w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w specjalnych przedszkolach, szkołach i oddziałach oraz w ośrodkach.

²⁴¹ TVP/JB-1581/2012.

²⁴² ZEW/500/20/2012/MT.

²⁴³ DZSE-2-EM-040-56/2012.

W odpowiedzi²⁴⁵ Minister Edukacji Narodowej przekazał, że postulat doprecyzowania przepisów oświatowych w zakresie organizowania szkół specjalnych dla uczniów niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym zostanie rozważony w toku prac legislacyjnych nad nowelizacją wskazanego rozporządzenia.

- **upowszechnienia informacji o kolejnej edycji konkursu naukowego dla młodzieży – wystąpienie z 13 września 2012 roku**

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Młodzieżowych Rad Miast, Gmin i Powiatów z prośbą o upowszechnienie informacji o Festiwalu E(x)plory i rozpoczynającym się cyklu przygotowań dla młodych polskich naukowców chętnych do wzięcia udziału w konkursach międzynarodowych. Zachęcając do udziału w tym projekcie, Rzecznik podkreślił, że festiwal jest inicjatywą dającą szansę młodym naukowcom, którzy z różnych względów (także finansowych) mają często utrudniony dostęp do takich inicjatyw²⁴⁶.

Wystąpienie nie wymagało odpowiedzi.

- **postulatów XVIII Sejmu Dzieci i Młodzieży – wystąpienie z 19 września 2012 roku**

Mając na uwadze deklarację Ministra Edukacji Narodowej wyrażoną podczas XVIII Sesji Sejmu Dzieci i Młodzieży, że przy podejmowaniu decyzji resortowych będzie brany pod uwagę głos dzieci i młodzieży, Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się o informację, jak w praktyce resort edukacji odniósł się do postulatów wyrażonych w Uchwale XVIII Sejmu Dzieci i Młodzieży²⁴⁷.

W odpowiedzi, Minister Edukacji Narodowej wskazał²⁴⁸, że obowiązujące regulacje prawne stwarzają uczniom i ich rodzicom możliwości rozwijania samorządności w szkołach, lecz nie są one w pełni wykorzystywane. Dlatego też resort jest zainteresowany dialogiem społecznym, w szczególności między Ministerstwem, a przedstawicielami rodziców i uczniów. W tym celu w kwietniu 2012 roku zostało utworzone Forum Rodziców przy Ministrze Edukacji Narodowej jako miejsce rozmowy i systematycznej współpracy ministerstwa z organizacjami reprezentującymi rodziców. Każda organizacja spełniająca odpowiednie kryteria może wziąć udział w spotkaniach Forum. Biorąc pod uwagę postulaty zawarte w Uchwale XVIII Sejmu Dzieci i Młodzieży oraz rekomendacje Forum Rodziców,

²⁴⁴ ZEW/500/20-3/2012/MT.

²⁴⁵ DZSE-WSPE-EM-040-16/2013.

²⁴⁶ ZEW/500/22/2012/ESn.

²⁴⁷ ZEW/500/26/2012/MT.

²⁴⁸ DKOW-WOKO-AS-043/51/12.

Ministerstwo Edukacji Narodowej przygotowało projekt systemowy „Uczniowie i ich rodzice kapitałem społecznym nowoczesnej szkoły”, który będzie realizowany w latach 2012-2014.

- **akcji edukacyjnej podczas kontroli jakości oraz wartości odżywczej posiłków – wystąpienie z 20 września 2012 roku**

Uwzględniając, że obok konieczności wprowadzenia przepisów dotyczących norm żywieniowych istotna również jest świadomość społeczna w zakresie właściwego odżywiania i stylu życia, Rzecznik Praw Dziecka wystąpił do Głównego Inspektora Sanitarnego²⁴⁹, by kontrole jakości oraz wartości odżywczej posiłków przeprowadzane przez podległe mu jednostki były połączone z akcją edukacyjną na temat zdrowego odżywiania. Celem jej byłoby zwrócenie szczególnej uwagi zarówno pracowników, jak i dyrektorów kontrolowanych jednostek na wagę poruszanego problemu. Miałyby ona również przyczynić się do wprowadzania właściwych rozwiązań, czy też dobrych praktyk, zmierzających do zagwarantowania dzieciom i młodzieży prawidłowej oraz dostosowanej do ich wieku i potrzeb diety.

Główny Inspektor Sanitarny wyjaśnił²⁵⁰, że działalność w zakresie promocji zdrowego żywienia oraz edukacji prozdrowotnej prowadzi od wielu lat. Obejmuje ona m.in. ogólnopolski program edukacyjny „Trzymaj Formę!”. W 2012 roku rozpoczęła się jego VII edycja, pod hasłem „Talerz Zdrowia – skuteczne narzędzie zdrowego odżywiania”. Jednocześnie podkreślił, iż program „Trzymaj formę!” został uznany przez Dyрекcję Generalną ds. Zdrowia i Ochrony Konsumentów Komisji Europejskiej za wzorcowy przykład realizacji programów edukacyjnych na zasadzie partnerstwa publiczno-prywatnego. Efektem współpracy w tym zakresie jest rozszerzenie asortymentu sklepików i bufetów szkolnych o produkty śniadaniowe, zdrowe napoje oraz przekąski.

- **pomocy dzieciom ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym dzieciom z niepełnosprawnościami – wystąpienie z 19 października 2012 roku**

W związku z niewłaściwie zorganizowaną pomocą psychologiczno-pedagogiczną powodującą nierealizowanie zaleceń wynikających z orzeczeń i opinii wydanych przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne oraz utrudnieniami w dowożeniu do szkół dzieci z niepełnosprawnościami, Rzecznik wystąpił do kuratorów oświaty o uwrażliwienie dyrektorów szkół na potrzeby dzieci z problemami edukacyjnymi i dzieci niepełnosprawnych. Zwracając uwagę na stosowne postanowienia ratyfikowanej przez Polskę Konwencji

²⁴⁹ ZEW/500/25-1/2012/MT.

²⁵⁰ GIS-PZ-073-98/MG/12-1.

o prawach osób niepełnosprawnych podkreślił konieczność doskonalenia nauczycieli oraz potrzebę nauczania włączającego²⁵¹.

Wystąpienie nie wymagało odpowiedzi.

- **skrócenia okresu przejściowego dla punktów opieki nad dziećmi, zarejestrowanych przed wejściem w życie ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3²⁵² – wystąpienie z 30 października 2012 roku**

Rzecznik Praw Dziecka odniósł się do informacji o nieprawidłowościach w tzw. formach opieki nad małymi dziećmi. Dotyczyły one stosowania przemocy fizycznej i psychicznej wobec małych dzieci. Nieprawidłowości te zdarzyły się głównie w placówkach, które działały jedynie na podstawie ustawy o swobodzie działalności gospodarczej, zarejestrowanych przed wejściem w życie ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (czyli przed 4 kwietnia 2011 r.), a więc nieujętych w rejestrach prowadzonych przez wójta, burmistrza, prezydenta.

Stojąc na stanowisku, że zapisany w ww. ustawie okres przejściowy jest zbyt długi, a tym samym może powodować, że dobro dzieci korzystających z opieki tych placówek może być zagrożone, zwrócił się do Ministra Pracy i Polityki Społecznej o podjęcie pilnych działań zmierzających do skrócenia okresu przejściowego dla punktów opieki nad dziećmi, działających na podstawie przepisów obowiązujących przed wprowadzeniem ww. uregulowań²⁵³.

Uwagi Rzecznika Praw Dziecka zostały uwzględnione w projekcie ww. ustawy.

- **wypoczynku letniego dzieci i młodzieży – wystąpienie z 6 listopada 2012 roku**

Wzorem lat ubiegłych, Rzecznik przeprowadził kontrole wypoczynku letniego dzieci i młodzieży. Po analizie zgromadzonego materiału przedstawił Ministrowi Edukacji Narodowej uwagi pokontrolne oraz swoje spostrzeżenia²⁵⁴. Zwrócił uwagę na fakt, że bardzo nieliczna grupa dzieci niepełnosprawnych uczestniczyła w wypoczynku razem ze zdrowymi rówieśnikami. Wskazał ponadto, że jedynie 10% badanych obiektów było dostosowanych do potrzeb dzieci niepełnosprawnych. Rzecznik wskazał ponadto, że niezbędne jest uregulowanie przepisów w zakresie posiadania przez wychowawców wypoczynku dzieci i młodzieży zaświadczenia o niekaralności.

²⁵¹ ZEW/500/28/2012/AM.

²⁵² Dz. U. z 2011 r. Nr 45, poz. 235.

²⁵³ ZEW/500/30/2012/JF.

²⁵⁴ ZEW/500/31/2012/MK.

W udzielonej odpowiedzi²⁵⁵ Minister Edukacji Narodowej przedstawił przepisy dotyczące organizacji wycieczki dla dzieci i młodzieży. Poinformował o przekazanych rekomendacjach priorytetowego traktowania form wycieczki, które przewidują udział w niej dzieci z niepełnosprawnością. Jednocześnie Minister przedstawił dane uzyskane z PFRON na temat dofinansowania uczestnictwa dzieci niepełnosprawnych i ich opiekunów m.in. w turnusach rehabilitacyjnych, oraz od Ministra Sportu i Turystyki – na temat wspierania finansowego zadań związanych z organizacją wycieczki dzieci niepełnosprawnych. Ponadto Minister poinformował o uczestnictwie w pracach Sejmowej Podkomisji Nadzwyczajnej do rozpatrzenia poselskiego projektu ustawy o zmianach ustawy o Krajowym Rejestrze Karnym oraz zmianie niektórych innych ustaw. Zgodnie z projektem, w ustawie o systemie oświaty w art. 92a dodano ust. 1a, który doprecyzowuje, kto może sprawować opiekę nad dziećmi i młodzieżą w czasie wycieczki. Minister przedstawił również dane dotyczące wycieczki na podstawie posiadanej przez resort bazy. Poinformował, że w celu eliminowania uchybień stwierdzonych w trakcie kontroli kuratoria oświaty, podobnie jak w latach ubiegłych, będą organizować akcje edukacyjno-informacyjne adresowane do organizatorów wycieczki.

· **zwrotu rodzicom (pracownikom ambasad) opłat za naukę dziecka pięcioletniego (objętego rocznym przygotowaniem przedszkolnym) – wystąpienie z 14 grudnia 2012 roku**

W związku z informacjami o pobieraniu opłat za naukę dzieci pracowników ambasad, Rzecznik zwrócił się do Ministra Spraw Zagranicznych o analizę przedstawionego problemu oraz zajęcie stanowiska, w szczególności zaś w zakresie tego, czy § 14 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 roku w sprawie dodatku zagranicznego i świadczeń przysługujących członkom służby zagranicznej wykonującym obowiązki służbowe w placówce zagranicznej nie powinien zostać uzupełniony o postanowienia określające kryteria wieku dzieci oraz o określenie poszczególnych obowiązków edukacyjnych, którymi powinien kierować się pracodawca, podejmując decyzję o wyznaczaniu szkoły²⁵⁶.

Minister Spraw Zagranicznych poinformował, że aktualnie nie ma prawnych podstaw do spełnienia wniosku zainteresowanego pracownika i pokrycia kosztów ze środków publicznych. Rozważana jest jednak możliwość nowelizacji rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 roku w sprawie dodatku i świadczeń przysługujących

²⁵⁵ DZSE-KT-613-61/12.

²⁵⁶ ZEW/500/36/2012/ESn.

członkom służby zagranicznej wykonującym obowiązki służbowe w placówce zagranicznej. Zmiany legislacyjne dotyczyłyby określenia obowiązków edukacyjnych²⁵⁷.

- **niekorzystnego dla dzieci rozkładu dnia w przedszkolach, oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych i innych formach wychowania przedszkolnego – wystąpienie z 31 grudnia 2012 roku**

W związku z napływającymi sygnałami o wczesnych godzinach realizacji zajęć związanych z podstawą programową wychowania przedszkolnego, Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się Głównego Inspektora Sanitarnego²⁵⁸ o dokonanie ich analizy i przedstawienie opinii pod kątem zasad higieny pracy umysłowej małych dzieci.

W odpowiedzi, Główny Inspektor Sanitarny poinformował, iż podziela stanowisko, że wyznaczanie wczesno-porannych lub późno-popołudniowych godzin nauki jest krzywdzące dla dzieci i ich rodziców. Stwierdził, że należy rozważyć wprowadzenie przepisu, który określi, iż 5 bezpłatnych godzin edukacyjnych powinno być zaplanowane w czasie pomiędzy godzinami 8.00 a 14.00.

4.2 Sprawy indywidualne

W 2012 roku zgłaszane do Rzecznika Praw Dziecka sprawy indywidualne, związane z prawem dziecka do nauki dotyczyły:

- **przyjęcia dzieci do przedszkola**

Matki samotnie wychowujące dzieci zwracały się o pomoc w przyjęciu dzieci do przedszkola, by móc podjąć pracę zarobkową. Rzecznik Praw Dziecka podejmował rozmowy z organami prowadzącymi przedszkola na terenie, w którym mieszkali dzieci. Efektem tych działań było umożliwienie im realizacji wychowania przedszkolnego od 1 grudnia 2012 roku²⁵⁹.

- **zapewnienia dzieciom ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi możliwości realizowania wychowania przedszkolnego**

Do Rzecznika zwrócili się rodzice dzieci z autyzmem, informując o napotykanym trudnościach w zapewnieniu realizacji wychowania przedszkolnego. Główny problem związany był z brakiem oferty dostosowanej do potrzeb dzieci w przedszkolu, które wybrali

²⁵⁷ Odpowiedź z 28 lutego 2013 roku.

²⁵⁸ ZEW/500/40-1/2012/EM.

²⁵⁹ ZEW/430/635/2012/EM, ZEW/430/1063/2012/EM, ZEW/430/1055/2012/EM

rodzice. Podjęte działania doprowadziły do nawiązania współpracy z przedszkolem specjalnym, w którym dzieci realizowały wychowanie przedszkolne²⁶⁰.

- **liczebności dzieci w oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych**

Rodzice dzieci uczęszczających do oddziałów przedszkolnych organizowanych w szkołach podstawowych w 2012 roku, sygnalizowali Rzecznikowi Praw Dziecka problem przekroczenia liczby dzieci w tych oddziałach²⁶¹. W takich sprawach Rzecznik zwracał się do kuratorów oświaty, wnosząc o podjęcie stosownych działań wynikających ze sprawowanego nadzoru pedagogicznego. W przypadku Szkoły Podstawowej w R. kurator oświaty przeprowadził kontrolę dotyczącą prawidłowości organizacji oddziału przedszkolnego i wydał zalecenia dyrektorowi szkoły, m.in. dokonania zmian w zakresie liczby dzieci w publicznym oddziale przedszkolnym tak, aby nie przekraczała ona 25 dzieci w oddziale, zgodnie z § 5 ust. 2-5 Załącznika Nr 1 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół (Dz. U. Nr 61, poz. 624 z późn. zm.). Zwrócił się również do organu prowadzącego o wydanie zgody na utworzenie większej liczby oddziałów, by umożliwić dzieciom pełną realizację podstawy programowej w warunkach zalecanych w ww. rozporządzeniu. Dostrzegł jednocześnie problem, że przepisy prawa oświatowego nie określają jednoznacznie liczby dzieci w oddziale przedszkolnym zorganizowanym w szkole podstawowej, ale wskazał, iż przez analogię do funkcjonowania przedszkola, że liczba dzieci w takim oddziale również powinna być ograniczona do 25 osób. Organ prowadzący szkołę nie wyraził zgody na utworzenie nowego oddziału, uzasadniając decyzję brakiem wskazania w przepisach maksymalnej liczby dzieci w oddziale przedszkolnym w szkole podstawowej oraz brakiem funduszy²⁶². Po interwencji Rzecznika Praw Dziecka w ww. oddziale przedszkolnym w szkole podstawowej został zatrudniony nauczyciel wspomagający.

- **realizacji podstawy programowej wychowania przedszkolnego**

Rodzice zgłaszali do Rzecznika Praw dziecka problem właściwej organizacji i realizacji zajęć z podstawy programowej wychowania przedszkolnego²⁶³. W związku z informacjami, że pięcioletnie dzieci wracają z zajęć w szkole do domu w późnych godzinach wieczornych, Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Prezydenta Miasta R. z prośbą o odpowiedź na pytanie, dlaczego się przedszkoli i oddziałów przedszkolnych

²⁶⁰ ZEW/430/798/2012/EM.

²⁶¹ ZEW/430/817/2012/EM.

²⁶² ZEW/430/984/2012/AM.

²⁶³ ZEW/430/815/2012/EM, ZEW/430/816/2012/EM, ZEW/430/857/2012/EM, ZEW/430/892/2012/EM.

w szkołach podstawowych oraz ewentualnych innych formach wychowania przedszkolnego w mieście nie zapewnia dzieciom, w tym objętym obowiązkiem rocznego przygotowania przedszkolnego, realizacji wychowania przedszkolnego we właściwych warunkach. Prezydent miasta w odpowiedzi wskazał na trudności organizacyjne – dużą liczbę dzieci przy małej bazie lokalowej. Wyjaśnił, iż zajęcia kończą się najpóźniej o godzinie 17.30 i ma to miejsce dwa razy w tygodniu. Jednocześnie poinformował, że systematycznie prowadzone są działania zmierzające do poprawy bazy lokalowej szkół²⁶⁴.

Z kolei w S. Rada Miasta podjęła Uchwałę o obowiązku organizowania zajęć realizujących podstawę programową w przedszkolach publicznych w S. w następujących godz.: 7.00–8.00, 9.00–11.00 i 14.00–16.00, chcąc wymusić na rodzicach dodatkowe opłaty za pobyt dziecka w przedszkolu.

Mając na uwadze dobro najmłodszych, Rzecznik wystąpił do Głównego Inspektora Sanitarnego w sprawie ramowego czasu realizacji zajęć z podstawy programowej w ciągu dnia z prośbą o analizę problemu rozpoczynania zajęć z podstawy programowej wychowania przedszkolnego w bardzo wczesnych godzinach porannych (np. o 7.00) i kończenia w późnych godzinach popołudniowych (np. o 17.00).

Główny Inspektor Sanitarny podzielił stanowisko, że wyznaczanie wczesnoporannych lub późnopołudniowych godzin nauki jest niekorzystne dla dzieci i ich rodziców. Stwierdził, że należy rozważyć możliwość wprowadzenia przepisu prawnego, który określałby czas realizacji 5-godzinnej bezpłatnej podstawy programowej pomiędzy godzinami 8.00 a 14.00. Stanowisko Rzecznika Praw Dziecka i Głównego Inspektora Sanitarnego zostało przekazane Wojewodzie badającemu zgodność z prawem cytowanych uchwał organów samorządowych. Sprawa jest w toku.

· **prawidłowości wydania orzeczeń dla dziecka z niepełnosprawnością**

Do Rzecznika Praw Dziecka zwracali się rodzice w sprawie sposobu sporządzenia dla dzieci orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego oraz orzeczenia o potrzebie indywidualnego nauczania. Po analizie przedstawianych zastrzeżeń, Rzecznik zwracał się do kuratorów oświaty o przeprowadzenie czynności kontrolnych w trybie nadzoru pedagogicznego. Podjęte przez Rzecznika działania kończyły się zmianą treści orzeczeń, co umożliwiło dzieciom realizację indywidualnego nauczania w sposób dostosowany do ich potrzeb i możliwości²⁶⁵.

²⁶⁴ ZEW/430/846/2012/EM.

²⁶⁵ ZEW/45/34/2012/EM.

- **utworzenia oddziału integracyjnego**

Dwie matki zwróciły się do Rzecznika o pomoc w związku z wnioskiem, który złożyły do Burmistrza Miasta L. o utworzenie w Szkole Podstawowej w L. oddziału integracyjnego. Wniosek spełniał wymóg określony w § 5 ust. 2 załącznika Nr 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół (Dz. U. z 2001 r. Nr 61, poz. 624 z późn. zm.), czyli uczęszczania do niego co najmniej trzech, ale nie więcej niż pięciu uczniów z orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego. Matki wskazały troje dzieci z niepełnosprawnością. Rzecznik Praw Dziecka poparł inicjatywę matek.

W odpowiedzi burmistrz stwierdził, że kształcenie, wychowanie i opieka dzieci i młodzieży z niepełnosprawnością mogą być realizowane również w szkołach ogólnodostępnych, bez konieczności tworzenia oddziału integracyjnego. W związku z powyższym Rzecznik ponownie zaapelował o pozytywne rozpatrzenie wniosku, wskazując, iż w szkołach ogólnodostępnych z oddziałami integracyjnymi oraz w szkołach integracyjnych zatrudnia się dodatkowo nauczycieli posiadających kwalifikacje w zakresie pedagogiki specjalnej w celu współorganizowania kształcenia integracyjnego. Natomiast w przypadku szkół ogólnodostępnych zatrudnienie tzw. nauczyciela wspomagającego jest jedynie możliwością (za zgodą organu prowadzącego). Podkreślił również, że udział dodatkowego nauczyciela w zajęciach edukacyjnych stanowi dla dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi ogromne wsparcie, pomaga w diagnozowaniu ich potrzeb i ocenie ich możliwości. Ponadto utworzenie oddziału integracyjnego niesie ze sobą również ogromne korzyści społeczne: dzieci uczą się tolerancji, współodczuwania, wrażliwości, poszanowania praw innych oraz otwartości na ich potrzeby. W efekcie Burmistrz Miasta L. podjął decyzję o zmniejszeniu liczebności oddziału, do którego miało uczęszczać troje dzieci z orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego, do 20 uczniów, jak również wyraził zgodę na zatrudnienie w tym oddziale nauczyciela wspomagającego. Sprawę udało się zakończyć pozytywnie – tak zorganizowane nauczanie powinno zapewnić uczniom dobre warunki nauki²⁶⁶.

- **podzielenia oddziału szkoły podstawowej według kryterium tempa pracy oraz możliwości intelektualnych uczniów**

Rzecznik Praw Dziecka uzyskał informacje o planach podzielenia oddziału klasy IV w Szkole Podstawowej w J. według kryterium tempa pracy oraz możliwości intelektualnych

²⁶⁶ ZEW/430/665/2012/MT.

uczniów. Natychmiast zwrócił się do dyrektora ww. szkoły oraz właściwego kuratora oświaty o wyjaśnienie zaistniałej sytuacji oraz udzielenie informacji, czy decyzja w powyższym zakresie była konsultowana z rodzicami dzieci oraz organem nadzoru pedagogicznego. Jednocześnie Rzecznik Praw Dziecka wyraził obawę, iż podział oddziałów dla „uczniów gorszych i lepszych” może doprowadzić do stygmatyzacji części z nich oraz braku takich samych gwarancji równych szans w procesie edukacji i wychowania.

Z udzielonych odpowiedzi wynikało, iż pomysł podziału uczniów na dwie grupy był inicjatywą grupy rodziców uczniów Szkoły Podstawowej w J. Dyrektor szkoły rozmawiał ze wszystkimi rodzicami uczniów klasy III na temat kryteriów podziału. Następnie rodzicom przedstawiono projekt podziału i poproszono o akceptację proponowanych zmian. Poza jedną osobą, która była nieobecna, wszyscy rodzice wyrazili pisemną zgodę na takie rozwiązanie. Dyrektor szkoły zapewnił, iż w obu oddziałach będą realizowane te same szkolne plany nauczania, będą w nich uczyć ci sami nauczyciele. Ponadto oba zespoły klasowe pozostaną pod wnikliwą obserwacją oraz będzie systematycznie dokonywana ewaluacja efektów pracy nauczycieli i uczniów.

Z początkiem roku szkolnego do Rzecznika dotarły sygnały dotyczące agresji rówieśniczej uczniów jednego z oddziałów klasy IV w Szkole Podstawowej w J. Ponownie zwrócono się do właściwego kuratora oświaty, jak również do dyrektora szkoły, i wskazano, iż obawa Rzecznika dotycząca stygmatyzacji tych dzieci potwierdziła się. W związku z tym zwrócił się o podjęcie działań zmierzających do wyeliminowania podobnych sytuacji, jak również do zagwarantowania wszystkim uczniom tej szkoły poszanowania ich godności oraz równych szans edukacyjnych. W wyniku działań Rzecznika organ nadzoru przeprowadził kontrolę doraźną i wydał dyrektorowi Szkoły Podstawowej w J. zalecenia pokontrolne, m.in. dotyczące konieczności dokonania ponownego, prawidłowego podziału klasy IV na dwa oddziały. Fakt ponownego podziału klasy IV na dwa oddziały został potwierdzony przez dyrektora szkoły²⁶⁷.

· **rekrutacji do gimnazjum**

Rodzice uczniów, którzy ukończyli szkołę podstawową, zgłaszali do Rzecznika Praw Dziecka sprawy nieprzyjęcia dzieci do gimnazjów, będących dla nich szkołą spoza rejonu, z uwagi na brak zgody jego szkoły rejonowej. Dzieciom odmawiano przyjęcia dokumentów określonych w zasadach rekrutacji uczniów do gimnazjów²⁶⁸.

²⁶⁷ ZEW/430/725/2012/MT.

²⁶⁸ ZEW/430/726/2012/MT.

Rzecznik Praw Dziecka zwracał się o wyjaśnienia do dyrektorów gimnazjów, wskazując jednocześnie, że § 5 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 20 lutego 2004 r. w sprawie warunków i trybu przyjmowania uczniów do szkół publicznych oraz przechodzenia z jednych typów szkół do innych (Dz. U. Nr 24, poz. 232 z późn. zm.) określa, iż do klasy pierwszej gimnazjum ogólnodostępnego prowadzonego przez gminę lub innego, należącego do sieci gimnazjów ustalonej przez gminę, przyjmuje się absolwentów szkół podstawowych zamieszkałych poza obwodem danego gimnazjum, na wniosek rodziców w przypadku, gdy gimnazjum dysponuje wolnymi miejscami. Przywołane przepisy nie uzależniają decyzji dyrektora gimnazjum o przyjęciu ucznia spoza rejonu od zgody dyrektora jego szkoły rejonowej. W wyniku przesłanych wyjaśnień ustalono, że polityka oświatowa gmin, na terenie której leżały gimnazja, zakładała, iż przyjęcie uczniów spoza rejonu może nastąpić, gdy dyrektor szkoły rejonowej potwierdzi, że „oddanie” uczniów nie zakłóci organizacji jego szkoły. W „Wytycznych do organizacji szkół w roku szkolnym 2012/2013” przekazanych dyrektorom szkół wskazano, iż „możliwość przyjęcia ucznia z obwodu innej szkoły w L. należy uzgodnić w trybie pisemnym z dyrektorem szkoły rejonowej. Uzgodnienia w tym zakresie należy przechowywać w dokumentacji szkoły”. Rzecznik, mając zastrzeżenia do tak prowadzonej polityki oświatowej, zwracał się do właściwych kuratorów oświaty o zbadanie oraz zajęcie stanowiska odnośnie zgodności „Wytycznych...” oraz stosowanej praktyki z przepisami prawa oświatowego. Kuratorzy potwierdzili stanowisko Rzecznika, stwierdzając, iż prawo oświatowe nie przewiduje zwracania się do dyrektora gimnazjum, w obwodzie którego uczeń zamieszkuje, o zgodę na przyjęcie do innej szkoły niż obwodowa. O stwierdzonych nieprawidłowościach poinformował organy prowadzące szkoły. Sprawy zostały pozytywnie zakończone – w wyniku interwencji Rzecznika dzieci zostały przyjęte do szkół, do której pierwotnie chciały uczęszczać.

- **niewłaściwego zachowania nauczycieli i dyrektorów szkół w stosunku do uczniów, jak i ich rodziców**

Duża ilość skarg, w zakresie edukacji, dotyczyła niewłaściwego zachowania nauczycieli i dyrektorów wobec uczniów i ich rodziców²⁶⁹.

Do Rzecznika Praw Dziecka wpłynęło zażalenie na sposób przeprowadzenia postępowania wyjaśniającego przez dyrektora Gimnazjum Nr 3 w J. w sprawie

niewłaściwego postępowania nauczycielki wobec uczennicy. Ojciec dziewczynki był niezadowolony również z wyników postępowania wyjaśniającego przeprowadzonego przez kuratorium oświaty. W wyniku podjętych działań przez Rzecznika Praw Dziecka, kuratorium oświaty ponownie przeprowadziło postępowanie wyjaśniające, które potwierdziło nieprawidłowości i nadużycia dokonane przez nauczycielkę. Została ona ukarana karą dyscyplinarną²⁷⁰.

Z prośbą o pomoc do Rzecznika Praw Dziecka zwrócili się rodzice Kamila O. Zdaniem rodziców zarówno chłopiec, jak i oni byli źle traktowani przez szkołę. Rodzice obawiali się, że ze względu na częste choroby syna i związaną z tym absencję szkolną dziecko zostanie im odebrane. Niezwłocznie zostały podjęte działania wyjaśniające. Skierowano pisma zarówno do dyrektora szkoły, jak i właściwego kuratorium oświaty. Z informacji przesłanych przez dyrektora szkoły wynikało, iż szkoła podejmowała działania ukierunkowane na wyegzekwowanie od rodziców spełniania obowiązku szkolnego przez Kamila. Brak było natomiast informacji świadczącej o ciągłości pracy z dzieckiem. W wyniku podjętej interwencji przez Rzecznika szkoła zmieniła sposób postępowania zarówno wobec matki, jak i dziecka. Kamil zaczął chodzić regularnie do szkoły (był zadowolony, uśmiechnięty, przestał chorować)²⁷¹.

Do Rzecznika Praw Dziecka zwróciła się z prośbą o pomoc matka ucznia Szkoły Podstawowej w D., który jej zdaniem był niewłaściwie traktowany przez nauczyciela języka polskiego, m.in. chłopiec został poniżony przez nauczyciela w obecności całej klasy.

W wyniku interwencji Rzecznika, kuratorium oświaty podjęło działania wyjaśniające, które potwierdziły ostatecznie zdarzenie, a nauczyciel przeprosił ucznia na forum klasy. Zdaniem matki od tego zdarzenia postępowanie nauczyciela wobec jej syna nie budziło zastrzeżeń. Chłopiec ukończył szkołę podstawową i dostał się do wybranego gimnazjum²⁷².

· **wypadków uczniów na terenie szkoły lub poza nią w czasie zajęć organizowanych przez szkołę**

Sprawy z tego zakresu²⁷³ były badane przede wszystkim pod kątem poprawnie przeprowadzonego postępowania powypadkowego, zapewnienia poszkodowanemu dziecku

²⁶⁹ ZEW/430/266/2012/MT, ZEW/430/267/2012/MT, ZEW/430/303/2012/MT, ZEW/430/311/2012/MT, ZEW/430/316/2012/MT, ZEW/430/333/2012/MT, ZEW/430/350/2012/MT, ZEW/430/352/2012/MT, ZEW/430/368/2012/MT, ZEW/430/569/2012/MT, ZEW/430/684/2012/MT, ZEW/430/1117/2012/MT, ZEW/430/1125/2012/MT, ZEW/430/1131/2012/MT.

²⁷⁰ ZEW/440/9/2012/ZA.

²⁷¹ ZEW/440/64/2012/ZA.

²⁷² ZEW/440/92/2012/ZA.

właściwej opieki i pomocy medycznej, jak również odpowiedzialności nauczycieli lub dyrektorów szkół w świetle przepisów o odpowiedzialności dyscyplinarnej nauczycieli. W kilku przypadkach Rzecznik Praw Dziecka zwracał się o podjęcie działań przez organ sprawujący nadzór pedagogiczny, czyli właściwe kuratorium oświaty. Na podstawie przeanalizowanych przypadków stwierdzono, iż najczęstszą przyczyną wypadków w szkole jest niezapewnienie właściwej opieki. Ponadto szkoły prowadziły zarówno dokumentację, jak i postępowanie powypadkowe nie zawsze w sposób rzetelny oraz zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa w tym zakresie, a także z uwzględnieniem procedury składania zastrzeżeń do protokołu powypadkowego. Zdarza się również, iż nie zostały wyjaśnione wszelkie okoliczności i wątpliwości dotyczące zdarzenia.

Na szczególną uwagę zasługuje sprawa zgłoszona przez ojca chłopca, który w listopadzie 2009 roku, jako uczeń gimnazjum w M., uległ wypadkowi na placu szkolnym. W jego wyniku gimnazjalista doznał ciężkich obrażeń ciała. Miał rany miażdżone stopy prawej, musiał przejść całkowitą amputację jednego palca stopy oraz paliczka. Odnosił również rozległe rany szarpane uda lewego. Szkoła przeprowadziła postępowanie powypadkowe i przekazała informację o wypadku właściwemu kuratorium oświaty. W toku czynności wyjaśniających Rzecznika Praw Dziecka ustalono jednak, iż szkoła, informując organ nadzoru o tragicznym zdarzeniu, nie wskazała, iż chłopiec doznał ciężkich obrażeń ciała. Ponadto sprawa była wyjaśniana przez Komendę Miejską Policji w C., która ostatecznie umorzyła postępowanie. Od ww. postanowienia wniesione zostało zażalenie, którego Sąd Rejonowy w C. nie uwzględnił. W uzasadnieniu postanowienia Sąd wskazał jednak, iż „nie bez znaczenia jest tu okoliczność dotycząca braku właściwego nadzoru nad uczniami [...]”. W związku z powyższym, mając na uwadze fakt, iż za opiekę nad uczniami danego dnia były odpowiedzialne nauczycielki oraz dyrektor gimnazjum, jako osoba zobowiązana do zapewnienia warunków bezpieczeństwa w szkole, Rzecznik Praw Dziecka wystąpił do właściwego kuratora oświaty o wszczęcie postępowania wyjaśniającego w trybie przepisów o postępowaniu dyscyplinarnym nauczycieli wobec dyrektora gimnazjum oraz dwóch nauczycielek pełniących dyżur w dniu wypadku. Po przeprowadzeniu postępowania wyjaśniającego przez Rzecznika Dyscyplinarnego dla Nauczycieli przy właściwym Wojewodzie wobec dwóch z trzech ww. osób zostały wszczęte postępowania dyscyplinarne. Rzecznik Praw Dziecka na bieżąco monitoruje jej przebieg. Sprawa jest w toku²⁷⁴.

²⁷³ ZEW/430/73/2012/MT, ZEW/430/181/2012/MT, ZEW/433/4/2012/MT, ZEW/433/7/2012/MT, ZEW/433/10/2012/MT, ZEW/430/131/2012/JF, ZEW/430/260/2012/JF.

²⁷⁴ ZEW/433/4/2012/MT.

Należy wskazać, iż wszczęcie i prowadzenie postępowania dyscyplinarnego w opisanym przypadku było możliwe m.in. z uwagi na fakt, iż właściwy organ powziął informację o zdarzeniu przed upływem 3 lat od popełnienia czynu uzasadniającego nałożenie kary, zgodnie z art. 81 ust. 1 ustawy z 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela (Dz. U. a 2006 r. Nr 97, poz. 674 z późn. zm.).

- **organizacji nauczania indywidualnego**

Do Rzecznika Praw Dziecka zwrócił się rodzic w sprawie organizacji nauczania indywidualnego dla syna w Zespole Szkół Budowlanych w Ż. Skarżył się, że dyrektor szkoły, pomimo posiadanego przez chłopca orzeczenia o potrzebie nauczania indywidualnego, nie otrzymał zgody organu prowadzącego na organizację ww. nauczania z powodu braku środków finansowych²⁷⁵. W wyniku podjętych przez Rzecznika działań kurator oświaty polecił organowi prowadzącemu ww. szkołę, w porozumieniu z dyrektorem, zapewnienie organizacji nauczania indywidualnego na podstawie stosownego orzeczenia. Tymczasem organ prowadzący odwołał się od powyższej decyzji do Ministra Edukacji Narodowej, który utrzymał w mocy decyzję kuratora oświaty, polecając organowi prowadzącemu szkołę niezwłoczne zapewnienie, w porozumieniu z dyrektorem szkoły, indywidualnego nauczania dla syna skarżącego rodzica. Sytuacja szkolna dziecka jest nadal monitorowana przez Rzecznika Praw Dziecka.

Z inną sprawą zgłosili się rodzice ucznia Szkoły Podstawowej w K. Skarżyli się, że organ prowadzący szkołę odmówił przyznania godzin na nauczanie indywidualne, ponieważ orzeczenie o potrzebie nauczania indywidualnego zostało wydane ich dziecku przez poradnię inną niż ta, z którą współpracuje szkoła. Rodzice zostali zobowiązani przez organ prowadzący do podjęcia działań mających na celu wydanie synowi nowego orzeczenia²⁷⁶. W wyniku podjętych przez Rzecznika działań dyrektor szkoły otrzymał akceptację organu prowadzącego na organizację dla ucznia nauczania indywidualnego bez konieczności przedkładania przez jego rodziców nowego orzeczenia.

- **organizacji uczniom pomocy psychologiczno-pedagogicznej**

Kolejną kategorią spraw zgłaszanych do Rzecznika Praw Dziecka były skargi dotyczące nierealizowania przez szkoły zaleceń wynikających z opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej lub orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego, w szczególności w zakresie dostosowania wymagań edukacyjnych do indywidualnych

²⁷⁵ ZEW/430/747/2012/JF.

²⁷⁶ ZEW/430/399/2012/JF.

potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia (brak zajęć z terapeutą pedagogicznym, brak właściwego przygotowania nauczycieli do pracy z uczniami o specjalnych potrzebach edukacyjnych, szczególnie z ADHD, dysleksją, autyzmem, zespołem Aspergera), jak również w zakresie organizacji zajęć ze specjalistami.

Ojciec ucznia klasy VI Szkoły Podstawowej w L. zwrócił się do Rzecznika Praw Dziecka o interwencję. Jego zdaniem szkoła nie potrafiła udzielić skutecznej pomocy dziecku. Rzecznik wystosował pisma do kuratorium oświaty, wskazując na niedociągnięcia szkoły w pracy z dzieckiem (ze szczególnym zwróceniem uwagi na współpracę z rodzicami), oraz do rodziców, uświadamiając im, jak ważna jest ich współpraca ze szkołą. Rodzic przesłał podziękowania, a kuratorium informację, iż rodzice podjęli współpracę z nowym wychowawcą, a wspólne działania zaowocowały poprawą zachowania dziecka²⁷⁷.

Do Rzecznika zwróciła się również matka chłopca, ucznia jednej ze szkół podstawowych w miejscowości W. Prosiła o znalezienie dla niego odpowiedniej szkoły, ponieważ jej zdaniem szkoła rejonowa nie umiała, postępować z synem, stosowała wobec niego przemoc, przez co chłopiec przestał chodzić do szkoły. Sprawę potraktowano jako pilną i podjęto natychmiastowe działania. Inna szkoła w tej samej miejscowości, mająca doświadczenie w pracy z dziećmi autystycznymi, zgodziła się przyjąć chłopca. Dyrektor szkoły ustalił natychmiast formy współpracy, a matka wyraziła na to zgodę. Jednak po kilku dniach pobytu ucznia w szkole matka przestała akceptować wcześniejsze ustalenia, wskutek czego znów chłopiec przestał uczęszczać do szkoły. Ponieważ matka w kontaktach ze szkołą wykazywała zachowania, które mogły być niebezpieczne dla chłopca, zwrócono się do właściwych organów (Policji oraz do sądu), by ustalić sytuację chłopca oraz jego miejsce pobytu. Działania podejmowały w tej sprawie także dyrektorki obydwu szkół, do których uczęszczał ostatnio chłopiec. Matka nie odbierała korespondencji. Policja zintensyfikowała działania, a Rzecznik systematycznie je monitorował. Po kilku tygodniach Rzecznik otrzymał informację o ustaleniu miejsca pobytu dziecka za granicą oraz miejscu realizacji przez niego nauki. Poinformowano także, jaką opieką objęty jest uczeń²⁷⁸.

Analiza podobnych spraw prowadzi do wniosku, że najczęstszym problemem uniemożliwiającym ich rozwiązanie jest słabe przygotowanie nauczycieli do pracy z dziećmi ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi i agresja rodziców pozostałych uczniów wobec rodziców dziecka sprawiającego kłopoty. W konsekwencji dyrektorzy podejmują nieadekwatne działania, co z kolei pogarsza relacje między szkołą a rodzicami dziecka.

²⁷⁷ ZEW/431/1/2012/ZA.

²⁷⁸ ZEW/431/4/2012/AM.

Kolejny przypadek zgłoszony Rzecznikowi przez matkę dziecka dotyczył wystawienia jej synowi nagannej śródrocznej oceny zachowania w Szkole Podstawowej w L. Kobieta skarżyła się, że nie uwzględniono wpływu stwierdzonych u chłopca zaburzeń zachowania. W wyniku podjętych przez Rzecznika działań stwierdzono, że zarzuty matki nie znalazły uzasadnienia. Jednocześnie zaplanowano w szkole działania mające na celu pomoc chłopcu w uzyskaniu wyższej oceny zachowania. Zawarto umowę z uczniem i jego matką. Opracowano i wdrożono kryteria oceniania zachowania, które były spójne z ustaleniami kontraktu i zdaniem dyrektora szkoły uwzględniały wpływ stwierdzonych zaburzeń na zachowanie dziecka. Chłopiec w trudnych sytuacjach mógł liczyć na wsparcie wychowawcy, pedagoga i psychologa szkolnego. Modelowane były sytuacje wzmacniające zachowania pozytywne, wskazywano zachowania alternatywne, adekwatne do konkretnych sytuacji wychowawczych. Nauczyciele zauważyli u chłopca poprawę zachowania – w klasyfikacji rocznej zostało ono ocenione jako poprawne²⁷⁹.

Do Rzecznika zwrócili się także rodzice dziewczynki posiadającej orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, wydane w związku z obustronnym niedosłuchem. Rodzice dziecka poinformowali, że podejmowali działania mające na celu utworzenie oddziału integracyjnego w gimnazjum, w którym ich córka miała kontynuować naukę od nowego roku szkolnego w klasie I. Rodzice byli zaniepokojeni przede wszystkim liczebnością klasy pierwszej (przewidywano 31 osób). W tej sprawie zwracali się z prośbą do Burmistrza Miasta P., ale otrzymali odpowiedź odmowną. Biorąc pod uwagę specyficzne potrzeby dziecka, wynikające z obniżonej sprawności sensorycznej, powstały wątpliwości, czy w tak licznym oddziale będzie możliwa realizacja zaleceń poradni zawartych w ww. orzeczeniu. Rzecznik zwrócił się w tej sprawie do Burmistrza Miasta P.

W wyniku podjętych działań, zgodnie z sugestią Rzecznika zorganizowano spotkanie z rodzicami dziewczynki, podczas którego została omówiona sytuacja rozpoczęcia przez nią nauki w gimnazjum i zapewnienia wsparcia stosownie do potrzeb. Burmistrz przeniósł nauczyciela-surdopedagoga ze szkoły podstawowej (której uczennicą była dotychczas dziewczynka) do gimnazjum. Pełnił on funkcję nauczyciela wspomagającego podczas zajęć edukacyjnych oraz pracował z uczennicą dodatkowo dwie godziny w tygodniu. Ponadto na początku września 2012 r. w gimnazjum odbyło się zebranie szkoleniowe rady pedagogicznej, które poświęcone było pracy z dzieckiem niedosłyszącym w szkole ogólnodostępnej²⁸⁰.

²⁷⁹ ZEW/430/120/2012/JF.

²⁸⁰ ZEW/45/59/2012/ESn.

Do Rzecznika zwracano się także o udzielenie pomocy wychowankom Domów Dziecka. Reprezentatywnym przykładem była sprawa złej sytuacji panującej w Rodzinnym Domu Dziecka w W²⁸¹.

Badając ją ustalono, że najwięcej kłopotów wychowawczych sprawiał w placówce najstarszy wychowanek Paweł (będący uczniem gimnazjum), który przebywał w niej od ponad 10 lat. Problemy pojawiły się pod koniec pierwszej klasy. Chłopiec zaczął odmawiać wykonywania poleceń, nie chciał się uczyć, zaczął używać słów wulgarnych skierowanych do opiekunów. W związku ze zdiagnozowanym u chłopca ADHD wzmożono wizyty u lekarza psychiatry. Szkoła wystąpiła do Sądu o wgląd w sytuację dziecka, wskazując na wielokrotne łamanie przez ucznia regulaminów szkolnych, udział w bójce z kolegą, opryskliwe i wulgarne zachowanie w stosunku do dorosłych i rówieśników. W ramach działań kontrolnych²⁸² w Rodzinnym Domu Dziecka zapoznano się z kartami pobytu wychowanków, dokumentacją placówki oraz innymi dokumentami poświadczającymi sposób jej funkcjonowania. Zebrano informacje na temat jakości życia w placówce, a także na temat relacji wychowanków z dyrektorem i wychowawcą.

W wyniku interwencji podjętej przez Rzecznika, zostały zmodyfikowane formy pracy z uczniem, co spowodowało zmianę zachowania chłopca. Prawidłowa praca z uczniem zarówno na płaszczyźnie domowej, jak i w szkole zaczęła przynosić efekty. Dziecko zostało zdiagnozowane w Rodzinnym Ośrodku Diagnostyczno-Konsultacyjnym, który stwierdził silny związek chłopca z opiekunami, a jego postępowanie nie jest wynikiem demoralizacji, a jedynie złej pracy psychologiczno-pedagogicznej – w znacznej mierze prowadzonej przez szkołę. Sąd umorzył postępowanie w sprawie o demoralizację, przychyłając się do diagnozy RODK. Szkoła zmodyfikowała pracę z chłopcem i jego zachowanie zaczęło się poprawiać.

· **konfliktów związanych z zachowaniem uczniów oraz współpracy szkoły z rodzicami**

Sprawy z tego obszaru dotyczyły najczęściej szczególnie uzdolnionych dzieci autystycznych i z zespołem Aspergera (etap edukacji przedszkolnej lub wczesnoszkolnej). Rodzice sygnalizowali, że są one krzywdzone w szkole, ponieważ nie otrzymują stosownej do ich potrzeb pomocy, w efekcie czego sprawiają kłopoty wychowawcze, a inni rodzice domagają się usunięcia ich z klasy. O pomoc do Rzecznika zwracali się również rodzice, których zdaniem „agresywne dziecko” w klasie zagrażało bezpieczeństwu innych dzieci oraz uniemożliwiało im właściwą edukację. Ci ostatni domagali się od nauczycieli, dyrektora oraz

²⁸¹ ZEW/414/6/2012/MK.

rodziców dziecka pełnej informacji o jego chorobie i zdecydowanych działań dyscyplinujących ucznia, z usunięciem go ze szkoły włącznie. Zdarzało się, że ta grupa rodziców podejmowała akcje protestacyjne, przejawiające się m.in. nieposyłaniem dzieci do szkoły. Informowali także o problemie media, docierali do różnych organów i instytucji, żądając rozwiązania problemu po ich myśli. Ujawniali przy tym dane tego dziecka. Dyrektorzy szkół, nie mogąc poradzić sobie z problemem, zwracali się do Rzecznika o udzielenie im wsparcia. Przychylając się do wskazówek uzyskanych w Biurze Rzecznika Praw Dziecka, organizowali szkolenia dla nauczycieli, sami uczestniczyli w szkoleniach, współpracowali z różnymi instytucjami (placówkami doskonalenia nauczycieli, poradniami psychologiczno-pedagogicznymi). Należy przy tym wskazać, że poważnym utrudnieniem dla szkoły w udzieleniu właściwej pomocy dzieciom i rozwiązaniu problemu był zwykle brak nauczyciela wspomagającego, o co wnioskowali rodzice, a na zatrudnienie którego nie wyrażał zgody organ prowadzący²⁸³.

· **dowożenia dzieci do szkół, w tym dzieci z niepełnosprawnościami**

W roku 2012 zwiększyła się znacznie liczba skarg dotyczących dowożenia dzieci do szkół. Podnoszone przez rodziców problemy to organizacja dowozu od punktów zbiorczych, niebezpieczne drogi, a przede wszystkim odmowy dowozu dzieci z niepełnosprawnością²⁸⁴.

Jedna ze spraw dotyczyła dwójki rodzeństwa z orzeczeniem o niepełnosprawności – jedno z nich posiadało także orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego. Rodzice ubiegali się o przedłużenie o 1,5 km trasy autobusu dowożącego dzieci, który zabierałby dzieci, tak by nie musiały dochodzić do punktu zbiorczego. Rodzice pisali w sprawie do wójta, wojewody, kuratora oświaty i posłów na Sejm RP. Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się w tej sprawie do Wójta Gminy W., przekonując o potrzebie ponownej jej analizy i podjęcia działań gwarantujących dzieciom korzystanie z ich praw. Rzecznik podkreślił znaczenie ratyfikacji przez Polskę Konwencji Praw Osób Niepełnosprawnych. Wójt Gminy W. odpowiedział, że zawarł umowę użyczenia posesji (na zatoczkę dla autobusu) z jednym z mieszkańców i w ten

²⁸² ZEW/520/33/2012/MK.

²⁸³ ZEW/430/46/2012/MT, ZEW/430/836/2012/ESn, ZEW/430/891/2012/JF, ZEW/430/919/2012/JF, ZEW/430/995/2012/ESn, ZEW/430/1000/2012/ESn, ZEW/430/1033/2012/AM; ZEW/431/25/2012/MT, ZEW/431/31/2012/AM, ZEW/440/68/2012/ZA, ZEW/45/75/2012/AM.

²⁸⁴ ZEW/45/6/2012/AM, ZEW/45/10/2012/AM, ZEW/45/20/2012/AM, ZEW/45/26/2012/AM, ZEW/45/27/2012/AM, ZEW/45/37/2012/AM, ZEW/45/38/2012/AM, ZEW/45/39/2012/AM, ZEW/45/40/2012/AM, ZEW/45/41/2012/AM, ZEW/45/45/2012/AM, ZEW/45/57/2012/AM, ZEW/45/61/2012/AM, ZEW/45/64/2012/AM, ZEW/45/65/2012/AM, ZEW/45/66/2012/AM, ZEW/45/67/2012/AM, ZEW/45/72/2012/AM, ZEW/45/73/2012/AM, ZEW/45/74/2012/AM, ZEW/45/77/2012/AM, ZEW/45/79/2012/AM, ZEW/45/85/2012/AM, ZEW/430/297/2012/MT, ZEW/430/463/2012/AM, ZEW/430/609/2012/AM, ZEW/430/1089/2012/AM.

sposób mógł sporządzić aneks do umowy z przewoźnikiem i realizować prawa dzieci z niepełnosprawnościami²⁸⁵.

Analiza wpływających do Rzecznika spraw dotyczących odmowy dowożenia dzieci z niepełnosprawnością do szkół lub ośrodków wskazuje, że u ich podłoża leży różna interpretacja zapisów art. 17 ust. 3a ustawy o systemie oświaty. Tak było w przypadku wychowanka Rodzinnego Domu Dziecka w D. Z. Długo trwały negocjacje rodziny – opiekunów prawnych dziecka z Burmistrzem D. Z. o dowóz niepełnosprawnego chłopca do zespołu szkół specjalnych w K. Gmina proponowała zwrot kosztów biletów miesięcznych dla dziecka i opiekuna na dojazd do szkoły. Rzecznik Praw Dziecka podjął rozmowy z gminą, która poinformowała, że zwracając koszty biletów, wywiązuje się ze swojego obowiązku nałożonego ustawą. Zawiera też umowę zgodnie z zarządzeniem organu wykonawczego gminy w tej sprawie. Rzecznik zatem zwrócił uwagę, że już sama treść zarządzenia organu wykonawczego narusza prawo. Ponownie zwrócił się do gminy o analizę problemu i podjęcie takich działań, by dziecko mogło korzystać ze swoich praw. Rzecznik z zadowoleniem przyjął informację od opiekuna prawnego, że burmistrz podjął decyzję o znalezieniu przewoźnika i dowożeniu chłopca do szkoły²⁸⁶.

Kolejnym trudnym przypadkiem okazał się problem dowożenia dziewczynki z niepełnosprawnością (upośledzonej w stopniu umiarkowanym, posiadającej również inne niepełnosprawności oraz chorującej na nowotwór) w gminie S. Gmina deklarowała zwrot kosztów przejazdu (biletów miesięcznych komunikacji publicznej) dziecka i opiekuna. Rodzice nie wyrażali zgody na taką propozycję dlatego, że stan zdrowia dziewczynki nie pozwalał na oczekiwanie na przystankach autobusowych. Gmina w odpowiedzi wyjaśniła, że nie dysponuje środkiem transportu, by dowozić dziewczynkę; poinformowała Rzecznika, że dużo dzieci z gminy jest dowożonych do właściwych dla nich szkół i nie może sobie pozwolić na indywidualne dowożenie. Interweniując Rzecznik wskazał gminie na niewłaściwą interpretację prawa, powołując się na orzeczenia sądów administracyjnych oraz powiadomił właściwego wojewodę i kuratora oświaty. W konsekwencji tych działań wójt poinformował, że problem został rozwiązany, dziewczynka jest dowożona wprawdzie do innej placówki (OREW-u), ale jest to rozwiązanie korzystniejsze dla dziecka, co potwierdziła także matka dziewczynki²⁸⁷.

Utrudnienie w rozwiązywaniu problemu dzieci z niepełnosprawnością i ich dowożenia do szkół wynikają z tego, iż gminy – jako odpowiedzialne za dowożenie – uznają swoje

²⁸⁵ ZEW/430/901/2012/AM.

²⁸⁶ ZEW/430/901/2012/AM.

prawo do decyzji w sprawie wyboru szkoły najbliższej, odmawiając dowożenia do dalszej ale lepiej spełniającej rolę placówki ze względu na brak środka transportu. Rodzice nie mają możliwości wyegzekwowania od gmin dowożenia dzieci poza drogą sądową, która zwykle jest długa, a postępowanie odbywa się już w trakcie roku szkolnego.

- **likwidacji lub reorganizacji szkół**

Problematyka z tego zakresu najczęściej dotyczyła szkół na terenach wiejskich.²⁸⁸

Skutkiem podjęcia decyzji przez jednostkę samorządu terytorialnego było zwiększenie się odległości z domu dzieci do szkoły. Następstwem tego było zapewnienie przez gminę bezpłatnego transportu lub zwrotu kosztu biletów, jednak kosztem tego, że dzieci bez opieki czekały na przystankach autobusowych w bardzo różnych warunkach atmosferycznych. Kolejną konsekwencją likwidacji szkoły było zmniejszenie dostępności zajęć pozalekcyjnych oraz zajęć wspomagających ucznia z problemami. Ponadto przejście dzieci ze zlikwidowanej szkoły do nowej szkoły ogólnodostępnej bardzo często wiązało się z uczęszczaniem do oddziałów o zwiększonej liczbie dzieci, co utrudniało realizację opinii lub orzeczeń poradni.

Jedną z prowadzonych przez Rzecznika spraw z zakresu zmiany organizacji pracy szkoły dotyczyła sytuacja, gdy na dwa dni przed rozpoczęciem roku szkolnego 2012/2013 do Dziecięcego Telefonu Zaufania zadzwoniła anonimowa osoba, prosząc o pomoc w imieniu uczniów klasy I szkoły ponadgimnazjalnej. Organ prowadzący w Z. zdecydował, że nie uruchomi jednego z oddziałów klasy I, choć dokonano do niego naboru (30 uczniów). Sprawa była pilna, ponieważ propozycja kierunku kształcenia, jaką otrzymali uczniowie, była dla nich nie do przyjęcia (klasę „elektryczną” postanowiono zamienić na „kulinarną”). Rzecznik podjął natychmiastowe rozmowy z dyrektorem szkoły, przedstawicielem rodziców, organem prowadzącym. W dniu rozpoczęcia roku szkolnego organ prowadzący szkołę poinformował Rzecznika, że ten oddział klasy I pozostanie w dotychczasowej formie organizacyjnej. Informację potwierdzili rodzice²⁸⁹.

²⁸⁷ ZEW/45/74/2012/AM.

²⁸⁸ ZEW/430/158/2012/MT, ZEW/430/223/2012/AM, ZEW/430/229/2012/AM, ZEW/430/230/2012/AM, ZEW/430/231/2012/AM, ZEW/430/233/2012/AM, ZEW/430/234/2012/AM, ZEW/430/263/2012/AM, ZEW/430/305/2012/AM, ZEW/430/313/2012/AM, ZEW/430/347/2012/AM, ZEW/430/364/2012/AM, ZEW/430/412/2012/AM, ZEW/430/417/2012/AM, ZEW/430/455/2012/AM, ZEW/430/464/2012/AM, ZEW/430/466/2012/AM, ZEW/430/468/2012/AM, ZEW/430/469/2012/AM, ZEW/430/472/2012/AM, ZEW/430/478/2012/AM, ZEW/430/479/2012/AM, ZEW/430/482/2012/AM, ZEW/430/533/2012/AM, ZEW/430/574/2012/AM, ZEW/430/576/2012/AM, ZEW/430/588/2012/AM, ZEW/430/589/2012/AM, ZEW/430/590/2012/AM, ZEW/430/597/2012/AM, ZEW/430/605/2012/AM, ZEW/430/606/2012/AM, ZEW/430/607/2012/AM, ZEW/430/608/2012/AM, ZEW/430/610/2012/AM, ZEW/430/721/2012/AM, ZEW/430/723/2012/AM, ZEW/430/777/2012/AM, ZEW/430/796/2012/AM, ZEW/430/858/2012/AM, ZEW/430/1116/2012/AM, ZEW/430/1120/2012/AM, ZEW/430/1149/2012/AM.

²⁸⁹ ZEW/430/796/2012/AM.

- **likwidacji stołówek szkolnych**

Nowym problemem była kwestia likwidacji stołówek szkolnych²⁹⁰. Jednostki samorządu terytorialnego bardzo często podejmowały taką decyzję, aby odciążyć swoje budżety z obowiązku ponoszenia kosztów z tytułu wynagrodzeń pracowników i składek naliczanych od tych wynagrodzeń oraz kosztów utrzymania stołówki, o których mowa w art. 67a ust. 4 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572 z późn. zm.). Wybierały one realizację zadań w zakresie dożywiania poprzez wprowadzenie zewnętrznego podmiotu (agenta), który we własnym zakresie i na własny rachunek miał przygotowywać i sprzedawać uczniom obiady. W opinii zgłaszających sprawy w tym zakresie takie rozwiązanie było działaniem na szkodę dzieci. Powodowało mianowicie wzrost cen posiłków, a koszty tego ponosili rodzice dzieci. W opinii Rzecznika Praw Dziecka istniało zagrożenie, że na skutek proponowanych zmian oraz zwiększenia wymagań finansowych wobec rodziców mniejsza liczba dzieci będzie mogła korzystać z posiłków.

Rzecznikowi zgłoszono przypadek wskazujący na segregację dzieci, które korzystały z posiłków w jednej ze szkół podstawowych na terenie Gminy P. W toku czynności wyjaśniających okazało się, że od trzech lat Ośrodek Pomocy Społecznej przeprowadzał przetarg nieograniczony na wytwarzanie, dostawę i wydawanie dwudaniowego posiłku dla dzieci i uczniów z Gminy P. W roku szkolnym 2012/2013 w wyniku przeprowadzonej procedury przetargowej wykonawcą usługi gastronomicznej została inna firma, która zaoferowała najniższą cenę obiadu. Okazało się, że w trakcie realizacji zamówienia w dwóch szkołach, w których funkcjonują stołówki prowadzone przez agentów, obiady zaczęły wydawać dwa podmioty: firma cateringowa i agent, co powodowało stygmatyzację dzieci korzystających z posiłków w ramach rządowego programu dożywiania. Po interwencji Rzecznika, Burmistrz P. rozwiązał problem poprzez rozwiązanie umowy z firmą cateringową. Po przeprowadzeniu kolejnego zamówienia obiady w ww. szkołach zaczęły być realizowane przez jednego wykonawcę. Burmistrz powołał również zespół roboczy, który został zobowiązany do opracowania strategii, by nie dopuścić w przyszłości do podobnych sytuacji²⁹¹.

Kolejny przykład noszący znamiona segregacji dzieci dotyczył przedszkola. Matce dziecka odmówiono możliwości korzystania przez dziecko z posiłku w przedszkolu. Uznano, że dzieciom przebywającym w tej placówce 5 godzin dziennie wyżywienie nie należy się.

²⁹⁰ ZEW/430/340/2012/MT, ZEW/430/369/2012/MT, ZEW/430/395/2012/MT, ZEW/430/458/2012/MT, ZEW/430/459/2012/MT.

W związku z powyższym w jednej sali przebywały dzieci korzystające z wyżywienia serwowanego w placówce i dzieci niemogące z niego korzystać. Dyrektor dawał rodzicom wyraźnie do zrozumienia, że jedynym sposobem na nienarażanie dzieci na dyskomfort wykluczenia, jest zapłacenie za dodatkową pracę przedszkola. W wyniku podjętych przez Rzecznika działań nastąpiła zmiana, a sprawa zakończyła się pomyślnie. Dzieci w czasie 5-godzinnej edukacji przedszkolnej spożywały posiłek z całą grupą²⁹².

- **naliczania i rozliczania dotacji przekazywanych placówkom niepublicznym na realizację zadań oświatowych**

Przykładem z tego obszaru jest sprawa dotycząca konfliktu, jaki zaistniał pomiędzy organem prowadzącym Ośrodek Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczy w M. a Starostwem Powiatowym²⁹³. Z uwagi na wątpliwości, które pojawiły się podczas jej analizy, Rzecznik Praw Dziecka wystąpił do Departamentu Finansów Samorządu Terytorialnego Ministerstwa Finansów z prośbą o wyrażenie opinii w zakresie rozliczania i zwrotu niewykorzystanych dotacji, udzielanych szkołom i placówkom oświatowym przez jednostki samorządu terytorialnego. Po otrzymaniu odpowiedzi z Ministerstwa Finansów oraz zapoznaniu się ze stanowiskiem właściwego starosty, Rzecznik wniósł do Prezesa Regionalnej Izby Obrachunkowej w K. o przeprowadzenie kontroli doraźnej Powiatu M. w zakresie prawidłowości naliczania i rozliczania dotacji przekazywanych na zadania oświatowe w latach 2009-2011 Ośrodkowi Rehabilitacyjno-Edukacyjno-Wychowawczemu w M. Regionalna Izba Obrachunkowa stwierdziła nieprawidłowości w zakresie dokonywania obliczeń kwot dotacji poprzez stosowanie zróżnicowanych wag określonych w metryczce subwencji oświatowej, jak również nieprawidłowe rozliczanie niewykorzystanej części dotacji z roku 2009. Dzięki podjętym działaniom Powiat M. naliczył i przekazał organowi prowadzącemu placówkę niepubliczną w M. uzupełnienie dotacji na rok 2012, zgodnie ze sposobem określonym przez Regionalną Izbę Obrachunkową w K. Jednocześnie właściwy starosta zapewnił Rzecznika Praw Dziecka, iż nieprawidłowości, które wystąpiły w latach poprzednich, nie będą miały miejsca w przyszłości.

²⁹¹ ZEW/430/805/2012/ESn.

²⁹² ZEW/430/1096/2012/EM.

²⁹³ ZEW/430/54/2012/MT.

- **konkursów organizowanych przez kuratorów oświaty dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjów**

Do Rzecznika Praw Dziecka zwrócili się uczniowie oraz ich rodzice o podjęcie interwencji w sprawie regulaminu oraz organizacji konkursów przedmiotowych, ich zdaniem krzywdzących uczestników²⁹⁴. Rzecznik Praw Dziecka wystąpił do właściwego kuratora oświaty o analizę przepisów regulaminu oraz dokonanie takich zmian, które gwarantowałyby przestrzeganie przyjętych uregulowań na wszystkich etapach konkursów oraz przestrzeganie praw dziecka. Kurator w odpowiedzi przekazał, iż zostały już podjęte czynności zmierzające do zmiany przepisów regulaminu.

- **funkcjonowania rady rodziców w szkołach i przedszkolach**

W sprawach dotyczących funkcjonowania w szkołach i przedszkolach rad rodziców oraz wpłacanych na nie składek zgłaszającym je osobom przekazywano informację, że zgodnie z art. 54 ust. 8 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572 z późn. zm.) Rada Rodziców, w celu wspierania działalności statutowej szkoły może gromadzić fundusze z dobrowolnych składek rodziców oraz innych źródeł. Wyjaśniano jednocześnie, iż oznacza to, że płacenie składek na tzw. Komitet Rodzicielski nie jest obowiązkowe, a zależy od możliwości i woli rodziców. W świetle powyższego rodzice mogą odmówić ponoszenia dodatkowych kosztów²⁹⁵.

W jednym przypadku rodzice kilku uczniów zgłosili problem dyskryminacji uczniów Szkoły Podstawowej w G., których rodzice znajdują się w trudnej sytuacji finansowej i nie płacą składek na Radę Rodziców. Ponadto od rodziców, którzy nie mogli sobie pozwolić na dodatkowe koszty, wymagane było złożenie oświadczenia o braku możliwości uiszczenia takiej wpłaty. Rzecznik Praw Dziecka wystąpił zarówno do dyrektora ww. szkoły, jak również do Przewodniczącej Rady Rodziców, przedstawiając swoje stanowisko w tej sprawie oraz wskazując, iż żądanie wpłacania środków finansowych lub wymaganie od rodziców opisanego oświadczenia jest niewłaściwe. Interwencja Rzecznika doprowadziła do stanu, w którym unormowania w powyższym zakresie zostały wykreślone z regulaminu Rady Rodziców.

- **opłat pobieranych od rodziców za dostęp do dzienników elektronicznych**

Nowym problemem zgłaszanym przez rodziców była kwestia funkcjonowania w szkołach dzienników elektronicznych. Dotyczył on pobierania od rodziców opłat za

²⁹⁴ ZEW/430/377/2012/AM.

²⁹⁵ ZEW/430/903/2012/MT, ZEW/430/904/2012/EM, ZEW/430/914/2012/MT, ZEW/430/934/2012/EM.

możliwość sprawdzenia ocen swojego dziecka czy też uzależniania otrzymania kodu dostępu do e-dziennika od wykupienia przez rodzica ubezpieczenia dla dziecka²⁹⁶. W związku z powyższym Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Dyrektora Departamentu Kształcenia Ogólnego i Wychowania w Ministerstwie Edukacji Narodowej o zajęcie stanowiska w zakresie uprawnień szkoły do pobierania opłat od rodziców za dostęp do e-dzienników. W przesłanej odpowiedzi wyjaśniono, iż zgodnie z § 20a ust. 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 19 lutego 2002 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji (Dz. U. Nr 23, poz. 225 z późn. zm.) w przedszkolu, szkole i placówce dziennik może być prowadzony wyłącznie w formie elektronicznej za zgodą organu prowadzącego. Ust. 3 ww. paragrafu określa wymagania prowadzenia dziennika elektronicznego. Ponadto ministerstwo wskazało, iż wydanie zgody przez organ prowadzący wiąże się między innymi z koniecznością zagwarantowania środków finansowych na prowadzenie e-dziennika w planie finansowym danej szkoły. W opinii ministerstwa pobieranie od rodziców opłat za dostęp do dziennika elektronicznego jest niezgodne z prawem. Opinia Ministerstwa Edukacji Narodowej została przekazana do właściwych placówek.

· **warunków egzaminu gimnazjalnego**

Do Rzecznika Praw Dziecka zwrócił się dyrektor Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego dla Dzieci Niewidomych i Słabowidzących w K. z prośbą o podjęcie działań w sprawie wprowadzenia dłuższej przerwy pomiędzy poszczególnymi częściami egzaminu gimnazjalnego. Dyrektor podkreślił, że uczniowie niewidomi i słabowidzący potrzebują więcej czasu na wykonanie tych samych czynności podczas egzaminu gimnazjalnego niż osoby bez tej niepełnosprawności, np. sprawdzenie kompletności arkusza czy zapoznanie się z instrukcją na pierwszej stronie arkusza egzaminacyjnego. Stąd przewidziana przerwa po pierwszej części egzaminu gimnazjalnego skróciła się dla nich nawet do kilku minut. Uczniowie nie mieli zatem możliwości na wypoczynek w przeciwieństwie do swoich rówieśników bez wspomnianych niepełnosprawności²⁹⁷. W wyniku podjętych przez Rzecznika działań, Dyrektor Centralnej Komisji Egzaminacyjnej wydłużył w roku szkolnym 2012/2013 przerwę pomiędzy poszczególnymi częściami egzaminu gimnazjalnego o 15 minut.

²⁹⁶ ZEW/430/929/2012/MT, ZEW/430/930/2012/MT, ZEW/430/1051/2012/MT.

²⁹⁷ ZEW/430/13/2012/JF.

- **przepisów statutu regulujących funkcjonowanie szkoły**

Przykładem z tego zakresu jest sprawa ucznia z Gimnazjum w W., który został niesłusznie potraktowany przez szkołę za udział w bójce z kolegą. Szkoła zgłosiła sprawę do sądu rodzinnego. Podczas prowadzenia czynności wyjaśniających, Rzecznikowi Praw Dziecka został przekazany przez kuratorium oświaty wyciąg ze statutu szkoły, zawierający nieprawidłowe unormowania w zakresie stosowania kar. Mając na uwadze dobro wszystkich uczniów, Rzecznik zwrócił się do właściwego kuratora oświaty o dokonanie analizy przepisów statutu pod kątem ich zgodności z obowiązującym prawem. W wyniku uwag przekazanych przez Rzecznika dyrektorowi Gimnazjum w W. wydano stosowne zalecenia dotyczące przepisów w statucie szkoły, szczególnie w zakresie stosowanych kar.

W kwietniu 2012 roku matka chłopca zwróciła się ponownie do Rzecznika w sprawie oceny zachowania syna, któremu – jej zdaniem niesłusznie – groziło otrzymanie po raz drugi oceny nagannej. Matka przekazała również informacje o wynikach postępowania opiekuńczego prowadzonego w wyniku zawiadomienia szkoły w związku z udziałem w bójce rówieśniczej w poprzednim roku szkolnym. Chłopiec został pouczony przez sąd rodzinny. Jednak mimo poprawy zachowania przez ucznia, unormowania w statucie, zdaniem matki, nie pozwalały na otrzymanie oceny poprawnej zachowania. Nawiązano ponownie kontakt z Kuratorium Oświaty w W., wskazując, iż uwagi przekazane wcześniej przez Rzecznika w zakresie przepisów statutowych dotyczyły jedynie wyciągu, a nie kompletnego dokumentu, oraz że statut zamieszczony na stronie internetowej szkoły nadal zawiera przepisy, które są niezgodne z obowiązującym prawem oświatowym lub skonstruowane są w sposób ogólny, a tym samym mogą powodować trudności interpretacyjne i łamanie praw dziecka w szkole. W efekcie wizytator kuratorium przekazał Rzecznikowi, iż zobowiązano dyrektora gimnazjum do zmian w statucie, jak również zapewnił o monitorowaniu przedmiotowej sprawy.

W ramach dalszych czynności ustalono, iż w statucie gimnazjum zostały naniesione tylko poprawki wykazywane w korespondencji z dyrektorem szkoły i kuratorium oświaty. W związku z powyższym, Rzecznik Praw Dziecka po raz kolejny zwrócił się do właściwego kuratora oświaty, wskazując na niektóre uregulowania w statucie szkoły, które naruszają lub mogą być przyczyną naruszania praw ucznia. Zaznaczył również, iż to do osób sprawujących nadzór pedagogiczny należy badanie stanu przestrzegania statutu szkoły. Mając powyższe na uwadze, Rzecznik wniósł o przeprowadzenie postępowania wyjaśniającego w przedmiotowej sprawie, w tym podjęcie stosownych działań eliminujących nieprzestrzeganie praw dziecka.

Uwagi sformułowane przez Rzecznika Praw Dziecka zostały przekazane dyrektorowi gimnazjum w formie zaleceń²⁹⁸.

- **realizacji obowiązku szkolnego i obowiązku nauki, w tym przez dzieci z niepełnosprawnością**

Do Rzecznika Praw Dziecka zwróciła się matka dziewczynki posiadającej opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej o dostosowaniu wymagań edukacyjnych do indywidualnych potrzeb psychofizycznych i edukacyjnych. Poprosiła o pomoc w sytuacji, w której plan zajęć córki ułożony został tak, że uczennica zmuszona jest przychodzić na zajęcia kilka razy ciągu dnia. Jej wniosek o zmianę planu lekcji nie został rozpatrzony pozytywnie.

Na skutek interwencji Rzecznika dyrektor szkoły zmienił harmonogram indywidualnego nauczania, a oferta edukacyjna dostosowana do potrzeb i możliwości psychofizycznych dziewczynki²⁹⁹.

²⁹⁸ ZEW/440/58/2012/ZA.

²⁹⁹ ZSS/432/4/2012/PR.

5. PRAWO DO OCHRONY PRZED PRZEMOCĄ, OKRUCIEŃSTWEM, WYZYSKIEM, DEMORALIZACJĄ, ZANIEDBANIEM ORAZ INNYM ZŁYM TRAKTOWANIEM

Państwa-Strony będą podejmowały wszelkie właściwe kroki (...) dla ochrony dziecka przed wszelkimi formami przemocy fizycznej bądź psychicznej, krzywdy lub zaniedbania bądź złego traktowania lub wyzysku, w tym wykorzystywania w celach seksualnych (...).

(art. 19 Konwencji o Prawach Dziecka).

W 2012 roku zgłoszono do Rzecznika Praw Dziecka ogółem **4 440** spraw związanych z prawem do ochrony przed przemocą i złym traktowaniem, w tym:

- **1 844** na piśmie;
- **2 386** podczas rozmów telefonicznych;
- **210** podczas wizyt w Biurze Rzecznika.

Rzecznik zwracał się do organów i instytucji o podjęcie działań lub udzielenie informacji w sprawach dotyczących m.in.:

- przemocy seksualnej;
- przemocy wobec dzieci w środowisku domowym;
- przemocy wobec dzieci w przedszkolu/szkole;
- przemocy w pieczy zastępczej;
- naruszania praw wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych, włącznie ze stosowaniem wobec nich przemocy;
- przemocy rówieśniczej w przedszkolu/szkole.

W niektórych przypadkach Rzecznik Praw Dziecka dostrzegał konieczność przyłączenia się do postępowań sądowych (szerzej opisane w rozdziale III – Sprawy sądowe i administracyjne z udziałem Rzecznika Praw Dziecka).

5.1 Wystąpienia generalne

Wystąpienia generalne Rzecznika Praw Dziecka w zakresie prawa do ochrony przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem, demoralizacją, zaniedbaniem oraz innym złym traktowaniem dotyczyły:

- **konieczności nowelizacji Kodeksu karnego w zakresie zmiany trybu ścigania przestępstw seksualnych popełnionych na szkodę małoletnich, którzy ukończyli 15 lat – wystąpienie z 2 kwietnia 2012 roku**

W związku z inicjatywą poselską w przedmiocie planowanej nowelizacji Kodeksu karnego, zmierzającej do ścigania przestępstwa zgwałcenia z urzędu, Rzecznik Praw Dziecka ponownie zwrócił się do Ministra Sprawiedliwości z prośbą o zintensyfikowanie prac legislacyjnych w tym przedmiocie³⁰⁰. Rzecznik zwrócił uwagę, iż w myśl art. 205 Kodeksu karnego przestępstwo zgwałcenia jest ścigane na wniosek pokrzywdzonego. Dziecko, które ukończyło 15 lat, nie ma jednak uprawnień do samodzielnego złożenia wniosku. W takich przypadkach wymagane jest, by wniosek złożył jego przedstawiciel ustawowy bądź opiekun prawny. Z uwagi na to, iż sprawcą może być któraś ze wspomnianych osób, Rzecznik wykazał, że istnieje realna obawa, iż do wszczęcia postępowania w takich przypadkach nie dojdzie, a sprawca pozostanie bezkarny.

W odpowiedzi³⁰¹ Minister Sprawiedliwości zapewnił, że zostały podjęte działania w zakresie pełnego zabezpieczenia interesów małoletnich w postępowaniu karnym o przestępstwo zgwałcenia. Pracami Ministerstwa został objęty nie tylko problem ścigania przestępstwa zgwałcenia popełnionego na szkodę małoletniego z urzędu, ale także rozwiązania dotyczące zapewnienia pokrzywdzonemu odmowy składania zeznań na początkowym etapie postępowania czy wyeliminowania konieczności kilkukrotnego zeznawania przez pokrzywdzonego.

Wobec konieczności wprowadzenia proponowanych przez Rzecznika Praw Dziecka zmian w tym zakresie, jak poinformował Minister Sprawiedliwości, powstał rządowy projekt nowelizacji Kodeksu karnego, na mocy którego przestępstwa przewidziane w artykule 197 k.k. i 198 k.k. będą ścigane z urzędu bez potrzeby złożenia wniosku, jeżeli ich ofiarą jest małoletni³⁰².

- **przedawnienia karalności przestępstw o charakterze seksualnym popełnionych na szkodę małoletnich³⁰³ – wystąpienie z 11 maja 2012 roku**

W nawiązaniu do wystąpienia z dnia 11 lutego 2010 r. dotyczącego problemu przedawnienia karalności przestępstw seksualnych popełnionych na szkodę dzieci³⁰⁴,

³⁰⁰ ZSR/500/6/2012/KW.

³⁰¹ DPK-I-400-3/12/36.

³⁰² DPK-I-400-8/12/9.

³⁰³ Konwencja Rady Europy o ochronie dzieci przed seksualnym wykorzystywaniem i niegodziwym traktowaniem w celach seksualnych.

³⁰⁴ ZSR/500/2-1/2010/UZ.

Rzecznik Praw Dziecka ponownie wystąpił do Ministra Sprawiedliwości z prośbą o wpisanie przestępstw seksualnych popełnionych na szkodę dzieci do katalogu przestępstw, co do których nie stosuje się instytucji przedawnienia³⁰⁵. Polska, podpisując tzw. Konwencję z Lanzarote, zobowiązała się do realizacji koniecznych środków ustawodawczych, aby termin przedawnienia przestępstw o charakterze seksualnym z wykorzystaniem nieletnich „(...) biegł w czasie wystarczającym dla skutecznego wszczęcia postępowania po uzyskaniu przez pokrzywdzonego pełnoletności”. Obecnie karalność tych przestępstw przedawnia się z upływem 5 lat od ukończenia przez pokrzywdzonego 18 lat. W ocenie Rzecznika Praw Dziecka taka regulacja niedostatecznie zabezpieczała możliwość skutecznego dochodzenia praw ofiar nadużyć seksualnych, bowiem niejednokrotnie proces odzyskiwania traumatycznych wspomnień trwa kilkadziesiąt lat, co powoduje, że wiele ofiar gotowych jest podjąć starania o ukaranie sprawcy długo po wejściu w dorosłe życie.

W odpowiedzi Minister Sprawiedliwości ponownie wyraził pogląd, iż przepisy prawa karnego w ich obowiązującym kształcie zapewniają możliwość skutecznego ścigania przestępstw o charakterze seksualnym popełnionych na szkodę małoletnich, zapewniając równocześnie w tym zakresie zgodność polskiego prawa z wymogami wynikającymi z art. 33 Konwencji z Lanzarote. Jednocześnie odnosząc się do rozważenia inicjatywy legislacyjnej zmierzającej do zniesienia przedawnienia karalności przestępstw o charakterze seksualnym przeciwko małoletnim, Minister Sprawiedliwości stanął na stanowisku, iż skuteczna ochrona prawnokarna pokrzywdzonych tą kategorią przestępstw nie wymaga modyfikacji tradycyjnego kształtu instytucji przedawnienia karalności przestępstw przyjętych w polskim prawie karnym³⁰⁶.

Pomimo tak wyrażonej opinii Ministra Sprawiedliwości rządowy projekt nowelizacji Kodeksu karnego z 2 listopada 2012 r. zawiera także zmianę w przedmiocie przedawnienia karalności przestępstw seksualnych popełnionych na szkodę małoletnich. Proponowane brzmienie art. 101 § 4 Kodeksu karnego przewiduje iż „w przypadku gdy pokrzywdzonym jest małoletni albo gdy treści pornograficzne, o których mowa w art. 202-202f, obejmują udział małoletniego, przedawnienie karalności przestępstwa określonego w rozdziale XXV nie może nastąpić przed upływem 10 lat od ukończenia przez tego małoletniego 18 lat”. Zaproponowany termin przedawnienia powodować będzie skuteczniejszą ochronę, ale w dalszym ciągu niedostatecznie zabezpiecza możliwość skutecznego dochodzenia praw

³⁰⁵ ZSR/500/7/2012/UP.

³⁰⁶ DPK I 072-4/12.

ofiar nadużyć seksualnych. Niemniej w ocenie Rzecznika, proponowana zmiana zmierza we właściwym kierunku.

· **ścigania prywatnoskargowych przestępstw popełnionych na szkodę dziecka – wystąpienie z 25 maja 2012 roku**

W związku ze zgłaszanymi przypadkami bicia dzieci przez dorosłych oraz naruszania ich nietykalności cielesnej w szkołach i przedszkolach, Rzecznik zwrócił się do Prokuratora Generalnego o poinformowanie go o wynikach analizy przestępstw prywatnoskargowych popełnionych na szkodę dzieci oraz o rozważenie możliwości zmiany praktyki ścigania tych przestępstw³⁰⁷. Na gruncie tych spraw Rzecznik dostrzegł niepokojącą praktykę umarzania postępowań przygotowawczych w sprawach o naruszenie nietykalności cielesnej z uwagi na przesłankę braku interesu społecznego.

Rzecznik zwrócił uwagę, iż pojęciu „interes społeczny” poświęcono wiele miejsca w literaturze prawniczej. Katalog sytuacji, które ze względu na interes społeczny wymagają interwencji prokuratora, jest otwarty. Dlatego przy dokonaniu oceny interesu społecznego należy uwzględnić wszystkie sytuacje, które przewidują, że przestępstwo prywatnoskargowe narusza także interesy ogółu społeczeństwa, a nie tylko jednostki.

Rzecznik zaznaczył, że krzywda wyrządzona dziecku, niezależnie od tego, kto jest jej sprawcą, nie jest tylko krzywdą jednostki. Problem krzywdzenia dziecka poprzez naruszanie jego nietykalności cielesnej jest bowiem problemem społecznym, pedagogicznym, prawnym i etycznym.

Odpowiadając na wystąpienie, Prokurator Generalny poinformował, iż w celu zorientowania się co do skali problemu zwrócił się do wszystkich prokuratur apelacyjnych o nadesłanie informacji. Prokurator Generalny przedstawił Rzecznikowi wyniki świadczące o tym, iż w 31 na 95 zarejestrowanych w skali kraju postępowań w sprawach o naruszenie nietykalności cielesnej małoletnich wydano postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania przygotowawczego lub jego umorzeniu wobec braku interesu społecznego w ściganiu przestępstwa prywatnoskargowego. Ponadto w 32 sprawach wydano postanowienie o umorzeniu postępowania lub odmowie wszczęcia postępowania z innych względów, najczęściej wobec braku danych dostatecznie uzasadniających podejrzenie popełnienia czynu zabronionego, bądź wobec stwierdzenia, że czyn nie zawiera znamion przestępstwa.

³⁰⁷ ZSR/500/8/2012/KCH.

Wobec takich danych Prokurator Generalny zwrócił się do podległych jemu prokuratorów o szczególnie wnikliwe rozpoznawanie spraw będących przedmiotem wystąpienia Rzecznika, a zwłaszcza dokonywanie właściwych ocen co do interesu społecznego w objęciu ściganiem przestępstw prywatnoskargowych popełnionych na szkodę dzieci³⁰⁸.

nieprawidłowości przy reprezentowaniu pokrzywdzonych małoletnich w sprawach karnych, gdy podejrzanym lub oskarżonym jest jeden z rodziców – wystąpienie z 25 maja 2012 roku

Rzecznik Praw Dziecka po raz kolejny zwrócił się do Ministra Sprawiedliwości z prośbą o wnikliwą analizę problematyki reprezentacji dziecka w postępowaniu karnym, kiedy sprawcą jest jeden z rodziców małoletniego³⁰⁹.

Zgodnie z art. 99 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego oraz wykładnią, której dokonał Sąd Najwyższy uchwałą z dnia 30 września 2010 r. w składzie poszerzonym (I KZP 10/10), rodzic małoletniego, działając w charakterze przedstawiciela ustawowego, nie może wykonywać praw tego małoletniego jako pokrzywdzonego w postępowaniu karnym, w tym także w postępowaniu z oskarżenia prywatnego, jeżeli oskarżonym jest drugi z rodziców. Analizując sprawy wpływające do Biura, Rzecznik stwierdził, iż bardzo często kuratorzy wyznaczani przez sądy nie wywiązują się prawidłowo ze swoich obowiązków, a małoletni pokrzywdzeni przestępstwem są, *de facto* pozbawieni odpowiedniej reprezentacji w postępowaniu karnym. Sądy opiekuńcze często wyznaczają na kuratorów dla małoletnich pokrzywdzonych osoby nieposiadające odpowiedniego przygotowania i doświadczenia.

Rzecznik zaobserwował sytuacje, kiedy kurator małoletniego nie dokonuje czynności procesowych, aby chronić interes dziecka. Bierna postawa kuratorów najczęściej przejawia się zaniechaniem w kwestii składania środków odwoławczych oraz oświadczeń o chęci działania jako oskarżyciel posiłkowy w postępowaniu karnym w imieniu małoletniego, co w konsekwencji pozbawia go wielu uprawnień przynależnych stronie w procesie karnym.

W odpowiedzi, Rzecznik został poinformowany, że w związku z wagą zagadnienia właściwej reprezentacji dzieci w toku postępowania karnego Departament Współpracy Międzynarodowej i Praw Człowieka zwrócił się do prezesów Sądów Apelacyjnych o udzielenie informacji w przedmiocie praktyki związanej z ustanawianiem kuratorów dla małoletnich w postępowaniu karnym w 2011 roku.

³⁰⁸ PG II P073/46/12.

³⁰⁹ ZSR/500/9/2012/AT.

Z uzyskanych informacji wynikało, iż we wszystkich sądach w Polsce toczyło się 2000 spraw z udziałem małoletnich. Minister wskazał jednak, iż informacje te są nieściśle i nie można na ich podstawie określić, w ilu dokładnie sprawach dzieci reprezentowane były przez adwokatów, radców prawnych, kuratorów sądowych, członków rodziny, pracowników sekretariatów sądów czy inne osoby. Wskazane zostały jedynie dane dotyczące reprezentacji małoletnich na rozprawach sądowych, z których wynika, iż spośród niemal tysiąca osób reprezentujących dzieci 27,1% to adwokaci i radcowie prawni; 30,4% – kuratorzy sądowi; 24,5% – członkowie rodziny małoletniego; 9,5% – pracownicy sekretariatu sądu; 8,4% – inne osoby, np. pracownicy MOPS, PCPR, nauczyciele, pedagodzy szkolni czy rodzina zastępcza.

Minister poinformował nadto Rzecznika, iż zwrócił się do Koordynatorów Sieci Pomocy Ofiarom Przestępstw, by Ośrodki Sieci włączyły się jako organizacje społeczne współpracujące z adwokatami i radcami prawnymi do procedury wyznaczania kuratorów procesowych³¹⁰.

· **zapewnienia dzieciom ochrony przed wykorzystywaniem ich do zebrania – wystąpienie z 3 lipca 2012 roku**

W wystąpieniu skierowanym do Ministra Spraw Wewnętrznych Rzecznik zwrócił uwagę na sytuację małoletnich dzieci wykorzystywanych do zebrania³¹¹.

Zaniepokojenie Rzecznika wzbudziły informacje, że małoletni są przymuszani do zebrania przez swoich rodziców lub opiekunów, którzy nierzadko wykorzystują niepełnosprawność dzieci. W celu ograniczenia tego zjawiska zdaniem Rzecznika konieczne jest podjęcie zdecydowanych działań interwencyjnych w przypadku zagrożenia lub stwierdzenia wykroczenia określonego w art. 104 Kodeksu wykroczeń.

Przywołując art. 32 Konwencji o Prawach Dziecka, który nakłada na Państwa-Strony obowiązek ochrony najmłodszych przed wyzyskiem ekonomicznym czy też wykonywaniem pracy, która może być niebezpieczna, Rzecznik zwrócił się do Ministra Spraw Wewnętrznych o skuteczne przeciwdziałanie temu zjawisku.

Minister Spraw Wewnętrznych odpowiedział, iż proceder wykorzystywania dzieci do żebractwa stanowi bardzo niepokojące zjawisko, które nierzadko powiązane jest ze zorganizowaną przestępczością w zakresie handlu ludźmi. Ofiary tego procederu objęte zostały Programem wsparcia i ochrony ofiary/świadka handlu ludźmi oraz Krajowego Centrum Interwencyjno-Konsultacyjnego dla ofiar handlu ludźmi.

³¹⁰ DWMPC-VI-072-1/12/5.

³¹¹ ZSM/500/6/2012/AJ.

Minister poinformował także, że przeciwdziałanie zjawisku żebractwa wśród najmłodszych jest istotnym zadaniem realizowanym przez funkcjonariuszy Policji, którzy podejmują szeroko zakrojone działania mające na celu rozpoznanie jego skali i form na terenie poszczególnych województw. Do monitorowania realizacji tych przedsięwzięć wyznaczono koordynatorów na wszystkich szczeblach komend Policji³¹².

- **wprowadzenia zmian do przepisów określających warunki dopuszczalności i tryb dokonywania czynności operacyjno-rozpoznawczych w sprawach nadużyć seksualnych wobec dzieci, popełnianych za pośrednictwem systemu teleinformatycznego lub sieci telekomunikacyjnej – wystąpienie z 4 lipca 2012 roku**

Rzecznik Praw Dziecka w wystąpieniu skierowanym do Ministra Sprawiedliwości wskazał, że do Sejmu RP VI kadencji wpłynął poselski projekt ustawy o czynnościach operacyjno-rozpoznawczych, zakładający możliwość stwarzania w ramach takich czynności osoby fikcyjnej w Internecie³¹³. Sejm RP nie zdążył jednak przed końcem kadencji doprowadzić do trzeciego czytania projektu ustawy. Wobec potrzeby wprowadzenia zmian Rzecznik zwrócił się do Ministra Sprawiedliwości o udzielenie informacji, czy są prowadzone prace nad regulacją czynności operacyjno-rozpoznawczych, która umożliwiłaby właściwym organom wprowadzenie do Internetu fikcyjnych osób małoletnich w celu wykrywania i likwidowania zjawiska nadużyć seksualnych wobec dzieci.

Minister Sprawiedliwości w odpowiedzi wskazał, iż w zakresie jego kompetencji pozostaje opracowanie rozwiązań pozwalających na dostosowanie prawa karnego do potrzeb społecznych oraz skuteczne wykrywanie i ściganie takich przestępstw. Natomiast wprowadzony ustawą z dnia 5 lipca 2009 r.³¹⁴ art. 200 a Kodeksu karnego jest wynikiem inicjatywy podjętej przez Ministra Sprawiedliwości w związku z występowaniem w przestrzeni publicznej nowych zagrożeń towarzyszących rozwojowi sieci telekomunikacyjnych oraz coraz bardziej powszechnemu dostępowi do Internetu³¹⁵.

³¹² BMP-0791-3-1/2012/MKa.

³¹³ ZSS/500/13/2012/JZ.

³¹⁴ Ustawa z dnia 5 lipca 2009 r. o zmianie ustawy Kodeks karny, ustawy Kodeks postępowania karnego, ustawy Kodeks karny wykonawczy, ustawy Kodeks karny skarbowy oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 206, poz. 1589 z późn. zm.).

³¹⁵ DPK-I-072-9/12/2.

· obowiązku wszczynania procedury „Niebieskie Karty” przez lekarzy w każdym przypadku ujawnienia przemocy w rodzinie – wystąpienie z 27 lipca 2012 roku

W wystąpieniu do Prezesa Naczelnej Rady Lekarskiej Rzecznik Praw Dziecka zwrócił uwagę, że na mocy ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie³¹⁶ osoby, które w związku z wykonywaniem swoich obowiązków służbowych lub zawodowych powzięły podejrzenie o popełnieniu przestępstw z użyciem przemocy w rodzinie, niezwłocznie powinny zawiadomić o tym Policję lub prokuratora³¹⁷. Obowiązek, o którym mowa w art. 12 ww. ustawy, dotyczy w szczególności lekarzy udzielających pomocy medycznej ofiarom przemocy. Rzecznik wskazał nadto, iż rola lekarza jest podstawowa i nieodzowna, bowiem wczesne rozpoznanie objawów stosowania przemocy wobec dziecka umożliwia wcześniejsze wykrycie i zniwelowanie zagrożenia, co w wielu przypadkach ratuje życie dziecka. Ponadto zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”³¹⁸ przedstawiciel ochrony zdrowia jest uprawniony do działań w ramach procedury, co oznacza, że osoba wykonująca zawód medyczny, w tym lekarz, pielęgniarka, położna i ratownik medyczny, każdorazowo udziela osobie, co do której istnieje podejrzenie, że jest dotknięta przemocą w rodzinie, informacji o możliwościach uzyskania pomocy i wsparcia oraz o uprawnieniu do uzyskania bezpłatnego zaświadczenia lekarskiego o ustaleniu przyczyn i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy w rodzinie. Z analizy spraw kierowanych do Biura Rzecznika Praw Dziecka wynika jednak, że wprowadzone regulacje prawne pozostają w praktyce niewykorzystane przez lekarzy, zaś z danych Ministra Pracy i Polityki Społecznej wynika, że „Niebieskie Karty” zakłada głównie Policja.

Wobec powyższego, Rzecznik zwrócił się do Prezesa Naczelnej Rady Lekarskiej o podjęcie pilnych działań dyscyplinujących i uświadamiających lekarzy o nałożonym na nich prawnym obowiązku wszczynania procedury „Niebieskie Karty” w każdym przypadku ujawnienia przemocy w rodzinie.

W odpowiedzi, Prezes Naczelnej Izby Lekarskiej wskazał, że środowisko lekarskie dostrzega problem konieczności przeciwdziałania przemocy stosowanej zarówno wobec najmłodszych pacjentów, jak i wśród dorosłych, i zapewne każdy lekarz poczuwa się do obowiązku pomocy bitym dzieciom. Prezes Naczelnej Izby Lekarskiej wyraził aprobatę wobec wprowadzenia do polskiego porządku prawnego systemowych rozwiązań w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Wskazał jednak, że w zakresie udziału lekarzy w tym

³¹⁶ Dz. U. Nr 125, poz. 842.

³¹⁷ ZSR/500/17/2012/KCH.

systemie nie zostały jak dotąd stworzone konkretne ramy oraz zasady funkcjonowania, co – mimo najszczerzej chęci i zaangażowania personelu medycznego – spowodować może poważne utrudnienia w funkcjonowaniu procedury tego systemu³¹⁹.

- **podjęcia działań przez Ministra Sprawiedliwości zmierzających do wprowadzenia środków postpenalnych wobec sprawców najcięższych zbrodni oraz sprawców przestępstw popełnionych w związku z zaburzeniami preferencji seksualnych – wystąpienie z 6 września 2012 roku**

Rzecznik Praw Dziecka wystąpił do Ministra Sprawiedliwości na kanwie sprawy seryjnego zabójcy-pedofila Mariusza T., który w 2014 roku opuści zakład karny w związku z upływem kary pozbawienia wolności³²⁰. Zdaniem Rzecznika Praw Dziecka, analiza opisanego przypadku wymaga refleksji nad ewentualnymi działaniami profilaktycznymi i postpenitencjarnymi, jakie można wdrożyć w stosunku do sprawców popełniających przestępstwa w związku z zaburzeniami preferencji seksualnych. Wypracowanie w oparciu o wskazany przypadek metod pomocy dla sprawców przestępstw tego rodzaju można przenieść na grunt innych przypadków o tożsamej etiologii, których skuteczne realizowanie będzie też sprzyjać budowie poczucia bezpieczeństwa społecznego. Intencją Rzecznika Praw Dziecka była ochrona społeczeństwa, w tym przypadku najmłodszych, przed ewentualnymi skutkami niepodjęcia przez Państwo środków zaradczych. Mając na uwadze powyższe Rzecznik Praw Dziecka wystąpił do Ministra Sprawiedliwości o podjęcie działań z zakresu jego kompetencji zmierzających do wypracowania stosownych rozwiązań.

Minister Sprawiedliwości poinformował Rzecznika Praw Dziecka, że zna powyższy problem i od lat dąży się do takiego kształtowania przepisów prawnych w zakresie Kodeksu karnego, Kodeksu postępowania karnego oraz Kodeksu karnego wykonawczego, aby wobec sprawców najcięższych zbrodni oraz sprawców czynów zabronionych popełnianych w związku z zaburzeniami preferencji seksualnych tak kształtować kary, środki zabezpieczające oraz proces odbywania kary zmierzający do reedukacji sprawców, aby w maksymalny sposób chronić zarówno społeczeństwo, jak i osoby bezpośrednio pokrzywdzone przestępstwem. Ponadto Minister Sprawiedliwości poinformował, iż w resorcie trwają prace legislacyjne mające na celu stworzenie prawnych możliwości

³¹⁸ 13 września 2011 r. Dz. U. Nr 209, poz. 1245.

³¹⁹ NRL/BRP/KS/1324/12.

³²⁰ ZSR/500/18/2012/JM.

zastosowania wobec osób, które dopuściły się najcięższych zbrodni, środków izolacyjnych i nieizolacyjnych po zakończeniu odbywania kary pozbawienia wolności³²¹.

· **stosowania znowelizowanej w 2010 r. ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie – wystąpienie z 8 października 2012 roku**

Wobec upływu 2 lat od wejścia w życie znowelizowanych przepisów ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, Rzecznik Praw Dziecka wraz z Ministrem Pracy i Polityki Społecznej za pośrednictwem Marszałków Województw wystąpił do starostów, wójtów, burmistrzów, prezydentów miast z apelem o wzmożenie działań mających na celu monitorowanie losów dzieci zagrożonych przemocą w rodzinie oraz o podejmowanie odważnych i skutecznych przedsięwzięć, które zapewnią ochronę dzieci przed krzywdzeniem ich ze strony najbliższych³²².

Wskazał, że tragiczne wydarzenia, które miały miejsce w minionym roku, a których ofiarami były dzieci, dają podstawę, by sądzić, że jedną z przyczyn jest nienależyte stosowanie obowiązujących przepisów prawa, zarówno na szczeblu administracji rządowej, jak i samorządów lokalnych.

Rzecznik Praw Dziecka wyraził opinię, że szczególnie nacisk należy położyć na jakość pracy wszystkich służb zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie, w tym stałe podnoszenie kwalifikacji pracowników, na stałą pracę z rodziną, w której zachodzi podejrzenie stosowania przemocy, oraz na szybkie reagowanie nawet na najmniejszy sygnał nieprawidłowego pełnienia ról wychowawczych przez rodziców i opiekunów.

Na apel odpowiedzi udzielili wicemarszałkowie województwa mazowieckiego i lubuskiego, informując, że w tych województwach, oprócz realizacji zadań ustawowych dotyczących doskonalenia kwalifikacji zawodowych służb społecznych, zrealizowano dotychczas wiele inicjatyw edukacyjnych, w tym konferencji, kampanii społecznych z zakresu przeciwdziałania przemocy uwrażliwiających na problem krzywdzonego dziecka. W województwie lubuskim przedsięwzięcia te będą kontynuowane przez działający od 1 lipca 2012 r. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze, zaś w województwie mazowieckim w 2013 r. planowana jest organizacja szkoleń i seminariów w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, podczas których szczególnie zaakcentowane zostaną kwestie szybkiego i skutecznego reagowania na sygnały nieprawidłowego pełnienia ról wychowawczych przez rodziców i opiekunów³²³.

³²¹ DWOiP-I-072-22/12.

³²² GAB/500/1/2012/BS.

³²³ MCPS.PZ/WR/070/138/12; DS.IV.915.68.2012.

- **przepisów o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w kontekście przypadków dotyczących krzywdzenia dzieci – wystąpienie z 8 października 2012 roku**

Z analiz przeprowadzonych przez Rzecznika Praw Dziecka i Ministra Pracy i Polityki Społecznej wynika, że samorządy w nierównym stopniu realizują zadania nałożone przez ustawę o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. W dalszym ciągu nie we wszystkich gminach utworzono zespoły interdyscyplinarne, nie zostały opracowane i nie są realizowane lokalne programy przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar³²⁴. W związku z tym Rzecznik Praw Dziecka oraz Minister Pracy i Polityki Społecznej zwrócili się do wojewodów z apelem o wzmożenie kontroli jednostek samorządu terytorialnego nad sposobem realizacji zadań wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. Ponadto Rzecznik i Minister zalecili, aby w trakcie wykonywanych czynności szczególnie nacisk położyć na ocenę jakości pracy wszystkich służb zajmujących się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie oraz na sposób reagowania nawet na najmniejszy sygnał nieprawidłowego pełnienia ról wychowawczych przez rodziców i opiekunów.

Na powyższy apel odpowiedzi udzielili Wojewoda Pomorski, Wojewoda Mazowiecki oraz Wojewoda Lubuski. Od 2002 r. na terenie województwa pomorskiego realizowany jest program „Wspólnie przeciw patologiom”. Jego nowelizacja miała zostać wydana i upowszechniona na terenie województwa pomorskiego do końca 2012 r. W województwie mazowieckim problem przemocy w rodzinie i wobec dzieci został włączony pod obrady Wojewódzkiego Zespołu Koordynacyjnego ds. Programu „Razem Bezpieczniej”. W rządowym programie „Razem Bezpieczniej” uczestniczyło także województwo lubuskie, pozyskując środki m. in. na realizację przedsięwzięć na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie i bezpieczeństwa dzieci³²⁵.

- **pilnego dostosowania i wdrożenia regulacji międzynarodowych objętych Konwencją z Lanzarote³²⁶ do ustawodawstwa krajowego – wystąpienie z 15 października 2012 roku**

W nawiązaniu do wystąpienia z 25 maja 2010 r.³²⁷ w zakresie propozycji kierunków zmian Kodeksu karnego oraz Kodeksu postępowania karnego, mających swe źródło w podpisanej przez Polskę tzw. Konwencji z Lanzarote, Rzecznik ponownie zwrócił uwagę

³²⁴ GAB/500/2/2012/BS.

³²⁵ PS-II.021.1.3.2012.ES; BW-III.020.132.2012.KG; PS-I.9452.17.2012.AObi.

³²⁶ Konwencja Rady Europy o ochronie dzieci przed seksualnym wykorzystaniem i niegodziwym traktowaniem w celach seksualnych.

³²⁷ ZSR/500/13/2010/AP.

Ministra Sprawiedliwości na ważkość i celowość szybkiego podjęcia działań w tym zakresie³²⁸.

Ze względu na fakt, iż nadużycia seksualne wobec dzieci stanowią kategorię przestępstw o szczególnie okrutnym charakterze oraz, że dobro dziecka w polskim systemie prawnym jest najwyższą wartością – dostosowanie prawa, a w konsekwencji ratyfikacja przedmiotowej Konwencji winny postępować w możliwie najszybszym tempie.

W odpowiedzi Minister Sprawiedliwości poinformował, iż podjął kompleksowe działania zmierzające do dostosowania prawa polskiego do przepisów Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie zwalczania niegodziwego traktowania w celach seksualnych i wykorzystywania seksualnego dzieci oraz pornografii dziecięcej³²⁹, zastępującej decyzję ramową Rady³³⁰ oraz Konwencji z Lanzarote.

Minister wskazał, że w zakresie prawa karnego materialnego 11 września 2012 r. Rada Ministrów przyjęła projekt założeń projektu ustawy Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw. Jego zasadniczym celem jest wzmocnienie ochrony małoletnich przed seksualnym wykorzystaniem, w szczególności poprzez poszerzenie katalogu przestępstw objętych Rozdziałem XXV Kodeksu karnego.

W zakresie prawa karnego procesowego Rada Ministrów przyjęła projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy – Kodeks karny i niektórych innych ustaw, który przewiduje m.in. zgodne ze standardami międzynarodowymi poszerzenie gwarancji procesowych związanych z przesłuchiwaniami małoletnich świadków.

· **rozszerzenia uprawnień Rzecznika Praw Dziecka o prawo do przetwarzania danych osobowych niezbędnych do realizacji ustawowych zadań – wystąpienie z 22 października 2012 roku**

Na kanwie nieprawidłowości ujawnianych w systemie opieki nad dziećmi pozostającymi w instytucjonalnej oraz rodzinnej pieczy zastępczej, Rzecznik Praw Dziecka podjął wspólne działania z Rzecznikiem Praw Obywatelskich, rekomendując parlamentowi nałożenie na organy ścigania obowiązku polegającego na przekazywaniu do Biura Rzecznika Praw Dziecka informacji o nagłych zgonach oraz ciężkich pobiciach dzieci przebywających w tych formach opieki. W kontekście prawidłowego funkcjonowania systemu kooperacji z organami ścigania szczególnego znaczenia nabrało właściwe przetwarzanie danych wrażliwych – zarówno dzieci będących ofiarami czynów zabronionych, jak i osób

³²⁸ ZSR/500/24/2012/DF.

³²⁹ 201/93/UE.

³³⁰ 2004/68/WSiSW.

podejrzanych o popełnienie przestępstwa. Tym samym niezbędne stało się wprowadzenie zmian w ustawie o Rzeczniku Praw Dziecka³³¹ uprawniających do przetwarzania wszelkich informacji, w tym danych osobowych, o których mowa w art. 27 ust. 1 ustawy o ochronie danych osobowych³³², niezbędnych do realizacji ustawowych zadań. Wobec takiej konieczności Rzecznik zwrócił się do Przewodniczącego Sejmowej Komisji Polityki Społecznej i Rodziny z prośbą o podjęcie działań zmierzających do zainicjowania prac nad nowelizacją ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka.

Wystąpienie nie wymagało odpowiedzi.

- **zdecydowanych działań wobec ujawnionych w minionym roku przypadków pozbawienia życia dzieci przez ich rodziców naturalnych i zastępczych – wystąpienie z 26 listopada 2012 r.**

Rzecznik Praw Dziecka podniósł, iż gruntowna analiza przypadków pozbawienia życia dzieci przez ich rodziców biologicznych czy zastępczych wskazuje, że dotychczasowy system zaangażowania instytucji w pomoc rodzinie niedostatecznie chroni dzieci przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i zaniedbaniem, a nade wszystko przed pozbawieniem ich życia³³³. Przyczyną są m.in. braki w komunikacji wewnątrz i pomiędzy służbami odpowiedzialnymi za ochronę dzieci, błędy pracowników tych służb (powierzchowny wgląd w sytuację rodzin, krótkowzroczność, ograniczenie się do literalnego wykonywania obowiązków) oraz nierealizowanie prawa do wysłuchania dziecka w każdej sprawie, która go dotyczy. Wobec powyższych wniosków Rzecznik zwrócił się do Ministra Spraw Wewnętrznych o nałożenie na Policję obowiązku natychmiastowego przekazywania Rzecznikowi Praw Dziecka informacji o nagłych zgonach oraz pobiciach dzieci.

W odpowiedzi Minister Spraw Wewnętrznych³³⁴ wskazał, że inicjatywa podjęta przez Rzecznika Praw Dziecka jest cenna i zasługuje na poparcie. Zasadnym wydaje się przeprowadzenie analizy mającej na celu uszczegółowienie kategorii spraw pozostających w zainteresowaniu Rzecznika.

- **postaw o charakterze przemocowym nauczycieli wobec uczniów – wystąpienie z 28 grudnia 2012 roku**

Analiza „spraw przemocowych” dotyczących szkół wykazała, że ponad 50% z nich odnosi się do przemocy stosowanej przez nauczycieli (polegającej m.in. na straszeniu ucznia

³³¹ Dz. U. Nr 6, poz. 69 z późn. zm.

³³² Dz. U. z 2002 r. Nr 101, poz. 926 z późn. zm.

³³³ ZSR/500/27/2012/KW.

³³⁴ BMP-0791-1-3/2012/AD.

brakiem promocji, wypowiedaniu uwag sarkastycznych, ośmieszających ucznia na forum klasy, biciu, popychaniu, zwracaniu się do ucznia podniesionym głosem, krzyczeniu, kierowaniu do ucznia obraźliwych epitetów, wulgaryzmów, stosowaniu kary „kozy”, wyprasaniu z klasy). Wyniki badań przeprowadzonych w ramach programu społecznego „Szkoła bez przemocy” i zrealizowanych w ramach Programu Wieloletniego Narodowego Centrum Badań i Rozwoju pn. „Poprawa bezpieczeństwa i warunków pracy” oraz analiza wpływających do Rzecznika Praw Dziecka spraw dowodzą, że w polskiej szkole istnieje poważny problem, który wymaga wprowadzenia zmian. W związku z tym Rzecznik Praw Dziecka wystąpił do Ministra Edukacji Narodowej z prośbą o zajęcie stanowiska i udostępnienie informacji, jakie działania przewiduje resort w celu spowodowania zmiany postaw nauczycieli względem uczniów³³⁵.

Minister poinformował o sposobach służących eliminowaniu przemocy stosowanej przez nauczycieli (postępowanie dyscyplinarne, przygotowanie zawodowe nauczycieli uwzględniające standardy kształcenia, sprawowanie nadzoru pedagogicznego przez dyrektora szkoły). Minister poinformował ponadto, że br. rok szkolny został ogłoszony „Rokiem bezpiecznej szkoły”, a Minister Edukacji Narodowej w kierunkach polityki oświatowej państwa przyjął priorytet pn. „Wzmacnianie bezpieczeństwa w szkołach i placówkach systemu oświaty”. Przyjęcie priorytetu podkreśliło konieczność podjęcia wielostronnych działań mających na celu zapewnienie dzieciom i młodzieży bezpieczeństwa w szkołach i placówkach, co ma przyczynić się do stworzenia warunków prawidłowego ich rozwoju psychicznego i fizycznego. Minister przedstawił podjęte działania, które zostały zaplanowane do realizacji z dziećmi i młodzieżą oraz nauczycielami, pracownikami poradni psychologiczno-pedagogicznych i konsultantami ośrodków doskonalenia nauczycieli.

5.2 Sprawy indywidualne

Zgłaszane w 2012 roku do Rzecznika Praw Dziecka sprawy indywidualne, związane z prawem do wychowania w rodzinie, dotyczyły:

- **zaniedbywania i przemocy w środowisku domowym**

Przykładem zaniedbywania ze strony najbliższych była sprawa rodzeństwa P.³³⁶ Małoletnie w domu rodzinnym doświadczyły zaniedbań we wszelkich sferach życia. W związku z niewydolnością wychowawczą rodziców dzieci nie potrafiły utrzymywać higieny, nie wykształciły nawyków utrzymywania porządku, uczenia się, odrabiania lekcji,

³³⁵ ZEW/500/38/2012/ESn.

³³⁶ ZSR/410/1201/2012/DF.

nie miały wyraźnie ukształtowanych granic moralnych. Dodatkowo rodzice przerzucali na dzieci odpowiedzialność za prowadzenie domu. Obowiązki wynikające z roli matki spadały na najstarszą córkę Adriannę, zaś pozostałe rodzeństwo zmuszone było do żebrania. Rzecznik zaniepokojony sytuacją opiekuńczo-wychowawczą oraz bytową dzieci zgłosił udział do toczącego się wówczas postępowania. W oparciu o przedstawioną opinię biegłych z Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno-Konsultacyjnego Rzecznik wniósł o umieszczenie małoletnich Adrianny, Krystiana, Marcela i Natalii P. w pieczy zastępczej z uwzględnieniem okoliczności pobytu małoletnich w Domu Dziecka w N. oraz zasadności pozostawienia ich w dotychczasowej placówce z uwagi na pozytywnie zakończony proces aklimatyzacji i bliską odległość miejsca zamieszkania rodziców. Jednocześnie wniósł o zobowiązanie uczestników do podjęcia warsztatów ukierunkowanych na uświadomienie potrzeb dzieci oraz podniesienie umiejętności wychowawczych, w tym zobowiązanie do regularnej współpracy z asystentem rodziny i poddanie tego obowiązku stałemu nadzorowi kuratora sądowego. Wnioski Rzecznika zostały uwzględnione.

Podobną sytuację opisuje sprawa państwa C.³³⁷ z miejscowości P., gdzie po anonimowym zgłoszeniu zaniezań wobec pięciorga małoletnich, Rzecznik Praw Dziecka zbadał sprawę na miejscu. Zaobserwowano wówczas, że dzieci były brudne, zaniedbane, niedożywione. Najstarsza z małoletnich miała zaległości szkolne (trzykrotnie powtarzała pierwszą klasę), zaś młodsze rodzeństwo często pozostawiane było bez opieki osób dorosłych. Dom Państwa C. nie spełniał podstawowych warunków bezpieczeństwa (powyrywane kable elektryczne, niezabezpieczone ostre narzędzia). W związku z powyższym, chcąc unormować sytuację dzieci, Rzecznik zwrócił się o zintensyfikowanie działań służb pomagających rodzinie. Niestety, oferowana pomoc w postaci asystenta rodziny nie przyniosła oczekiwanych rezultatów. Rodzice podejmowali wyłącznie doraźne działania nakierowane na osiągnięcie określonych korzyści, zwłaszcza finansowych. Ponadto państwo P. nie nabyli odpowiednich wzorców wykonywania czynności opiekuńczo-wychowawczych, wykazywali znacznie obniżoną dojrzałość emocjonalną i społeczną. W tym czasie nasiliły się ich problemy z uzależnieniem od gier hazardowych, a opieka nad dziećmi zeszła na drugi plan. Mimo wielokrotnych pouczeń małoletnia W. nie chodziła systematycznie do szkoły, a najmłodsze dziecko nie było szczepione zgodnie z obowiązującym kalendarzem. Wobec tychże zaniezań oraz w związku z faktem zażywania niezabezpieczonych środków psychotropowych przez małoletnie, Rzecznik uznał, iż dobro dzieci wymagało natychmiastowych i stanowczych działań zmierzających do poprawy ich sytuacji. Wystąpił do

sądu rodzinnego z wnioskiem o pozbawienie władzy rodzicielskiej nad małoletnimi. Obecnie dzieci oczekują na przysposobienie.

Wśród licznych spraw prowadzonych przez Rzecznika Praw Dziecka nadużywanie alkoholu przez rodziców lub opiekunów jest najczęstszą przyczyną zaniedbań zagrażających życiu i zdrowiu ich potomstwa³³⁸.

Jako potwierdzenie tej tezy może służyć sprawa małoletniego rodzeństwa Łukasza i Krystiana K., uczestniczących z matką w spotkaniu towarzyskim, podczas którego był spożywany alkohol³³⁹. Wracając do domu po spotkaniu, matka była tak upojona alkoholem, że zostawiła swoje sześciomiesięczne dziecko w wózku na klatce schodowej na noc. Dopiero rano sąsiad zauważył, iż w wózku znajduje się dziecko. O całym zdarzeniu poinformowano właściwe służby, chłopcy zostali w trybie pilnym umieszczeni w Domu Małego Dziecka. Dzieci rozwijają się prawidłowo. Przed Sądem Rejonowym w Ś. toczy się postępowanie w przedmiocie wydania zarządzeń oraz ustanowienia rodziny zastępczej. Po analizie akt dotyczących rodziny Rzecznik poparł wniosek prokuratora o pozbawienie władzy rodzicielskiej rodziców małoletnich.

Innym przypadkiem, w którym liczne zaniedbania dziecka przez rodziców skłoniły Rzecznika do wystąpienia z wnioskiem o pozbawienie władzy rodzicielskiej, była sytuacja opiekuńcza dwuletniej Basi K.³⁴⁰ Już cztery miesiące po narodzinach dziecka właściwy Ośrodek Pomocy Społecznej zainicjował postępowanie o wgląd w sytuację rodziny. Wówczas ustalono, iż rodzice małoletniej mają problem alkoholowy stwarzający zagrożenie dla życia i zdrowia małoletniej. Rodzice deklarowali chęć współpracy ze wszystkimi instytucjami, które mogłyby im pomóc w ustabilizowaniu sytuacji rodziny, a Sąd Rejonowy w P. udzielił im pomocy w postaci ustanowienia nadzoru kuratora. Jednak w trzecim sporządzonym sprawozdaniu kurator wnioskował o rozważenie możliwości umieszczenia dziewczynki w rodzinie zastępczej. Sformułowanie takiego wniosku było konsekwencją zachowania matki, która sprawowała opiekę nad dzieckiem w stanie nietrzeźwości. W toku prowadzonego postępowania opiekuńczego sąd z urzędu zobowiązał rodziców małoletniej do powstrzymywania się od spożywania alkoholu oraz podjęcia leczenia odwykowego. Mimo

³³⁷ ZSR/410/359/2012/KCH.

³³⁸ ZSR/441/92/2012/ŻU, ZSR/441/110/2012/ŻU, ZSR/410/1108/2012/ŻU, ZSR/440/364/2012/ŻU, ZSR/441/2/2012/KCH, ZSR/441/24/2012/KCH, ZSR/441/27/2012/KCH, ZSR/441/28/2012/KCH, ZSR/441/42/2012/KCH, ZSR/441/96/2012/KCH, ZSR/410/63/2012/UZ, ZSR/410/982/2012/UZ, ZSR/410/1051/2012/UZ, ZSR/441/53/2012/AT, ZSR/441/34/2012/AT, ZSR/441/85/2012/AZ, ZSR/441/43/2012/KW, ZSR/440/264/2012/KW, ZSR/441/19/2012/UP, ZSR/441/45/2012/UP, ZSR/441/66/2012/UP, ZSR/441/67/2012/UP, ZSR/440/53/2012/UP, ZSR/410/1111/2012/KJ.

³³⁹ ZSR/441/66/2012/UP.

³⁴⁰ ZSR/410/842/2012/UP.

nałożonego obowiązku matka dziewczynki ponownie sprawowała opiekę nad córką, będąc pod wpływem alkoholu. Konsekwencją takiego zachowania było wydanie przez sąd postanowienia w trybie interwencyjnym o umieszczeniu dziewczynki w rodzinie zastępczej. W ocenie Rzecznika dwuletnia obserwacja postaw rodziców małoletnich i dostrzeżony u nich deficyt należytych predyspozycji wychowawczych i osobowościowych wykazały brak możliwości przejęcia opieki nad córką. Wobec powyższego jedynym środkiem, który umożliwiłby znalezienie dziewczynce rodziny gwarantującej bezpieczny dom, jest uregulowanie sytuacji prawnej dziecka.

Przykładem sprawy małoletnich, których rodzice niewłaściwie wywiązywali się z obowiązków opiekuńczych oraz stosowali przemoc, była sprawa rodzeństwa P.³⁴¹ Sytuacja domowa dzieci była na tyle dramatyczna, że ośmioletni chłopiec podczas jednej z wywołanych pod wpływem alkoholu awantur rodziców wezwał Policję. Dzieci w trybie interwencyjnym umieszczono w rodzinie zastępczej. W momencie umieszczenia u opiekunów zastępczych chłopcy byli skrajnie zaniedbani pod względem higienicznym i emocjonalnym. Chłopcy domagali się czułości, bliskości i zainteresowania ze strony innych osób. W toku prowadzonego postępowania, aby umożliwić powrót dzieciom do rodziny naturalnej, Rzecznik zwrócił się do Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w G. Rzecznik wnosił między innymi o udzielenie rodzicom wsparcia w postaci asystenta rodziny, psychologa, którzy pomogliby uświadomić i skorygować ich nieprawidłowe postawy wychowawcze. Niestety monitorując ewentualne zmiany w postępowaniu rodziców, Rzecznik uzyskiwał informacje, że odebranie dzieci nie zmotywowało rodziców do zmiany swojego trybu życia. Państwo P. nie podjęli terapii antyalkoholowej i kontynuowali zachowania świadczące o niedostosowaniu społecznym i demoralizacji (przemoc domowa, prostytutka). Ponadto, zapewnienie dzieciom bezpiecznego i spokojnego środowiska wychowawczego, pozwoliło im ujawnić skalę doznawanej przemocy. Chłopcy opowiadali, iż bicie w domu odbywało się średnio dwa, trzy razy w tygodniu. Najczęściej bił ich ojciec, który używał do tego ręki, pasa oraz łańcucha od smyczy dla psa. O znęcaniu się jakim były poddane małoletnie została zawiadomiona Prokuratura Rejonowa w G. Mając na względzie bolesne doznania dzieci, ich niechętną ewentualnemu kontaktowi z rodzicami postawę, a także wspomniany brak mobilizacji rodziców by zbudować dzieciom ciepły i stabilny dom, Rzecznik Praw Dziecka uznał za w pełni uzasadnione postanowienie o pozbawieniu rodziców władzy rodzicielskiej nad małoletnimi. Monitorował postępowanie do momentu jego zakończenia oraz zgłoszenia dzieci do procedury adopcyjnej.

Sprawę innych dzieci, którym słowo „dom” kojarzyło się wyłącznie z bólem i upokorzeniem, Rzecznik podjął po kontroli Domu Dziecka w W. Małoletnie rodzeństwo Michała, Aleksandry i Pawła K.³⁴² zostało umieszczone w placówce, bowiem regularnie doznawało przemocy fizycznej i psychicznej ze strony rodziców. Szczególnie okrutny wobec nich był ojciec. Mężczyzna ubliżał dzieciom, musztrował je, budził w środku nocy oraz od najmłodszych lat zmuszał do ciężkiej, fizycznej pracy. Każdy sprzeciw wobec poleceń ojca skutkował zastosowaniem przemocy fizycznej. Ojciec bił dzieci używając m.in. metalowej rurki, krzesel, prawideł, smyczy. Sąd, kierując się koniecznością zapewnienia bezpieczeństwa dzieciom, wydał również postanowienie o zakazie kontaktów i porozumiewania na odległość ojca z małoletnimi. Po zapoznaniu się z materiałem zgromadzonym w aktach sprawy opiekuńczej, w szczególności po analizie opinii Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno-Konsultacyjnego Rzecznik uznał, że zachodzi konieczność udziału w toczącym się postępowaniu z wnioskiem o pozbawienie ojca władzy rodzicielskiej.

Wiele przypadków stosowania przemocy spowodowało u dzieci nieodwracalne obrażenia w sferze fizycznej i psychicznej.

Przykładem takiej sytuacji może być sprawa 1,5-letniej Patrycji M.³⁴³. Matka dziewczynki w ataku agresji, wywołanym odmową spożycia posiłku przez córkę, ugodziła ją nożem, natomiast ojciec zwlekał z udzieleniem dziecku pomocy. Dziewczynka w stanie ciężkim trafiła do szpitala. Z akt wszczętego postępowania opiekuńczego wynika, że rodzina Patrycji oraz jej sześciomiesięcznego brata jest niewydolna wychowawczo. Ojciec nadużywa alkoholu, pod wpływem którego wszczyna awantury i stosuje przemoc. Natomiast matce brakuje umiejętności w zakresie opieki nad dziećmi. Nie może dziwić, że po takich traumatycznych przeżyciach dziewczynka, którą umieszczono w placówce, była bardzo wystraszona i reagowała płaczem na próby zbliżenia się do niej przez osoby dorosłe. Dodatkowo przykry jest fakt, że dziecko nie znalazło wsparcia ze strony swojego ojca, który nie interesował się dziećmi po ich umieszczeniu w placówce. Mając na względzie doznane przeżycia i wiek dzieci, Rzecznik uznał, iż należy dążyć do jak najszybszego uregulowania sytuacji prawnej dzieci. Postępowanie, do którego Rzecznik zgłosił udział, jest w toku³⁴⁴.

Przykładem zdecydowanej reakcji Rzecznika wobec rodziców, którzy dopuścili się najcięższych zbrodni wobec dzieci była sprawa chłopca, którego zwłoki zostały znalezione

³⁴¹ ZSR/440/216/2012/MS.

³⁴² ZSR/410/885/2012/AP.

³⁴³ ZSR/440/345/2012/MS.

³⁴⁴ ZSR/440/380/2012/AZ, ZSR/440/415/2012/UZ, ZSR/440/336/2012/UZ, ZSR/440/330/2012/KW, ZSR/440/313/2012/KW, ZSR/440/375/2012/ŻU, ZSR/441/77/2012/ŻU.

w stawie hodowlanym na peryferiach miasta C. w marcu 2010 roku³⁴⁵. Mimo szeroko zakrojonych poszukiwań tożsamość chłopca przez dwa lata pozostawała nieznana. Dopiero w czerwcu 2012 roku wskutek anonimowego zgłoszenia zaginięcia chłopca z rodziny państwa R. okazało się, że ciało znalezione w stawie należy do ich syna. W stosunku do rodziców małoletniego, podejrzanych o spowodowanie jego śmierci, zastosowano środek zapobiegawczy w postaci tymczasowego aresztowania. W tym samym czasie sąd rodzinny zabezpieczył dobro dwóch małoletnich siostr chłopca poprzez umieszczenie ich w placówce. Dziewczynki zaaklimatyzowały się zarówno w placówce, jak i w rodzinie zastępczej, do której zostały przeniesione. Została im udzielona pomoc w postaci terapii. Sąd opiekuńczy, procedując w sprawie małoletnich, zdecydował o ograniczeniu rodzicom władzy rodzicielskiej. Rzecznik, stojąc na stanowisku, iż zgromadzony w sprawie materiał dowodowy pozwalał uznać, iż zostały spełnione przesłanki zawarte w art. 111 krio, złożył apelację, wnioskując o pozbawienie państwa R. władzy rodzicielskiej. W swojej apelacji Rzecznik podniósł między innymi, że okoliczności towarzyszące postępowaniu w sprawie śmierci brata małoletnich, tj. ponad dwuletnie ukrywanie nieobecności syna, mogą wskazywać na udział rodziców w tym tragicznym zdarzeniu. Nie bez znaczenia były również ingerencje sądów opiekuńczych we władzę rodzicielską państwa R. wobec ich starszych dzieci.

Rzecznik, oprócz bulwersujących spraw dotyczących zabójstw dzieci przez ich rodziców, badał znaczącą liczbę spraw kwalifikowanych jako tzw. dzieciobójstwa³⁴⁶.

Bulwersującą sprawą podjętą przez Rzecznika była sprawa martwych noworodków, których ciała znaleziono na terenie posesji należącej do Beaty Z.³⁴⁷ W sprawie prowadzone jest śledztwo, a wstępne ustalenia wskazują, że w latach 1998-2012 kobieta mogła pozbawić życia pięcioro ze swoich nowo narodzonych dzieci.

Rzecznik, w oparciu o informacje wskazujące, że zaangażowane od wielu lat w pomoc rodzinie służby nie uchroniły małoletnich przed śmiercią, zarządził przeprowadzenie zakrojonych na szeroką skalę czynności kontrolnych. W dniach 7 i 8 listopada 2012 roku Zespół kontrolujący z Biura Rzecznika Praw Dziecka dokonał przeglądu zgromadzonej dokumentacji w sprawie dzieci w Sądzie Rejonowym w Ł., Miejsko-Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w S., Szkole Podstawowej w P. oraz Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w K. Czynności kontrolne objęły również rozmowy z Dyrektorem Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w K., psychologiem i starszym specjalistą pracy socjalnej,

³⁴⁵ ZSR/440/12/2012/MS.

³⁴⁶ ZSR/440/109/2012/KCH, ZSR/440/109/2012/KCH, ZSR/440/386/2012/AT, ZSR/440/353/2012/ŻU.

Wiceprezesem Sądu Rejonowego w Ł., Kierownikiem Zespołu Kuratorskiej Służby Sądowej przy Sądzie Rejonowym w Ł., kuratorem zawodowym, Dyrektorem Szkoły Podstawowej w P., wychowawcą klasy oraz ojcem dzieci.

W trakcie czynności zabezpieczono i poddano analizie dokumentację przekazaną przez ww. organy i jednostki, której szczegółowe badanie wzbudziło uzasadnione wątpliwości w zakresie prawidłowego oraz zgodnego z obowiązującymi procedurami i regulaminami działania. Z tego względu Rzecznik Praw Dziecka złożył do organów ścigania zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa polegającego na niedopełnieniu obowiązków przez właściwe służby, poprzez niepowiadomienie organów ścigania o uzasadnionym podejrzeniu popełnienia przestępstwa.

Równocześnie w toku prowadzenia sprawy, Rzecznik zapoznał się z wyjaśnieniami Ośrodka Pomocy Społecznej w S., a także z przesłanymi z Ministerstwa Sprawiedliwości wynikami przeprowadzonej lustracji III Wydziału Rodzinnego i Nieletnich Sądu Rodzinnego orzekającego w sprawach opiekuńczych dzieci oraz otrzymanymi od Wojewody wynikami kontroli doraźnej w Ośrodku Pomocy Społecznej w S.

Sposób przedstawienia wyjaśnień w sprawie oraz brak wskazania w ww. dokumentach naruszeń organów, które miały wpływ na stan przestrzegania praw dziecka, legł u podstaw decyzji Rzecznika Praw Dziecka o sporządzeniu własnego, niezależnego raportu z badania sprawy i przeprowadzonej kontroli. Wskazuje on m.in. na konieczność ustalenia zasad współpracy sędziów rodzinnych ze szkołami, Policją, służbami socjalnymi, osobami wykonującymi pieczę zastępczą oraz egzekwowania od służby kuratorskiej obowiązku gromadzenia pełnych informacji dotyczących dzieci, ze szczególnym naciskiem na ich uzyskiwanie ze źródeł niezależnych od samych nadzorowanych. Inną konsekwencją badania sprawy było wystąpienie do stosownych organów o wszczęcie postępowań dyscyplinarnych wobec sędziego i kuratorów sądowych. Sprawa nadal pozostaje w zainteresowaniu Rzecznika Praw Dziecka, aż do czasu zakończenia postępowań toczących się w sprawie.

Należy zauważyć, że postępowania z zakresu przemocy domowej na ogół mają skomplikowany charakter i mimo sygnałów świadczących o jej stosowaniu, a nawet istniejących orzeczeń o zakazie zbliżania, zakazie kontaktów³⁴⁸, czy nakazie opuszczenia lokalu, sprawcę trudno jest odizolować od jego ofiar.

³⁴⁷ ZSR/440/422/2012/AM.

³⁴⁸ ZSR/410/86/2012/UZ.

Przykładem takiej sprawy była zgłoszona przez przebywającego w Areszcie Śledczym Wiesława C. sytuacja małoletnich dzieci rodziny C.³⁴⁹. Mężczyzna twierdził, że wszystkie instytucje zwróciły się przeciwko jego rodzinie, a on nie może podjąć żadnych działań z uwagi na pobyt w jednostce penitencjarnej. Podjęte przez Rzecznika Praw Dziecka działania pozwoliły zweryfikować aktualną sytuację opiekuńczo-wychowawczą i bytową małoletnich. Dzięki współpracy właściwych służb i organów ustalono, że rodzina przebywa na terenie powiatu O., pozostaje w zainteresowaniu Ośrodka Pomocy Społecznej w M. oraz Sądu Rejonowego w O. Jednocześnie ustalono, że w rodzinie wychowuje się troje dzieci, w tym jedno pełnoletnie. Wiesław C. przebywał w jednostce penitencjarnej z powodu toczącego się postępowania karnego przed Sądem Rejonowym w O. w sprawie o znęcanie się nad rodziną. Sąd ten skazał ojca dzieci na karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania, dodatkowo ustalając dozór kuratora. Wiesław C. po opuszczeniu jednostki penitencjarnej powrócił do rodziny, jednak został zobowiązany do współpracy z kuratorem dla osób dorosłych, która od samego początku była bardzo trudna. Początkowo dozór sprawowany był przez kuratora z Sądu Rejonowego w O. Jednak z uwagi na zmianę miejsca pobytu skazanego sprawę zgodnie z właściwością przekazano do innego Sądu Rejonowego. Kurator wielokrotnie upominał mężczyznę, który uchylał się od dozoru, zmieniając w tym celu wraz z całą rodziną miejsce pobytu. Równocześnie nie dopełniał obowiązku meldunkowego i nie podawał żadnego adresu do doręczeń. Z uwagi na niemożność zweryfikowania aktualnej sytuacji skazanego, który uporczywie uchylał się od wypełniania nałożonych obowiązków, kurator wystosował w kwietniu 2012 roku wniosek o zarządzenie wykonania kary pozbawienia wolności. Funkcjonariusz Policji, poprzez którą doręczano zawiadomienie o terminie posiedzenia Sądu w tej sprawie, zastał skazanego wraz z rodziną w miejscowości W., w dawnym miejscu pobytu. Wiesław C. oświadczył, że jest osobą bezdomną, nie posiada miejsca zameldowania i odmawia odebrania wezwania na posiedzenie. Postanowieniem z dnia 12 czerwca 2012 roku Sąd Rejonowy zarządził wykonanie kary pozbawienia wolności orzeczonej wobec skazanego, a Wiesław C. został zobowiązany do stawienia się w zakładzie karnym w sierpniu 2012 roku. W grudniu 2012 roku odwiedził wraz z żoną Biuro Rzecznika Praw Dziecka. Podczas wizyty zachowywał się roszczeniowo i agresywnie, przedstawiając żądania w sprawie. Informacje zgromadzone w sprawie wskazywały, że Wiesław C. nie stawił się do zakładu karnego celem odbycia kary pozbawienia wolności, a państwo C. ukrywali się w Polsce i za granicą, nie podając żadnego adresu do korespondencji. Nadto za Wiesławem C. został wystosowany list gończy. Z uwagi

³⁴⁹ ZSR/410/633/2012/KCH.

na zaistniałą sytuację oraz obowiązujące przepisy, o sytuacji została niezwłocznie poinformowana najbliższa Komenda Policji w W., która przyjęła zgłoszenie o przebywaniu osoby poszukiwanej listem gończym w siedzibie Rzecznika Praw Dziecka. Mężczyzna został zatrzymany i doprowadzony do Komendy Policji w W. Orzeczeniem tymczasowym Sądu Rejonowego w O., z uwagi na rażące zaniedbania ze strony rodziców oraz pozostawienie dzieci bez opieki, małoletnie rodzeństwo zostało w grudniu 2012 roku umieszczone poza rodziną biologiczną. Aktualnie sytuacja dzieci jest stabilna.

Do kategorii bardzo trudnych należy zakwalifikować sprawy dotyczące psychicznego krzywdzenia dzieci.

Przypadek taki stanowiła sprawa 13-letniej Natalii B.³⁵⁰ Podjęcie badania sytuacji opiekuńczo-wychowawczej nastąpiło na podstawie zgłoszenia ojca małoletniej. Krzysztof B. wskazał, że w pozwie o rozwód wnioskował o powierzenie mu władzy rodzicielskiej, bowiem matka dziewczynki, mimo postanowienia sądu zabezpieczającego kontakty ojca z córką, uniemożliwiała mu spotkania. Ponadto ojciec sygnalizował, że dziewczynka była izolowana od środowiska rówieśniczego. Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do szkoły małoletniej o informację na temat jej funkcjonowania. Dyrektor szkoły określiła Natalię B. jako dziewczynkę cichą, spokojną, sumiennie przestrzegającą regulaminu szkoły, osiągającą bardzo dobre wyniki w nauce. Z dokumentów przesłanych przez dyrektora szkoły wynikało, że Natalia B. utrzymywała dystans w stosunkach z rówieśnikami. Matka małoletniej – Agnieszka B. nie wyraziła zgody na kontakt dziecka z psychologiem szkolnym. W trakcie toczącego się postępowania rozwodowego kobieta nie stawiała się na badania psychologiczne oraz terminy rozpraw, utrudniając postępowanie. W dalszej korespondencji z Rzecznikiem szkoła sygnalizowała, że matka Natalii B. funkcjonuje w świecie oderwanym od rzeczywistości, twierdząc, że „służby specjalne inwigilują dziecko na terenie szkoły”, „na dziecku są testowane leki”. W związku z zaistniałą sytuacją, Rzecznik Praw Dziecka przystąpił do toczącego postępowania, wnosząc o dopuszczenie dowodu z zeznań dyrektora szkoły. Wkrótce Rzecznik Praw Dziecka otrzymał informację o umorzeniu postępowania rozwodowego z uwagi na śmierć Agnieszki B. Z informacji przekazanych przez ojca dziewczynki wynikało, że Agnieszka B. zmarła w mieszkaniu swoich rodziców, którzy nie wezwali pogotowia, a świadkiem tych traumatycznych wydarzeń była małoletnia. Dziewczynka została odebrana z domu dziadków przez ojca w asyście Policji oraz przewieziona do Szpitala Psychiatrycznego w J. W następnych dniach Rzecznik Praw Dziecka wystąpił do lekarza opiekującego się dziewczynką o pilne

przesłanie dokumentacji medycznej Natalii. Z dokumentacji wynikało, że rozpoznano u niej zaburzenia urojeniowe na skutek indukcji matki oraz dziadków macierzystych. Dziewczynka powtarzała po nich stwierdzenia na temat zatruwania jej posiłków, nie chciała jeść pokarmów przyniesionych przez ojca, na stołówce szpitalnej podmieniała posiłki. Ojciec dziewczynki złożył wniosek do Sądu Rejonowego w W. o zakazanie dziadkom macierzystym osobistej styczności z Natalią, oni natomiast wnioskowali o ustanowienie ich rodziną zastępczą dla wnuczki. Rzecznik zgłosił swój udział w toczącym się postępowaniu, wnosząc o oddalenie wniosku państwa K. o ustanowienie ich rodziną zastępczą dla małoletniej Natalii B. oraz o uwzględnienie wniosku Krzysztofa B. poprzez orzeczenie zakazu styczności dziadków macierzystych z małoletnią, a także o dopuszczenie dowodu z akt postępowania o rozwód i załączenie ich do akt sprawy, dopuszczenie dowodu z dokumentacji medycznej małoletniej na okoliczność przyczyny zaburzeń urojeniowych – indukowanych u dziewczynki, dopuszczenie dowodu dokumentacji medycznej Natalii B. oraz o dopuszczenie dowodu z zeznań dyrektora szkoły, do której uczęszczała Natalia. Obecnie Rzecznik oczekuje na rozpoznanie jego wniosków.

Inną sprawą, w której problemy psychiczne rodzica negatywnie wpływały na dzieci, jest sytuacja małoletnich K.³⁵¹ W tym przypadku do Rzecznika Praw Dziecka zwróciła się Posłanka na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej z prośbą o zajęcie się sprawą małoletniego K – ucznia Szkoły Podstawowej w P. Matka chłopca twierdziła, że nie chce on chodzić do szkoły, ponieważ rówieśnicy stosują wobec niego przemoc fizyczną. Chłopiec nie robił postępów w nauce. Z uwagi na brak zgody matki na pozostawienie syna w klasach I-III doszło do sytuacji, w której jako uczeń klasy IV nie znał liter. Matka zmieniała miejsce zamieszkania, czego wynikiem były ciągłe zmiany szkół przez chłopca. Skarżyła się również na złą współpracę z dyrektorem Szkoły Podstawowej w P. Przestała posyłać syna do szkoły, ponieważ jej zdaniem dyrektor nie reagował na przemoc wobec jej syna. Sprawą zajął się właściwy sąd rodzinny. Rzecznik, w celu zdiagnozowania problemu i jego przyczyn, nawiązał kontakt z dyrektorami szkół podstawowych, ośrodkami pomocy społecznej odpowiednimi dla miejsca zamieszkania chłopca. Pani K. miała również starszego syna, który był uczniem gimnazjum w B. Nie sprawiał on żadnych problemów. Zgłoszona sprawa stała się o tyle niepokojąca, że starszy syn, który bez większych problemów uzyskiwał promocje do następnej klasy, przestał także uczęszczać do szkoły. Matka skarżyła się na Policję, która

³⁵⁰ ZSR/410/612/2012/AT.

³⁵¹ ZEW/440/133/2012/AM.

jej zdaniem prześladowuje ją, śledzi i chce zabrać jej dzieci. Z różnych rozmów oraz wywiadów wynikało, że młodszy chłopiec zaczął manipulować matką. Zauważył bowiem, iż matka zatrzymuje go w domu, gdy poskarży się, że jest bity przez kolegów. Rzecznik Praw Dziecka zainteresował się, jaką pomoc otrzymuje rodzina. Podejmowanie decyzji przez sąd rodzinny oraz egzekucję jego postanowień utrudniał fakt, iż matka z chłopcami zmieniała miejsce zamieszkania, nie informując nikogo o nowym adresie. Miejsce pobytu ustalono w ramach przeprowadzanych wywiadów środowiskowych. W toku prowadzenia sprawy uzyskano informację, iż matka wcześniej była leczona psychiatrycznie. Rzecznik monitorował działania zmierzające do wykonania postanowienia sądu i umieszczenia chłopców we właściwej placówce, która umożliwiłaby im realizację obowiązku szkolnego. Istotne było, by chłopcy nie czuli, że są zabierani (w ich odczuciu matka nie wyrządzała im krzywdy). To choroba matki, a w konsekwencji jej nadopiekuńczość spowodowała, że musieli opuścić dom. Ośrodek pomocy społecznej podjął działania, by matka uczestniczyła w dowiezieniu synów do placówki opiekuńczo-wychowawczej. Dyrektor domu dziecka, w którym umieszczono małoletnich, przekonał matkę do potrzeby przebadania młodszego syna. Rzecznik Praw Dziecka nawiązał kontakt ze szkołami, w których chłopcy realizowali obowiązek szkolny. Młodszy chłopiec, z którym w placówce w Ł. podjęto właściwą pracę wychowawczą w celu wskazania, jak budować satysfakcjonujące relacje koleżeńskie, powoli zaczął zmieniać swoje postępowanie. Natomiast właściwy dla miejsca zamieszkania matki ośrodek pomocy społecznej zadbał o podjęcie i kontynuowanie przez matkę leczenia, tak by chłopcy mogli jak najszybciej wrócić do domu.

Przedstawiona wyżej sprawa dowodzi, że podstawą do podjęcia adekwatnych działań zaradczych jest właściwa identyfikacja rodzin wymagających wsparcia i zmotywowanie ich do szukania pomocy. Dlatego też Rzecznika cieszy wzrost świadomości i wrażliwości społecznej, o którym świadczą liczne zgłoszenia o dziejącej się małoletnim krzywdzie³⁵². Z analizy prowadzonych przez Rzecznika spraw wynika, że dzieci coraz częściej same wiedzą, gdzie należy szukać pomocy.

W prowadzonej przez Rzecznika sprawie małoletnich G. 10-letnia Kamila zgłosiła pracownikowi dziecięcego telefonu zaufania, że boi się o brata, który za kradzież pieniędzy został dotkliwie pobity kijem przez babcię będącą dla rodzeństwa rodziną zastępczą³⁵³. W skutek odniesionych obrażeń chłopiec nie mógł chodzić. Ponadto, dziewczynka zaznaczyła, że zdarzenie to nie miało charakteru incydentalnego. Wobec powyższego

³⁵² ZSR/440/337/2012/UZ, ZSR/440/169/2012/UZ, ZSR/441/92/2012/ŻU, ZSR/440/337/2012/UZ, ZSR/440/376/2012/KCH.

Rzecznik zawiadomił sprawujące nadzór nad rodziną służby o konieczności natychmiastowego zabezpieczenia sytuacji małoletnich. W tym samym dniu odebrano dzieci z rodziny zastępczej. Następnie Rzecznik monitorował postępowanie o rozwiązanie rodziny zastępczej i wydanie zarządzeń opiekuńczych wobec małoletnich oraz toczące się w prokuraturze postępowanie w sprawie o czyn z art. 207§ k.k. Nadto zwrócił się do Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie o przesłanie opinii o dotychczasowym wywiązywaniu się z funkcji opiekuńczych przez rodzinę zastępczą. W odpowiedzi powiadomiono o wyznaczeniu dla dzieci nowej rodziny zastępczej. We wrześniu 2012 roku postępowanie w sprawie dzieci zakończyło się pozbawieniem ich rodziców władzy rodzicielskiej, a także ustanowieniem dla nich nowej rodziny zastępczej, w której dzieci się zaaklimatyzowały. Rodzina zastępcza została objęta szeroką pomocą ze strony PCPR.

Wśród zgłaszanych Rzecznikowi podejrzeń stosowania przemocy zdarzają się także takie, które nie znajdują potwierdzenia w rzeczywistości³⁵⁴.

W jednej z takich spraw Rzecznik badał sytuację małoletniej Julii D., która – według anonimowego zgłaszającego – miała być ofiarą przemocy ze strony nadużywających alkoholu matki oraz babki³⁵⁵. Celem zweryfikowania przekazanych informacji Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w C. Z poczynionych ustaleń wynikało, iż członkowie rodziny nie są uzależnieni od alkoholu, a z powodu trudnej sytuacji materialnej otrzymują wsparcie finansowe ze strony ośrodka. Podczas wizyty w domu państwa D. pracownik socjalny nie stwierdził nieprawidłowości w sprawowaniu opieki nad dziewczynką.

· **przemocy w środowisku pozarodzinnym**

Jako przykład spraw z tej kategorii można wskazać zgłoszenie matki małoletnich J.³⁵⁶, która podnosiła, że znajduje się w poważnym konflikcie sąsiedzkim, który wywołuje u niej poczucie zagrożenia. Mieszkańcy sąsiadujących lokali wzajemnie oskarżają się o przemoc, wszczynają awantury (również pod wpływem alkoholu), które kończą się licznymi interwencjami Policji i postępowaniami karnymi. W związku z powyższym Rzecznik zwrócił się do właściwego Ośrodka Pomocy Społecznej z prośbą o podjęcie działań, mających na celu poprawę sytuacji małoletnich i ich matki. W odpowiedzi Ośrodek poinformował Rzecznika

³⁵³ ZSR/410/305/2012/MS.

³⁵⁴ ZSR/441/84/2012/ŻU, ZSR/440/82/2012/ŻU, ZSR/440/356/2012/ŻU, ZSR/441/78/2012/ŻU, ZSR/441/102/2012/AT, ZSR/440/229/2012/AT, ZSR/440/229/2012/AT, ZSR/440/284/2012/AT, ZSR/440/326/2012/UZ, ZSR/440/367/2012/UZ, ZSR/440/470/2012/UZ, ZSR/440/44/2012/KCH, ZSR/440/142/2012/KCH, ZSR/440/213/2012/KCH, ZSR/440/374/2012/KCH, ZSR/440/412/2012/KCH.

³⁵⁵ ZSR/440/404/2012/AP.

³⁵⁶ ZSR/440/5/2012/MS.

o oferowaniu wspomnianej rodzinie pomocy w postaci zasiłków rodzinnych, zasiłków celowych, dożywiania dzieci, udziału dzieci w świetlicy środowiskowej, usług opiekuńczych w świadczonych przez wykwalifikowanego terapeutę. Natomiast w związku z konfliktem sąsiedzkiem zaofiarowano mediację, a nadużywających alkoholu mieszkańców wspólnej kamienicy skierowano do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Mimo tak szerokiego wsparcia zaproponowana pomoc nie przyniosła oczekiwanych rezultatów, a nieprawidłowe relacje sąsiedzkie przeniosły się również na dzieci pani J., które stały się podmiotem stygmatyzacji i prześladowań ze strony środowiska lokalnego. Biorąc pod uwagę, że małoletni są dotknięci różnymi niepełnosprawnościami, winni być chronieni przed zdarzeniami, które mogą przekraczać ich możliwości poznawcze i emocjonalne. Mając powyższe na uwadze Rzecznik zwrócił się z prośbą do burmistrza właściwego miasta o podjęcie działań w celu zabezpieczenia dobra małoletnich³⁵⁷.

Inną kategorią spraw, wzbudzającą szczególne zaniepokojenie Rzecznika Praw Dziecka, są przypadki łamania praw małoletnich przez funkcjonariuszy władz publicznych czyli osób powołanych przede wszystkim do ochrony społeczeństwa.

Sprawę wskazującą na pobicie małoletniego Łukasza B. przez funkcjonariuszy Policji zgłosiła do Rzecznika Praw Dziecka jego matka³⁵⁸. Opis sytuacji wskazywał, że małoletni w październiku 2011 roku w godzinach popołudniowych jeździł na motorowerze po polnej drodze. Przejeżdżający nieopodal w radiowozie policjanci skierowali się w jego stronę. Chłopiec, wystraszony zaistniałą sytuacją, zaczął uciekać w kierunku zabudowań – najpierw na motorowerze, później pieszo. Po niedługim czasie Łukasz B. został ujęty przez funkcjonariuszy, którzy wówczas użyli wobec dziecka pałki policyjnej, a następnie rozkazali chłopcu, aby prowadząc motorower, biegiem zmierzał do miejsca zamieszkania. Następnie funkcjonariusze wkroczyli na teren posesji, a później do domu rodziny B. Matka chłopca stwierdziła, że w trakcie pobytu w jej domu policjanci przeglądali prywatne rzeczy oraz wypytywali o komputer, z którego korzysta rodzina. Z uwagi na ślady, jakie pojawiły się na ciele chłopca, został on zabrany przez matkę i jego siostrę do szpitala. Lekarz dokonujący obdukcji wskazał, że ślady te mogą świadczyć o użyciu pałki policyjnej. Siostra małoletniego wykonała również zdjęcia obrażeń. W sprawie przekroczenia przez funkcjonariuszy Policji uprawnień służbowych poprzez niezasadne użycie środków przymusu bezpośredniego w postaci kajdanek oraz pałki policyjnej wobec 14-letniego Łukasza B. toczyło się postępowanie w Prokuraturze Rejonowej K. Zostało ono umorzone w marcu 2012 roku

³⁵⁷ ZSR/410/86/2012/UZ, ZSR/440/188/2012/AT, ZSR/440/219/2012/AT, ZSR/440/386/2012/AT, ZSR/440/2/2012/KCH, ZSR/440/289/2012/ŻU, ZSR/440/121/2012/UZ, ZSR/413/43/2012/UZ.

z uwagi na brak danych dostatecznie uzasadniających podejrzenie popełnienia czynu zabronionego. Z analizy zgromadzonej dokumentacji wynikało, że obaj policjanci zaprzeczyli stosowaniu pałki policyjnej, podkreślając, że chłopiec ma takie obrażenia, ponieważ „motorower na niego spadł”, a wersję tę miały potwierdzać notatki służbowe funkcjonariuszy. Niezależnie zaś od twierdzeń podejrzanych, powołany do sprawy biegły wskazał, że bez wątplenia obrażenia chłopca korespondują z wersją przedstawianą przez samego pokrzywdzonego i jego rodzinę. Mimo takich dowodów w sprawie Prokuratura Rejonowa w K. wskazała, że brak jest danych dostatecznie uzasadniających podejrzenie popełnienia czynu zabronionego na szkodę małoletniego Łukasza B. Podkreślono m.in., że co prawda wersja przedstawiona przez małoletniego jest zgodna z opinią biegłego specjalisty medycyny sądowej, a w aktach sprawy znajdują się dodatkowo zdjęcia obrażeń ciała wykonane przez siostrę chłopca, jednak wśród tych zdjęć brak jest zdjęcia dokumentującego sylwetkę i twarz osoby posiadającej te obrażenia. Równocześnie prokurator w uzasadnieniu nie odniósł się do kwestii wtargnięcia do miejsca zamieszkania dziecka. Mając na względzie wnioski z analizy tej oraz jej podobnych spraw, Rzecznik wystąpił do Prokuratury Generalnej o ponowne zbadanie sprawy, wskazując na dostrzeżone nieprawidłowości.

- **przemocy seksualnej**

Do grupy wyjątkowo trudnych spraw indywidualnych, prowadzonych przez Rzecznika Praw Dziecka, należą postępowania dotyczące pogwałcenia intymnej sfery dzieci³⁵⁹.

Dzieci często stają się ofiarami przestępstw na tle seksualnym poprzez działania lub zaniechania rodziców.

Taką sprawą okazała się sytuacja zgłoszona do Rzecznika przez matkę małoletnich Katarzyny, Krzysztofa i Karoliny W.³⁶⁰ Kobieta w swoich pismach zwracała się o pomoc w odzyskaniu umieszczonych w rodzinie zastępczej dzieci. Rzecznik dokonał analizy akt opiekuńczych, z których wynikało, że dzieci były przez wiele lat zaniedbywane przez nadużywających alkoholu rodziców. W celu zapoznania się z bieżącą sytuacją dzieci

³⁵⁸ ZSR/440/4/2012/KCH.

³⁵⁹ ZSR/440/295/2012/KW, ZSR/440/280/2012/KW, ZSR/440/251/2012/KW, ZSR/440/128/2012/KW, ZSR/440/370/2012/KW, ZSR/440/365/2012/KW, ZSR/440/138/2012/AZ, ZSR/440/164/2012/AZ, ZSR/440/168/2012/AZ, ZSR/440/223/2012/AZ, ZSR/440/254/2012/AZ, ZSR/440/363/2012/AZ, ZSR/440/342/2012/AZ, ZSR/440/289/2012/ŻU, ZSR/410/1269/2012/ŻU, ZSR/440/175/2012/AT, ZSR/440/176/2012/AT, ZSR/440/183/2012/AT, ZSR/440/186/2012/AT, ZSR/440/193/2012/AT, ZSR/440/232/2012/AT, ZSR/440/327/2012/AT, ZSR/440/408/2012/AT, ZSR/440/434/2012/AT, ZSR/440/452/2012/AT, ZSR/440/215/2012/AT, ZSR/440/220/2012/AT, ZSR/440/245/2012/AT, ZSR/440/249/2012/UP, ZSR/440/201/2012/UP, ZSR/440/248/2012/UP.

³⁶⁰ ZSR/410/243/2012/MS.

Rzecznik zwrócił się do organizatora rodzinnej pieczy zastępczej o opinię dotyczącą funkcjonowania rodziny. W odpowiedzi Rzecznik został poinformowany, że dzieci w trakcie pobytu w rodzinie zastępczej ujawniły okoliczności świadczące o molestowaniu seksualnym przez matkę biologiczną oraz inne osoby, którym kobieta udzielała pomocy w doprowadzeniu dzieci do poddania się czynom seksualnym. Mając na względzie otrzymane informacje, Rzecznik monitorował toczące się postępowanie przygotowawcze, a o skierowanym akcie oskarżenia poinformował sąd rodzinny. Ponadto zwrócił uwagę na przesłaną sądowi przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w N. informację o całokształcie sytuacji osobistej dzieci, gdzie z powodu braku współpracy i zainteresowania rodziców małoletnimi sformułowano wniosek o pozbawienie ich władzy rodzicielskiej i pozostawienie dzieci w dotychczasowej pieczy do czasu uregulowania ich sytuacji prawnej.

Wiele ze zgłoszonych do Rzecznika spraw dotyczących molestowania seksualnego wynika z poczucia bezradności rodzica wobec obojętności i braku reakcji właściwych organów w przypadku wykorzystania seksualnego ich dziecka.

W prowadzonej przez Rzecznika sprawie możliwość nadużycia seksualnego zgłaszał ojciec dziesięcioletniego Damiana J.³⁶¹ Skonfliktowany z byłą żoną mężczyzna podnosił, iż jego była partnerka w sposób niewłaściwy wykonuje obowiązki rodzicielskie, a na dowód tego przedstawił zdjęcia, z których obok braku dbałości o higienę dziecka wynikało przekroczenie granic intymności między matką a małoletnim. Dysponujący niniejszym materiałem biegli wyrazili jednoznaczną dezaprobatę dla zachowań matki, w szczególności polegających na demonstrowaniu nagości czy sypianiu w negliżu z dzieckiem. Z uwagi na możliwość zbyt wczesnego rozerotyzowania małoletniego wskazali na konieczność zmodyfikowania ich granic bliskości. Uznając, iż nieodzowne jest zobowiązanie matki do zrealizowania terapii indywidualnej, która uświadomi jej niewłaściwy charakter relacji z synem oraz pozwoli wyeliminować zachowania narażające małoletniego na przedwczesne rozbudzenie seksualne, Rzecznik zgłosił udział w toczącym się postępowaniu. Ponadto mając na względzie konflikt między rodzicami, zaburzający harmonijny rozwój chłopca, Rzecznik złożył wniosek o zobowiązanie obojga rodziców do zrealizowania warsztatów umiejętności rodzicielskiej, udrażniających komunikację rodzicielską w sprawach syna.

Opisywana wyżej sprawa nie jest jedyną, w której doszło do ujawnienia istniejących nieprawidłowości w rodzinie. Jednak podkreślenia wymaga fakt, że w przeważającej większości zgłoszenia o możliwości nadużycia seksualnego nie znajdują potwierdzenia

³⁶¹ ZSR/410/136/2012/MS.

w stanie faktycznym, a wynikają z próby zdyskredytowania drugiego rodzica przed dzieckiem, rodziną, pracodawcą czy sądem.

Przykładem może być monitorowana przez Rzecznika, w związku z podejrzeniem stosowania przemocy seksualnej, sprawa małoletniej P.³⁶². Na skutek zawiadomienia Agnieszki G. – matki małoletniej – postępowanie przygotowawcze prowadziła Prokuratura Rejonowa w G. Postanowieniem z czerwca 2012 roku śledztwo zostało umorzone wobec braku danych dostatecznie uzasadniających podejrzenie popełnienia czynu karalnego. W toku śledztwa zaplanowano przesłuchanie małoletniej przed sądem z udziałem psychologa, jednakże dziewczynka odmówiła złożenia zeznań. Psycholog przebadła Patrycję i sporządziła opinię na piśmie. W jej treści wskazała, iż małoletnia jest pod wpływem matki, może mieć skłonności do fantazjowania, a matka może manipulacyjnie i przedmiotowo traktować dziecko. Ponadto biegła zdiagnozowała, iż dziewczynka jest opóźniona w rozwoju umysłowym i społeczno-emocjonalnym, w związku z czym zaleciła kontakt z Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną w G. Nadto zasugerowała, że wskazane jest, by sytuacja opiekuńczo-wychowawcza małoletniej była monitorowana przez odpowiedni sąd rodzinny. Analiza akt postępowania przygotowawczego wykazuje, iż matka złożyła zawiadomienie o molestowaniu dziewczynki niezwłocznie po rozstaniu z konkubentem Tadeuszem C. Zdaniem opiniującej, takie zachowanie mogło być motywowane np. chęcią ukarania partnera albo wywarciem na niego wpływu, bądź chęcią całkowitego zerwania kontaktów Agnieszki G. z Tadeuszem C. Postawa matki małoletniej spotkała się ze zdecydowaną dezaprobatą ze strony Rzecznika Praw Dziecka, która próbowała rozwiązać konflikt powstały pomiędzy dorosłymi – rodzicami dziecka, przy udziale i ze szkodą dla małoletniej. Takiego właśnie zachowania dopuściła się wymieniona, inicjując postępowanie karne i kierując podejrzenia o molestowanie seksualne pod adresem ojca. Choć kobieta na rozprawie przed Sądem Rejonowym w G. przyznała, że nie chciała składać zawiadomienia o przestępstwie i koleżanka zmusiła ją do tego, w tej sytuacji niezaprzeczalny był fakt, iż matka wpływała na małoletnią poprzez wytwarzanie negatywnego klimatu emocjonalnego wokół osoby ojca. Wobec powyższego Rzecznik Praw Dziecka wniósł o wgląd w sytuację małoletniej P. Nigdy nie należy bagatelizować spraw dotyczących naruszenia intymności małoletnich, ale karygodne jest kierowanie bezpodstawnych oskarżeń pod adresem drugiego rodzica z uwagi na zaistniałe antagonizmy. Mając na uwadze prezentowaną przez Agnieszkę G. postawę rodzicielską, Rzecznik Praw Dziecka uznał za słuszne postanowienie Sądu Rejonowego w G., na mocy którego władza rodzicielska w stosunku do małoletniej Patrycji C. została

ograniczona, poprzez poddanie jej wykonywania nadzorowi kuratora sądowego, który także będzie czuwał nad wywiązywaniem się przez rodziców z obowiązku poddania dziewczynki ewentualnej terapii logopedycznej i pedagogicznej.

Rzecznik Praw Dziecka w 2012 roku prowadził również sprawy dzieci, wobec których przemoc seksualna stosowana była przez osoby spoza środowiska domowego³⁶³.

Do tej grupy należała sprawa zamieszczenia na stronie jednego z portali internetowych zdjęć mogących zawierać pornografię dziecięcą³⁶⁴. Zgłaszający wskazał, że w listopadzie 2012 roku do właściwych organów ścigania złożył zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa przez Mariusza Z., który na swoim fikcyjnym koncie miał zamieszczać zdjęcia pornograficzne małych dzieci. Nadto, co ustalono na podstawie treści wymienianej korespondencji Mariusza Z. z innymi użytkownikami portalu, istniało podejrzenie, że prowadził rozmowy o zabarwieniu erotycznym z małoletnimi, a także mógł doprowadzić do innej czynności seksualnej z 12-letnim dzieckiem. Z uwagi na charakter sprawy Rzecznik Praw Dziecka podjął natychmiastową interwencję i w trybie pilnym dwukrotnie zwrócił się do Prokuratury Apelacyjnej w W. z wnioskiem o przedstawienie informacji w tej sprawie oraz o udostępnienie akt. Jak wskazywały bowiem dalsze napływające informacje, Mariusz Z. był pedagogiem z wieloletnim doświadczeniem i uczył wcześniej w szkole. Aktualnie wraz z żoną prowadził Rodzinny Dom Dziecka w S., a pod jego opieką pozostawały małoletnie dzieci, których dobro było zagrożone. W tej sytuacji Rzecznik zwrócił się również do Sądu Rejonowego w K. z wnioskiem o przedstawienie informacji o sytuacji opiekuńczo-wychowawczej i bytowej dzieci, ze szczególnym uwzględnieniem zabezpieczenia psychologicznego małoletnich. Po interwencji Rzecznika, Prokuratura Apelacyjna w W. zwróciła się do Sądu Rejonowego w W. z wnioskiem o tymczasowy areszt dla pedagoga, który został uwzględniony. Jednocześnie Prokurator Apelacyjny odmówił udostępniania Rzecznikowi akt sprawy. Z tego też względu Rzecznik Praw Dziecka wystąpił do Prokuratora Generalnego o weryfikację działań podejmowanych przez organ prowadzący postępowanie przygotowawcze w tej sprawie, gdyż uzyskane informacje nie pozwalają wykluczyć, że działania Prokuratury Apelacyjnej w W. były podejmowane zbyt opieszale. Z uwagi na charakter sprawy pozostaje ona w szczególnym zainteresowaniu Rzecznika.

³⁶² ZSR/440/292/2012/JM.

³⁶³ ZSR/440/31/2012/AZ, ZSR/440/117/2012/AZ, ZSR440172/2012/AZ, ZSR/440/69/2012/AT, ZSR/440/70/2012/AT, ZSR/440/185/2012/AT, ZSR/440/23/2012/UP, ZSR/440/24/2012/UP, ZSR/440/30/2012/UP, ZSR/440/234/2012/UP, ZSR/440/81/2012/UP, ZSR/440/315/2012/KCH, ZSR/440/269/2012/KW, ZSR/440/262/2012/KW, ZSR/410/1136/2012/UZ, ZSR/440/15/2012/UZ, ZSR/440/98/2012/UZ, ZSR/440/158/2012/UZ, ZSR/440/469/2012/UZ.

³⁶⁴ ZSR/440/449/2012/KCH.

Wśród prowadzonych spraw Rzecznik obserwuje niepokojący wzrost liczby przypadków stosowania przemocy seksualnej wśród rówieśników³⁶⁵.

Zawiadomienie o takim charakterze Rzecznik otrzymał od matki dziewięcioletniego chłopca – ofiary przemocy seksualnej ze strony czternastoletniego kolegi z sąsiedztwa. Rzecznik Praw Dziecka zapoznał się z aktami sprawy prowadzonej na podstawie ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich³⁶⁶. Sąd Rejonowy ustalił, że nieletni dokonał czynów karalnych polegających na tym, że kilkakrotnie doprowadził małoletniego O. do poddania się innym czynnościom seksualnym, tj. czynu karalnego z art. 200 k.k. Sąd nie zastosował wobec nieletniego środka poprawczego, natomiast wykorzystał środek wychowawczy, tj. odpowiedzialny nadzór rodziców i zobowiązał ich do ścisłej pracy z psychologiem. W ocenie Rzecznika Praw Dziecka zastosowany przez sąd środek nie był adekwatny do wagi czynu i nie zmierzał do pomocy nieletniemu. W związku z powyższym Rzecznik zgłosił udział w przekazanym do ponownego rozpoznania postępowaniu, wnioskując o przeprowadzenie przez specjalistę w zakresie nadużyć seksualnych kompleksowej diagnozy psychologicznej Kamila P. Sąd Rejonowy w A. dopuścił wnioskowane dowody. Niezależnie od toczącego się postępowania Rzecznik zwrócił się do Ośrodka Pomocy Społecznej z prośbą o udzielenie rodzinom obu małoletnich odpowiedniego wsparcia, bowiem zaistniałe zdarzenie wywołało konflikt sąsiedzki, a sytuacje obu chłopców dodatkowo komplikuje fakt spolaryzowania się społeczności lokalnej.

Z podobnymi sytuacjami Rzecznik spotykał się, monitorując sprawy dotyczące pogwałcenia intymności małoletnich przez księży nadużywających zaufania swoich parafian. Ofiary i ich rodziny są szykanowane, wykluczane ze społeczności lokalnej. Dodatkowo sprawy te z uwagi na osobę sprawcy są szeroko komentowane w mediach, które do publicznej wiadomości podają informacje pozwalające zidentyfikować osobę nie tylko sprawcy, ale także jej ofiary. W tego typu przypadkach Rzecznik Praw Dziecka, oprócz monitorowania postępowań karnych, zwracał się do właściwych ośrodków pomocy społecznej z prośbą o udzielenie wsparcia psychologicznego oraz o poinformowanie o możliwościach prawnych dochodzenia odszkodowań od sprawców przestępstw³⁶⁷. Niemniej zdarzają się takie sytuacje jak w przypadku mieszkańców P., którzy anonimowo poinformowali Rzecznika Praw Dziecka o podejrzeniu wykorzystywania seksualnego przez miejscowego proboszcza. Z ich pisma wynikało, iż w zamian za inne czynności seksualne chłopcy otrzymują gratyfikację

³⁶⁵ ZSR/440/133/2012/KCH, ZSR/440/421/2012/KCH, ZSR/440/434/2012/AT, ZSR/440/51/2012/UP.

³⁶⁶ ZSR/440/51/2012/UP.

w wysokości 100 złotych. Rzecznik natychmiast skierował sprawę do Prokuratury Rejonowej w N. z wnioskiem o podjęcie stosownych działań mających na celu ochronę dzieci. Sprawa jest monitorowana.

Jeszcze innym przykładem z tej kategorii była sprawa zamieszczenia na portalu internetowym „S.” zdjęcia małego dziecka z namalowanym na policzku męskim organem płciowym³⁶⁸. Zdjęcie zostało opatrzone obraźliwym tytułem „Tyci skurwiel”. Rzecznik zgłosił sprawę organom ścigania. Zdjęcie zostało usunięte, a w sprawie wszczęto postępowanie karne w przedmiocie publicznego prezentowania treści pornograficznych z udziałem małoletniego dziecka.

· **przemocy psychicznej i fizycznej w szkole, przedszkolu, żłobkach oraz innych formach opieki nad dziećmi do lat 3**

Szkoła jest drugim po rodzinie środowiskiem wychowawczym i miejscem, gdzie dzieci spędzają dużo czasu, dlatego powierzając opiekę nad dziećmi, rodzice muszą mieć pewność, że są one bezpieczne. Ilość prowadzonych przez Rzecznika Praw Dziecka spraw z tego zakresu jest duża. Zjawisko przemocy, zarówno fizycznej, psychicznej, jak i seksualnej stanowiło ok. 9,3% ogółu spraw zarejestrowanych w Zespole ds. Edukacji i Wychowania w Biurze Rzecznika Praw Dziecka, z czego prawie 60% z nich dotyczyło przemocy stosowanej ze strony osób dorosłych – w tym nauczycieli, dyrektorów szkół. Przedmiotem pozostałych 40% był problem przemocy rówieśniczej³⁶⁹.

Do pierwszej kategorii zaliczyć można sprawę, którą zgłosili rodzice uczniów Gimnazjum w J. w związku z noszącym znamiona znęcania się psychicznego i fizycznego zachowaniem dyrektora szkoły³⁷⁰. Tożsamą informację w sprawie niewłaściwego sposobu traktowania uczniów zgłosili Rzecznikowi nauczyciele z tego gimnazjum. W związku z powyższym Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Wójta Gminy w O., tj. organu

³⁶⁷ ZSR/440/469/2012/UZ, ZSR/440/158/2012/UZ, ZSR/440/98/2012/UZ, ZSR/440/15/2012/UZ.

³⁶⁸ ZSS/440/35/2012/JZ.

³⁶⁹ ZEW/440/1/2012/JF, ZEW/440/2/2012/JF, ZEW/440/3/2012/ZA, ZEW/440/4/2012/ZA, ZEW/440/6/2012/JF, ZEW/440/7/2012/MT, ZEW/440/8/2012/MT, ZEW/440/9/2012/ZA, ZEW/440/10/2012/ESn, ZEW/440/11/2012/ESn, ZEW/440/12/2012/ESn, ZEW/440/13/2012/ZA, ZEW/440/14/2012/ZA, ZEW/440/16/2012/MT, ZEW/440/18/2012/ESn, ZEW/440/21/2012/ZA, ZEW/440/22/2012/AM, ZEW/440/28/2012/ESn, ZEW/440/30/2012/ZA, ZEW/440/31/2012/AM, ZEW/440/34/2012/AM, ZEW/440/39/2012/ZA, ZEW/440/41/2012/ZA, ZEW/440/43/2012/ESn, ZEW/440/46/2012/ESn, ZEW/440/51/2012/ZA, ZEW/440/52/2012/ZA, ZEW/440/55/2012/ZA, ZEW/440/62/2012/ESn, ZEW/440/66/2012/MT, ZEW/440/75/2012/JF, ZEW/440/77/2012/AM, ZEW/440/82/2012/ESn, ZEW/440/84/2012/MT, ZEW/440/90/2012/MT, ZEW/440/91/2012/AM, ZEW/440/94/2012/AM, ZEW/440/97/2012/AM, ZEW/440/98/2012/JF, ZEW/440/100/2012/AM, ZEW/440/118/2012/AM, ZEW/440/129/2012/ESn, ZEW/440/130/2012/ESn, ZEW/440/142/2012/MT, ZEW/440/145/2012/ESn, ZEW/440/148/2012/ESn, ZEW/440/153/2012/ESn.

³⁷⁰ ZEW/440/38/2012/ESn.

prowadzącego ww. szkołę, oraz do Rzecznika Dyscyplinarnego dla Nauczycieli przy właściwym wojewodzie o przeprowadzenie postępowania wyjaśniającego w sprawie, a w przypadku potwierdzenia wskazanych przez Rzecznika Praw Dziecka zdarzeń – wszczęcie postępowania dyscyplinarnego. Czynności przeprowadzone przez wizytatorów właściwego kuratorium oświaty potwierdziły nieprzestrzeganie praw ucznia, w szczególności prawa do wolności od przemocy fizycznej i psychicznej, prawa do równego traktowania w stosowaniu przepisów szkolnych oraz prawa do ochrony prywatności. Wobec dyrektora szkoły wszczęto postępowanie dyscyplinarne.

Istotny problem, który ujawniły monitorowane przez Rzecznika sprawy z tej kategorii, dotyczył sposobu ich rozstrzygnięcia przewinień przez rzeczników dyscyplinarnych i komisje dyscyplinarne dla nauczycieli. Mianowicie komisje dyscyplinarne pierwszej instancji, prowadząc postępowanie w związku naruszeniem praw i dobra dziecka przez nauczycieli, najczęściej wymierzały najniższą karę przewidzianą w katalogu sankcji, tj. nagane z ostrzeżeniem. Karę taką stosowały nawet w sytuacjach potwierdzenia stosowania przez nauczyciela czy wychowawcę przemocy fizycznej wobec ucznia.

W jednej z prowadzonych przez Rzecznika spraw komisja dyscyplinarna drugiej instancji wydała orzeczenie uniewinniające nauczyciela, pomimo stwierdzenia przez organy ścigania faktu stosowania przez niego przemocy fizycznej wobec wychowanka³⁷¹. W związku z powyższym Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Ministra Edukacji Narodowej z wnioskiem o zbadanie przyczyn uchylecia decyzji Komisji Dyscyplinarnej dla Nauczycieli przy właściwym wojewodzie przez Odwoławczą Komisję Dyscyplinarną dla Nauczycieli przy Ministrze Edukacji Narodowej w sprawie dyrektora ośrodka pomimo ewidentnego spełniania warunków zawartych w art. 83 Karty Nauczyciela. W odpowiedzi Minister poinformował, że w świetle obowiązujących przepisów prawa żaden organ nie może wpływać na sposób orzekania przez Odwoławczą Komisję Dyscyplinarną dla Nauczycieli powołaną przy Ministrze Edukacji Narodowej. Jedynym organem, który może weryfikować prawidłowość rozstrzygnięć Odwoławczej Komisji Dyscyplinarnej dla Nauczycieli, jest Sąd Apelacyjny i Ubezpieczeń Społecznych w sytuacji, gdy strona wniesie odwołanie w ustawowym terminie. Z informacji uzyskanych przez Rzecznika wynika, że decyzja Odwoławczej Komisji Dyscyplinarnej dla Nauczycieli przy Ministrze Edukacji Narodowej wydana w sprawie Dyrektora Ośrodka została uchylona wyrokiem Sądu Apelacyjnego.

W ocenie Rzecznika Praw Dziecka członkowie komisji dyscyplinarnych zapominają o obowiązkach nauczyciela, wynikających z przepisów prawa oświatowego, a przede

wszystkim o zasadach etyki tego zawodu. Nauczyciel bowiem, zgodnie z art. 6 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela (Dz. U. z 2006 r. Nr 97, poz. 674 z późn. zm.), w swoich działaniach dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych powinien kierować się dobrem dzieci, troską o ich zdrowie, postawę moralną i obywatelską z poszanowaniem ich godności osobistej. Powinien również pamiętać, że dziecko ma prawo do ochrony przed wszelkimi formami przemocy fizycznej i psychicznej oraz ochrony przed poniżającym traktowaniem. Na powyższy problem Rzecznik Praw Dziecka zwrócił uwagę w wystąpieniu generalnym skierowanym 4 kwietnia 2012 roku do Ministra Edukacji Narodowej³⁷².

Drugą pod względem liczebności grupą spraw, jakimi w 2012 roku zajmował się Rzecznik w związku z przemocą w szkole, jest pojawiająca się wśród uczniów przemoc rówieśnicza.

Przemoc ta nakierowana jest na osiągnięcie dominacji, przewagi, zdobycie przez wymuszenie różnych gratyfikacji (pieniędzy, dóbr, usług) oraz jest ściśle powiązana z mechanizmem rozładowania napięć i przeniesieniem wzorów zaobserwowanych u dorosłych, w telewizji czy grach komputerowych. Dodatkowym czynnikiem ryzyka są deficyty w zasobach uczniów, nauczycieli i w środowisku szkolnym. Niestety, jak wynika z analizy prowadzonych przez Rzecznika spraw, często nauczyciel-pedagog nie jest dostatecznie wyczulony na występowanie zjawiska przemocy, a nawet jeśli dostrzeże przemoc, to podejmując działania w celu wyjaśnienia zaistniałych sytuacji, polega na wyłącznej pomocy zatrudnionego psychologa lub ogranicza się do wymierzania kary czy zawiadomienia policji i sądu rodzinnego o zaistniałych zdarzeniach. Zdecydowanie rzadziej planuje się pracę z uczniami wymagającymi zmiany zachowania czy podejmuje efektywną współpracę z rodzicami. Za mało docenia się również możliwość skorzystania z formy, jaką jest mediacja.

Taką sytuację opisuje sprawa zgłoszona przez rodziców małoletniego Tomasza, który brał udział w bójce rówieśniczej uczniów Gimnazjum w W³⁷³. Rodzice małoletniego podnosili, iż nie zostali natychmiast poinformowani przez szkołę o zdarzeniu oraz, że niepotrzebnie zaangażowano Policję. W wyniku podjętych działań ustalono, iż faktycznie przekazanie informacji nastąpiło z opóźnieniem, bowiem szkoła uznała, że opis zdarzenia przekaze rodzicom świadek sytuacji – siostra małoletniego. Natomiast zgłoszenia na Policję dokonano na wniosek matki drugiego chłopca. Ponadto z uzyskanych informacji wynikało, że szkoła podjęła zleczone przez kuratorium oświaty działania wychowawcze zmierzające do

³⁷¹ ZEW/440/122/2012/JF.

³⁷² ZEW/500/7/2012/JF.

eliminacji zachowań agresywnych i wzmacniające kontrolę nad zachowaniem uczniów podczas przerw lekcyjnych. Toczące się w sądzie postępowanie zakończyło się orzeczeniem środka wychowawczego w postaci upomnienia. Rzecznik Praw Dziecka, analizując dokumentację szkoły, dostrzegł nieprawidłowości w przepisach zawartych w statucie szkoły. Uwzględniając niezgodność przepisów, Rzecznik przesłał swoje uwagi do kuratorium. W wyniku dalszych działań dyrektor szkoły został zobowiązany do dokonania stosownych zmian w statucie.

Pod koniec wakacji, do Rzecznika Praw Dziecka zgłosiła sprawę pani Ch., matka małoletniego ucznia Gimnazjum w Ż.³⁷⁴ Kobieta prosiła o pomoc w znalezieniu szkoły dla syna w tej miejscowości lub w jej pobliżu, bowiem chłopiec oraz jego brat doznawali w obecnej szkole aktów przemocy rówieśniczej. Wraz ze zgłoszeniem matka przekazała zdjęcia starszego syna A. i widoczne na nim wyraźne ślady pobicia. Z ustaleń dokonanych przez Rzecznika wynikało, że organ prowadzący szkołę był poinformowany o problemie i pomógł znaleźć inne gimnazjum dla starszego chłopca. Jednak mimo usilnych poszukiwań ze strony z matki, dyrektorzy okolicznych szkół odmawiali przyjęcia chłopca do szkoły. Jego sytuacja zaniepokoiła Rzecznika zwłaszcza, że przez nieudane poszukiwanie nowej placówki chłopiec nie otrzymał promocji do następnej klasy w swojej szkole rejonowej. Ponieważ kolejne próby znalezienia szkoły dla R. nie przyniosły oczekiwanego rezultatu, Rzecznik interweniował u prezydenta miasta, organów odpowiedzialnych za oświatę w gminie i poradni psychologiczno-pedagogicznej. Ponadto zażądał wyjaśnień od dyrektora szkoły odnośnie przemocy rówieśniczej oraz nieuzyskania promocji przez chłopca do następnej klasy. Ważną kwestią było także ustalenie, jakie kroki szkoła podjęła w związku z problemem przemocy oraz jakiej pomocy udzieliła obu chłopcom. Ponieważ dokonane przez Rzecznika ustalenia nie potwierdziły podjęcia odpowiednich działań, poinformował on o problemie właściwego kuratora oświaty. Dopiero wówczas dyrektor szkoły podjął działania w celu zorganizowania uczniowi właściwej pomocy, tak aby mógł bezpiecznie realizować obowiązek szkolny. Obecnie uczeń realizuje obowiązek szkolny w formie nauczania indywidualnego i jest objęty systematyczną pomocą psychologiczną.

Szkoły nie są jedynymi miejscami, gdzie zamiast nauki i harmonijnego rozwoju dziecko może się zetknąć z przemocą. Sytuacje takie zdarzają się również na etapie edukacji przedszkolnej.

³⁷³ ZEW/440/58/2012/ZA.

³⁷⁴ ZEW/440/160/2012/AM.

Przykładem może być podjęta przez Rzecznika Praw Dziecka sprawa znęcania się psychicznego i fizycznego przez nauczycielkę Przedszkola w S. nad małoletnim chłopcem³⁷⁵. Rzecznik zwrócił się do właściwego kuratora oświaty o przesłanie informacji o podjętych i planowanych działaniach, jak również do dyrektora tego przedszkola z prośbą o wyjaśnienie sprawy, wskazanie okoliczności, w jakich zostały naruszone prawa dziecka, oraz udzielenie szczegółowej informacji o podjętych działaniach, mających na celu zagwarantowanie dzieciom warunków bezpieczeństwa i poszanowania ich praw. Należy zaznaczyć, że w tej sprawie Komisja Dyscyplinarna uznała nauczycielkę winną znęcania się psychicznego i fizycznego nad dziećmi i wymierzyła jej surową karę dyscyplinarną.

Inne prowadzone przez Rzecznika sprawy doprowadziły do ujawnienia nieprawidłowości w zakresie kontroli, jaką gminy powinny sprawować nad punktami opieki dla dzieci do lat 5. Niestety, często samowolnie funkcjonujące placówki naruszały prawa swoich małoletnich podopiecznych, a ich wychowawcy stosowali wobec dzieci różnego rodzaju przemoc.

O takiej sytuacji Rzecznik Praw Dziecka dowiedział się między innymi w związku ze skargą matki dziecka uczęszczającego do Klubu Malucha w miejscowości Z.³⁷⁶ Z uzyskanych informacji wynikało, że opieka nad dziećmi była sprawowana w sposób nieprawidłowy. Ponadto jeden z rodziców podejrzewał, że w placówce dochodziło do molestowania seksualnego dzieci. Przypuszczenia pojawiły się, gdy dziecko po powrocie do domu opowiedziało o sytuacji, która miała miejsce podczas zmiany pieluchy, tj. opiekun „odkurzał siusiakiem, dotykał pupę, bił siusiakiem w brzuch”. Dziecko powtarzało, iż opiekun jest niedobry. Po interwencji Rzecznika Praw Dziecka, Prokuratura Rejonowa w W. wszczęła śledztwo w przedmiotowej sprawie. Sprawa jest w toku.

Kolejną interwencję Rzecznik Praw Dziecka podjął w związku z informacjami dotyczącymi nieprawidłowości, jakie występowały w Klubiku dla dzieci w S.³⁷⁷. Wobec poważnego charakteru zarzutów, Rzecznik zdecydował o konieczności przeprowadzenia badania w placówce. Potwierdziło ono informacje o traktowaniu dzieci w sposób, który narusza ich godność i zaburza ich poczucie bezpieczeństwa. Ponadto wyszło na jaw, że placówka funkcjonuje na podstawie wpisu do ewidencji działalności gospodarczej. Istotnym elementem były również zaobserwowane niewłaściwe warunki lokalowe, w szczególności brak zabezpieczenia pomieszczenia sypialni przed przedostawaniem się z kotłowni niebezpiecznych produktów spalania z kotłowni oraz brak dostosowania pomieszczenia

³⁷⁵ ZEW/440/56/2012/EM.

³⁷⁶ ZEW/440/79/2012/MK.

kuchni do obowiązującego prawa. Z uwagi na fakt, iż Prokuratura Rejonowa w S. nadzoruje dochodzenie w powyższej sprawie, Rzecznik przekazał kopię informacji o wynikach kontroli do wykorzystania służbowego. Sprawa czeka na rozstrzygnięcie.

Podczas czynności wyjaśniających podjętych w innej sprawie dotyczącej stosowania przemocy psychicznej i fizycznej wobec dzieci przez pracowników Punktu Żłobkowego w W. okazało się, że właściciel punktu nie dokonał wpisu do rejestru żłobków i klubów dziecięcych, co skutkowało brakiem kontroli przez odpowiednie służby³⁷⁸. Prokuratura Rejonowa w W. prowadzi postępowanie w ww. sprawie.

· **przemocy wobec dzieci umieszczonych w rodzinnych i instytucjonalnych formach pieczy zastępczej oraz placówkach o charakterze wychowawczym i poprawczym**

Mając świadomość trudnych i nierzadko traumatycznych doświadczeń dzieci umieszczonych w rodzinnej lub instytucjonalnej formie opieki jak również w placówkach o charakterze wychowawczym, Rzecznik Praw Dziecka wnikliwie bada sygnały o ewentualnej przemocy³⁷⁹.

W jednej z takich spraw do Dziecięcego Telefonu Zaufania Rzecznika Praw Dziecka zadzwonił wychowanek Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego w J. i przekazał informację³⁸⁰, iż w placówce stosowana jest przemoc fizyczna i psychiczna wobec wychowanków, którzy są notorycznie bici, poniżani, budzeni w nocy i zmuszani do długich ćwiczeń fizycznych. Po uzyskaniu powyższych informacji Rzecznik Praw Dziecka natychmiast zwrócił się do właściwego kuratora oświaty o pilne i wnikliwe zbadanie sprawy. W wyniku kontroli kuratorium oświaty uzyskano informacje wskazujące, iż stawiane zarzuty są prawdopodobne. W związku z powyższym, do właściwej Prokuratury Rejonowej zostało skierowane zawiadomienie o możliwości popełnienia przestępstwa przez pracowników ośrodka. Ponadto w trybie przepisów o odpowiedzialności dyscyplinarnej nauczycieli wszczęto postępowanie wyjaśniające. Prowadzone przez Prokuraturę Rejonową w B. postępowanie przygotowawcze jest w toku. Natomiast jedną z wychowawczyń Komisja Dyscyplinarna dla Nauczycieli uznała winną i wymierzyła jej karę, a wobec pozostałych obwinionych postępowanie dyscyplinarne zostało zawieszono do czasu zakończenia postępowania karnego.

³⁷⁷ ZEW/48/36/2012/MK.

³⁷⁸ ZEW/430/912/2012/MK.

³⁷⁹ ZSR/460/49/2011/AT, ZEW/440/23/2011/MO, ZEW/461/3/2011/MO, ZEW, /441/52/2011/MO, ZEW/461/9/2011/MO, ZEW/461/13/2011/MO, ZEW,/461/26/2011/MO, ZEW/414/113/2011/MO, ZEW/414/106/2011/MO, ZEW/414/13/2011/ZA, ZEW/414/19/2011/ZA, ZEW/414/29/2011/ZA, ZEW/431/24/2011/ZA.

³⁸⁰ ZEW/461/22/2012/MT.

Inną sprawę przemocy w placówce zgłosiła Rzecznikowi matka wychowanki z Powiatowego Zespołu Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych w D., informując, iż niektórzy wychowawcy krzyczą na dzieci i młodzież³⁸¹. Ponadto jednej z wychowawczyń zarzuciła bicie dzieci oraz zmuszanie wychowanków do wykonywania tzw. odrabianek. Poruszyła również problem niezapewnienia podopiecznym butów i odzieży dostosowanej do pory roku. Kobieta wskazała również na nierówne traktowanie wychowanków oraz twierdziła, że jednej z wychowanek nie udzielono natychmiastowej pomocy medycznej i dodatkowo zastraszano ją umieszczeniem w szpitalu psychiatrycznym. Mając na względzie powagę stawianych przez matkę małoletniej zarzutów, Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Wydziału Polityki Społecznej właściwego Urzędu Wojewódzkiego o skrupulatne zbadanie sytuacji podopiecznych. Przeprowadzający kontrolę doraźną wizytatorzy potwierdzili występowanie przemocy ze strony jednej z wychowawczyń. Efektem powyższego była decyzja Dyrektora kontrolowanej jednostki o zawieszeniu wychowawczynie w pełnieniu obowiązków, złożenie wniosku do Komisji Dyscyplinarnej dla Nauczycieli przy właściwym wojewodzie oraz poinformowanie Prokuratury Rejonowej w M. o podejrzeniu popełnienia przestępstwa. Rzecznik Praw Dziecka monitoruje oba postępowania.

Jak pokazuje prowadzona przez Rzecznika sprawa tragicznie zmarłego rodzeństwa z P.³⁸², przypadki stosowania przemocy mają miejsce nie tylko w placówkach, ale również w najbardziej zbliżonych do naturalnej rodziny formach pomocy dzieciom. Trzeba podkreślić, że ujawnione przez media przypadki śmierci dzieci wywołały falę, często niesłusznej, krytyki wobec rodzin zastępczych. W związku z powyższym Rzecznik wystosował oświadczenie, w którym podkreślił, iż są to sytuacje wyjątkowe i nie można przez pryzmat tych wydarzeń stygmatyzować pozostałych rodzin zastępczych. Jednocześnie Rzecznik zaznaczył, jak potrzebną, ale i niezwykle trudną misją jest opieka oraz wychowanie dzieci, które ze strony biologicznych rodziców pozbawione zostały miłości i ciepła domowego ogniska.

- **złego traktowania dzieci przez przedsiębiorstwa transportu publicznego**

Przykładem lekceważenia praw dziecka, a konsekwencji złego ich traktowania w tej kategorii spraw był opis sytuacji zgłoszony przez organizatora wypoczynku dzieci, którym zakupił bilety na przejazd koleją. Przejazd odbywał się w nocy. Autor skargi³⁸³ opisał zamieszanie powstałe przy odłączaniu od składu pociągu wagonów z podróżnymi udającymi się do różnych stacji docelowych. Wiele osób (w tym dzieci) przebywało w niewłaściwych

³⁸¹ ZEW/414/54/2012/MT.

³⁸² ZSR/413/127/2012/MS.

³⁸³ ZSS/435/13/2012/JZ.

wagonach, a konduktorzy nie dostrzegli tego faktu. W drodze powrotnej z wakacyjnego wypoczynku 80 z 90 dzieci nie miało wyznaczonych miejsc, pomimo uprzednio dokonanej rezerwacji i wykupienia miejscówek. Dzieci musiały zajmować przypadkowe miejsca i były narażone na przebywanie w przedziałach w towarzystwie nieodpowiednio zachowujących się dorosłych pasażerów. Opiekun dzieci wniósł też skargę bezpośrednio do przewoźnika. Rzecznik zażądał wyjaśnień od przewoźnika i otrzymał informację, iż kolej zwróciła organizatorom wyjazdu opłatę rezerwacyjną pobraną za osoby, dla których zabrakło miejsc, oraz wypłaciła dalsze rekompensaty za niedogodności podróży.

Innym przykładem była sprawa zgłoszona przez matkę, której córka otrzymała mandat za przejazd pociągiem Warszawskiej Kolei Dojazdowej bez biletu uprawniającego do przewozu roweru³⁸⁴. Anna K. zakupiła bilet ulgowy na rower i skasowała go po wejściu do pociągu. W wyniku kontroli biletów Ania otrzymała mandat za brak biletu i została poinformowana, że na przejazd roweru należy kupić cały bilet, przewoźnik nie oferuje żadnych zniżek. Ania po otrzymaniu mandatu odwołała się drogą elektroniczną do WKD. Następnego dnia otrzymała informację, że jej odwołanie zostało przesłane do Biura Windykacji Należności Przewozowych w P., nie otrzymała jednak odpowiedzi w tej sprawie. Po ponad miesiącu matka dziewczynki otrzymała wezwanie do zapłaty kary wraz z odsetkami. Matka zwróciła się do WKD o wyjaśnienie, dlaczego otrzymała wezwanie do zapłaty przed rozpatrzeniem odwołania córki. W odpowiedzi otrzymała pismo informujące, że z powodu niezuzupełnienia braków formalnych złożonego odwołania wystawiono wezwanie do zapłaty. Rzecznik zwrócił się do Biura Windykacji Warszawskiej Kolei Dojazdowej z prośbą o wyjaśnienie, dlaczego małaletnia nie otrzymała pisma wzywającego do uzupełnienia braków formalnych, a jedynie wezwanie do zapłaty. W wyniku interwencji Biuro Windykacji Należności Przewozowej podjęło decyzję o ograniczeniu należności objętych wezwaniem.

- **nieprzestrzegania zakazu kontaktowania się**

Rzecznikowi Praw Dziecka poskarżyli się państwo M.³⁸⁵, których dzieci są zaczepiane wulgarnymi słowami przez sąsiada. Agresor został już wcześniej skazany prawomocnym wyrokiem za wypowiedanie pod adresem członków rodziny M. gróźb karalnych, znieważanie i wywołanie obrażeń ciała. Sąd orzekł również zakaz jakiegokolwiek kontaktowania się skazanego z członkami rodziny M. Pomimo orzeczenia sądu skazany nadal obrażał i poniżał małżonków M. i ich dzieci. Państwo M. złożyli stosowne zawiadomienie w prokuraturze.

³⁸⁴ ZSS/441/397/2012/MW.

Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Prokuratora Rejonowego w L. o nadesłanie wyjaśnień w sprawie i śledził tok podejmowanych czynności. W sprawie został wniesiony do sądu akt oskarżenia przeciwko sąsiadowi państwa M.; postawiono mu zarzut niestosowania się do zakazu orzeczonego przez sąd. W rezultacie oskarżony został skazany nakazem sądowym.

- **zakłócania ciszy nocnej**

Mieszkanca miejscowości Ł. Zwróciła się Rzecznika Praw Dziecka o pomoc w sprawie zakłócania dzieciom nocnego spoczynku przez działalność lokalu gastronomicznego³⁸⁶. Katarzyna G. – matka dwóch synów – przez dwa lata bezskutecznie próbowała przy pomocy Policji wyegzekwować przestrzeganie ciszy nocnej przez właścicieli restauracji. Rzecznik Praw Dziecka poprosił Kierownika Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Z. o wsparcie w ugodowym rozwiązaniu sporu, sugerując postępowanie mediacyjne. Adresat prośby Rzecznika zorganizował spotkanie z udziałem stron sporu i przedstawicieli lokalnych władz. Katarzynie G. i przedsiębiorcy gastronomicznemu udało się zawrzeć porozumienie, które następnie zostało zaprotokołowane.

- **audycji telewizyjnej „Surowi rodzice”**

Do Rzecznika Praw Dziecka napłynęły liczne skargi w sprawie audycji „Surowi rodzice” emitowanej przez TVN³⁸⁷. Autorzy skarg zarzucali producentom programu rozpowszechnianie szkodliwych metod wychowawczych opartych na przemocy, ośmieszaniu, pozbawianiu swobód i upokarzaniu małoletnich. Rzecznik powiadomił o sprawie Krajową Radę Radiofonii i Telewizji, prosząc o zbadanie wybranych odcinków przedmiotowej audycji. Po zbadaniu sprawy Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji dostrzegła naruszenie swobód religijnych małoletnich uczestników nagrania, a także dostrzegła niewłaściwą kwalifikację wiekową audycji, tj. przeznaczenie jej dla odbiorców od 12. roku życia zamiast od 16. roku życia. Nadawca został zobowiązany do zmiany oznaczenia audycji kwalifikacją wiekową i dostosowanie pory jej emisji do poprawionej kwalifikacji wiekowej.

- **publikacji naruszającej prywatność i uczucia po stracie najbliższej osoby**

Rzecznik Praw Dziecka otrzymał list³⁸⁸ od czworga rodzeństwa M., których ojciec zabił ich matkę. Temat zbrodni został wykorzystany i szczegółowo opisany przez dziennik „S.”. Autorzy artykułu podali do publicznej wiadomości niesprawdzone okoliczności

³⁸⁵ ZSS/440/8/2012/JZ.

³⁸⁶ ZSS/441/3/2012/JZ.

³⁸⁷ ZSS/445/8/2012/JZ.

³⁸⁸ ZSS/441/203/2012/JZ.

zdarzenia, a także stworzyli fotomontaż przedstawiający leżące w trumnie ciało denatki i stojącego obok sprawcę. Artykuł pojawił się także w internetowym wydaniu dziennika „S.”. Rodzeństwo M. poprosiło Rzecznika o pomoc w usunięciu publikacji z Internetu, gdyż jej nieustanne wyświetlanie w witrynie dziennika rani ich uczucia po stracie matki i wywołuje niesłabnącą sensację wokół rodziny.

Rzecznik zwrócił się z interwencją do Przewodniczącego Rady Etyki Mediów. Rada wydała oświadczenie, iż redakcja „S.” drastycznie sprzeniewierzyła się etyce dziennikarskiej, a przedmiotowe zdjęcie zamordowanej kobiety winno natychmiast zostać usunięte z Internetu. Redakcja wypełniła wolę Rady Etyki Mediów i usunęła z sieci zdjęcie-fotomontaż.

- **prawa dziecka do swobody myśli, sumienia i wyznania**

Do Rzecznika zwrócił się o pomoc nastolatek Paweł Z., który nie podzielał wyznania rodziców, a rodzice – w odczuciu chłopca – zmuszali go do określonych praktyk religijnych³⁸⁹.

Prawo dziecka do swobody myśli, sumienia i wyznania gwarantuje art. 14 ust. 1 Konwencji o prawach dziecka i art. 48 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Konwencja stanowi, że Państwa-Strony będą respektowały prawo dziecka do swobody myśli, sumienia i wyznania. Konstytucja stanowi zaś, że rodzice mają prawo do wychowania dzieci zgodnie z własnymi przekonaniem. Wychowanie to powinno uwzględniać stopień dojrzałości dziecka, a także wolność jego sumienia i wyznania oraz jego przekonania.

Ponieważ prawo rodziców do wychowania dzieci zgodnie z własnymi przekonaniem religijnymi nie pozbawia dzieci prawa do wolności myśli, sumienia, wyznania i przekonań, zaś prawo dziecka – przy uwzględnieniu jego dojrzałości – stanowi granicę prawa rodziców, zaproponowano rodzinie Pawła Z. wypracowanie efektywnego sposobu komunikowania się.

- **izolowania sprawcy od pokrzywdzonego przemocą**

Do Rzecznika zwróciła się małaletnia Paulina Ś. z B. o pomoc w odizolowaniu od sprawcy przemocy domowej³⁹⁰, którym był ojciec dziewczynki.

Rzecznik wystąpił w tej sprawie do kierownika Ośrodka Pomocy Społecznej w B., Komendanta Policji oraz Burmistrza Gminy B. W wyniku interwencji podjętej przez Rzecznika rodzinę Pauliny objęto fachową pomocą specjalisty ds. przemocy w rodzinie i Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przemocy w Rodzinie. Wobec sprawcy przemocy

³⁸⁹ ZSS/441/461/2012/KT.

³⁹⁰ ZSS/441/122/2012/KT.

wszczęto postępowanie karne zakończone wydaniem wyroku skazującego. Władze Gminy B. wskazały lokal tymczasowy w B. umożliwiający wykonanie wobec sprawcy przemocy wyroku Sądu Okręgowego w W. z 2007 r. o opróżnienie lokalu mieszkalnego.

III. POSTĘPOWANIA PRZED TRYBUNAŁEM KONSTYTUCYJNYM I SĄDEM NAJWYŻSZYM

Rok 2012 był drugim rokiem obowiązywania znowelizowanej 24 września 2010 r. ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka, która rozszerzyła jego kompetencje m.in. o możliwość zgłoszenia udziału w postępowaniu przed Trybunałem Konstytucyjnym, czy też o możliwość wystąpienia do Sądu Najwyższego z wnioskami w sprawie rozstrzygnięcia rozbieżności wykładni prawa w zakresie przepisów prawnych dotyczących praw dziecka.

W wystąpieniu skierowanym do Rzecznika Praw Obywatelskich, Rzecznik Praw Dziecka przedstawił argumenty przemawiające za niekonstytucyjnością art. 11a ust. 3 i 4 ustawy z dnia 28 listopada 2003 roku o świadczeniach rodzinnych, przywoływanej dalej jako „u.ś.r.”.

Zgodnie z art. 11a ust. 3 u.ś.r. dodatek z tytułu samotnego wychowywania dziecka przysługuje w wysokości 170,00 zł miesięcznie na dziecko, nie więcej jednak niż 340,00 zł na wszystkie dzieci. W myśl art. 11a ust. 4 u.ś.r. w przypadku dziecka legitymującego się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności kwotę dodatku zwiększa się o 80,00 zł na dziecko, nie więcej jednak niż o 160,00 zł na wszystkie dzieci. Treść obowiązującego unormowania dystrybucji dodatków z tytułu samotnego wychowywania dziecka wśród uprawnionych prowadzi do upośledzenia statusu dzieci w rodzinach, w których wychowuje się więcej niż dwoje dzieci. W takiej sytuacji bowiem *de facto* na trzecie i kolejne dziecko dodatek nie będzie przysługiwał w pełnej wysokości 170,00 zł, zwiększonej ewentualnie o 80,00 zł w przypadku dziecka legitymującego się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności. Tym samym zasadny stał się zarzut niezgodności art. 11a ust. 3 i 4 u.ś.r. z konstytucyjną zasadą równości podmiotów wobec prawa³⁹¹.

Rzecznik Praw Obywatelskich podzielił argumentację przedstawioną w wystąpieniu Rzecznika Praw Dziecka i złożył do Trybunału Konstytucyjnego wnioski o stwierdzenie niezgodności rzeznaczonych przepisów z art. 32 ust. 1 Konstytucji, poszerzonym o związek z przepisami art. 71 ust. 1 i art. 2 Konstytucji oraz o art. 23 ust. 2 w związku z art. 3 Konwencji o Prawach Dziecka.

Odpowiadając na przesłane przez Prezesa Trybunału Konstytucyjnego zawiadomienie o wszczęciu przed Trybunałem postępowania we wskazanej sprawie, Rzecznik Praw Dziecka zgłosił w nim swój udział. Sprawa została rozstrzygnięta wyrokiem Trybunału

³⁹¹ ZSS/500/1/2011/JZ.

Konstytucyjnego z dnia 20 grudnia 2012 roku, który orzekł, że ww. przepisy są zgodne z Konstytucją.

Uprawnienie Rzecznika Praw Dziecka do występowania do Sądu Najwyższego z wnioskami w sprawie rozstrzygnięcia rozbieżności wykładni prawa w zakresie przepisów prawnych dotyczących praw dziecka dało możliwość rozwiązania jednego z wielu problemów, z jakimi zwracali się do Rzecznika Praw Dziecka rodzice dzieci odnośnie wywiązywania się z kontaktów z dzieckiem ustalonych w porozumieniach zawieranych w sprawach rozwodowych. Analiza spraw ujawniła rozbieżność orzeczeń sądów w sytuacjach zawierania przez rodziców porozumień w zakresie kontaktów z dzieckiem.

Pytanie prawne Rzecznika Praw Dziecka zostało przyjęte przez Sąd Najwyższy i skierowane do rozstrzygnięcia składu 7 sędziów, zaś dnia 5 czerwca 2012 roku Sąd Najwyższy w podjętej uchwale wskazał, że „porozumienie małżonków o sposobie utrzymywania kontaktów z dzieckiem po rozwodzie nie zwalnia sądu z obowiązku orzeczenia o tych kontaktach w wyroku rozwodowym (art. 58 § 1 k.r.o.)”.

Rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego pomogło rozwiązać problem, jaki powstawał w sytuacjach niewywiązywania się przez byłych małżonków z ustalonych w porozumieniach kontaktów z dzieckiem. Brak orzeczenia w wyroku rozwodowym o kontaktach z dzieckiem pozbawiał uprawnionych i obowiązanych z tego tytułu możliwości domagania się wykonania ustalonych kontaktów. Powodowało to z kolei konieczność przeprowadzenia dodatkowego postępowania i dopiero to mogło stanowić podstawę do wniosku o przymusowe ich wykonanie³⁹².

³⁹² ZSR/500/1/2012/AZ.

IV. SPRAWY SĄDOWE I ADMINISTRACYJNE

W 2012 roku Rzecznik brał udział, na prawach przysługujących prokuratorowi, w 220 postępowaniach sądowych, wśród których – ze względu na ich charakter – można wyróżnić kilka grup spraw:

- **z zakresu władzy rodzicielskiej**

Do grupy tych spraw należała sytuacja małoletnich Agaty i Michała S., których położenie pozostawało w zainteresowaniu Rzecznika już od 2011 roku³⁹³. Z napływających do Rzecznika informacji oraz z przeprowadzonej wizytacji w miejscu zamieszkania dzieci wynikało, że sytuacja opiekuńczo-wychowawcza i bytowa dzieci ulega stałemu pogorszeniu.

W dniu 29 listopada 2011 roku Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w B. złożył do Sądu Rejonowego w P. kolejny wniosek o pozbawienie władzy rodzicielskiej małżonków S. nad dziećmi. Z uwagi na awanturę rodziców, w trakcie której Wiesław S. dusił żonę oraz uderzył ją w głowę młotkiem, oraz brak możliwości zapewnienia dzieciom prawidłowej opieki, małoletni – wobec obojętności dziadków – zostali przewiezieni do placówki.

Z analizy zgromadzonej dokumentacji wynikało, że pracownicy Ośrodka Pomocy Społecznej w B. wizytowali środowisko rodzinne i udzielali intensywnego wsparcia rodzinie. Rodzice nie byli w stanie zapewnić dzieciom bezpieczeństwa oraz zaspokoić ich podstawowych potrzeb. Matka nie opiekowała się należycie dziećmi, które bardzo często były zaniedbane i głodne. Brak starań o zachowanie czystości i higieny był m.in. powodem hospitalizacji dzieci. Dwumiesięczny Michał został przewieziony do Szpitala Dziecięcego w W. z powodu urazu głowy, powstałego w następstwie upuszczenia przez ojca z wysokości 1 m. U dziecka rozpoznano również zakażenie dróg moczowych bakterią E. coli. Hospitalizowana była również małoletnia Agata, u której rozpoznano krwawienie z dróg rodnych i zapalenie uszu. Wbrew zaleceniom lekarza i przed ukończeniem leczenia oraz diagnostyki matka dziecka wypisała córkę ze szpitala na własne żądanie.

Z uwagi na powyższą sytuację Sąd Rejonowy w P. wszczął postępowanie o pozbawienie władzy rodzicielskiej Ewy i Wiesława S. nad małoletnimi Michałem i Agatą. Rzecznik Praw Dziecka przyłączył się do postępowania, wnosząc o pozbawienie rodziców władzy rodzicielskiej i uregulowanie sytuacji prawnej dzieci, które zdaniem Rzecznika

³⁹³ ZSR/410/159/2012/KCH.

powinny zostać zgłoszone do adopcji. Sąd I instancji przychylił się do wniosku Rzecznika, a postępowanie apelacyjne pozostaje w toku.

Rzecznik Praw Dziecka przystąpił również do postępowania toczącego się przed Sądem Rejonowym w B. w sprawie małoletniego N. K., który urodził się w lutym 2012 roku ze związku małżeńskiego Danuty i I. K.³⁹⁴. Sytuacja opiekuńczo-wychowawcza chłopca od samego początku nie była prawidłowo zabezpieczona ze strony rodziców, gdyż matka dziecka wraz z mężem wyjechała do Norwegii, pozostawiając dwumiesięczne niemowlę pod opieką Danuty R. – osoby obcej dla rodziny, która nadużywała alkoholu. Podczas interwencji w mieszkaniu Danuty R. funkcjonariusze Policji stwierdzili, że znajdowała się ona pod wpływem alkoholu, a zaniedbany higienicznie chłopiec został przekazany pod opiekę przyrodniej siostry – Małgorzaty B. Tego samego dnia chłopiec trafił po raz pierwszy do szpitala z powodu obturacyjnego zapalenia oskrzeli i płuc. Brak obecności oraz zainteresowania rodziców sytuacją dziecka spowodował, że to sąd musiał wyrazić zgodę na przeprowadzenie zabiegów medycznych ratujących życie dziecka.

Po okresie pierwszej hospitalizacji małoletni został odebrany ze szpitala przez matkę, która już następnego dnia ponownie oddała go pod opiekę innej osoby i znowu wyjechała do Norwegii. Mimo składanych przez matkę zapewnień o szybkim powrocie, chłopiec pozostawał pod opieką siostry przez następne pięć tygodni, a w maju 2012 roku został ponownie przyjęty na Oddział Pediatrii i Alergologii Szpitala Powiatowego w B. z powodu zachorowania o podobnym obrazie klinicznym jak poprzednio. Ze względu na brak zainteresowania rodziców, którzy nie powrócili z Norwegii, Sąd Rejonowy w B. w drodze zabezpieczenia umieścił chłopca w rodzinie zastępczej, pełniącej funkcję pogotowia rodzinnego, w której dziecko przebywa do chwili obecnej.

Z uwagi na rażące zaniedbania dziecka ze strony rodziców, których postępowanie doprowadziło do bezpośredniego zagrożenia życia i zdrowia niemowlęcia, Rzecznik Praw Dziecka w oparciu o całokształt zgromadzonej dokumentacji w sprawie wnioskował o pozbawienie władzy rodzicielskiej uczestników postępowania. Mimo wyraźnie istniejących ku temu podstaw Sąd Rejonowy w B. w postanowieniu z listopada 2012 roku oddalił wniosek Rzecznika, a władza rodzicielska uczestników nie została nawet ograniczona poprzez nadzór kuratora, co w tej sytuacji było niezrozumiałe. Wobec wadliwości postępowania sądowego Rzecznik Praw Dziecka skorzystał z przysługującego mu prawa do zaskarżenia orzeczenia, wnosząc o jego uchylenie w całości oraz przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania. Postępowanie apelacyjne pozostaje w toku.

O pozbawienie władzy rodzicielskiej matki, Rzecznik wnosił również sprawie małoletniego Mateusza R.³⁹⁵ W tym przypadku Rzecznik Praw Dziecka podjął interwencję na skutek doniesień medialnych o pozbawieniu życia innego chłopca i pozostawienia jego zwłok w mieszkaniu. Z uzyskanych informacji wynikało, że w lipcu 2012 roku w mieszkaniu w M. znaleziono ciało czteroletniego Gabriela N. w daleko posuniętym stadium rozkładu. Chłopca znalazła właścicielka mieszkania, które było wynajmowane Magdalenie R. Po wydaniu przez sąd listu gończego za matką dziecka została ona zatrzymana i przyznała się do zabójstwa synka. Postanowieniem Sądu Rejonowego w O. Magdalena R. została tymczasowo aresztowana i nadal przebywa w areszcie.

W wyniku weryfikacji informacji Rzecznik ustalił, że Magdalena R. ma jeszcze jedno dziecko z pierwszego małżeństwa – Mateusza R., który jest wychowywany przez ojca. Rzecznik Praw Dziecka przystąpił we wrześniu 2012 roku do postępowania zainicjowanego przez ojca o pozbawienie matki władzy rodzicielskiej nad chłopcem. Postępowanie prowadzone przez Sąd Rejonowy w G. nadal jest w toku.

Jednym z wielu przypadków, w którym należało jak najszybciej uregulować sytuację prawną dziecka, była również sprawa Weroniki U. W dniu 28 listopada 2011 roku Rzecznik Praw Dziecka przystąpił do postępowania prowadzonego przed Sądem Rejonowym w R.³⁹⁶. Materiał dowodowy zgromadzony w toku postępowania jednoznacznie wskazywał na wyłączenie możliwości sprawowania władzy rodzicielskiej przez matkę, u której od 2008 roku lekarze diagnozują chorobę psychiczną ze wskazaniem jej systematycznego leczenia. Z wywiadów kuratora oraz opinii psychologicznej wynikało, że Agnieszka U. nie ma świadomości choroby, nie chce się leczyć psychiatrycznie i nie przyjmuje leków. Postanowieniem z 23 lutego 2011 roku Sąd Rejonowy w R. orzekł o umieszczeniu Agnieszki U. w szpitalu psychiatrycznym bez jej zgody, a biegły stwierdził u wymienionej zespół paranoidalny z objawami maniakalnymi. Niestety, postanowienie do dnia dzisiejszego nie zostało wykonane, a sama uczestniczka wypiera chorobę i nie widzi potrzeby leczenia.

Z uwagi na postępowanie Agnieszki U., postanowieniem z 25 czerwca 2012 roku Sąd Rejonowy w R. pozbawił ją władzy rodzicielskiej w stosunku do córki Weroniki U., uwzględniając wniosek Rzecznika Praw Dziecka w tym zakresie. Powyższe orzeczenie było przedmiotem kontroli Sądu II instancji, który oddalił apelację pełnomocnika Agnieszki U., uznając ją za całkowicie bezzasadną. W ocenie Rzecznika Praw Dziecka rzeczą oczywistą jest взгляд na prawo do wychowania dziecka w naturalnej rodzinie, jednak nie w takiej, która

³⁹⁴ ZSR/441/58/2012/KCH.

³⁹⁵ ZSR/440/313/2012/KW.

w żaden sposób nie jest w stanie zapewnić dziecku prawidłowych warunków do rozwoju i leczenia, nie wspominając o wpojeniu dziecku prawidłowych norm społecznych czy moralnych, pozwalających na funkcjonowanie w społeczeństwie. Aktualnie dziewczynka została zgłoszona do adopcji.

W wielu sprawach działania Rzecznika dążą do zapewnienia wsparcia rodzinie i pozostawienia dzieci pod opieką rodziców lub umożliwienia im powrotu z placówki do domu rodzinnego. Takie czynności podejmowane były m.in. w sprawie małoletniej Natalii P.³⁹⁷.

Ze zgromadzonych informacji wynikało, że małoletnia urodziła się w sierpniu 2011 roku z cechami wcześniactwa i hypotrofii. Matka dziewczynki cierpi na dziecięce porażenie mózgowie z czterokończynowym niedowładem i nie jest zdolna do samodzielnej egzystencji. Natomiast ojciec dziecka nie był wdrożony w metody pielęgnowania i karmienia noworodka. Ustalenia poczynione przez Sąd Rejonowy w K., w sprawie o ograniczenie władzy rodzicielskiej, wskazywały również, że Mariusz P. nadużywał alkoholu i podejmował próby samobójcze. Dodatkowo warunki mieszkaniowe rodziny nie były odpowiednie dla noworodka – w domu nie było łazienki, centralnego ogrzewania oraz ciepłej wody. Z tego powodu dziewczynka, na mocy postanowienia sądu z 20 września 2012 roku została natychmiastowo umieszczona w rodzinie zastępczej do czasu zakończenia postępowania sądowego.

W celu weryfikacji sytuacji małoletniej i ewentualnej potrzeby podjęcia interwencji, Rzecznik wystąpił do Sądu Rejonowego w K. o przedstawienie akt sprawy dotyczących małoletniej. Z ich analizy wynikało, że od czasu wszczęcia postępowania sądowego sytuacja materialna, mieszkaniowa, a przede wszystkim postawa rodziny uległa zmianie. Zmieniła się zwłaszcza postawa ojca, który uzyskał świadczenia celowe na poprawę warunków mieszkaniowych i dostosowanie lokalu do potrzeb małego dziecka oraz niepełnosprawnej matki oraz uczestniczy w opiece nad dziewczynką. Jednocześnie matka małoletniej podjęła rehabilitację, a cała rodzina od października 2012 roku została objęta wsparciem asystenta rodziny i uzyskała pomoc w formie usług opiekuńczych. Równocześnie rodzina Danuty P. zadeklarowała pomoc w opiece nad małoletnią, a gotowość czasowego zamieszkania z rodziną w celu zapewnienia Natalii całodobowej opieki zaoferowała kuzynka Danuty P.

Z uwagi na zmianę sytuacji dziecka Rzecznik przystąpił do sprawy. Na jego wniosek sąd zobowiązał Mariusza i Danutę P. do podjęcia terapii z psychologiem w Ośrodku Wsparcia

³⁹⁶ ZSR/410/919/2012/JM.

³⁹⁷ ZSR/410/1222/2012/DF.

dla Rodzin w Z. oraz w trybie natychmiastowym zobowiązał rodziców małoletniej oraz kuzynkę Danuty P. do skontaktowania się z pracownikiem Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w celu odbycia instruktażu w zakresie opieki nad niemowlęciem-wcześnieakiem. Aktualnie rodzice podejmują dalsze starania o przejęcie opieki nad dziewczynką, a sprawa pozostaje w toku.

Powrót dziecka do rodziny zasadny był również w sprawie małoletnich Julii i Karoliny P. W związku z tym, że w rodzinie był problem przemocy domowej, dziewczynki zostały na mocy postanowienia Sądu Rejonowego w B. umieszczone w placówce opiekuńczo-wychowawczej³⁹⁸. Sporządzona została opinia biegłych Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno-Konsultacyjnego na okoliczność predyspozycji wychowawczych uczestników postępowania oraz sytuacji wychowawczej małoletnich pod kątem zasadności i doboru zarządzeń opiekuńczych, wskazywała na pozostawienie małoletnich w Domu Małego Dziecka do czasu odbycia przez matkę terapii ukierunkowanej na poprawę funkcjonowania społecznego oraz prawidłowego wywiązywania się z roli matki lub też umieszczenie matki wraz z małoletnimi w Domu Samotnej Matki. Sporządzający opinię uznali za konieczne podjęcie przez ojca małoletnich terapii odwykowej i leczenia psychiatrycznego. Równocześnie biegli stwierdzili istnienie pomiędzy rodzicami a dziećmi wzajemnej więzi uczuciowej.

Małoletnie umieszczono w placówce opiekuńczo-wychowawczej w lipcu 2012 roku. Z opinii psychologicznej znajdującej się w aktach sprawy wynikało jednoznacznie, że dla matki najważniejszą rzeczą była kwestia bezpieczeństwa córek i przejęcia opieki nad nimi. Biegli wyraźnie podkreślili również, że nie jest wskazany dalszy pobyt małoletnich w placówce. Warto także zaznaczyć, że matka podjęła działania zmierzające do przejęcia opieki nad dziećmi oraz wypełniła zalecenia zawarte w opinii biegłych Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno-Konsultacyjnego.

Zebrany w aktach postępowania materiał wskazywał bezsprzecznie, że dalsze pozostawianie dziewczynek w placówce jest niekorzystne. W związku z powyższym Rzecznik przystąpił do postępowania rozwodowego toczącego się przed Sądem Okręgowym w B. i wniósł o zmianę postanowienia Sądu Rejonowego w B. o umieszczeniu dziewczynek w placówce. Wnioski Rzecznika zostały uwzględnione, a małoletnie wróciły pod opiekę matki.

³⁹⁸ ZSR/414/13/2012/UZ.

- **o kontakty z dzieckiem i egzekucję kontaktów**

Wiele przypadków przedstawianych Rzecznikowi dotyczyło kwestii celowego dążenia matki lub ojca do całkowitego eliminowania z życia dziecka drugiego rodzica. Rzecznik nierzadko spotyka się w tym zakresie z roszczeniową postawą, zwłaszcza tych rodziców, którzy zgłaszają sprawę do urzędu i jednocześnie utrudniają kontakty lub się ich domagają.

Na szczególną uwagę zasługuje przypadek Katarzyny B., której matka zwróciła się do Rzecznika Praw Dziecka z prośbą o monitorowanie sprawy małoletniej w przedmiocie uregulowania jej kontaktów z ojcem. Barbara P. podniosła, że małoletniej nie łączy z ojcem więź emocjonalna i Katarzyna nie chce się z nim widywać³⁹⁹. Dla zweryfikowania powyższych okoliczności Rzecznik wystąpił do Sądu Rejonowego w B. z wnioskiem o przedstawienie akt sprawy. Ich analiza doprowadziła do wniosku, że matka zmierza do całkowitego wyeliminowania ojca z życia córki, poprzez wzbudzenie u niej negatywnych emocji zbliżonych do lęku oraz niepokoju w stosunku do ojca. Nadto matka wykorzystuje stan zdrowia córki, w szczególności skłonność dziewczynki do alergii, by usprawiedliwić jej nieobecność na spotkaniach z ojcem, co jest przejawem nadużywania władzy rodzicielskiej względem małoletniej.

W tym stanie rzeczy uzasadnione pozostawało przystąpienie do sprawy sądowej z wnioskiem o dopuszczenie dowodu z opinii biegłych na okoliczność m.in. stanu emocjonalnego dziewczynki, potrzeby podjęcia przez matkę warsztatów korygujących jej postawę wychowawczą oraz podjęcia psychoterapii przez całą rodzinę, jak również możliwości rozszerzenia kontaktów z uwzględnieniem możliwości zabierania małoletniej poza miejsce jej zamieszkania oraz ewentualnej konieczności ograniczenia władzy rodzicielskiej matce. Ponadto Rzecznik wniósł o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego lekarza alergologa dziecięcego na okoliczność aktualnego stanu zdrowia małoletniej oraz wpływu jej kontaktów z ojcem i związanego z tym stresu na potencjalne wzmożenie alergii. Aktualnie sprawa pozostaje w toku, a wnioski Rzecznika na tym etapie zostały w całości uwzględnione.

Przykładem negatywnego oddziaływania rodzica na kontakty dziecka z drugim rodzicem jest również sprawa małoletnich Patryka i Piotra B. Zgłaszająca do Rzecznika sprawę matka wskazała, że obecnie toczy się między nią a ojcem dzieci sprawa rozwodowa, a sąd zabezpieczył kontakty ojca z synami w jej obecności⁴⁰⁰. Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Sądu Okręgowego w W. o przesłanie akt sprawy rozwodowej i po

³⁹⁹ ZSR/410/1065/2012/DF.

⁴⁰⁰ ZSR/410/209/2012/AZ.

zapoznaniu się z nimi podjął decyzję o przystąpieniu do sprawy wraz z wnioskiem o zobowiązanie rodziców do udziału w terapii zmierzającej do podnoszenia umiejętności wychowawczych oraz zmianę postanowienia zabezpieczającego kontakty poprzez ustalenie, że kontakty ojca z synami będą się odbywać poza miejscem zamieszkania matki i bez jej obecności. Analiza opinii biegłych z Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno-Konsultacyjnego oraz sprawozdań kuratora, a także zeznań świadków wskazywała bowiem, że informacje przekazywane przez matkę nie są prawdziwe. Dzieci bardzo chętnie kontaktują się z ojcem i oczekują na te spotkania, a obecność matki zawsze prowadziła do kłótni rodziców i wzajemnego oskarżania o złe wychowanie chłopców. Dodatkowo biegli wskazali, że predyspozycje wychowawcze rodziców wymagają korekty poprzez udział w terapii.

Sąd Okręgowy w W. uwzględnił wnioski Rzecznika Praw Dziecka, a w wyroku rozwodowym zobowiązał rodziców do ukończenia warsztatów umiejętności wychowawczych, obejmujących poprawę komunikowania się w kwestiach dotyczących dzieci. Nadto sąd ustalił kontakty ojca z synami bez obecności matki i poza jej miejscem zamieszkania, ustanawiając jednocześnie nadzór kuratora sądowego nad ich przebiegiem.

Analiza wielu skarg napływających do Rzecznika wskazuje również, że konieczne są jego interwencje z uwagi na niewłaściwą postawę obojga rodziców, którzy nie dostrzegają, że powinni dążyć do podniesienia swoich kompetencji wychowawczych. Przykładem tego jest sprawa małoletniego Piotra B., w której zgłaszający ojciec wskazał, że obecnie między nim a matką chłopca toczy się sprawa rozwodowa, a matka nie stosuje się do postanowienia regulującego kontakty syna z ojcem⁴⁰¹. Wobec powyższego, Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Sądu Okręgowego w S. o przesłanie akt sprawy rozwodowej, których analiza wykazała, że przyczyną niewłaściwego realizowania orzeczenia o kontaktach ojca z synem jest postawa obojga rodziców, którzy tocząc spór, swoim zachowaniem krzywdzą dziecko.

Po zapoznaniu się z materiałem dowodowym zgromadzonym w sprawie, Rzecznik Praw Dziecka przystąpił do toczącego się postępowania z wnioskiem o udzielenie dodatkowego zabezpieczenia na czas toczącego się postępowania, poprzez zobowiązanie rodziców chłopca do udziału w zajęciach „Szkoły dla Rodziców” w Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej oraz do zapewnienia i wspólnego sfinansowania opieki przedszkolnej i logopedycznej dla małoletniego Piotra B. Sąd Okręgowy w S. uwzględnił wniosek Rzecznika Praw Dziecka i w wyroku rozwodowym zobowiązał rodziców do udziału we wspomnianych zajęciach, ponadto ustalił miejsce zamieszkania chłopca przy matce z jednoczesnym ustaleniem kontaktów ojca z synem.

Często powtarzające się awantury rodziców, które bezpośrednio zagrażały zdrowiu psycho-fizycznemu małoletnich, stały się podstawą do interwencji w sprawie powierzenia opieki nad małoletnimi Marią i Antonim N.⁴⁰² Sprawa ta została zgłoszona do Rzecznika Praw Dziecka przez matkę dzieci Agnieszkę N. Ustalono, że w Sądzie Okręgowym w W. toczy się postępowanie rozwodowe, a dzieci obecnie mieszkają z ojcem Mariuszem N. Agnieszka N. opuściła męża i wyprowadziła się z domu. Mimo sądowego zagwarantowania kontaktów z dziećmi matka miała poważne trudności w ich wyegzekwowaniu. W czasie trwania spotkań z dziećmi dochodziło do awantur, krzyków i płaczu, a Agnieszka N. czuła się przez ojca dzieci źle traktowana, ograniczana i kontrolowana. W tej sytuacji matka oczekiwała, że z uwagi na ograniczanie przez męża dostępu do dzieci to właśnie jej sąd powierzy opiekę nad małoletnimi. Równocześnie opinia biegłych z Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno-Konsultacyjnego powołanych do sprawy wskazywała, że Agnieszka N. i Mariusz N. mają porównywalne predyspozycje opiekuńczo-wychowawcze. Biegli wyraźnie jednak podkreślili, że dzieci są wciąż narażone na negatywne przeżycia związane z nieodpowiednim zachowaniem rodziców względem siebie, co bezsprzecznie może mieć negatywne skutki w przyszłości i zaważyć również na umiejętności prawidłowego budowania relacji w życiu dorosłym.

Z uwagi na skonfliktowanie rodziców, których działania mogą zagrażać nieukształtowanej w pełni psychice dzieci, Rzecznik przystąpił do postępowania rozwodowego z wnioskiem o zobowiązanie uczestników do podjęcia i kontynuowania terapii psychologicznej, mającej na celu weryfikację postaw rodzicielskich oraz rozwiązanie konfliktów pojawiających się na tle sprawowania opieki. W ocenie Rzecznika podniesienie kompetencji wychowawczych rodziców oraz wypracowanie wspólnych sposobów porozumiewania się może pozytywnie wpłynąć na rodziców, którzy na sprawę rozwodową rzeczywiście spojrzą przez pryzmat dobra i interesów małoletnich. Postępowanie nadal jest w toku.

W zainteresowaniu Rzecznika pozostawał również przypadek małoletniego Pawła P. W związku z silnym konfliktem rodziców, wpływającym na negatywne funkcjonowanie chłopca, istniała konieczność przystąpienia do toczącej się przed Sądem Rejonowym w J. sprawy wszczętej z urzędu o ograniczenie władzy rodzicielskiej oraz o wydanie dziecka⁴⁰³. W pierwszej kolejności Rzecznik Praw Dziecka wnosił o dopuszczenie dowodu z opinii Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno-Konsultacyjnego na okoliczność ustalenia

⁴⁰¹ ZSR/410/397/2012/AZ.

⁴⁰² ZSR/410/997/2012/AM.

więzi emocjonalnej małoletniego z rodzicami oraz przedstawienia oceny biegłych w kwestii miejsca zamieszkania dziecka, częstotliwości kontaktów dziecka z rodzicem, a także potrzeby i zakresu ewentualnej terapii małoletniego wraz z uczestnikami.

W sprawie tej sąd dopuścił dowód z opinii biegłych z Instytutu Ekspertyz Sądowych im. dr. Jana Sehna w Krakowie. Po zapoznaniu się opinią Rzecznik Praw Dziecka złożył kolejne wnioski, zmierzające do zobowiązania matki chłopca do uczestnictwa w warsztatach wychowawczych celem zwiększenia poziomu wiedzy pedagogicznej oraz uwrażliwienia na problemy emocjonalne małoletniego, jak również zobowiązania uczestników do podjęcia rodzinnej terapii systemowej. Złożone przez Rzecznika Praw Dziecka wnioski zostały uwzględnione.

· o ustalenie miejsca pobytu

Kolejną kategorią są często wpływające do Rzecznika sprawy o ustalenie miejsca pobytu. W takich przypadkach spór najczęściej wiąże się z kontynuacją konfliktu rodziców po toczącym się wcześniej postępowaniu rozwodowym, a zainteresowani są jeszcze bardziej wrogo nastawieni i eskalują negatywne uczucia i emocje, co niestety nasila antagonizmy pojawiające się na tle spraw dotyczących dziecka.

Nasilający się konflikt rodziców był doskonale widoczny w sprawie małoletniego Jakuba S., którego ojciec wskazywał na niedorzeczność postanowienia ustalającego miejsce zamieszkania dziecka u matki, mimo że od prawie 1,5 roku dziecko mieszka u ojca⁴⁰⁴. Jakub S. pochodzi ze związku Andrzeja S. i Justyny B., a w lutym 2011 roku matka po jednej z awantur odeszła z domu, zamieszkując u koleżanki. Od tego czasu dziecko pozostawało pod wyłączną opieką ojca.

Ze zgromadzonego materiału dowodowego wynikało, że ojciec niewątpliwie bardzo angażuje się w proces wychowania syna, a także stara się dbać o jego zdrowie psychiczne, np. poprzez zapisanie dziecka do psychologa i na zajęcia *Bajkoterapii*. Wychowawczynie chłopca podkreślała, że na początku szkoły w 2010 roku Jakub nie radził sobie z nauką, nie był przygotowany do lekcji i widoczny był brak pomocy ze strony rodziców. Natomiast w grudniu 2012 roku nastąpiła ewidentna zmiana, Kuba poczynił postępy, a na wywiadówkach zaczął pojawiać się ojciec. Chłopiec jest zawsze przygotowany i zadbany oraz wyposażony w przybory szkolne i drugie śniadanie.

Jednocześnie biegli z Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno-Konsultacyjnego ocenili, że to jednak matka ma zdecydowanie lepsze predyspozycje opiekuńczo-wychowawcze

⁴⁰³ ZSR/410/162/2012/UZ.

w zakresie potrzeb psychicznych, a także w zakresie kształtowania relacji z ojcem, co ma związek z jej pozytywną oceną sposobu pełnienia przez niego opieki. Równocześnie wniosek ojca dziecka o ponowne przeprowadzanie badań i wydanie opinii z powodu uchybień w tej pierwszej został oddalony, a w kwietniu 2012 roku sąd wydał postanowienie w oparciu o ww. opinię biegłych i ustalił miejsce pobytu dziecka u matki.

Pełnomocnik ojca wniósł apelację do orzeczenia, wskazując na liczne uchybienia opinii biegłych. W uzupełnieniu apelacji przedstawiono opinię Ministerstwa Sprawiedliwości, także potwierdzającą liczne błędy popełnione w sporządzeniu opinii Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno-Konsultacyjnego, które dotyczą m.in. zastosowania niestandardowych technik diagnostycznych do badania postaw rodzicielskich i badania małoletniego. Rzecznik Praw Dziecka poparł apelację, ale Sąd II instancji nie podzielił argumentacji ani Rzecznika, ani strony apelującej.

Przykładem sprawy związanej z określeniem miejsca pobytu dziecka jest również przypadek małoletniej Mai W., który do Rzecznika Praw Dziecka został zgłoszony przez ojca dziecka podnoszącego, że matka dziewczynki utrudnia mu kontakty⁴⁰⁵. Przed Sądem Rejonowym w M. toczyło się postępowanie z wniosku ojca dziewczynki o zmianę wyroku rozwodowego w przedmiocie władzy rodzicielskiej. Sąd po przeprowadzeniu postępowania dowodowego oddalił wniosek ojca dziewczynki i zatwierdził istniejący stan faktyczny, zgodnie z którym, dziewczynka ma przebywać u matki, natomiast ojcu ograniczył władzę rodzicielską co do współdecydowania o istotnych sprawach dziecka.

Ojciec dziewczynki Krzysztof W. złożył apelację od takiej decyzji, a Sąd odwoławczy podzielił stanowisko skarżącego i zmienił zaskarżone orzeczenie w ten sposób, że ustalił miejsce pobytu dziecka u ojca, a matce ograniczył władzę do współdecydowania o istotnych sprawach dziecka. Sąd w uzasadnieniu swojej decyzji wskazywał, że matka dziecka lekceważyła orzeczenia sądu, co jest równoznaczne z nadużywaniem władzy rodzicielskiej. W związku z tym, że matka dziewczynki nie chciała jej przekazać dobrowolnie pod opiekę drugiego rodzica, ojciec złożył wniosek o wydanie dziecka. Jednocześnie po wydaniu decyzji przez Sąd II instancji do Rzecznika Praw Dziecka zaczęły docierać niepokojące sygnały dotyczące stanu emocjonalnego dziecka, dlatego też Rzecznik zgłosił udział w toczącym się postępowaniu o wydanie dziecka i złożył wnioski o wstrzymanie wykonania prawomocnego orzeczenia oraz o wysłuchanie dziecka, które sąd uwzględnił. Sytuacja małoletniej nadal pozostaje w zainteresowaniu Rzecznika.

⁴⁰⁴ ZSR/410/978/2012/KW.

⁴⁰⁵ ZSR/410/296/2012/UP.

- **z zakresu pieczy zastępczej**

Szczególną kategorią spraw są przypadki, w których konieczne staje się zapewnienie dzieciom pieczy zastępczej, zwłaszcza wtedy gdy rodzice nie są w stanie sprawować bezpośredniej opieki. W takim wypadku działania Rzecznika w pierwszej kolejności obejmują poszukiwania kandydatów na rodzinę zastępczą wśród krewnych i powinowatych dziecka. Takie postępowanie znajduje podstawę prawną nie tylko w cytowanym już art. 1 ust. 3 ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka, ale również w ustawie z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, która stanowi, że w pierwszej kolejności należy podjąć działania wspierające rodzinę, a dopiero w następnej kolejności rozważyć umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej.

Przykładem w zakresie niezasadności ustanowienia rodziny zastępczej była sprawa Daniela K., którą do Rzecznika zgłosiła Beata A., osoba obca dla małoletniego, wnioskująca o ustanowienie jej opiekunem tymczasowym chłopca z uwagi na fakt, że jego rodzice odbywają kary pozbawienia wolności. Opiekę nad dzieckiem powierzyli kobiecie rodzice małoletniego⁴⁰⁶. Z wniosku Beaty A. przed Sądem Rejonowym w Ł. toczyło się postępowanie o powierzenie jej opieki nad dzieckiem. Wymieniona uparcie wskazywała, że umieszczenie dziecka przy matce w zakładzie karnym będzie miało zły wpływ na jego psychikę, zaś ona byłaby w stanie zapewnić dziecku najlepsze warunki w czasie izolacji obojga rodziców. Jednocześnie w aktach znajdują się informacje, że Beata A. starała się zatrzymać dziecko u siebie, gdyż wówczas nie musiałaby pracować, bo środki finansowe otrzymywałaby z pomocy społecznej. Ustalono także, że postawa rodzicielska Beaty A. budzi wiele zastrzeżeń, gdyż wykonywanie władzy rodzicielskiej nad jej biologiczną córką Martyną P. zostało poddane stałemu nadzorowi kuratora sądowego.

Z akt sprawy wynikało, że matka dziecka Katarzyna W. nie starała się o umieszczenie Daniela K. przy niej w zakładzie karnym, bo Beata A. poinformowała ją, że sąd nigdy nie wyrazi na to zgody. Kiedy się dowiedziała o możliwości przebywania z dzieckiem w zakładzie, Katarzyna W. podjęła starania o przeniesienie do jednostki penitencjarnej umożliwiającej pobyt razem z dzieckiem. W dniu 16 marca 2012 roku w sprawie zapadło postanowienie, na mocy którego sąd zarządził umieszczenie małoletniego Daniela K. pod bezpośrednią opieką matki Katarzyny W. w warunkach Domu Matki i Dziecka przy Zakładzie Karnym w K., a apelację od orzeczenia złożyła Beata A. Na tym etapie do postępowania przystąpił Rzecznik Praw Dziecka, wnosząc o oddalenie apelacji Beaty A., i argumentując, że nie ma ona podstaw ani kompetencji do sprawowania opieki nad Danielem

K. Sąd Okręgowy w Ł. ostatecznie podtrzymał stanowisko Sądu I instancji, zarządzając umieszczenie małoletniego wraz z matką w Domu Matki i Dziecka w K. Dziecko obecnie znajduje się z matką, a Rzecznik, aby ocenić wywiązywanie się przez matkę z obowiązków rodzicielskich, monitoruje jego sytuację w Zakładzie Karnym w K.

Niezasadne było również umieszczenie dziecka poza rodziną biologiczną w sprawie podjętej przez Rzecznika na skutek informacji, jakie ukazały się w prasie lokalnej. Małoletni niepełnosprawny Paweł S. na mocy postanowienia zabezpieczającego Sądu Rejonowego w Ś. umieszczony został w zawodowej rodzinie zastępczej⁴⁰⁷. Z informacji prasowej wynikało, że na skutek skłonności do przemocy wykazywanej przez ojca, chłopca zabrano od matki będącej opiekunem dziecka.

W trakcie czynności wyjaśniających podjętych przez Rzecznika okazało się, że umieszczenie dziecka w zawodowej rodzinie zastępczej było pierwszą ingerencją sądu we władzę rodzicielską sprawowaną przez matkę. Rodzicie małoletniego Pawła – Krystyna i Bogusław S. od 2000 roku nie pozostają w związku małżeńskim. W wyroku rozwodowym sąd orzekł o ograniczeniu ojcu władzy rodzicielskiej nad synem, pozostawił pełnię władzy rodzicielskiej matce i ustalił miejsce pobytu chłopca w każdorazowym miejscu zamieszkania matki. Dalsze czynności wyjaśniające potwierdziły jedynie informacje opublikowane w mediach, podważając postanowienie sądu w przedmiocie odseparowania dziecka od matki. Jak się okazało, ojciec stosował przemoc wobec matki i syna, jednak nie zamieszkiwał wspólnie z rodziną w jednym lokalu mieszkalnym. Rzecznik ustalił również, że żadna instytucja znająca sytuację rodzinną dziecka – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, szkoła podstawowa, do której uczęszczało dziecko, a także Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie – nie zauważyła, aby matka zaniedbywała dziecko.

W związku z powyższym, w opinii Rzecznika tak stanowcza ingerencja we władzę rodzicielską, jaką była decyzja o umieszczeniu dziecka pod opieką obcych osób, przeciwstawiła się interesom małoletniego Pawła, tym bardziej w świetle ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, która wprowadziła zasadę wspierania rodziny, a umieszczenie dziecka poza biologiczną rodziną nakazuje traktować jako ostateczność. Stąd też Rzecznik podjął decyzję o złożeniu zażalenia na postanowienie zabezpieczające, wydane przez Sąd Rejonowy w Ś., które zostało następnie uwzględnione przez Sąd Okręgowy w Ś., co umożliwiło szybki powrót chłopca pod opiekę matki.

⁴⁰⁶ ZSR/410/810/2012/KW.

⁴⁰⁷ ZSR/410/911/2012/AP.

Interwencja Rzecznika okazała się również niezbędna w sprawie małoletniej Karoliny K., która przebywa pod opieką dziadków macierzystych⁴⁰⁸. Matka dziecka Katarzyna Ł. z uwagi na konieczność kontynuowania studiów, czasowo zostawiła dziecko u swoich rodziców, prosząc ich o pomoc w opiece nad małoletnią. Dziadkowie macierzyści wystąpili jednak do Sądu Rejonowego w S. z formalnym wnioskiem o ustanowienie ich rodziną zastępczą dla małoletniej Karoliny K., chcąc całkowicie przejąć opiekę nad dzieckiem. Natomiast Katarzyna Ł., kiedy zorientowała się, że rodzice nie chcą oddać jej dziecka, wystąpiła do sądu z wnioskiem o wydanie małoletniej. Między dziadkami a matką dziecka trwał konflikt i w sposób zdecydowanie odmienny przedstawiali oni sytuację opiekuńczo-wychowawczą małoletniej. Biegli w opinii wydali zalecenia, aby matka i dziadkowie nawiązali współpracę w sprawach dotyczących małoletniej oraz przygotowali dziecko do wizyt matki. Ponadto dziadkowie mieli kształtować pozytywny wizerunek Katarzyny Ł. w oczach dziecka.

Rzecznik przystąpił do postępowania toczącego się w Sądzie Rejonowym w S. z wnioskami o zobowiązanie Katarzyny Ł. oraz Mieczysławy B. do poddania się wraz z małoletnią terapii rodzinnej w celu odbudowania więzi emocjonalnych i prawidłowych relacji małoletniej z matką. Wnioski Rzecznika zostały uwzględnione przez sąd, jednak babka po odbyciu kilku spotkań zrezygnowała z udziału w terapii i utrudniała kontakty matki z dzieckiem. W związku z powstałą sytuacją, Rzecznik wniósł do Sądu Rejonowego w S. wniosek o udzielenie zabezpieczenia na czas toczącego się postępowania w ten sposób, aby kontakty Katarzyny Ł. z małoletnią Karoliną K. odbywały się w obecności kuratora sądowego. Wniosek został uwzględniony przez sąd, a sprawa nadal jest w toku.

W swojej pracy Rzecznik niejednokrotnie spotyka się również z przypadkami, kiedy powierzenie pieczy zastępczej krewnym może okazać się niewłaściwe, gdyż będzie zagrażało dobru dziecka.

Taką sprawę do Rzecznika zgłosiła babka macierzysta Wiktorii M.⁴⁰⁹, która w piśmie do Rzecznika wskazała, że w trakcie sprawowania opieki nad małoletnią była po spożyciu alkoholu i z tego powodu dziewczynka została umieszczona w trybie natychmiastowym w drugiej rodzinie zastępczej. Oksana M. podniosła jednak, że chodzi na terapię do psychologa oraz na zajęcia do Klubu AA, w związku z tym chciałaby, żeby dziecko powróciło pod jej pieczę.

⁴⁰⁸ ZSR/410/352/2012/AM.

⁴⁰⁹ ZSR/413/125/2012/KJ.

Z dokumentacji zgromadzonej w sprawie wynikało, że matka małoletniej Kornelia M. jest osobą uzależnioną od alkoholu i narkotyków i nie kontaktuje się z dziewczynką. Dziadkowie macierzyści małoletniej – O. i Z. małżonkowie M., złożyli do Sądu Rejonowego w S. wniosek w sprawie ograniczenia władzy rodzicielskiej matce nad małoletnią Wiktoria M. oraz ustanowienia ich rodziną zastępczą - którą sąd ustanowił w trybie zabezpieczenia. Początkowo opieka nad dzieckiem sprawowana przez dziadków nie budziła zastrzeżeń. Jednak sytuacja uległa zmianie. Kornelię M. zastano w czasie opieki nad dzieckiem w stanie wskazującym na spożycie alkoholu, a małoletnia Wiktoria M. była zaniedbana. Z opinii lekarskiej wynikało, że dziecko było zaniedbane higienicznie, zmęczone, brudne i głodne.

Z uwagi na zaistniałą sytuację, dziewczynka została umieszczona w trybie zabezpieczenia w rodzinie zastępczej Iwony i Hilarego B. W ocenie Rzecznika dziadkowie macierzyści nie zagwarantują dziecku odpowiednich warunków do wzrostu i rozwoju. Nadto zachowanie dziadków świadczy o nieprawidłowej postawie w wychowaniu małoletniej, a spożywanie alkoholu w trakcie opieki nad dzieckiem pozwala sądzić, że ww. sytuacja może się powtórzyć i narazić małoletnią na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty zdrowia i życia. W związku z powyższym, Rzecznik przystąpił do postępowania przed Sądem Rejonowym w S. z wnioskiem o pozbawienie władzy rodzicielskiej matki nad małoletnią Wiktoria M. w celu uregulowania jej sytuacji prawnej oraz o oddalenie wniosku O. i Z. małżonków M. o ustanowienie rodziny zastępczej dla dziewczynki. Postępowanie w tej sprawie nadal jest w toku.

· **o przysposobienie**

Przykładem z tej kategorii może być sprawa małoletniej Marii J., zgłoszona przez małżonków S., którzy chcieli adoptować dziewczynkę. Małżeństwo podało, że przed Sądem Rejonowym w K. toczy się postępowanie o przysposobienie pełne urodzonej w 2011 roku małoletniej Marii J., z ich wniosku złożonego do Sądu w sierpniu 2012 roku⁴¹⁰. Małżonkowie S. wskazali, że w 2008 roku adoptowali starszego brata dziewczynki – Jakuba, urodzonego w 2006 roku, i już wtedy zaznaczali, że pozostają otwarci na kolejne adopcje dzieci z tej rodziny. Nadto państwo S. argumentowali, że decyzja o adopcji dziewczynki jest głęboko przemyślana i wiąże się m.in. z rekonstrukcją rodzin biologicznych oraz zapewnieniem biologicznemu rodzeństwu dorastania i wychowywania się w jednej rodzinie.

Weryfikacja dokumentacji wskazywała, że matka małoletniej została pozbawiona władzy rodzicielskiej na mocy prawomocnego postanowienia Sądu Rejonowego w K.,

⁴¹⁰ ZSR/411/55/2012/KCH.

a dziewczynka do chwili obecnej przebywa w pieczy zastępczej – w zawodowej rodzinie zastępczej Danuty i Wiesława M., pełniącej funkcję pogotowia rodzinnego. Zgodnie z postanowieniem Sądu Rejonowego w K. pełnienie funkcji opiekuna prawnego małoletniej powierzono Wiesławowi M. – dyrektorowi pogotowia rodzinnego.

Po złożeniu wniosku o adopcję małoletniej Marii J. przez państwo S., do tego samego sądu z datą późniejszą wpłynął drugi wniosek o przysposobienie dziewczynki kierowany przez Wioletę i Krzysztofa P. Wnioskodawcy w swoim piśmie wskazali, że silna więź z dzieckiem nawiązała się m.in. z uwagi na możliwość poznania dziecka oraz częste kontakty z małoletnią Marią w wyniku „wspierania rodziców prowadzących pogotowie rodzinne”. Wnioskodawcy nie ukrywali przy tym, że częstsze kontakty z dziewczynką wynikają m.in. z relacji rodzinnej, jaka łączy ich z krewnymi prowadzącymi pogotowie rodzinne. Z tego powodu kontakty z dziewczynką były częste, mimo że opiekun prawny dziecka uzyskał wcześniej informację o zainteresowaniu i planowanej adopcji przez małżonków S. W tej kwestii uzasadniony pozostawał wniosek kierowany do sądu o zmianę opiekuna prawnego Marii J., jako że nie działał on obiektywnie i zgodnie z dobrem dziecka.

Wyrażając zaniepokojenie zaistniałą sytuacją, Rzecznik Praw Dziecka przyłączył się do postępowania o przysposobienie małoletniej Marii J., wnosząc o oddalenie wniosku państwa P. Podkreślił, że zgodnie z przepisami kodeksu rodzinnego i opiekuńczego oraz ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej pierwszeństwo w adopcji rodzeństwa biologicznego mają rodzice adopcyjni, którzy adoptowali wcześniej rodzeństwo dziecka. Warto także zaznaczyć, że państwo S. nie tylko wcześniej złożyli w tej sprawie wniosek do sądu, ale również od samego początku przejawiali chęć przejęcia opieki nad dzieckiem.

Postępowanie Wiesława i Danuty M. z pogotowia rodzinnego było nie tylko niezgodne z literą prawa, ale przede wszystkim z dobrem małoletniej. Prowadziło do zaspokojenia interesów własnej rodziny, a nie dziecka. Z tego względu Rzecznik zamierza podejmować dalsze czynności, także przy współpracy właściwych organów kontrolnych państwa oraz wymiaru sprawiedliwości. Sprawa pozostaje w szczególnym zainteresowaniu Rzecznika i wymaga podejmowania kolejnych kroków w kierunku ochrony dobra i interesu rodzeństwa, o którym w tej sprawie widocznie zapomniano.

Troska o przyszłość i rozwiązanie trudnej sytuacji dziecka legła również u podstaw interwencji w sprawie Wiktorii K., zgłoszonej do Rzecznika przez Terenowy Komitet Ochrony Praw Dziecka w K. Za pośrednictwem Komitetu o pomoc Rzecznika prosiła

prababcia małoletniej – Sabina S.⁴¹¹ W 2012 roku Komisariat Policji w C. został powiadomiony przez Sabinę S. o tym, że jej prawnuczka ma zasinienia na twarzy, a matka dziewczynki nie chce udać się z nią do lekarza. W toku czynności wyjaśniających podjętych przez Policję okazało się, że u dziecka widoczne są rozległe obrażenia twarzy, w tym krwaki na lewej części, w okolicy oczodołu, skroni, policzka i szczęki, a także wydatny guz na prawej części czoła, który nie mógł powstać w okolicznościach opisywanych przez matkę. Na skutek skierowania przez Prokuraturę Rejonową w R. aktu oskarżenia przeciwko matce małoletniej Sąd Rejonowy w R. w dniu 25 maja 2012 roku uznał oskarżoną za winną znęcania się oraz pobicia i wymierzył jej karę pozbawienia wolności.

Po zakończeniu sprawy karnej Sąd Rejonowy w R. wszczął z urzędu postępowanie o pozbawienie matki władzy rodzicielskiej nad córką, a na mocy postanowienia zabezpieczającego umieścił małoletnią w zawodowej rodzinie zastępczej o charakterze pogotowia rodzinnego. Jednocześnie prababcia dziecka złożyła wniosek o ustanowienie jej rodziną zastępczą dla małoletniej Wiktorii. Terenowy Komitet Ochrony Praw Dziecka podnosił w pismach kierowanych do Rzecznika zarzuty nierzetelności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w R. Pracownicy Komitetu zwracali uwagę, że niezrozumiała ich zdaniem wydaje się negatywna opinia wystawiona przez Centrum o kandydaturze pani S. na rodzinę zastępczą dla prawnuczki, w świetle wychowywania przez nią właśnie w rodzinie zastępczej 15-letniej wnuczki Wioletty K. Ponadto Komitet zauważył, że wiek pani S. nie powinien być argumentem dla przyjęcia stanowiska o niemożności prawidłowego zaopiekowania się 2-letnią prawnuczką. Podkreślano, że dziecko winno wychowywać się w spokrewnionej rodzinie zastępczej Sabiny S.

Analizując dokumentację zgromadzoną przez Sąd Rejonowy w R. oraz mając na uwadze całokształt sytuacji opiekuńczo-wychowawczej małoletniej, Rzecznik przyłączył się do toczącego się postępowania przed Sądem Rejonowym w R. Rzecznik wniósł o pozbawienie matki biologicznej władzy rodzicielskiej nad córką, oddalenie wniosku prababci o ustanowienie rodziny zastępczej oraz o pozostawienie dziewczynki w dotychczasowym środowisku wychowawczym, tj. w pogotowiu rodzinnym, do czasu unormowania sytuacji prawnej dziecka. Zachowania, których dopuściła się matka małoletniej nie pozwalają sądzić, aby w przyszłości była ona w stanie zapewnić dziecku prawidłowe warunki do wzrostu i rozwoju, a przede wszystkim bezpieczne warunki do życia. Sytuacja opiekuńczo-wychowawcza małoletniej Wiktorii, w tym krzywdy doznane

⁴¹¹ ZSR/413/102/2012/MS.

przez dziecko, w opinii Rzecznika przemawiały jednoznacznie za pozostawieniem dziewczynki pod opieką osób prowadzących rodzinne pogotowie opiekuńcze. Jednocześnie małoletnia powinna jak najszybciej znaleźć się w docelowym środowisku wychowawczym, zapewniającym jej prawidłowe warunki opiekuńczo-wychowawcze i bytowe, ciepło i miłość domowego ogniska i poczucie przynależności do rodziny.

Złożony przez prababcie małoletniej wniosek o ustanowienie rodziny zastępczej należało oceniać jako wyraz największej troski o dziewczynkę, chęci zapewnienia dziecku stabilnych i prawidłowych warunków wychowawczych. W ocenie Rzecznika w niniejszej sprawie nadrzędność prawa do wychowania w rodzinie nie korelowała jednak z interesem małoletniej Wiktorii. Nie można bowiem zapominać o istocie rodzicielstwa zastępczego jako tymczasowej formie opieki nad dzieckiem. Dobro dziecka wymaga, aby sytuacja prawna dziewczynki została jak najszybciej uregulowana, co umożliwi skierowanie dziecka do adopcji.

Do Rzecznika Praw Dziecka zwróciła się również babcia małoletnich Natalii, Dawida i Mateusza K., składając skargę dotyczącą utrudniania urlopowania dzieci przez Wielofunkcyjną Placówkę Opiekuńczo-Wychowawczą w B. Rzecznik Praw Dziecka przeprowadził kontrolę w placówce, w wyniku której nie stwierdzono uchybień w stosunku do małoletnich. Babcia małoletnich jako osoba chora, bardzo często sama wymagająca opieki, nie była w stanie zajmować się trojgiem dzieci. Podczas pobytu u niej ciężar opieki nad dziećmi spadał na małoletnią Natalię – najstarszą z rodzeństwa. Dziewczynka nie mogła się bawić, gdyż cały czas „matkowała” młodszemu rodzeństwu.

Na skutek obserwacji rodzeństwa, kontrolujący stwierdzili potrzebę specjalistycznej opieki, wymagającej dużego nakładu pracy, jak również zainteresowania dziećmi ze strony dorosłych, której nie była w stanie zapewnić babcia. W ocenie Rzecznika najlepsze dla rozwoju dziecka jest środowisko zbliżone do naturalnej rodziny dziecka. Niestety, babcia nie była w stanie zapewnić im takich warunków. Bardzo często urlopowania dzieci kończyły się wcześniej niż planowany termin, gdyż Barbara K. nie dawała sobie rady z wychowaniem i opieką nad nimi. Podczas pobytu wnuków nie chciała korzystać z pomocy oferowanej przez placówkę w postaci obuwia, odzieży dla dzieci czy suchego prowiantu, natomiast oczekiwała pomocy finansowej ze strony Ośrodka Pomocy Rodzinie.

Jednocześnie próby umieszczenia dzieci w innej rodzinie zastępczej nie przynosiły pożądanego efektu, ponieważ babka, jako opiekun prawny małoletnich uniemożliwiała ich pobyt w rodzinie poprzez nękanie, nachodzenie, wydzwanianie bez potrzeby, rozmowy z dziećmi oraz używanie niecenzuralnych słów pod adresem potencjalnej rodziny zastępczej.

Mając na uwadze powyższe, Rzecznik Praw Dziecka zgłosił udział w postępowaniu o zmianę osoby opiekuna dla małoletniego rodzeństwa K., toczącym się przed Sądem Rejonowym w B. W wyniku postępowania procesowego opiekunem prawnym nad małoletnim rodzeństwem K. został pracownik placówki, co umożliwiło rozpoczęcie procesu adopcyjnego całej trójki rodzeństwa.

- **z zakresu roszczeń alimentacyjnych**

Nierzadko przedmiotem interwencji Rzecznika są sprawy z zakresu roszczeń alimentacyjnych.

Matka małoletniego Michała R. zgłosiła Rzecznikowi sprawę jej syna, przeciwko któremu ojciec wytoczył powództwo o obniżenie alimentów ustalonych uprzednio przez sąd w wyroku rozwiązującym małżeństwo rodziców dziecka⁴¹². Sprawa zawisła przed Sądem Rejonowym w W. Na poparcie swego żądania ojciec dziecka podał, że matka małoletniego, poważnie cierpiącego na szereg schorzeń, pobiera pieniądze z subkonta prowadzonego w fundacji gromadzącej środki na leczenie chorych dzieci. Rzecznik zgłosił udział w powyższym postępowaniu i wniósł o oddalenie powództwa o obniżenie alimentów.

W kwietniu 2012 roku sąd wydał wyrok, w którym oddalił powództwo o obniżenie alimentów, uznając, że nie nastąpiła zmiana zakresu usprawiedliwionych potrzeb pozwanego małoletniego, a możliwości majątkowe i zarobkowe ojca dziecka utrzymują się na jednakowym poziomie. Ponadto brak jest podstaw do przyjęcia, by poprzez pobieranie środków zgromadzonych na subkoncie w fundacji matka dziecka wyłączała ojca w alimentowaniu syna. Apelacja powoda wniesiona od powyższego wyroku została oddalona wyrokiem Sądu Okręgowego w W. z 18 września 2012 roku.

- **z zakresu zapewnienia odpowiednich warunków socjalnych**

Rzecznikowi została zgłoszona sprawa małoletniego Bartłomieja P.⁴¹³ zamieszkującego razem z matką Moniką K. Przeciwko matce i dziecku toczyło się postępowanie o eksmisję prowadzone przez Sąd Rejonowy w W. Pozwana kobieta obawiała się, iż jej i dziecku nie zostanie przyznane prawo do lokalu socjalnego, o czym poinformowała Rzecznika.

Rzecznik zgłosił udział w powyższym postępowaniu i wniósł o ustalenie, że małoletniemu Bartłomiejowi P. przysługuje prawo do lokalu socjalnego. W wyroku z 29 marca 2012 roku Sąd I instancji uznał, że stan zdrowia dziecka (zaburzenia rozwojowe

⁴¹² ZSS/412/2/2012/JZ.

⁴¹³ ZSS//421/6/2012/JZ.

i umysłowe), trudna sytuacja materialna rodziny i zły stan zdrowia matki dziecka są okolicznościami uzasadniającymi ustalenie, że małoletniemu i jego matce przysługuje prawo do lokalu socjalnego. Wyrok nie był zaskarżany i stał się prawomocny.

Jednocześnie nie było konieczności dokonywania większej liczby przystąpień do spraw administracyjnych w 2012 roku, ponieważ organy administracji reagowały na pisma od Rzecznika zgodnie z oczekiwaniami. Zatem wykorzystywanie uprawnień procesowych Rzecznika Praw Dziecka (wstępowania do toczących się postępowań) należało uznać za zbyteczne.

· **dotyczące nieletnich**

Korzystając z uprawnień ustawowych, Rzecznik Praw Dziecka podejmuje działania procesowe również w sprawach nieletnich. Pomoc w prawidłowym zabezpieczeniu sytuacji dziecka okazała się niezbędna w sprawie małoletniego Mateusza K. W związku z kontrolą przeprowadzoną przez Rzecznika Praw Dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego w P., uzyskano informację o toczącym się postępowaniu sądowym wobec jednego z jej wychowanków w sprawie o demoralizację. Z przedstawionej dokumentacji wynikało, że Mateusz K. sprawiał problemy wychowawcze zarówno na terenie szkoły, jak i w placówce, ale w ocenie Rzecznika oraz kontrolujących, było to m.in. wynikiem nieprawidłowo sprawowanej opieki przez prowadzących placówkę oraz warunków i atmosfery w niej panujących⁴¹⁴.

Sąd Rejonowy w P. wydał postanowienie o rozpoznaniu przedmiotowej sprawy w postępowaniu opiekuńczo-wychowawczym, a następnie w trybie zabezpieczenia umieścił chłopca w młodzieżowym ośrodku socjoterapii. Małoletni miał problem z aklimatyzacją w nowym środowisku, sygnalizował, iż czuje się w nim źle oraz że jest wobec niego stosowana przemoc ze strony innych wychowanków. Z tego też powodu zaczął notorycznie uciekać z ośrodka. Z uwagi na powyższe, w celu uniknięcia dalszej demoralizacji nieletniego oraz umożliwienia mu kontynuowania nauki, sąd postanowieniem z 23 marca 2012 roku postanowił umieścić tymczasowo chłopca w młodzieżowym ośrodku wychowawczym.

Po uzyskaniu powyższej informacji oraz mając na uwadze wyniki przeprowadzonej kontroli, Rzecznik Praw Dziecka zgłosił swój udział w sprawie o demoralizację małoletniego.

Jednocześnie wobec chłopca w tym samym sądzie toczyło się postępowanie o wydanie zarządzeń opiekuńczych. Najpierw w trybie zabezpieczenia został on umieszczony w Placówce Opiekuńczo-Wychowawczej w W. z filią w C., która została wybrana z uwagi na

⁴¹⁴ ZEW/520/3/2012/MT.

dotychczasowe pozytywne oddziaływanie na podopiecznych. Małoletni jest jej wychowankiem od czerwca 2012 roku. W opinii ww. placówki wskazano, iż w rozmowach indywidualnych wychowanek często podkreślał, iż uciekał z poprzednich miejsc, bo był źle traktowany. Jego funkcjonowanie w placówce nie budziło natomiast większych zastrzeżeń ze strony wychowawców i dyrektora. Szybko zaaklimatyzował się w grupie. Z tego też powodu Sąd Rejonowy w P. uznał za niezasadne stosowanie wobec chłopca środka tymczasowego w postaci umieszczenia w młodzieżowym ośrodku wychowawczym i uchylił wcześniejsze postanowienie w tym przedmiocie.

Zdaniem Rzecznika, zachowania małoletniego powinno być traktowane jako konsekwencja niesprzyjającego środowiska wychowawczego oraz złego traktowania w placówkach, w których wcześniej przebywał. Potwierdziła je również opinia uzupełniająca Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno-Konsultacyjnego. Z uwagi na powyższe, Rzecznik wniósł o umorzenie przedmiotowego postępowania. 23 października 2012 roku Sąd Rejonowy w P. wydał postanowienie, w którym zobowiązano małoletniego do wykonania prac porządkowych na rzecz Placówki Opiekuńczo-Wychowawczej w W. z filią w C. w wymiarze 10 godzin, zobowiązując placówkę do złożenia sprawozdania z wykonanych spraw.

Interwencja Rzecznika okazała się również konieczna w sprawie zgłoszonej przez samo dziecko za pośrednictwem Sądu Rejonowego w W. Małoletnia Aleksandra F. prosiła o przeniesienie do innego domu dziecka, gdyż dyrektor i wychowawca z Domu Dziecka w W. niewłaściwie ją traktowali – krzyczeli na nią, zastraszaali umieszczeniem w ośrodku wychowawczym, co skutkowało jej ucieczką z placówki, a w konsekwencji, po powrocie, umieszczeniem w szpitalu⁴¹⁵.

Rzecznik Praw Dziecka przeprowadził w placówce kontrolę, która wykazała nieprawidłowości w pracy Domu Dziecka w zakresie przestrzegania praw dziecka. W ramach podjętych czynności ustalono, że sprawę dziewczynki Dom Dziecka zgłosił do Sądu Rejonowego w W., który postanowieniem zabezpieczającym skierował dziecko do młodzieżowego ośrodka wychowawczego.

W ocenie Rzecznika Praw Dziecka zastępcze środowisko wychowawcze w postaci młodzieżowego ośrodka wychowawczego nie jest środowiskiem, które zabezpieczy w optymalny sposób dobro małoletniej Aleksandry. Zdaniem Rzecznika najlepszym środowiskiem do rozwoju małoletniej byłoby środowisko jak najbardziej zbliżone do naturalnej rodziny. Małoletnia Aleksandra winna być zatem umieszczona w zawodowej

specjalistycznej rodzinie zastępczej, która – w przekonaniu Rzecznika – byłaby w stanie zapewnić dziecku należyte warunki opieki i wychowania, a nadto pozwoliłaby zniwelować negatywne zachowania dziecka, chroniąc przed demoralizacją. Środowisko, w którym przebywała małoletnia, nie tylko nie sprzyjało jej prawidłowemu rozwojowi, ale także w znacznym stopniu mogło przyczynić się do zaburzeń w funkcjonowaniu dziewczynki.

Mając na uwadze dobro dziecka, Rzecznik Praw Dziecka zgłosił udział w postępowaniu toczącym się przed Sądem Rejonowym w W. i złożył wniosek o umorzenie postępowania o demoralizację. Po przeprowadzeniu rozprawy, sąd umorzył postępowanie w sprawie o demoralizację. Ponadto ze względu na brak rodziny specjalistycznej, dziewczynka została umieszczona w innej placówce⁴¹⁶.

· z zakresu prawa międzynarodowego

W sprawach z zakresu prawa międzynarodowego Rzecznik Praw Dziecka przystępował najczęściej do postępowań toczących się w sądach na podstawie Konwencji haskiej z dnia 25 października 1980 roku, dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę.

Przykładem interwencji podjętej w sprawie prowadzonej w oparciu o powyższą Konwencję jest sprawa małego Adama K.⁴¹⁷ O pomoc do Rzecznika zwróciła się matka chłopca, w związku ze złożonym przez ojca dziecka wnioskiem do Sądu Rejonowego w W. o wydanie dziecka do Grecji na podstawie Konwencji haskiej. Z akt sprawy wynikało, że wyjazd matki z synem z Grecji do Polski został z wnioskodawcą wcześniej uzgodniony. Świadczy o tym dołączona do akt sprawy umowa zawarta między rodzicami, w której ojciec wyraził zgodę na zmianę miejsca zamieszkania matki z dzieckiem, w tym na ich wyjazd do Grecji.

Rzecznik Praw Dziecka zgłosił udział w postępowaniu, wnosząc o oddalenie wniosku Alexandrosa K. o wydanie dziecka do Grecji. W ocenie Rzecznika wyjazd małego z dotychczasowego miejsca pobytu nie był bezprawny w rozumieniu art. 3 Konwencji haskiej. Sąd Rejonowy w W. podzielił stanowisko Rzecznika i oddalił wniosek ojca o powrót małego do Grecji.

Innym przykładem podjętej przez Rzecznika Praw Dziecka interwencji w związku z toczącym się w sądzie postępowaniem na podstawie Konwencji haskiej, dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę, jest sprawa małych Klary

⁴¹⁵ ZEW/414/28/2012/ZA.

⁴¹⁶ ZEW/414/93/2012/MK.

⁴¹⁷ ZSM/471/20/2012/AJ.

i Miriam⁴¹⁸. Z pisma przesłanego do Rzecznika Praw Dziecka przez matkę dzieci wynikało, że w związku z jej wyjazdem z córkami z Austrii do Polski, ojciec wszczął postępowanie o ich powrót na podstawie Konwencji haskiej. Rodzice dziewczynek zawarli w Austrii ugodę, regulującą sposób sprawowania opieki nad małoletnimi w ten sposób, że dzieci będą przebywać głównie u matki. Z akt sprawy wynikało, że Sąd Rejonowy w C. zarządził wobec matki dzieci niezwłoczne wydanie małoletnich ojcu bez zbadania okoliczności ich wyjazdu oraz ustalenia, czy powrót dzieci nie zagroziłby ich dobru. Zdaniem sądu matka dzieci, wyjeżdżając z nimi z Austrii do Polski, naruszyła prawo ojca do wykonywania nad nimi opieki, które miał przyznane na równi z matką.

Rzecznik Praw Dziecka zgłosił udział w postępowaniu apelacyjnym, wnioskując o dopuszczenie dowodu z opinii biegłych z Rodzinnego Ośrodka Diagnostyczno-Konsultacyjnego na okoliczność ustalenia, czy powrót małoletnich do Austrii nie narazi ich na szkodę psychiczną lub fizyczną (art. 13 lit. b Konwencji). Po oddaleniu przez Sąd Okręgowy w C. wniosku o przeprowadzenie powyższego dowodu, Rzecznik Praw Dziecka wniósł o zmianę postanowienia sądu i oddalenie wniosku o wydanie dzieci do Austrii. Sąd Okręgowy w C. przychylił się do wniosku o zmianę postanowienia, powołując się na ugodę zawartą między rodzicami, która w ocenie sądu dawała matce prawo do decydowania o miejscu pobytu dzieci, a ich wyjazd do Polski nie stanowił uprowadzenia w świetle Konwencji haskiej dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę.

Rzecznik Praw Dziecka przystępował także do postępowań podjętych na podstawie Rozporządzenia Rady WE Nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 roku, dotyczącego jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej. Rozporządzenie to określa jurysdykcję sądów państw członkowskich w sprawach opiekuńczych, a także zasady uznawania wykonywania orzeczeń. Orzeczenia wydane w jednym państwie są uznawane i wykonywane w innych państwach z mocy prawa, tzn. nie jest wymagane przeprowadzenie w tym celu specjalnego postępowania.

Przykładem sprawy wszczętej w celu wykonania postanowienia wydanego w innym kraju Unii Europejskiej jest sprawa małoletniej Aniki K.⁴¹⁹ O pomoc do Rzecznika Praw Dziecka zwrócił się ojciec dziecka w związku z toczącym się przed Sądem Rejonowym w M. postępowaniem o przymusowe odebranie dziewczynki. Z akt sprawy wynikało, że Wysoki Trybunał w Irlandii uregulował naprzemienny sposób wykonywania opieki nad małoletnią na

⁴¹⁸ ZSM/470/3/2012/AJ.

⁴¹⁹ ZSM/471/31/2012/AJ.

terytorium Irlandii i Polski. Sąd w Irlandii nakazał powrót dziecka do Irlandii na rok szkolny 2011/2012. Rzecznik Praw Dziecka, zaniepokojony decyzją sądu irlandzkiego, spotkał się osobiście z dziewczynką w jej miejscu zamieszkania. W rozmowie małaletnia stanowczo i wielokrotnie wyraziła wolę pozostania z ojcem w Polsce. Stwierdziła, że przy ojcu czuje się bezpiecznie, natomiast z mamą chce utrzymywać stały kontakt telefoniczny i spędzać z nią dni wolne od nauki. Obawia się wyjazdu do Irlandii ze względu na brak gwarancji powrotu pod opiekę ojca.

Rzecznik Praw Dziecka zgłosił udział w postępowaniu o przymusowe odebranie dziecka, wnioskując o zawieszenie przedmiotowego postępowania. Zdaniem Rzecznika, przymusowe odebranie małaletniej jest pogwałceniem jej woli i praw wynikających z Konwencji o Prawach Dziecka oraz naruszeniem zasady dobra dziecka, ponadto może mieć negatywne skutki dla jej rozwoju i stabilności emocjonalnej. Słusznym rozwiązaniem było pozostawienie dziewczynki przy ojcu w Polsce. Ponadto zgodnie z orzeczeniem sądu irlandzkiego w czasie roku szkolnego 2012/2013 małaletnia będzie zamieszkiwać w Polsce z ojcem. Sąd Rejonowy w M. podzielił uwagi Rzecznika, umorzył postępowanie w przedmiocie przymusowego wyjazdu dziecka do Irlandii ze względu na rozpoczęcie roku szkolnego 2012/2013.

- **związane z problemem stosowania przemocy**

Sprawy z tego zakresu zostały opisane w rozdziale Prawo do ochrony przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem, demoralizacją, zaniedbaniem oraz innym złym traktowaniem.

V. DZIAŁALNOŚĆ KONTROLNA

Rzecznik Praw Dziecka przeprowadził **267** badań spraw na miejscu. Objęto nimi:

- formy opieki nad dziećmi do lat 3,
- szkoły podstawowe, gimnazja i szkoły ponadgimnazjalne,
- placówki opiekuńczo-wychowawcze,
- młodzieżowe ośrodki wychowawcze,
- Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy,
- Ośrodek Kuratorski,
- Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie,
- Ośrodek Pomocy Społecznej,
- Niepubliczny Zakład Pielęgnacyjno-Opiekuńczy,
- kolonie i obozy oraz miejsca wypoczynku w miejscu zamieszkania dzieci.

1. Kontrole przeprowadzone w formach opieki nad dziećmi do lat 3

Celem kontroli było sprawdzenie stanu przestrzegania praw dziecka w placówkach.

Kontrole przeprowadzono w następujących miejscach:

- 1) Miejski Żłobek Nr 2 w E.
- 2) Klubik Malucha Delfinek w W.
- 3) Punkt Opieki nad Dziećmi w S.

W związku z sygnałami o nieprawidłowościach w tzw. innych formach opieki nad małymi dziećmi, Rzecznik Praw Dziecka badał sprawy na miejscu. Zgłaszane nieprawidłowości dotyczyły stosowania przemocy fizycznej i psychicznej wobec podopiecznych, głównie w placówkach, które działają jedynie na podstawie ustawy o swobodzie działalności gospodarczej, zarejestrowanych przed wejściem w życie ustawy z dnia 4 lutego 2011 roku o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3, tj. przed 4 kwietnia 2011 roku, a więc nieujętych w rejestrach prowadzonych przez wójta, burmistrza czy prezydenta miasta.

Priorytetem w tej działalności Rzecznika było bezpieczeństwo dzieci, dlatego w każdej sprawie wskazującej na możliwość jego zagrożenia natychmiast podejmował czynności wyjaśniające. W przypadku wątpliwości, dotyczących legalności i jakości funkcjonowania żłobków i klubików, Rzecznik badał sposób sprawowania opieki nad dziećmi

oraz formalne podstawy ich działania wymagane ustawą z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (Dz. U. Nr 45, poz. 235 z późn. zm.)⁴²⁰.

2. Kontrole w szkołach podstawowych, gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych

Podstawowym celem wszystkich kontroli było zbadanie stanu przestrzegania praw dziecka w szkołach.

Kontrole przeprowadzono w następujących szkołach:

- 1) Szkoła Podstawowa w S.
- 2) Szkoła Podstawowa w S.
- 3) Szkoła Podstawowa w D.
- 4) Szkoła Podstawowa w P.
- 5) Szkoła Podstawowa w Ł.
- 6) Szkoła Podstawowa w P.
- 7) Gimnazjum w G.
- 8) Gimnazjum w Zespole Szkół Publicznych w Z.
- 9) Liceum Ogólnokształcące w W.
- 10) Zespół Szkół w W.

Zagadnienia objęte czynnościami kontrolnymi były określane stosownie do rodzaju zgłaszanych Rzecznikowi problemów. Analizie, w kontekście realizacji praw dziecka, podlegały m.in. uregulowania statutowe szkół, warunki bezpieczeństwa uczniów zapewniane przez dyrektora szkoły, organizacja i udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej (w tym realizacja zadań przypisanych nauczycielom i zatrudnionym specjalistom), współpraca z rodzicami, prowadzenie dokumentacji szkolnej. W wyniku przeprowadzonych kontroli stwierdzono: brak organizacji systemu obiegu dokumentacji w szkole (co nie gwarantowało ochrony danych osobowych), brak właściwie zorganizowanej opieki nad uczniami podczas przerw międzylekcyjnych, brak niezbędnych dla realizacji praw dziecka/ucznia regulacji w statucie szkoły, dotyczących np. udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej, niewystarczającą staranność w dostosowywaniu wymagań edukacyjnych do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych uczniów. Stwierdzono niską skuteczność współpracy szkoły z rodzicami ucznia oraz brak na terenie szkoły informacji o instytucjach świadczących dzieciom pomoc. Dostrzeżono, iż kierowanie

⁴²⁰ ZEW/48/38/2012/MK, ZEW/48/31/2012/MK, ZEW/48/37/2012/MK, ZEW/48/32/2012/MK, ZEW/48/34/2012/MK.

przez szkołę wniosków do sądu o wgląd w sytuację rodzinną dziecka nie było poprzedzane wykorzystaniem przez szkołę wszystkich dostępnych metod wychowawczych. W kilku przypadkach zaobserwowano również, że program wychowawczy i profilaktyki nie przewidywał zadań związanych z upowszechnianiem wiedzy o prawach dziecka. Stwierdzono również nierzetelne prowadzenie dokumentacji powypadkowej. W każdym przypadku zwracano uwagę na jakość sprawowanego przez dyrektorów szkół nadzoru pedagogicznego i wskazywano na potrzeby zmian w określonym zakresie.

W związku z obniżeniem wieku szkolnego, Rzecznik kontrolował również stan przygotowania szkół podstawowych do przyjmowania dzieci pięcioletnich i sześcioletnich objętych rocznym obowiązkowym wychowaniem przedszkolnym lub obowiązkiem szkolnym.

Zbadano następujące szkoły podstawowe:

1. Szkoła Podstawowa Nr 34 w Ł.
2. Szkoła Podstawowa Nr 36 w Ł.
3. Szkoła Podstawowa z Oddziałami Integracyjnymi Nr 111 w Ł.
4. Szkoła Podstawowa Nr 137 w Ł.
5. Szkoła Podstawowa Nr 142 w Ł.
6. Szkoła Podstawowa Nr 202 w Ł.
7. Szkoła Podstawowa Nr 205 w Ł.
8. Szkoła Podstawowa Nr 23 w Ł.
9. Szkoła Podstawowa Nr 26 w Ł.
10. Szkoła Podstawowa Nr 44 w Ł.
11. Szkoła Podstawowa Nr 2 w K.
12. Szkoła Podstawowa w Ż.
13. Szkoła Podstawowa w W.
14. Szkoła Podstawowa w S.
15. Szkoła Podstawowa w W.
16. Szkoła Podstawowa w B.
17. Szkoła Podstawowa w B.
18. Szkoła Podstawowa w Zespole Szkół w S.
19. Szkoła Podstawowa z Oddziałami Integracyjnymi Nr 1 w G.
20. Szkoła Podstawowa w Zespole Szkół w T.
21. Szkoła Podstawowa Nr 8 w K.

22. Szkoła Podstawowa w T.
23. Szkoła Podstawowa w R.
24. Szkoła Podstawowa w Zespole Szkół w C.
25. Szkoła Podstawowa w O.
26. Szkoła Podstawowa w Zespole Szkół w R.
27. Szkoła Podstawowa w Zespole Szkół w C.
28. Szkoła Podstawowa w B.
29. Szkoła Podstawowa w N.
30. Szkoła Podstawowa w O.
31. Szkoła Podstawowa w O.
32. Szkoła Podstawowa w Zespole Szkół w O.
33. Szkoła Podstawowa w Zespole Szkół w P.
34. Szkoła Podstawowa w P.
35. Szkoła Podstawowa w T.
36. Szkoła Podstawowa w W.
37. Szkoła Podstawowa w W.
38. Szkoła Podstawowa nr 2 w Zespole Szkół nr 2 w W.
39. Szkoła Podstawowa w W.
40. Szkoła Podstawowa w O.
41. Szkoła Podstawowa w K.
42. Szkoła Podstawowa w R.
43. Szkoła Podstawowa w R.
44. Szkoła Podstawowa w C.
45. Szkoła Podstawowa Nr 2 w R.
46. Szkoła Podstawowa Nr 3 w R.
47. Szkoła Podstawowa Nr 4 w R.
48. Szkoła Podstawowa Nr 3 w K.
49. Szkoła Podstawowa Nr 4 w K.
50. Szkoła Podstawowa Nr 16 w Zespole Szkolno-Przedszkolnym Nr 6 w K.
51. Szkoła Podstawowa Nr 25 w K.
52. Szkoła Podstawowa Nr 29 w K.
53. Szkoła Podstawowa Nr 31 w K.
54. Szkoła Podstawowa Nr 34 w Zespole Szkolno-Przedszkolnym Nr 4 w K.
55. Szkoła Podstawowa w Nr 40 w K.

56. Szkoła Podstawowa Nr 53 w K.
57. Szkoła Podstawowa Nr 104 w Zespole Szkolno-Przedszkolnym Nr 3 w K.
58. Szkoła Podstawowa Nr 135 w Zespole Szkół Ogólnokształcących Nr 35 w K.
59. Szkoła Podstawowa w A.
60. Szkoła Podstawowa w G.
61. Szkoła Podstawowa w K.
62. Szkoła Podstawowa w J.
63. Szkoła Podstawowa w D.
64. Szkoła Podstawowa w J.
65. Szkoła Podstawowa w W.
66. Szkoła Podstawowa w Zespole Szkół w C.
67. Szkoła Podstawowa w Zespole Szkół w D.
68. Szkoła Podstawowa w M.
69. Szkoła Podstawowa w O.
70. Szkoła Podstawowa Nr 2 w Zespole Szkół Nr 2 w W.
71. Szkoła Podstawowa Nr 3 w W.
72. Szkoła Podstawowa Nr 4 w Zespole Szkół Nr 4 w W.
73. Szkoła Podstawowa Nr 5 w Zespole Szkół w W.
74. Szkoła Podstawowa Nr 7 w W.
75. Szkoła Podstawowa w S.
76. Szkoła Podstawowa z Z.
77. Szkoła Podstawowa Nr 1 w N.
78. Szkoła Podstawowa Nr 3 w Zespole Szkół Nr 3 w N.
79. Szkoła Podstawowa Nr 4 w N.
80. Szkoła Podstawowa Nr 5 w Zespole Szkół Nr 2 w N.
81. Szkoła Podstawowa Nr 6 w N.
82. Szkoła Podstawowa w W.
83. Szkoła Podstawowa w J.
84. Szkoła Podstawowa w Zespole Szkół w K.
85. Szkoła Podstawowa w Zespole Szkół w P.
86. Szkoła Podstawowa w Z.
87. Szkoła Podstawowa Nr 1 w S.
88. Szkoła Podstawowa Nr 3 w S.
89. Szkoła Podstawowa Nr 4 w S.

90. Szkoła Podstawowa Nr 5 w Zespole Szkół Nr 1 w S.
91. Szkoła Podstawowa Nr 7 z Oddziałami Integracyjnymi w S.
92. Szkoła Podstawowa Nr 9 w S.
93. Szkoła Podstawowa Nr 11 w S.
94. Szkoła Podstawowa Nr 12 w S.

Celem badania przeprowadzonego w 94 szkołach podstawowych było sprawdzenie stanu przygotowania szkół do obniżenia wieku szkolnego pierwszoklasistów. Badano jakość organizacji procesu edukacyjnego, wychowawczego i opiekuńczego w odniesieniu do wychowania przedszkolnego i edukacji wczesnoszkolnej. Badaniem objęto szkoły podstawowe znajdujące się na terenach dużych i małych aglomeracji miejskich oraz terenach wiejskich w następujących województwach: łódzkim, małopolskim, mazowieckim, podkarpackim, pomorskim, śląskim oraz wielkopolskim.

Spośród 94 zbadanych szkół, 89 z nich prowadziło oddziały wychowania przedszkolnego. W 13 placówkach liczebność oddziałów przedszkolnych przekraczała 25 dzieci, co było niezgodne z obowiązującym prawem oświatowym. W 11 przypadkach stwierdzono naruszenia prawa w zakresie liczby dzieci w grupach świetlicowych.

Łącznie badaniem zostało objętych 13 019 dzieci, w tym 3 759 – realizujących wychowanie przedszkolne w szkołach podstawowych oraz 9 260 – realizujących edukację wczesnoszkolną (sześciolatki w pierwszej klasie). 94% badanych przedszkolaków to dzieci objęte rocznym obowiązkowym przygotowaniem przedszkolnym (pięć i sześciolatki oraz siedmiolatki z odroczonym obowiązkiem szkolnym – 7 dzieci), a 6% to trzy i czterolatki uczęszczające do oddziałów przedszkolnych w badanych szkołach podstawowych.

W badanych szkołach 14% dzieci rozpoczęło realizację obowiązku szkolnego w wieku 6 lat. Z zebranych danych wynika, iż 3% dzieci realizujących wychowanie przedszkolne oraz 4% dzieci realizujących edukację wczesnoszkolną to dzieci z niepełnosprawnościami, w tym u 38% wszystkich dzieci z niepełnosprawnościami występuje problem deficytów rozwojowych, a 28% wykazuje zaburzenia emocjonalne.

W skontrolowanych placówkach zatrudnionych było 72 logopedów, 66 pedagogów, 21 psychologów, 11 reedukatorów oraz 9 psychoterapeutów. Biorąc pod uwagę łączną liczbę dzieci w tych szkołach można wnioskować, że jeden pedagog przypada na 197 uczniów, natomiast psycholog na 620. Jeśli chodzi o zapewnienie dzieciom opieki medycznej, to w 73 badanych szkołach dziećmi opiekują się pielęgniarki, a w 22 – lekarze (w tym również stomatolodzy).

W 67% badanych szkół prowadzących oddziały przedszkolne realizacja podstawy programowej wychowania przedszkolnego odbywała się w optymalnych warunkach rozkładu dziennego, czyli w godzinach od 8:00 do 14:00, a w odniesieniu do edukacji wczesnoszkolnej odsetek ten wynosi 27% wszystkich badanych szkół. W 17% badanych szkół prowadzących oddziały przedszkolne dzieci zaczynają zajęcia od godziny 7:00 lub 7:30 (w przypadku edukacji wczesnoszkolnej problem ten dotyczy 12% szkół).

Z zebranych danych wynika ponadto, że 34% badanych szkół dostosowało pomieszczenia do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami. Oddzielne wejście do budynku dla dzieci realizujących wychowanie przedszkolne oraz edukację wczesnoszkolną miało odpowiednio – 29% oraz 18% szkół. Natomiast sale wychowania przedszkolnego oraz edukacji wczesnoszkolnej, znajdujące się w wydzielonej części budynku, znajdowały się odpowiednio w 62% oraz 52% badanych szkół. W 80% szkół z oddziałami przedszkolnymi i 94% wszystkich szkół proces edukacyjny dzieci odbywał się w salach podzielonych na część edukacyjną, rekreacyjną, wypoczynkową oraz zabawową. W toaletach 20% badanych szkół nie było dostosowanych urządzeń sanitarnych do potrzeb dziecka w wieku 3-10 lat.

W zakresie żywienia, 47% badanych szkół przygotowywało posiłki w szkolnych kuchniach, a 42% z nich korzystało z cateringu. Jeden posiłek dziennie oferowało dzieciom 71% badanych szkół, dwa posiłki – 18%, a trzy – 9%.

W toku rozpoznania zaobserwowano, że 33% szkół z oddziałami przedszkolnymi obejmowało dzieci indywidualnym rocznym obowiązkowym przygotowaniem przedszkolnym, zaś 24% wszystkich badanych szkół – indywidualnym nauczaniem w edukacji wczesnoszkolnej.

3. Kontrole placówek opiekuńczo-wychowawczych

Celem kontroli było sprawdzenie stanu przestrzegania praw dziecka w placówkach.

Kontrolę przeprowadzono w następujących placówkach opiekuńczo-wychowawczych:

- 1) Rodzinny Dom Dziecka Nr 2 w R.
- 2) Rodzinny Dom Dziecka Nr 1 w W.
- 3) Rodzinny Dom dla Dzieci w P.
- 4) Rodzinny Dom Dziecka w G.
- 5) Dom Dziecka w K.
- 6) Dom Dziecka w T.

- 7) Dom Dziecka w G.
- 8) Dom Dziecka Nr 4 w W.
- 9) Dom Dziecka w G.
- 10) Dom Dziecka w B.
- 11) Dom Dziecka w K.
- 12) Dom Dziecka Nr 2 w G.
- 13) Dom Dziecka w O.
- 14) Dom Dziecka w D.
- 15) Mieszkanie Usamodzielnienia w Zespole Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych w B.
- 16) Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza w P.
- 17) Powiatowym Centrum Opieki i Wychowania w Ś.

Z analizy zgromadzonych danych wynika, że głównym problemem kontrolowanych placówek było występowanie zjawiska przemocy psychicznej i fizycznej, przede wszystkim wśród rówieśników (w 12 na 17 kontrolowanych placówek). Zdarzało się jednak, że także osoby dorosłe stosowały przemoc w postaci gróźb (5 placówek) lub złego traktowania wychowanków (1 placówka). Ponadto w jednym przypadku sformułowano wniosek o konieczności podjęcia działań w celu przeanalizowania zjawiska przemocy seksualnej (młodzież zasygnalizowała w anonimowej ankiecie jej występowaniu wśród wychowanków placówki), a w drugim – o konieczności przeprowadzenia prelekcji i rozmów z młodzieżą na temat przemocy seksualnej oraz wskazania instytucji, do których mogą się zgłosić w razie potrzeby.

Kolejna niepokojąca kwestia dotyczyła indywidualnej pracy z dzieckiem oraz jego rodziną. Kontrole wykazały, iż praca w tym zakresie była często niedostateczna i prowadzona bez rozpoznania potrzeb danego dziecka. Jednocześnie dokumentacja prowadzona przez specjalistów oraz wychowawców wymagała dostosowania do obowiązujących przepisów prawa, jak również nie odzwierciedlała toku pracy z dzieckiem oraz kierunków podejmowanych działań, co w konsekwencji uniemożliwiało badanie ich skuteczności. Praca wychowawcza oraz psychologiczna nierzadko była prowadzona w sposób nieprzemyślany oraz niesystematyczny. Zazwyczaj działania w tym zakresie były doraźne, jako reakcja na konkretną trudną sytuację. Wykazane nieprawidłowości dotyczyły również stosowanych systemów kar i nagród, które wymagały przeanalizowania, dostosowania i bardzo często ujednolicenia (system karania i nagradzania określony w statucie był odmienny od zawartego

w regulaminie lub procedurze obowiązującej w placówce). Zdarzały się również przypadki stosowania kar nieregulaminowych. Zespoły kontrolujące w 10 placówkach stwierdziły, iż zasady wypłacania kieszonkowego często stały w sprzeczności z obowiązującymi przepisami. W 9 przypadkach Statuty i Regulaminy placówek opiekuńczo-wychowawczych wymagały dostosowania do obowiązujących przepisów. Kontrole uwidoczniły również potrzebę zaangażowania większej liczby specjalistów do pracy z dziećmi (przez zatrudnienie dodatkowych osób lub nawiązanie współpracy ze specjalistami spoza domu dziecka). W jednym przypadku zwrócono się o rozważenie możliwości wprowadzenia do placówki osoby superwizora.

Jedną z przeprowadzonych czynności miała charakter rekontroli, której celem było zbadanie stanu realizacji wniosków i uwag wydanych dyrektorowi placówki opiekuńczo-wychowawczej w wyniku kontroli przeprowadzonej w lipcu 2011 roku. Wykazała ona, iż trzy z dziewięciu wniosków i uwag nie zostały zrealizowane. Z uwagi, iż dwa z niezrealizowanych wniosków dotyczyły pracy wychowawczej w placówce, podczas rekontroli dokładnie zbadano jakość pomocy psychologiczno-pedagogicznej udzielanej wychowankom. Stwierdzono konieczność wdrożenia programu naprawczego poprzedzonego dokładną analizą potrzeb dzieci w zakresie pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz stosowanych metod wychowawczych.

Na podstawie przeprowadzonych kontroli należy stwierdzić, iż konieczne jest wzmoczenie nadzoru nad pracą placówek zarówno ze strony ich dyrektorów, jak i organów prowadzących oraz odpowiedzialnych za nadzór właściwych wydziałów urzędów wojewódzkich.

4. Kontrole przeprowadzone w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych

Celem kontroli było sprawdzenie stanu przestrzegania praw dziecka w placówkach.

Kontrolę przeprowadzono w następujących młodzieżowych ośrodkach wychowawczych:

1. Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy Nr 1 w Ł.
2. Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w K.
3. Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w R.
4. Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w K.
5. Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w W.
6. Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w W.
7. Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w P.

Powodem podjętych czynności kontrolnych przeprowadzanych w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych były informacje na temat stosowania przemocy rówieśniczej (psychicznej i fizycznej), gróźb umieszczenia w zakładzie poprawczym lub szpitalu psychiatrycznym, niezgodnych z prawem kar oraz jakości i ilości podawanego podopiecznym jedzenia, molestowania seksualnego wychowanka.

W dwóch ośrodkach stosowano przy przyjmowaniu wychowanka procedury budzące wątpliwości, co do poszanowania godności osobistej nieletnich (przeprowadzano tzw. oględziny całego ciała). Ponadto zwrócono uwagę na niezaspakajanie podstawowych potrzeb wychowanków w zakresie ich kontaktów z rodziną biologiczną (uniemożliwiano kontakt telefoniczny oraz nie udzielano zgody na urlopowanie). W dwóch przypadkach stwierdzono również przeprowadzanie kontroli korespondencji niezgodnie z zasadami określonymi w art. 66 § 3 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich z dnia 26 października 1982 r. (Dz. U. z 2010 r. Nr 33 poz. 178). Często występującym problemem była również konieczność dostosowania statutów placówek resocjalizacyjnych oraz ich uregulowań wewnętrznych do obowiązujących przepisów prawa. Ponadto zastrzeżenia kontrolujących dotyczyły pomocy psychologiczno-pedagogicznej udzielanej wychowankom. Konieczne okazało się opracowanie planów pracy oraz systematyczne jej prowadzenie, w szczególności w zakresie profilaktyki. Odnotowano również przypadek, gdy w ośrodku podawano wychowankom leki w sytuacjach zdenerwowania, bez konsultacji z lekarzem. Wskazano na potrzebę wyjaśnienia tych sytuacji oraz podjęcie działań zapobiegających podobnym przypadkom.

5. Kontrola w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Ż.

Kontrola została przeprowadzona w związku z informacjami przekazanymi przez Prokuraturę Rejonową w Ż. o postawieniu wychowawcy zarzutu molestowania seksualnego wychowanków Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego dla Dzieci z Wadami Słuchu i Mowy w Ż⁴²¹.

Celem jej było sprawdzenie przestrzegania praw dziecka w placówce, ze szczególnym uwzględnieniem zapewnienia uczniom poczucia bezpieczeństwa, organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

W wyniku przeprowadzonych czynności stwierdzono, że większość kadry pedagogicznej (nauczyciele i wychowawcy) to osoby znające język migowy głównie na

poziomie podstawowym, co pozwalało wprowadzić na przekazanie informacji, ale uniemożliwiało przeprowadzenie płynnej rozmowy. Podejrzany wychowawca jako jedyny znał dobrze język migowy. Języka tego nie znał psycholog, co ograniczało możliwość nawiązania głębszego kontaktu z dziećmi.

Stwierdzono, że w placówce nie przeprowadzono w roku szkolnym 2011/2012 żadnego szkolenia dla Rady Pedagogicznej dotyczącego złego dotyku, rozpoznawania ofiar przemocy seksualnej, dzieci molestowanych – ich zachowań i sposobu udzielenia pomocy.

Podopieczni – zarówno słyszący, jak i z wadami słuchu – informowali, iż nikt z nimi nie rozmawiał o przemocy seksualnej, a wiedzę o niej i o tym, czym jest pedofilia, czerpią wyłącznie z Internetu. W opinii kontrolujących powodem nieujawniania przez chłopców niewłaściwych zachowań wychowawcy była m.in. trudność w samej komunikacji.

Dyrektorowi Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Ż. przekazano uwagi i wnioski w powyższym zakresie oraz wskazano na konieczność dokonywania wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania uczniów. Uwzględniono przy tym ocenę efektywności udzielanej pomocy psychologiczno-pedagogicznej, która stanowi podstawę do modyfikowania programu, co ma służyć przede wszystkim rozwojowi ucznia jak również szkoły. Sprawa jest w toku.

6. Kontrola w Ośrodku Kuratorskim w C.

Kontrola została przeprowadzona na skutek anonimowej skargi, której treść wskazywała na nieprawidłowości w Ośrodku Kuratorskim w C.⁴²² Na podstawie podjętych czynności ustalono, iż w ośrodku nie wypracowano modelu wychowania, uwzględniającego kompleksowe podejście do problemów i potrzeb wychowanków. Wychowawcy skupiali się na zaspokajaniu potrzeb organicznych nieletnich, czyli unikaniu uszkodzeń ciała, zaspokajaniu głodu, zapewnianiu bezpieczeństwa podczas pobytu w placówce. Zbyt mało uwagi poświęcano pracy wychowawczej. Praca pedagogiczno-resocjalizacyjna ograniczała się do rozmów z nieletnimi i ich rodzicami. Personel nie współpracował ze szkołami, placówkami społeczno-wychowawczymi oraz kulturalno-oświatowymi. Wychowawcy nie pracowali indywidualnie z wychowankami, nie analizowali prac wykonywanych przez nieletnich w celu określenia stopnia procesu socjalizacji nieletniego. Jednocześnie nieatrakcyjność oraz niezmienna forma zajęć powodowały u uczestników nudę i agresję. Ośrodek Kuratorski w C. nie realizował zadań o charakterze profilaktycznym,

⁴²¹ ZEW/520/54/2012/ESn.

⁴²² ZEW/520/29/2012/MO.

wychowawczym, terapeutyczno-resocjalizacyjnym. Stwierdzono brak uregulowań wewnętrznych – regulaminów oraz procedur określających zasady wspólnego życia społecznego. W ocenie kontrolujących w ośrodku nie były przestrzegane prawa dziecka, w szczególności w kwestii bezpieczeństwa podopiecznych, którzy mogą opuszczać placówkę o każdej porze, bez żadnego nadzoru ze strony opiekunów. Rozmowy z wychowankami wskazały na problem stosowania przemocy rówieśniczej. Jeden z nieletnich przyznał, iż był świadkiem molestowania seksualnego. Kontrola wykazała ponadto brak prawidłowo prowadzonej dokumentacji, jak również brak niektórych dokumentów wymaganych przepisami prawa. W związku z powyższym do kierownika Ośrodka Kuratorskiego w C. skierowano informację o wynikach kontroli, zawierającą uwagi i wnioski, wnosząc jednocześnie o ich realizację. Kierownik Ośrodka Kuratorskiego w C. poinformował o ich wykonaniu. W udzielonej odpowiedzi wskazał także, iż podjął decyzję o rezygnacji ze stanowiska i do czasu wyłonienia nowego kierownika jego obowiązki będzie pełniła inna osoba. W związku z tym pismem zwrócono się do Prezesa Sądu Rejonowego w C. z prośbą o zweryfikowanie zgodności informacji przedstawionych w odpowiedzi kierownika ośrodka ze stanem faktycznym. Prezes Sądu Rejonowego poinformował o podjętych działaniach w celu naprawy pracy ośrodka. Do swojej odpowiedzi dołączył pismo przygotowane przez osobę p.o. kierownika, informujące, iż poprzedni kierownik ośrodka podważał w rozmowach z rodzicami i nieletnimi zasadność uczęszczania do ośrodka i stosowania się do panujących w placówce zasad. Ponadto wynikało z niego, że większość nieletnich i ich rodziców nie ma świadomości, iż skierowanie na zajęcia do ośrodka kuratorskiego jest prawomocnie orzeczoną przez sąd środkami wychowawczymi, którego wykonanie należy do obowiązków nieletniego, a niewywiązywanie się z tego obowiązku niesie za sobą określone konsekwencje. Traktowano placówkę jak świetlicę środowiskową z pełną dobrowolnością uczestnictwa. W rozmowach z rodzicami nieletnich były kierownik negował zasadność uczęszczania nieletnich do ośrodka, a wzywaniem nieletnich do uczestnictwa w zajęciach interpretował, jako nękanie i zastraszanie.

W związku z powyższym, Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się do Kuratora Okręgowego Sądu Okręgowego w K. z prośbą o wyjaśnienie sprawy i przesłanie informacji o jej rozstrzygnięciu oraz podjętych działaniach⁴²³. Sprawa jest w toku.

⁴²³ ZEW/440/23-3/2012/MK.

7. Kontrola w Powiatowych Centrach Pomocy Rodzinie

Celem kontroli było sprawdzenie, czy działania podejmowane przez pracowników tych jednostek służą ochronie praw dziecka.

Kontrolę przeprowadzono w następujących Powiatowych Centrach Pomocy Rodzinie:

1. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Ś.
2. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w P.

Kontrola w powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Ś. przeprowadzona była na skutek wpłynięcia skarg od opiekuna prawnego czterech sióstr przebywających w Placówce Wielofunkcyjnej w G. W pismach został przedstawiony problem z przedłużającym się postępowaniem sądowym w sprawie o ustanowienie rodziny zastępczej oraz dotyczący decyzji Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Ś. o rozdzieleniu sióstr.

Podczas kontroli przeprowadzonej w kwietniu 2012 roku ustalono, iż w trakcie pobytu dziewczynek w placówce opiekuńczo-wychowawczej wszystkie zostały objęte specjalistyczną opieką, zarówno pedagogiczną, jak i psychologiczną. Zaobserwowano również, że opieka nad całym rodzeństwem wymaga od opiekunów dużego wysiłku, a zachowanie dziewczynek przebywających razem generuje silne konflikty, co znacznie utrudnia zaspokajanie indywidualnych potrzeb każdej z nich. Po podjętej na początku 2011 roku nieudanej próbie przekazania dziewczynek pod opiekę rodziny zastępczej w W. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Ś. zainicjowało kolejne działania, zmierzające do utworzenia dla rodzeństwa zawodowej rodziny zastępczej w osobie pani S. Z uwagi jednak na rezygnację kandydatki z przejęcia opieki nad dziewczynkami w formie pieczy zastępczej, dyrektor i pracownicy Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Ś. ustalili, iż należy zapewnić siostrom opiekę w mniejszych środowiskach o charakterze zbliżonym do rodzinnego. Ostatecznie podjęto decyzję o umieszczeniu ich po dwie w dwóch pogotowiach rodzinnych na terenie Powiatu Ś. Za podjęciem takiej decyzji miał przemawiać szereg argumentów: opinia rodziny, która w lutym 2011 roku podjęła nieudaną próbę przejęcia opieki nad czwórką rodzeństwa, uwagi innych osób mających bezpośrednią styczność z małoletnimi, a przede wszystkim opinia psychologiczna placówki opiekuńczo-wychowawczej w G. Ponadto opiekun prawny dziewczynek, który poinformował o sprawie Rzecznika Praw Dziecka, brał udział w spotkaniach dotyczących powyższych decyzji i wtedy nie zgłaszał do nich żadnych zastrzeżeń.

Analizując działania podjęte przez kontrolowaną jednostkę w zakresie procedury adopcyjnej, należy stwierdzić, że zastrzeżenia zespołu kontrolującego dotyczyły braku porozumienia pomiędzy pracownikiem Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Ś., odpowiedzialnym za przygotowywanie właściwej dokumentacji, a psychologiem jednostki w zakresie zgodności co do ostatecznego stanowiska odnośnie do formy zgłoszenia dziewczynek do adopcji. W efekcie w piśmie skierowanym do właściwego Ośrodka Adopcyjnego wskazano, że możliwe jest poszukiwanie dla dziewczynek dwóch rodzin adopcyjnych, które jednocześnie będą umożliwiały dzieciom wzajemne kontakty. Przeprowadzona kontrola nie potwierdziła zarzutów przedłużającego się postępowania sądowego w sprawie o ustanowienie rodziny zastępczej oraz bezprawnie podjętej decyzji o rozdzieleniu rodzeństwa. Wykazała natomiast nieprawidłowości w pracy psychologa Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Ś. i w tym zakresie dyrektor placówki otrzymał stosowne uwagi i wnioski pokontrolne⁴²⁴.

Kolejna kontrola została przeprowadzona w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w P. w związku z informacjami o śmierci dwojga dzieci z 5-osobowego rodzeństwa, umieszczonych w rodzinie zastępczej. W wyniku podjętych czynności ujawniono fakty świadczące o tym, iż prawidłowe postępowanie pracowników kontrolowanej jednostki mogło zapobiec tej tragedii⁴²⁵.

Z dokumentacji udostępnionej przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w P. wynikało, iż już w 2010 roku, podczas przeprowadzania procedury kwalifikacyjnej kandydatów na rodzinę zastępczą, doszło do szeregu nieprawidłowości. Mimo, że jednym z instrumentów badania kwalifikacji kandydatów winno być przeprowadzenie wywiadu środowiskowego, pracownik socjalny sporządzający ten wywiad ograniczył się do odebrania oświadczeń od państwa C. – kandydatów na rodzinę. Nie zasięgnięto opinii osób z najbliższego otoczenia kandydatów, opinii pracowników szkoły podstawowej, do której uczęszczała ich biologiczna córka, ani opinii pracodawców, u których byli zatrudnieni. Prawidłowe i rzetelne przeprowadzenie tych czynności z pewnością pozwoliłoby powziąć informacje o wcześniej zauważonych przejawach stosowania przez państwa C. przemocy wobec biologicznej córki. Nie przeprowadzono również badań pedagogicznych kandydatów.

Kolejne zastrzeżenia wzbudził brak aktualizacji wywiadu środowiskowego z uwagi na zmianę sytuacji rodziny, mimo, że takie wskazanie zostało zawarte w notatce służbowej z 12 maja 2011 roku, sporządzonej przez specjalistę ds. pracy z rodziną.

⁴²⁴ ZSR/520/1/2012/KCH.

⁴²⁵ ZSR/413/127/2012/MS.

W maju 2012 roku Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w P. powzięło informację o możliwości stosowania przemocy w stosunku do dzieci przez państwa C., pracownicy jednostki nie dostrzegli w niej przesłanki do przeprowadzenia wywiadu środowiskowego wśród sąsiadów rodziny, który mógłby potwierdzić lub zanegować występowanie nieprawidłowości lub chociażby symptomów pojawiającej się przemocy. Nie podjęto również decyzji o dogłębnym zbadaniu sytuacji dzieci umieszczonych w tej rodzinie.

Dokumenty Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w P. nie zawierały informacji ani dowodów zainteresowania dziećmi po śmierci pierwszego z nich. Ponadto potwierdzono, iż również po śmierci drugiego dziecka pracownicy kontrolowanej jednostki zaniechali jakichkolwiek działań.

W wyniku powyższych ustaleń, Rzecznik zwrócił się do organu prowadzącego kontrolowaną jednostkę, z wnioskiem o pilne wszczęcie postępowania dyscyplinarnego wobec osób winnych zaniedbań oraz wyciągnięcie konsekwencji służbowych wobec nich. Do Prokuratora Generalnego wystąpił o zbadanie przedmiotowej sprawy, łącznie z pociągnięciem do odpowiedzialności dyscyplinarnej osób, których zaniechanie przyczyniło się do zagrożenia życia dzieci. Do Ministra Sprawiedliwości zwrócił się o podjęcie działań, które w przyszłości zapobiegą podobnym sytuacjom, a do Ministra Pracy i Polityki Społecznej – o wydanie stosownych uregulowań w sprawie procedur (zasad/dobrych praktyk/wytucznych) dotyczących kwalifikowania i przygotowywania kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej i adopcyjnej.

W listopadzie 2012 roku Rzecznik Praw Dziecka zgłosił udział w postępowaniach dotyczących rodzeństwa umieszczonego w rodzinie zastępczej Państwa C., jak również ich dzieci biologicznych. Sprawa jest w toku.

8. Kontrola w Ośrodku Pomocy Społecznej w S.

Wieloaspektowa kontrola została podjęta w trybie pilnym po uzyskaniu informacji o śmierci nowonarodzonych dzieci. Jej celem było zbadanie stanu przestrzegania praw dziecka wobec małoletnich wychowywanych w rodzinie pani Z., a także prawidłowości nadzoru nad wykonywaniem władzy rodzicielskiej nad nimi (szerzej o sprawie w dziale Prawo do ochrony przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem, demoralizacją zaniedbaniami oraz innym złym traktowaniem). Sprawa w toku⁴²⁶.

⁴²⁶ ZEW/520/64/2012/MK.

9. Kontrola w Niepublicznym Zakładzie Pielęgnacyjno-Opiekuńczym w C.

Kontrola miała na celu zbadanie statusu przebywających w zakładzie dzieci oraz warunków, w jakich przebywają. Miało to związek z informacją, że poziom finansowania świadczeń przez właściwy Oddział Narodowego Funduszu Zdrowia jest niewystarczający.

Przyczyną podjęcia działań kontrolnych były informacje przekazane przez dyrektora Zakładu.

Decyzją Ministra Zdrowia powołano zespół kontrolny, do którego został zaproszony przedstawiciel Rzecznika Praw Dziecka. Równoczesne działania kontrolne w zakładzie przeprowadzili przedstawiciele Ministra Pracy i Polityki Społecznej.

W wyniku podjętych działań sporządzono informację o wynikach kontroli doraźnej, a wnioski przesłano Dyrektorowi Departamentu Polityki Zdrowotnej w Ministerstwie Zdrowia.

10. Kontrole wypoczynku dzieci i młodzieży w miejscu zamieszkania oraz poza nim

Celem kontroli było rozpoznanie stopnia zapewnienia dzieciom bezpiecznych i higienicznych warunków wypoczynku oraz zbadanie stanu przestrzegania praw dziecka.

Podczas wakacji letnich skontrolowano następujące miejsca wypoczynku zlokalizowane poza miejscem zamieszkania dzieci:

1. Pensjonat Anna, kolonie w B.
2. Zakopane – Olcza, kolonie letnie w Z.
3. Pensjonat Helena-Anna, kolonie w B.
4. Pensjonat Anna, kolonie w B.
5. Pensjonat Wypoczynkowy Halina, kolonie językowe w Z.
6. Dom Wypoczynkowy Małgorzata, kolonie w Z.
7. Ośrodek Wypoczynkowy „Jaskółka”, kolonie w Z.
8. Willa za wodą, kolonie letnie w Z.
9. Stopex, obóz rekreacyjno-sportowy w Z.
10. Pensjonat „Kominka”, obóz wypoczynkowo-profilaktyczny w Z.
11. Wynajem pokoi i żywienie J., kolonie w Z.
12. Wynajem pokoi W., kolonie w Z.
13. Dom Wczasowy G., kolonie w M.
14. Willa pod T., kolonie w M.
15. Willa „Cztery pory roku”, kolonie w K.
16. Murzasichle, kolonie w M.
17. Pensjonat „Plaźówka”, kolonie w M.
18. Małe Ciche, obóz językowy w M.
19. „U Tości”, kolonie w M.
20. Dom Wypoczynkowy G., kolonie w M.
21. Willa T., kolonie oraz obóz młodzieżowy w M.
22. Dom Wypoczynkowy G., obóz w M.
23. Dom Studenta, obóz tenisowy w O.
24. Spychowo, kolonie letnie stacjonarne w S.

25. Internat OSW, obóz sportowo-rekreacyjny w O.
26. „Chata Wuja Toma”, obóz językowo-konny w D.
27. Ośrodek Wypoczynkowy PTTK, letnia szkoła karate w P.
28. Ośrodek Wypoczynkowy PTTK, kolonie letnie w P.
29. Baza „Cyranka”, obóz harcerski w P.
30. Baza „Cyranka”, obóz pod namiotami P.
31. Ośrodek Wczasowy „Krukłanki”, obóz rekreacyjny w K.
32. Ośrodek Wypoczynkowy SUS, kolonie w R.
33. Chłapowo, kolonie w W.
34. Ośrodek Wypoczynkowy „Dąbrówka”, kolonia letnia w K.
35. Jastrzębia Góra, obóz językowy w J.
36. Jastrzębia Góra, obóz w J.
37. Jastrzębia Góra, kolonie w J.
38. Jastrzębia Góra, kolonie w J.
39. Chłapowo, kolonie w W.
40. Chłapowo, kolonie w W.
41. Jastrzębia Góra, kolonie w J.
42. Jastrzębia Góra, kolonie w J.
43. Jastrzębia Góra, kolonie i obóz w J.
44. Jastrzębia Góra, kolonie w J.
45. „Meduza” Ośrodek Kolonijno-Sportowy, kolonie w J.
46. Chłapowo, kolonie w J.
47. Władysławowo, kolonie w W.
48. Władysławowo, kolonie w W.
49. Władysławowo, kolonie w W.
50. Władysławowo, kolonie w W.
51. Władysławowo, kolonie w W.
52. Ośrodek Wypoczynkowy „Jubilat”, kolonie w J.
53. Ośrodek Wypoczynkowy „Admirał”, obóz szkoleniowo-wypoczynkowy w K.
54. Ośrodek Wypoczynkowy „Admirał”, kolonie letnie w K.
55. Ośrodek Wypoczynkowy „Wodomierzanka”, kolonie letnie w K.
56. Ośrodek Wypoczynkowy „Wodomierzanka”, kolonie letnie w K.
57. Ośrodek Wypoczynkowy „U Musa”, wycieczka w K.
58. Ośrodek Wypoczynkowy „Siła”, kolonia letnia w S.
59. Ośrodek „Parowozownia”, obóz młodzieżowy o charakterze survivalowym w S.
60. Ośrodek Sportu i Rekreacji, kolonie letnie w P.
61. Centrum Rehabilitacji i Wypoczynku i SPA „Leśny Ludek”, kolonie letnie w P.
62. Dom Wczasowy „Kamela”, kolonie letnie w S.
63. Ośrodek Rehabilitacyjno-Wypoczynkowy „Caritas”, kolonie w Z.
64. Ośrodek Wypoczynkowy „Wisła”, kolonie letnie w L.
65. GEOVITA, kolonie sportowe z AIKIDO w J.
66. Ośrodek Wypoczynkowy „Rzeczka”, obóz harcerski z programem profilaktycznym w R.

67. Ośrodek Wypoczynkowy „Wisła”, kolonie letnie w L.
68. Harcerska Baza Karkonoska, kolonie letnie w P.
69. Rezydencja „Markus”, obóz edukacyjno-rekreacyjny razem z grupą kolonii w P.
70. Rezydencja „Markus”, kolonie letnie w P.
71. HOTTUR II, kolonie letnie w B.
72. Ośrodek Wypoczynkowy „Morion”, kolonie letnie w K.
73. Ośrodek Wypoczynkowy „Kosówka”, kolonie letnie w K.
74. Ośrodek Kolonijno-Wypoczynkowy REDA, kolonie letnie w K.
75. Ośrodek Wypoczynkowy „Stokrotka”, kolonie letnie w K.
76. Ośrodek Wypoczynkowy WARS i SAWA, kolonie letnie w K.
77. Ośrodek Wypoczynkowy „Halny”, kolonie letnie z muzyką w S.
78. Ośrodek Wypoczynkowy „Sudety”, kolonie letnie w S.
79. Ośrodek Wypoczynkowy „Siła”, kolonie letnie w S.
80. Dom Wczasów Dziecięcych, kolonia letnia w S.
81. Ośrodek Wypoczynkowy „Siła”, warsztaty orkiestrowe – „Muzyka na smyki” w S.
82. Centrum Pulmonologii i Alergologii, obóz odchudzający w K.
83. Ośrodek Wypoczynkowy „Admirał”, kolonie letnie w K.
84. Ośrodek Wypoczynkowy „Zajazd Victoria”, kolonie letnie w K.
85. Gmina Ośno Lubuskie – obóz pod namiotami w Ś.
86. Kolonie letnie w J.
87. Chłapowo, ul. Jarowa 1 – kolonie letnie

Podczas wakacji 2012 roku poddano badaniu wypoczynek dzieci i młodzieży na terenie całego kraju. W około 35% miejsc wypoczynku poza miejscem zamieszkania kontrolujący stwierdzili nieprzestrzeganie przepisów prawa w zakresie organizacji i nadzorowania wypoczynku. W związku z powyższym zalecono podjęcie działań informacyjnych, mających na celu pogłębienie znajomości przepisów prawa obowiązującego organizatorów, kierowników i wychowawców wypoczynku dzieci i młodzieży.

Zastrzeżenia Rzecznika Praw Dziecka wzbudził fakt, że osoby zatrudniane jako wychowawcy wypoczynku dzieci i młodzieży nie byli weryfikowani pod kątem ich niekaralności. Mając na uwadze dobro przebywających pod ich opieką dzieci (analogicznie do zapisu art. 10 ustawy – Karta Nauczyciela), należy wnioskować uzupełnienie rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 stycznia 1997 r. w sprawie warunków, jakie muszą spełniać organizatorzy wypoczynku dla dzieci i młodzieży szkolnej, a także zasad jego organizowania i nadzorowania, o konieczność sprawdzenia, czy wychowawca posiada pełną zdolność do czynności prawnych i korzysta z praw obywatelskich, czy nie toczy się przeciwko niemu postępowanie karne lub dyscyplinarne lub postępowanie o ubezwłasnowolnienie oraz czy nie był karany za przestępstwo popełnione umyślnie.

Wobec powyższego, Rzecznik Praw Dziecka przekazał Ministrowi Edukacji Narodowej swoje uwagi w powyższym zakresie i wniósł o ich realizację. Jednocześnie wskazał na wagę problemu oraz konieczność zapewnienia w pełni bezpiecznego, ale także atrakcyjnego wypoczynku podczas ferii i wakacji szkolnych⁴²⁷.

Głęboko niepokojący jest fakt, że tylko 62 spośród 4283 uczestników wypoczynku poza miejscem zamieszkania, skontrolowanego przez Rzecznika Praw Dziecka, to dzieci z niepełnosprawnością (co stanowi zaledwie 1,4% wypoczywających). Niewiele lepiej przedstawia się dostępność badanych obiektów dla dzieci z niepełnosprawnością ruchową, w których zorganizowano wypoczynek (około 10%).

Podczas wakacji letnich skontrolowano następujące miejsca wypoczynku w miejscu zamieszkania dzieci:

1. Zespół Szkół Publicznych Nr 1 w Ż. – zajęcia sportowo-rekreacyjne na boiskach „Orlik”
2. Szkoła Podstawowa Nr 103 w W. – „Lato w Mieście 2012”
3. Szkoła Podstawowa w I. – półkolonie

4. Ochotnicza Straż Pożarna w K. – półkolonie letnie
5. Szkoła Podstawowa z Oddziałami Integracyjnymi Nr 6 w G. – półkolonie
6. Szkoła Podstawowa Nr 271 w W. – „Lato w Mieście 2012”
7. Szkoła Podstawowa Nr 33 w W. – „Lato w Mieście 2012”
8. Szkoła Podstawowa Nr 191 w W. – „Lato w Mieście 2012”
9. Ogniska Pracy Pozaszkolnej Nr 2 w W. – „Lato w Mieście 2012”
10. Zespół Szkół Integracyjnych Nr 75 w W. – „Lato w Mieście 2012”
11. Szkoła Podstawowa Nr 185 w W. – „Lato w Mieście 2012”
12. Szkoła Podstawowa Nr 231 w W. – „Lato w Mieście 2012”
13. Szkoła Podstawowa z Oddziałami Integracyjnymi Nr 342 w W. – „Lato w Mieście 2012”
14. Szkoła Podstawowa Nr 257 w W. – „Lato w Mieście 2012”
15. Szkoła Podstawowa w Zespole Szkół Nr 52 w W. – „Lato w Mieście 2012”
16. Szkoła Podstawowa Nr 289 w W. – „Lato w Mieście 2012”
17. Zespół Szkół Nr 56 w W. – „Lato w Mieście 2012”
18. Szkoła Podstawowa Nr 98 z Oddziałami Integracyjnymi w W. – „Lato w Mieście 2012”
19. Szkoła Podstawowa Nr 115 w W. – „Lato w Mieście”
20. Mrągowo, ul. Młynowa 51
21. Hotel Star-Dadaj w B.
22. Hotel Star-Dadaj w B.
23. Hotel Star-Dadaj w B. – zgrupowanie sportowe
24. Akademia Rozwoju Osobistego Kompas w O. – półkolonie
25. Szkoła Podstawowa Nr 25 w O. – zajęcia sportowo-światlicowe
26. Spółdzielnia Mieszkaniowa w O. – półkolonie
27. Spółdzielczy Dom Kultury w O. – półkolonie letnie
28. Staromiejskie Centrum Kultury Młodzieży w K. – stacjonarne zajęcia z zakresu edukacji kulturalnej, plastycznej – warsztaty
29. Młodzieżowy Dom Kultury w K. – „Lato w Mieście 2012”
30. Centrum Zabaw Dziecięcych w K. – półkolonie
31. Anikino w K. – półkolonie letnie
32. Staromiejskie Centrum Kultury Młodzieży w K. – warsztaty tematyczne/grupa stała
33. Centrum Młodzieży w K. – półkolonie, zajęcia otwarte

34. Młodzieżowy Ośrodek Rozwoju Społecznego w K. – zajęcia ogólnorozwojowe
35. Centrum Rozwoju w K. – umożliwienie korzystania z 3 torów pływackich
36. Młodzieżowy Dom Kultury „Dom Harcerza” w K. – „Lato w Mieście 2012”
37. „Wakacje ze sztuką” w W. – letnie zajęcia plastyczne w formie półkolonii dla dzieci w wieku 6-12 lat
38. Półkolonie letnie w Ż.
39. Zespół Szkół Publicznych Nr 6 w Ż. – zajęcia pozalekcyjne o charakterze rekreacyjno-ruchowym
40. Ośrodek Kultury w W. – „Lato w Mieście 2012”
41. Stacja Plastyczna w W.
42. Ognisko Pracy Pozaszkolnej w W. – Świetlica Socjoterapeutyczna w R.
43. Zespół Szkół Publicznych Nr 7 w Ż.

Analiza danych zebranych na podstawie przeprowadzenia czynności kontrolnych wypoczynku dzieci i młodzieży w miejscu zamieszkania uczestników pokazała, że:

- około 20% badanych miejsc wypoczynku dzieci i młodzieży w miejscu zamieszkania nie zostało zgłoszonych do kuratora oświaty. Organizatorzy motywowali to tym, że odbywa się on w obiektach, które w roku szkolnym także służą dzieciom i młodzieży (młodzieżowy dom kultury, ośrodek kultury, świetlica terapeutyczna, szkoła podstawowa, boiska szkolne i miejskie itd.), a w wakacje placówki te jedynie rozszerzają swoją ofertę, zapraszając wszystkie chętne dzieci. Opiekunami byli zazwyczaj instruktorzy, wychowawcy i nauczyciele pracujący na stałe w tych jednostkach. Te formy wypoczynku nie znalazły odzwierciedlenia w istniejących przepisach prawa.
- w wielu przypadkach organizatorzy posługiwali się kartami kwalifikacyjnymi sporządzonymi według własnego, uproszczonego wzoru, a nie wskazanego w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 stycznia 1997 r. w sprawie warunków, jakie muszą spełniać organizatorzy wypoczynku dla dzieci i młodzieży szkolnej, a także zasad jego organizowania i nadzorowania. Nie zawierały one informacji wychowawcy klasy o dziecku, a także opinii rodziców na temat jego stanu zdrowia i wykazu przebytych szczepień.
- często do dzienników zajęć wpisywana była lista dzieci zakwalifikowanych na tzw. wypoczynek, bez zaznaczenia obecności bądź nieobecności dziecka w danym dniu.

- w wypoczynku uczestniczyło bardzo mało dzieci z niepełnosprawnością (w sumie 32 dzieci we wszystkich badanych placówkach wypoczynku w miejscu zamieszkania). Ponadto w sposób niedostateczny zapewniono tym dzieciom odpowiednią opiekę, np. podczas wyjść uczestników wypoczynku poza budynek dzieci z niepełnosprawnością musiały w nim pozostać, ponieważ nie było wystarczającej liczby opiekunów.
- tylko ok. 10 % obiektów było dostosowanych do potrzeb dzieci z niepełnosprawnością ruchową.
- w placówkach wypoczynku często nie było kierowników wypoczynku (ich funkcję pełnili koordynatorzy), a zamiast wychowawców – animatorzy, realizujący swój program animacyjny. Uczestnik wypoczynku mógł swobodnie przechodzić z jednych zajęć na drugie. Taki sposób organizacji wypoczynku budzi zastrzeżenia w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa jego uczestnikom.

Miejsca wypoczynku nie formułowały własnych programów wypoczynku, z uwzględnieniem konkretnych celów wychowawczych, a posługiwały się programami ramowymi, opracowanymi przez urzędy miasta czy dzielnicy.

VI. WSPÓŁPRACA Z ORGANAMI WŁADZY

W 2012 roku Rzecznik Praw Dziecka – osobiście lub poprzez udział swych przedstawicieli – uczestniczył w pracach następujących (wymienionych poniżej) stałych zespołów problemowych i w programach resortowych:

- **Zespół ds. Zwalczania i Zapobiegania Handlowi Ludźmi** (jako instytucja zaproszona do udziału)

Zespół został utworzony zarządzeniem nr 23 Prezesa Rady Ministrów z dnia 5 marca 2004 roku, w związku z wejściem w życie zarządzenia nr 36 Prezesa Rady Ministrów z dnia 9 czerwca 2011 roku zmieniającego dotychczasowe zarządzenia (tj. zarządzenie nr 23 z dnia 5 marca 2004 r. i zarządzenie nr 23 z dnia 2 marca 2005 roku).

W skład Zespołu wchodzi obecnie: Przewodniczący – przedstawiciel ministra właściwego do spraw wewnętrznych w randze podsekretarza stanu; Zastępca przewodniczącego – zastępca Komendanta Głównego Policji, członkowie – przedstawiciele:

- ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania,
- ministra sprawiedliwości,
- ministra właściwego do spraw wewnętrznych,
- ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego,
- ministra właściwego do spraw zagranicznych,
- ministra właściwego do spraw zdrowia,
- Komendanta Głównego Policji,
- Komendanta Głównego Straży Granicznej,
- Pełnomocnika Rządu do Spraw Równego Traktowania,
- Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców.

Do zadań Zespołu należy ocena realizacji Krajowego Planu Działań przeciwko Handlowi Ludźmi, proponowanie oraz opiniowanie podejmowanych działań zmierzających do skutecznego zwalczania handlu ludźmi i zapobiegania mu, współpraca z organami administracji rządowej, samorządu terytorialnego oraz organizacjami pozarządowymi w zakresie zapobiegania i zwalczania handlowi ludźmi.

- **Ocena Raportu Krajowego dotyczącego Powszechnego Okresowego Przeglądu Praw Człowieka.**

Rzecznik Praw Dziecka, oceniając Raport Krajowy dotyczący rozwoju sytuacji praw człowieka w Polsce w okresie 2008-2011 przedstawił uwagi w zakresie ochrony praw

dziecka. Wskazał na zwiększenie ochrony praw najmłodszych obywateli poprzez wzmocnienie kompetencji Rzecznika Praw Dziecka, wprowadzenie zakazu stosowania kar cielesnych wobec małoletnich (nowelizacja ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z 10 czerwca 2010 r.), oraz przyjęciu przez Zgromadzenie Ogólne NZ w grudniu 2011 r. III Protokołu fakultatywnego do Konwencji o Prawach Dziecka wyposażającego Komitet Praw Dziecka ONZ w możliwość rozpoznawania skarg indywidualnych.

- **Ocena XX i XXI sprawozdania z realizacji przez Polskę postanowień Konwencji w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji rasowej.**

Rzecznik Praw Dziecka przedstawił uwagi dotyczące realizacji przez dzieci cudzoziemców obowiązku szkolnego, braku zapewnienia małoletnim cudzoziemcom przebywającym w strzeżonych ośrodkach prawa do nauki, trudności w dostępie do bezpłatnych świadczeń zdrowotnych oraz poinformował o nowych rozwiązaniach przewidzianych w projekcie ustawy o cudzoziemcach.

- **Forum Debaty Publicznej „Sprawne i służebne państwo”**

W ramach inicjatywy Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej pod wspólnym tytułem Forum Debaty Publicznej, której ideą jest poszukiwanie nowych rozwiązań systemowych dla funkcjonowania istotnych z punktu widzenia obywateli obszarów życia społecznego, przedstawiciel Rzecznika Praw Dziecka uczestniczył w cyklu spotkań i dyskusji w obszarze tematycznym *Sprawne i służebne państwo*. Zakres przedmiotowy dotyczył powszechnego dostępu do informacji o obowiązującym prawie oraz zapewnienie osobom potrzebującym realizacji prawa do pomocy prawnej. Brak systemowych rozwiązań w tym zakresie jest istotną przeszkodą w realizacji idei sprawnego i służebnego Państwa. Podstawowym celem debaty było wypracowanie najkorzystniejszego modelu funkcjonowania i zakresu pomocy prawnej w przyszłym systemie prawnym. Do udziału zaproszeni zostali najwybitniejsi przedstawiciele środowisk prawniczych, naukowcy, praktycy, przedstawiciele organizacji pozarządowych monitorujący sposób funkcjonowania poszczególnych sfer życia społecznego, a także organizacji świadczących szeroko rozumianą pomoc ludziom najuboższym.

- **Współpraca z Parlamentem Rzeczypospolitej Polskiej oraz opinie do projektów aktów prawnych**

Rzecznik Praw Dziecka w 2012 roku wielokrotnie uczestniczył w posiedzeniach Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, a także w posiedzeniach następujących komisji: Edukacji, Nauki i Młodzieży, Spraw Wewnętrznych, Samorządu Terytorialnego i Polityki

Regionalnej, Finansów Publicznych, Polityki Społecznej i Rodziny, Sprawiedliwości i Praw Człowieka, Zdrowia, Ustawodawczej, oraz innych Komisji i Podkomisji parlamentarnych.

Na szczególne podkreślenie zasługują działania Rzecznika Praw Dziecka zmierzające do wycofania przez Polskę zastrzeżeń do Konwencji o Prawach Dziecka. Rzecznik Praw Dziecka był inicjatorem podjęcia prac nad wycofaniem zastrzeżeń do artykułów 7 i 38. Opowiadając się za wycofaniem zastrzeżeń, Rzecznik zwrócił uwagę, że zastrzeżenie wyrażone w artykule 7., które umożliwia przysposabiającym zachowanie tajemnicy pochodzenia dziecka, a tym samym ogranicza prawo dziecka przysposobionego do poznania rodziców naturalnych jest bezprzedmiotowe w sytuacji, gdy przepisy prawa polskiego przyznają osobie przysposobionej prawo wglądu w akta stanu cywilnego. Z kolei w odniesieniu do zastrzeżenia do artykułu 38. Konwencji Rzecznik wskazał, że jest ono zbędne z uwagi na to, że prawo polskie zapewnia wyższe standardy ochrony małoletnich odnośnie dolnego limitu wieku powołania do odbycia służby wojskowej. W lutym 2009 roku na wniosek Rzecznika Praw Dziecka, Minister Edukacji Narodowej wszczął procedurę zmierzającą do zmiany zakresu obowiązywania Konwencji o Prawach Dziecka. W trakcie dalszych prac zmierzających do wycofania zastrzeżeń, Rzecznik Praw Dziecka wielokrotnie podkreślał, że na Polsce, jako inicjatorze i współtwórcy Konwencji o Prawach Dziecka ciąży szczególnie obowiązek niekwestionowania jej zapisów. Rzecznik na bieżąco monitorował przebieg prac nad wycofaniem zastrzeżeń, wielokrotnie zwracając uwagę na konieczność przyspieszenia działań w tym zakresie, czego efektem było uchwalenie przez Sejm 10 października 2012 roku ustaw o zmianie zakresu obowiązywania Konwencji o Prawach Dziecka, przyjętej 20 listopada 1989 r. w Nowym Jorku oraz o zmianie zakresu obowiązywania Protokołu fakultatywnego do Konwencji o Prawach Dziecka w sprawie angażowania dzieci w konflikty zbrojne, przyjętego 25 maja 2000 r. w Nowym Jorku. W ocenie Rzecznika wycofanie zastrzeżeń podniosło standardy ochrony praw dziecka i przyczyniło się do wzmocnienia pozycji Polski w dziedzinie ochrony praw człowieka.

Współpraca Rzecznika Praw Dziecka z Parlamentem w szczególności dotyczyła następujących kwestii:

- ograniczenia adopcji ze wskazaniem do krewnych i powinowatych;⁴²⁸
- placówek wsparcia dziennego prowadzonych przez organizacje pozarządowe;⁴²⁹
- zainicjowania prac nad nowelizacją ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka;⁴³⁰

⁴²⁸ ZSR/500/2/2012/LP.

⁴²⁹ ZSR/500/22/2012/LP.

- poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy Kodeks karny;⁴³¹
- rządowego projektu ustawy o systemie informacji oświatowej oraz ustawy o systemie oświaty;⁴³²
- funkcjonowania placówek wychowania pozaszkolnego realizujących różne formy wychowania;
- dostępu do nowoczesnych materiałów dydaktycznych;
- realizacji zadań związanych z dystrybucją pomocy społecznej przez szkoły i socjalnej funkcji szkoły.

Opinie do projektów aktów prawnych.

W roku 2012 Rzecznik Praw Dziecka opiniował następujące projekty aktów prawnych:

- projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw⁴³³;
- projekt ustawy o cudzoziemcach⁴³⁴.
- projekt ustawy o zmianie ustawy Kodeks pracy oraz ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa⁴³⁵;
- projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks pracy oraz niektórych innych ustaw⁴³⁶;
- projekt ustawy o uchyleniu ustawy o zawodzie psychologa i samorządzie zawodowym psychologów oraz o zmianie niektórych innych ustaw⁴³⁷;
- projekt założeń projektu o zmianie ustawy o systemie oświaty w sprawie wprowadzenia koniecznych zmian dotyczących upowszechnienia wychowania przedszkolnego poprzez zapewnienie wsparcia finansowego dla gmin w realizacji zadań z zakresu wychowania przedszkolnego w formie dotacji z budżetu państwa, powiązanych z rozwiązaniami służącymi zmniejszeniu obciążeń dla budżetów rodzinnych z tytułu korzystania przez dziecko z wychowania przedszkolnego,

⁴³⁰ ZSR/500/23/2012/KW.

⁴³¹ ZSR/070/3/2012/UP.

⁴³² ZEW/070/6/2012/AM.

⁴³³ ZSR/0310/2/2012/KCH.

⁴³⁴ ZSM/470/80/2012/AJ.

⁴³⁵ ZSS/023/1/2012/KK.

⁴³⁶ ZSS/071/3/2012/KT.

⁴³⁷ ZEW/071/21/2012/ZA.

- podniesieniem jakości edukacji przedszkolnej oraz zwiększeniem jego dostępności porównywalnej z innymi krajami UE⁴³⁸;
- projekt złożenia projektu ustawy o środkach przymusu bezpośredniego⁴³⁹;
 - projekt założeń projektu ustawy o zmianie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich⁴⁴⁰;
 - projekt rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie badań lekarskich osób zatrzymanych przez Policję⁴⁴¹;
 - projekt rozporządzenia zmieniającego rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych⁴⁴²;
 - projekt rozporządzenia zmieniającego rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 29 grudnia 1998 r. w sprawie organizacji kuratoriów oświaty oraz zasad tworzenia ich delegatur⁴⁴³;
 - projekt rozporządzenia zmieniającego rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 19 listopada 2009 r. w sprawie placówek doskonalenia nauczycieli⁴⁴⁴;
 - projekt rozporządzenia zmieniającego rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 7 października 2009 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego⁴⁴⁵;
 - projekt rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie organizacji kształcenia oraz warunków i form realizowania specjalnych działań opiekuńczo-wychowawczych w szkołach specjalnych zorganizowanych w podmiotach leczniczych i jednostkach pomocy społecznej⁴⁴⁶;
 - projekt rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych⁴⁴⁷;

⁴³⁸ ZEW/023/10/2012/EM.

⁴³⁹ ZSR/020/1/2012/AT.

⁴⁴⁰ ZSR/023/1/2012/AT.

⁴⁴¹ ZSR/071/4/2012/JM.

⁴⁴² ZEW/023/3/2012/AM.

⁴⁴³ ZEW/023/4/2012/AM.

⁴⁴⁴ ZEW/023/4/2012/AM.

⁴⁴⁵ ZEW/023/4/2012/AM.

⁴⁴⁶ ZEW/023/5/2012/AM.

⁴⁴⁷ ZEW/023/8/2012/AM.

- projekt rozporządzenia zmieniającego rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 maja 2010 r. w sprawie świadectw, dyplomów państwowych i innych druków szkolnych⁴⁴⁸
- projekt rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach⁴⁴⁹;
- projekt rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie sposobu obsługi biblioteczej w podmiotach leczniczych oraz sposobu współdziałania bibliotek publicznych w wykonywaniu tej obsługi⁴⁵⁰;
- projekt rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów w sprawie określenia formularzy sprawozdawczych, objaśnień co do sposobu ich wypełniania oraz wzorów kwestionariuszy i ankiet statystycznych w badaniach statystycznych ustalonych w programie badań statystycznych statystyki publicznej na rok 2012⁴⁵¹.
- projekt rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie warunków tworzenia, organizacji oraz działania oddziałów sportowych i szkół sportowych oraz szkół mistrzostwa sportowego⁴⁵²;
- Rekomendację Rady Europy CM/Rec(2011), CM(2011)164 – strategia Rady Europy w sprawie praw dzieci, odnośnie jej zgodności z Konwencją o Prawach Dziecka⁴⁵³;
- projekt wniosku o udzielenie przez Radę Ministrów zgody na podpisanie Protokołu fakultatywnego do Konwencji o Prawach Dziecka w sprawie procedury składania zawiadomień⁴⁵⁴.

· **Współpraca z sądami opiekuńczymi**

W 2012 roku Rzecznik Praw Dziecka kontynuował inicjatywę spotkań z sędziami orzekającymi w sądach rodzinnych na terenie całego kraju. Inicjatywa tych spotkań powstała na gruncie wizyt przedstawicieli i pracowników Biura Rzecznika Praw Dziecka odbytych w ramach działań podejmowanych w sprawach indywidualnych. Przedmiotem debaty podjętej przez Rzecznika z sędziami rodzinnymi była analiza poszczególnych instytucji prawa

⁴⁴⁸ ZEW/023/11/2012/AM.

⁴⁴⁹ ZEW/023/12/2012/AM.

⁴⁵⁰ ZSS/071/5/2012/JZ.

⁴⁵¹ ZSS/071/4/2012/KT.

⁴⁵² ZEW/071/20/2012/ZA.

⁴⁵³ ZSM/500/2/2012/AJ.

procesowego pod kątem ich znaczenia dla ochrony praw dziecka. Spotkania odbyły się w kolejnych 20 sądach okręgowych, tj.: Kaliszu, Zielonej Górze, Gorzowie Wlkp., Szczecinie, Koszalinie, Tarnobrzegu, Tarnowie, Nowym Sączu, Krośnie, Warszawie, Sieradzu, Legnicy, Jeleniej Górze, Świdnicy, Wrocławiu, Częstochowie, Opolu, Gliwicach, Katowicach, Kielcach. Łącznie cały projekt pozwolił na naradę z ok. 650 sędziami sądów rejonowych i okręgowych odbytych w 44 okręgach. Celem tych spotkań była wymiana doświadczeń szczególnie dotyczących problemu poszanowania i ochrony praw dzieci. Efektem tych spotkań jest zbiór kilkudziesięciu założeń będących aktualnie przedmiotem analizy powołanej przez Rzecznika Praw Dziecka Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Rodzinnego, które w dalszej kolejności będą podstawą do przygotowania propozycji wprowadzenia zmian w przepisach prawa rodzinnego.

⁴⁵⁴ ZSM/500/3/2012/AJ.

VII. WSPÓŁPRACA Z ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI

Zgodnie z art. 11a ustawy z dnia 6 stycznia 2000 roku o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz. U. z dnia 31 stycznia 2000 r.) obowiązkiem Rzecznika jest współdziałanie ze „stowarzyszeniami, ruchami obywatelskimi, innymi dobrowolnymi zrzeszeniami i fundacjami działającym na rzecz ochrony praw dziecka”.

W 2012 roku Rzecznika Praw Dziecka kontynuował współpracę z organizacjami pozarządowymi. Do Rzecznika zwracają się organizacje działające zarówno na szczeblu lokalnym, jak i ogólnopolskim, prosząc o wspólną realizację inicjatyw służących nie tylko promocji i upowszechnianiu praw dziecka, ale także m.in. zachęcaniu najmłodszych do czytania książek czy zapobieganiu przemocy wobec dzieci.

Przy Rzeczniku Praw Dziecka działała Rada Doradcza. W jej składzie znalazło się wielu przedstawicieli organizacji pozarządowych, tj.: Renata Durda – kierownik Ogólnopolskiego Pogotowia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia”, Anna Dymna – prezes Fundacji „Mimo wszystko”, Mirosława Kątna – przewodnicząca Zarządu Krajowego Komitetu Ochrony Praw Dziecka, Izabela Kołecka – prezes Fundacji Pomocy Rodzinie „Opoka” z Łodzi, dr Irena Kornatowska – prezes Fundacji „Dzieci Niczyje”, Joanna Luberadzka-Gruca – prezes Fundacji „Przyjaciółka”, o. Arkadiusz Nowak – założyciel i prezes Instytutu Praw Pacjenta i Edukacji Zdrowotnej, Teresa Ogrodzińska – prezes Fundacji Rozwoju Dzieci im. J. A. Komeńskiego, Piotr Pawłowski – prezes Stowarzyszenia Przyjaciół Integracji i Fundacji Integracja, Henryka Sokołowska – prezes Stowarzyszenia Integracyjnego „Klub Otwartych Serc” z Wieruszowa, Jakub Śpiewak – prezes Fundacji Kidprotect.pl.

W ramach współpracy Rzecznika Praw Dziecka z organizacjami pozarządowymi w 2012 roku odbyły się m.in.:

- **kampania społeczna „Wnuki w sieci”**

23 stycznia 2012 roku w Biurze Rzecznika Praw Dziecka odbyła się inauguracja kampanii społecznej „Wnuki w sieci”, dotyczącej bezpieczeństwa dzieci w Internecie.

Kampania skierowana była do seniorów, gdyż to najczęściej babcie i dziadkowie zajmują się dziećmi, kiedy rodzice idą do pracy. Partnerami kampanii, zorganizowanej przez Fundację Kidprotect.pl, były surfsafe.pl, nk.pl, UPC Polska i mmj.pl. Logo kampanii przygotowała *pro bono* agencja Telescope. Przedsięwzięcie zostało wpisane do rządowego programu przeciwdziałania przestępczości i zachowaniom aspołecznym „Razem Bezpieczniej”.

- **konferencja „Prawa dziecka – teoria i praktyka”**

3 kwietnia 2012 roku w warszawskim Teatrze Kamienica odbyła się konferencja „Prawa dziecka – teoria i praktyka”, organizowana przez Rzecznika Praw Dziecka i Komitet Ochrony Praw Dziecka, w ramach obchodów Roku Janusza Korczaka. Podczas pierwszej części uczniowie Gimnazjum z Oddziałami Dwujęzycznymi nr 83 im. Konstancji Markiewicz w Warszawie zaprezentowali postać Starego Doktora, a młodzież z II Liceum Ogólnokształcącego z Oddziałami Dwujęzycznymi im. Św. Królowej Jadwigi w Siedlcach przedstawiła interpretację sądu korczakowskiego.

Sesja naukowa pt. „Prawa dziecka – teoria i praktyka” poprowadził dr Jan Orgelbrand. Referaty wygłosili: Rzecznik Praw Dziecka Marek Michalak, prof. Barbara Smolińska-Theiss, Przewodnicząca Komitetu Obrony Praw Dziecka Mirosława Kątna, sędzia SN w stanie spoczynku Teresa Romer i Dorota Zawadzka, doradca Rzecznika Praw Dziecka.

- **kampania społeczna Dentobus Wiewiórki Julii**

4 września 2012 roku w siedzibie Rzecznika Praw Dziecka odbyło się spotkanie prasowe poświęcone uruchomieniu ogólnopolskiego projektu mobilnej opieki stomatologicznej pod nazwą Dentobus Wiewiórki Julii. Rzecznik Praw Dziecka objął honorowym patronatem akcję prowadzoną przez Fundację Wiewiórki Julii. Rzecznik wielokrotnie postulował, aby zwiększyć dostęp najmłodszych obywateli do podstawowej opieki stomatologicznej. Będąc świadomym problemu likwidowanych gabinetów stomatologicznych w szkołach i przedszkolach oraz znacznego ograniczenia w dostępie do publicznej opieki stomatologicznej – szczególnie w małych miejscowościach i na wsiach – wskazywał właściwym instytucjom możliwość stworzenia mobilnych gabinetów, tzw. dentobusów.

Dentobus, czyli autobus z gabinetem i zespołem stomatologów na pokładzie, ma na celu poprawę stanu zębów polskich dzieci. Takie rozwiązania sprawdzają się w wielu krajach, m.in. w Stanach Zjednoczonych, Francji, Brazylii, Niemczech, czy Indiach. W Polsce Dentobus Wiewiórki Julii w pierwszej kolejności zawita do małych miast i wsi – wszędzie tam, gdzie dostęp do opieki stomatologicznej jest utrudniony lub wręcz niemożliwy.

- **kampania społeczna i program „Rodzice przyszłości”**

24 października 2012 roku Rzecznik Praw Dziecka wziął udział w konferencji pt. „Zrób test! Sprawdź, czy jesteś świadomym rodzicem”, inaugurującej Test Świadomego Rodzica przygotowany przez Fundację Rodzice Przyszłości.

Fundacja ma na celu propagowanie wiedzy na temat prawidłowego wychowania dzieci. Na stronie fundacji opublikowany został Test Świadomego Rodzica. Zawiera on szereg pytań, na które odpowiedź powinien znać każdy rodzic. Test jest wzbogacony scenkami video ilustrującymi poszczególne sytuacje. To ogólnodostępne, proste w obsłudze, bezpłatne rozwiązanie dające możliwość edukacji przez zabawę. Test nie ma na celu oceny rozwiązujących go rodziców, a wskazanie mechanizmów i związków przyczynowo-skutkowych, których często nie zauważają. Wyniki testu pozwalają rodzicom uświadomić sobie, które sfery wymagają większej uwagi, i wyznaczyć kierunki pracy nad własnymi relacjami z dziećmi.

· **spotkania w ramach roku Janusza Korczaka**

Rzecznik Praw Dziecka odbył wiele spotkań roboczych w ramach prac nad obchodami Roku Janusza Korczaka oraz podczas przygotowań do Międzynarodowego Kongresu Praw Dziecka w Roku Janusza Korczaka. W prace nad kongresem włączyli się m.in.: Międzynarodowa Kapituła Orderu Uśmiechu, Komitet Ochrony Praw Dziecka, Fundacja na Rzecz Rozwoju Dzieci im. Amosa Komeńskiego oraz Polskie i Międzynarodowe Stowarzyszenie im. Janusza Korczaka.

Efektom prac był Kongres, który odbył się w Warszawie w dniach 4-6 grudnia 2012 roku i spotkał się z dużym uznaniem w Polsce i za granicą.

Rzecznik Praw Dziecka uczestniczył osobiście lub przez wydelegowanego przedstawiciela w wielu spotkaniach, konferencjach i inicjatywach realizowanych, przez organizacje pozarządowe, które służyły m.in. promocji i upowszechnianiu praw dziecka. Były to m.in.:

- Konferencja i wykład pt. „W świecie wartości Janusza Korczaka” – XI Poznańskie Spotkania Targowe – Książka Dla dzieci i Młodzieży, zorganizowana przez Polskie Towarzystwo Wydawców Książek, Międzynarodowe Targi Poznańskie i Centrum Kultury „Zamek”, 3 lutego 2012 roku;
- konferencja „Porwania rodzicielskie”, zorganizowana przez Fundację ITAKA, 16 lutego 2012 roku;
- konferencja „Jak realizować program rozwoju i organizacji instytucji opieki nad dziećmi do lat 3”, zorganizowana przez Fundację Rozwoju Dzieci im. J. A. Komeńskiego, 22 lutego 2012 roku;
- uroczysta inauguracja Fundacji Jesteśmy, zorganizowana przez Fundację BO WARTO, 14 kwietnia 2012 roku;

- konferencja pt. „W stronę rozwoju kompetencji rodziców i potencjałów dzieci” dla osób prowadzących Rodzinne Domy Dziecka, zorganizowana przez Fundację ORLEN – DAR SERCA, 21 kwietnia 2012 roku;
- dyskusja o przyszłości wychowanków opuszczających placówki resocjalizacyjne, zorganizowana przez Fundację Po drugie, 8 maja 2012 roku;
- seminarium tematyczne o pedagogice i osobie Janusza Korczaka pt. „Korczak – przyjaciel najmniejszych i pedagogiczny VIP”, zorganizowane przez Fundację BO WARTO, 16 maja 2012 roku;
- konferencja pt. „Jakie zmiany w jakości życia dzieci z moczeniem nocnym wprowadzą opracowane z inicjatywy Ministerstwa Zdrowia wytyczne postępowania diagnostyczno-terapeutycznego”, zorganizowana przez URONET, 16 maja 2012 roku;
- konferencja „Dziecko patrzy, a Ty dajesz przykład”, organizowana przez Fundację Wychowanie bez porażek, 18 maja 2012 roku;
- prezentacja filmu o bezpieczeństwie w telefonii komórkowej, zorganizowana przez Fundację Kidprotect.pl, 29 maja 2012 roku;
- Debata Parlamentu Dziecięcego w Koninie, zorganizowana przez Towarzystwo Przyjaciół Dzieci w Koninie, 19 czerwca 2012 roku;
- premiera adaptacji teatralnej „Króla Maciusia Pierwszego” w wykonaniu dzieci i młodzieży ze świetlicy środowiskowej oraz szkół Pragi Południe, zorganizowana przez Fundację Zielone Domy, 23 czerwca 2012 roku;
- X Europejska Konferencja Chorób Rzadkich pt. „Przybliżyć choroby rzadkie”, organizowana przez Stowarzyszenie Chorych na MPS, 6 lipca 2012 roku;
- konferencja zorganizowana przez Koalicję na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością, 23 lipca 2012 roku;
- konferencja „Aktualność metod wychowawczych Janusza Korczaka”, zorganizowana przez Fundację Zielone Domy, 19 września 2012 roku;
- VI Międzynarodowa Konferencja Bezpieczeństwa Dzieci i Młodzieży w Internecie, zorganizowana przez Fundację Dzieci Niczyje, 20 września 2012 roku;
- konferencja poświęcona zaginięciom dzieci i dorosłych, zorganizowana przez Fundację ITAKA, 10 października 2012 roku.

W 2012 roku Rzecznik Praw Dziecka objął honorowym patronatem **52** inicjatywy, podejmowane przez organizacje pozarządowe na rzecz dzieci.

VIII. WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA

Ministerstwo Spraw Zagranicznych przy udziale polskich placówek dyplomatycznych i Rzecznika Praw Dziecka, w ramach obchodów roku 2012 Rokiem Janusza Korczaka zorganizowało szereg seminariów i wydarzeń promujących na całym świecie idee praw dziecka. Siedem głównych seminariów odbyło się w: Nowym Jorku, Paryżu, Pekinie, Brukseli, Tiranie, Genewie i Strasburgu.

Rzecznik Praw Dziecka w 2012 roku brał udział w pracach międzynarodowych gremiów zajmujących się ochroną praw dzieci oraz w konferencjach poświęconych tej problematyce. Były to m.in.:

- **spotkanie zarządu ENOC – Bruksela**

13 stycznia 2012 roku polski Rzecznik Praw Dziecka – będący jednocześnie Przewodniczącym Europejskiej Sieci Rzeczników Praw Dziecka ENOC – przewodniczył spotkaniu Zarządu tej organizacji, które odbyło się w Brukseli.

Podczas posiedzenia omówiono i zaplanowano program działań ENOC na kolejny rok. Rozmowy dotyczyły przyszłości Europejskiej Sieci Młodych Doradców Rzeczników Praw Dziecka (ENYA), pracy grup roboczych działających w ramach organizacji w sprawie dzieci pozostających w pieczy instytucjonalnej oraz wymiaru sprawiedliwości dla nieletnich. Ustalono również, iż w czerwcu 2012 roku odbędzie się szkolenie biur rzeczników zrzeszonych w ramach ENOC na temat wykorzystywania mechanizmów skargowych w organach związanych z prawami człowieka w walce z łamaniem praw dzieci. Poruszono również kwestię organizacji Dorocznego Zjazdu Rzeczników w 2012 roku, który odbył się w Nikozji (Cypr) i dotyczył przestępczości młodocianych. Tematem rozmów Zarządu był również budżet organizacji na najbliższy rok oraz wynikająca z niego potrzeba rewizji statusu członków stowarzyszonych oraz kwestia wysokości składek członkowskich.

- **seminarium dotyczące komplementarności i synergii wymiaru sprawiedliwości oraz służb socjalnych – Florencja**

19 kwietnia 2012 roku we Florencji odbyło się seminarium, zorganizowane przez Europejską Sieć Narodowych Obserwatoriów Przestrzegania Praw Dziecka „ChildONEurope”. Tematem spotkania była komplementarność i synergia wymiaru sprawiedliwości oraz służb socjalnych. W czasie seminarium odbyły się sesje plenarne oraz warsztaty, podczas których grupy robocze po przeprowadzeniu dyskusji przedstawiły rezultaty swojej pracy i poprowadziły debatę na tematy:

- 1) wymiar sprawiedliwości dotyczący nieletnich oraz system ochrony dziecka – w jaki sposób promować alternatywę do aresztowań i przetrzymywania młodocianych w Europie?;
- 2) dział sektora pomocy społecznej w sądach rodzinnych i ich wpływ na brak powrotu nieletnich do popełniania przestępstw;
- 3) dzieci migrantów bez opieki popadające w konflikt z prawem.

- **spotkanie z Ambasadorem Szwecji – Warszawa**

2 lutego 2012 roku gościem Rzecznika Praw Dziecka był szwedzki Ambasador Staffan Herrström. Rozmowa dotyczyła współpracy obu instytucji przy upowszechnianiu praw dziecka. Dyskutowano również o obchodach Roku Janusza Korczaka w Polsce i na świecie, a także o możliwościach wymiany dobrych praktyk i doświadczeń w zakresie ochrony praw dziecka między szwedzkimi i polskimi organizacjami i instytucjami.

- **spotkanie z przedstawicielem World Childhood Foundation – Warszawa**

15 marca 2012 roku Rzecznik Praw Dziecka spotkał się z Susanne Drakborg, przedstawicielką szwedzkiej fundacji World Childhood Foundation. Rozmowa dotyczyła problemów ochrony praw dzieci oraz uprawnień polskiego Rzecznika Praw Dziecka.

- **spotkanie z przedstawicielami Stowarzyszenia CIDE – Warszawa**

25 kwietnia 2012 roku Rzecznik Praw Dziecka spotkał się z przedstawicielami Stowarzyszenia CIDE z Francji i udzielił wywiadu o prawach dziecka do książki „Les Papillons de la vie”, przygotowywanej przez stowarzyszenie w ramach obchodów Roku Janusza Korczaka.

W spotkaniu z Rzecznikiem uczestniczyli Pascal Vivet, działacz na rzecz praw dziecka, członek i były prezes Centrum Informacji nt. Praw Dziecka (Centre d’Information sur les Droits de l’Enfant – CIDE), sędzia sądu dla nieletnich w Melun, redaktor książki „Les Papillons de la vie” („Motyle życia”), poruszającej tematykę nastolatków i życia młodzieńczego; Jean Claude Lente, obecny Prezes Stowarzyszenia CIDE oraz 16-letni Louis Witter, autor zdjęć do książki, i jego rówieśnik Franck Lamas, koordynator tekstów, przeprowadzający wywiady na potrzeby publikacji.

- **spotkanie z Przewodniczącą Międzynarodowego Stowarzyszenia im. Janusza Korczaka w Izraelu – Warszawa**

27 kwietnia 2012 roku Rzecznik Praw Dziecka spotkał się z Batią Gilad – Przewodniczącą Międzynarodowego Stowarzyszenia im. Janusza Korczaka w Izraelu.

Spotkanie dotyczyło obchodów Roku Janusza Korczaka w Izraelu, planowanej Konferencji Korczakowskiej w Genewie oraz udziału delegacji z Izraela w grudniowym Kongresie podsumowującym tegoroczne wydarzenia w ramach upamiętnienia postaci Starego Doktora. Obejrzano również wystawę o Januszu Korczaku i prawach dziecka „Nie ma dzieci – są ludzie”.

- **spotkanie z Ambasadorem Azerbejdżanu – Warszawa**

8 maja 2012 roku Rzecznik Praw Dziecka gościł w swoim biurze dr. Hasana A. Hasanova, Ambadora Republiki Azerbejdżanu w Polsce.

Ambasador przekazał na ręce Rzecznika zaproszenie do wygłoszenia referatu podczas X Międzynarodowej Konferencji Ombudsmanów „Promocja i ochrona praw człowieka w nagłych wypadkach: szanse i wyzwania” w Baku. Podczas spotkania dyskutowano również o możliwości współpracy polskiego Rzecznika Praw Dziecka z azerskimi instytucjami i organizacjami działającymi na rzecz najmłodszych. Ambasador zapoznał się z kompetencjami Rzecznika i organizacją jego biura.

- **spotkanie z przedstawicielami Centrum Komunikacji Gordona – Warszawa**

20 maja 2012 roku Rzecznik Praw Dziecka spotkał się z Lindą i Michelle Adams – córką i wdową po psychologu dr. Thomasie Gordonie – oraz Violetą i Piotrem Kruczkowskimi z Fundacji Wychowanie bez porażek, założycielami Centrum Komunikacji Gordona. Rozmowa dotyczyła upowszechniania metody Gordona w Polsce. 18 maja Rzecznik był gościem konferencji „Dziecko patrzy, ty dajesz przykład” na Uniwersytecie Szczecińskim, podczas której dyskutowano o wykorzystaniu metody wychowawczej amerykańskiego naukowca 50 lat po jej stworzeniu.

Pół wieku temu dr Thomas Gordon, amerykański psycholog, psychoterapeuta i doradca rodzinny, opracował metodę kształtującą umiejętności wychowawcze i komunikacyjne dorosłych, by skutecznie rozwiązywać konflikty powstające między rodzicami a dziećmi.

- **spotkanie z prezesem Rosyjskiej Fundacji Dziecięcej i dyrektorem Instytutu do Spraw Dzieci – Warszawa**

25 maja 2012 roku Rzecznik Praw Dziecka spotkał się z Albertem Lichanowem, prezesem Rosyjskiej Fundacji Dziecięcej i dyrektorem Instytutu do Spraw Dzieci, a także autorem wydanej właśnie w Polsce – pod honorowym patronatem Rzecznika Praw Dziecka – powieści dla młodzieży „Nikt”.

Rozmowa dotyczyła m.in. sytuacji dzieci i młodzieży w Polsce i Rosji, w tym szczególnie problemów ochrony zdrowia najmłodszych.

- **Powszechny Okresowy Przegląd Praw Człowieka – Genewa**

30 maja 2012 roku przedstawiciel Rzecznika Praw Dziecka uczestniczył w 13. sesji Powszechnego Okresowego Przeglądu Praw Człowieka w Genewie na forum Grupy Roboczej Rady Praw Człowieka Narodów Zjednoczonych.

Podczas posiedzenia odbyła się prezentacja Raportu krajowego, dotyczącego rozwoju sytuacji praw człowieka w Polsce w okresie 2008-2011, zawierającego odpowiedzi na rekomendacje otrzymane przez Polskę w ramach pierwszego Przeglądu, jak również istotne fakty w zakresie promocji i ochrony praw człowieka. Przedstawiony przez polski rząd Raport zawierał m.in. informacje dotyczące zakazu stosowania kar cielesnych wobec małoletnich, wprowadzonego nowelizacją ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z dnia 10 czerwca 2010 roku, jak również nałożonego na Rzecznika Praw Dziecka obowiązku przedłożenia Parlamentowi informacji o skutkach obowiązywania ustawy.

- **projekt „Doświadczenie europejskie: Polska” – Kijów**

W dniach 16-17 maja 2012 roku w Kijowie odbyło się otwarte spotkanie z polskim Rzecznikiem Praw Dziecka w ramach projektu „Doświadczenie europejskie: Polska”. Jest to cykliczne działanie polegające na dyskusji z ludźmi, którzy mają wpływ na funkcjonowanie państwa i tworzenie wizerunku Polski w świecie. Jego inicjatorem jest Instytut Polski w Kijowie oraz księgarnia JE, w której mają miejsce rozmowy. W spotkaniu z polskim Rzecznikiem uczestniczyli m.in. deputowani, sędziowie, liderzy organizacji pozarządowych, dziennikarze, a także ukraiński Rzecznik Praw Dziecka. Rozmowa dotyczyła postrzegania i przestrzegania praw dziecka w Polsce i na świecie, a Marek Michalak dzielił się swoimi doświadczeniami zarówno jako polski Ombudsman, jak i Przewodniczący Europejskiej Sieci Rzeczników Praw Dziecka ENOC. Mówił m.in. o konstytucyjnym umocowaniu urzędu w Polsce, silnych kompetencjach strażnika praw najmłodszych, współpracy z organami władzy, instytucjami samorządowymi i organizacjami trzeciego sektora, a także kategoriach spraw i interwencji, jakie podejmuje. Rzecznik przedstawił także rekomendacje dla umocnienia analogicznej instytucji na Ukrainie. W przeszło dwugodzinnym spotkaniu nie zabrakło także pytań o przemiany w Polsce po 1989 roku, obchody Roku Janusza Korczaka, czy o jubileusz 45-lecia Orderu Uśmiechu, który jako pierwszy stanowił realizację idei korczakowskich do wyrażania opinii dzieci o dorosłych.

Podczas pobytu w Kijowie, Rzecznik spotkał się z Ambasadorem RP, a następnie z ukraińskim Rzecznikiem Praw Dziecka Jurijem Pawlenko. Tematem rozmowy była współpraca Ombudsmanów, a także analiza rozwiązań prawnych w zakresie umocowania obu urzędów. Marek Michalak przekazał na ręce Jurija Pawlenko odpowiednie rekomendacje, a także Informację o działalności polskiego Rzecznika Praw Dziecka oraz tłumaczenie ustawy o RPD. Wyraził zgodę, by pracownicy ukraińskiego RPD odbywali staż w biurze polskiego Rzecznika. Na zakończenie spotkania zachęcił Jurija Pawlenko do wydania dzieł Janusza Korczaka w języku ukraińskim, a także zapoznał się z najbliższymi przedsięwzięciami organizowanymi dla dzieci na Ukrainie, m.in. obchodami Dnia Dziecka.

- **warsztaty dotyczące międzynarodowych mechanizmów ochrony praw dzieci oraz możliwości wykorzystania nowych instrumentów prawnych w tym zakresie, związanych m.in. z III Protokołem do Konwencji o Prawach Dziecka – Haga**

4 i 5 czerwca 2012 roku w Hadze, w siedzibie holenderskiego Rzecznika Praw Dziecka odbyły się warsztaty dotyczące międzynarodowych mechanizmów ochrony praw dzieci oraz możliwości wykorzystania nowych instrumentów prawnych w tym zakresie, związanych m.in. z III Protokołem do Konwencji o Prawach Dziecka. W warsztatach uczestniczyli prawnicy – przedstawiciele rzeczników praw dziecka zrzeszonych w Europejskiej Sieci Rzeczników Praw Dziecka (ENOC).

- **konferencja „Praktyczne aspekty postępowania z małoletnimi bez opieki w kontekście postępowań wydalenionych” – Kopenhaga**

W dniach 18-19 czerwca 2012 r. odbyła się organizowana przez duńską Prezydencję konferencja „Praktyczne aspekty postępowania z małoletnimi bez opieki w kontekście postępowań wydalenionych”. W konferencji udział wzięli przedstawiciele Ministerstwa Sprawiedliwości Królestwa Danii, Państw Członkowskich UE, UNHCR, IOM, ECRE, Europejskiej Agencji Praw Podstawowych oraz organizacji pozarządowych, skupiających się w swej działalności na ochronie praw dziecka.

Podczas konferencji omówione zostały problemy i dobre praktyki związane z powrotami małoletnich cudzoziemców. Wśród poruszanych zagadnień znalazły się reintegracja, pomoc w powrotach dobrowolnych oraz problematyka osadzenia małoletnich w placówkach detencyjnych.

W ramach konferencji prezentowane były analizy i rekomendacje opracowane przez ww. organizacje w zakresie postępowania z małoletnimi bez opieki. Przeprowadzono także warsztaty dotyczące następujących zagadnień: efektywne formy stanowienia kurateli dla

małoletnich bez opieki, środki proceduralne mające na celu zabezpieczenie najlepszych interesów małoletnich bez opieki, śledzenie powiązań rodzinnych małoletnich bez opieki w celu zabezpieczenia ich najlepszych interesów, wzmocnienie współpracy z państwami trzecimi w zakresie powrotów i reintegracji małoletnich bez opieki.

Konferencja posłużyła jako platforma wymiany doświadczeń w zakresie postępowania z małoletnimi bez opieki w sytuacji postępowań wydaleniowych, porównania rozwiązań prawnych w poszczególnych krajach dotyczących małoletnich cudzoziemców oraz umożliwiła nawiązanie kontaktów roboczych z przedstawicielami instytucji oraz organizacji zajmujących się ochroną praw dziecka.

- **spotkanie zarządu ENOC – Bruksela**

2 lipca 2012 roku Rzecznik Praw Dziecka – będący jednocześnie Przewodniczącym Europejskiej Sieci Rzeczników Praw Dziecka ENOC – przewodniczył spotkaniu Zarządu tej organizacji, które odbyło się w Brukseli.

Podczas posiedzenia omówiono plan działań ENOC na najbliższe miesiące. Ustalono zostały szczegóły zaplanowanego na koniec sierpnia 2012 roku spotkania Europejskiej Sieci Młodych Doradców Rzeczników Praw Dziecka (ENYA) w Warszawie, a także najważniejsze kwestie i program Zjazdu ENOC w Nikozji.

Zarząd podjął szereg strategicznych decyzji co do dalszej działalności ENOC. Postanowiono przyjąć w poczet organizacji dziecięcego ombudsmana z Łotwy, a dodatkowo członkowie Europejskiej Sieci Rzeczników Praw Dziecka wydali wspólne oświadczenie, wyrażające sprzeciw wobec szukania – w dobie kryzysu ekonomicznego – oszczędności w obszarach działania państwa dotyczących bezpośrednio dzieci. Zarząd ENOC zdecydował też o wydaniu drugiego oświadczenia, zachęcającego Parlamenti poszczególnych państw-członków Europejskiej Sieci Rzeczników do szybkiego podpisania III Opcjonalnego Protokołu do Konwencji o Prawach Dziecka.

- **spotkanie z łotewskim Ombudsmanem – Ryga**

W dniach 20-22 sierpnia 2012 roku Rzecznik Praw Dziecka odwiedził Łotwę z ramienia Europejskiej Sieci Rzeczników Praw Dziecka ENOC, której przewodniczył. Na Łotwie polski Rzecznik zapoznał się z działalnością tamtejszego Ombudsmana Jurisa Jansonsa. Uroczyście wręczył mu dokument, na mocy którego łotewski rzecznik został przyjęty w poczet ENOC, jako 41. instytucja, która w sposób zgodny z paryskimi wytycznymi realizuje ochronę praw dziecka w swoim kraju. Polski i łotewski Rzecznik odwiedzili więzienie dla matek z dziećmi i oddział dla młodych przestępczyń – Iļģuciema

Women's Prison w Rydze, oraz wizytowali dom poprawczy dla młodych przestępców w miejscowości Cēsis. Polski rzecznik poznał warunki pobytu osadzonych w placówkach, spotkał się z dyrekcją jednostek i zapoznał z warunkami szkolnictwa w zakładzie poprawczym oraz programami resocjalizacyjnymi dla młodych ludzi pozostających w konflikcie z prawem.

Wizyta na Łotwie była też okazją do zaprezentowania, podczas konferencji prasowej z Rzecznikiem Praw Dziecka, działań Ambasady RP w Rydze podjętych w ramach ustanowionego Roku Janusza Korczaka.

- **spotkanie z Kanclerzem Sprawiedliwości Estonii – Tallinn**

W dniach 22-23 sierpnia 2012 Rzecznik Praw Dziecka i zarazem Przewodniczący Europejskiej Sieci Rzeczników Praw Dziecka – ENOC złożył wizytę w Biurze Kanclerza Sprawiedliwości Estonii Indreka Tedera. Kanclerz pełni tam także funkcję Rzecznika Praw Dziecka i w ramach tej działalności zaprezentował zrealizowane projekty na rzecz dzieci oraz plany na najbliższe miesiące związane z polepszaniem sytuacji najmłodszych w Estonii. Polski Rzecznik odwiedził również Dom Dziecka dla dzieci z niepełnosprawnością intelektualną – Lasnamäe Centre. Ambasador RP zapoznał Rzecznika z działaniami podejmowanymi w ramach obchodów Roku Janusza Korczaka.

- **spotkanie zarządu ENOC – Warszawa**

W dniach 29-30 sierpnia 2012 roku odbyło się w Warszawie posiedzenie Zarządu Europejskiej Sieci Rzeczników Praw Dziecka ENOC, któremu przewodniczył polski Rzecznik Praw Dziecka. Omówiono szczegóły zbliżającego się dorocznego Zjazdu Rzeczników Praw Dziecka, zaplanowanego na 10-12 października 2012 r. w Nikozji, i doprecyzowano program spotkania.

Podjęto też decyzje dotyczące przyjęcia nowych członków do sieci ENOC. Po rozpatrzeniu aplikacji państw ubiegających się o status członka tej organizacji, postanowiono pozytywnie rozpatrzyć rekomendowane przez Przewodniczącego ENOC kandydatury Estonii i Włoch oraz przyjąć kolejne instytucje stojące na straży przestrzegania praw najmłodszych.

Zarząd ENOC z inicjatywy polskiego Rzecznika Praw Dziecka zdecydował także wydać oficjalne oświadczenie kierowane do Przewodniczącego Komitetu Praw Dziecka ONZ Jeana Zermattena oraz do wszystkich krajów świata, potępiające sytuację dzieci w Syrii na skutek trwającej tam wojny i wykorzystywanie najmłodszych w konfliktach zbrojnych oraz wzywające do podjęcia działań w celu zaprzestania takich praktyk.

- **spotkanie młodych doradców rzeczników praw dziecka – Warszawa**

W dniach 29-31 sierpnia 2012 r. w Biurze Rzecznika Praw Dziecka odbyło się międzynarodowe seminarium Sieci Młodych Doradców ENYA, działającej przy Europejskiej Sieci Rzeczników Praw Dziecka ENOC.

Podczas pobytu w Warszawie młodzi ludzie z Malty, Cypru, Republiki Serbskiej, Irlandii Północnej, Grecji, Finlandii, Litwy i Polski uczestniczyli w warsztatach poświęconych przestępczości wśród młodzieży oraz opiece instytucjonalnej. Debatowali w grupach o sytuacji dzieci w domach dziecka i zakładach poprawczych. Owocem ich spotkania były prezentacje zawierające rekomendacje dla Rzeczników Praw Dziecka z Europy. Spotkaniu młodzieży przyglądali się Rzecznicy Praw Dziecka będący w Zarządzie ENOC, który w tym czasie obradował w Warszawie.

Młodzież uczestniczyła w całodziennych warsztatach poświęconych osobie Janusza Korczaka (w tym w wykładzie na temat życia i działalności Starego Doktora oraz jego wkładu w tworzenie praw dziecka, zwiedzaniu Warszawy śladami Janusza Korczaka).

- **spotkanie z przedstawicielami władz Turkmenistanu – Warszawa**

4 września 2012 roku Rzecznik Praw Dziecka spotkał się w swoim biurze z przedstawicielami władz Turkmenistanu w ramach Programu Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (UNDP) w Turkmenistanie. W skład delegacji weszli przedstawiciele parlamentu, ministerstw, środowiska akademickiego oraz instytucji zajmujących się ochroną praw człowieka. Celem wizyty było zwiększenie wiedzy gości na temat standardów przestrzegania praw człowieka.

Podczas spotkania Marek Michalak opowiadał gościom o kompetencjach, w jakie został wyposażony polski Rzecznik Praw Dziecka. Podkreślił, że sprawowany przez niego urząd posiada umocowanie w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Nawiązał również do obchodzonego w Polsce Roku Janusza Korczaka, zaznaczając, że to właśnie Stary Doktor dał początek ochronie praw najmłodszych. Rzecznik Praw Dziecka przybliżył także statystyki dotyczące swojej pracy oraz odpowiadał na liczne pytania gości o działalność biura oraz regulacje prawne.

- **spotkanie z Ambasadorem Kataru – Warszawa**

18 września 2012 roku Rzecznik Praw Dziecka spotkał się z Ambasadorem Państwa Kataru w Rzeczypospolitej Polskiej, Hadim Nasser M.K. Al-Hajri. Rozmowa dotyczyła współpracy na rzecz edukacji i leczenia małych dzieci.

- **spotkanie Grupy Roboczej ds. Wczesnodziecięcej Edukacji i Opieki – Bruksela**

W dniach 18-19 września 2012 roku odbyło się spotkanie Tematycznej Grupy Roboczej Komisji Europejskiej ds. Wczesnodziecięcej Edukacji i Opieki.

W skład grupy wchodzi politycy, eksperci akademicy i praktycy w zakresie wczesnodziecięcej edukacji i opieki, a także zatrudnienia, polityki społecznej i prawa z 25 krajów członkowskich. Jej celem jest wymiana doświadczeń i wypracowanie narzędzi takich jak: poradniki dotyczące tworzenia polityki społecznej w obszarze wspierania rozwoju małych dzieci, zbiory dobrych praktyk, raporty czy ramowe wytyczne do standardów jakości. Działania te mają wspomóc kraje członkowskie w rozwijaniu polityk na rzecz upowszechnienia jakościowych usług wczesnodziecięcej edukacji i opieki.

- **spotkanie ombudsmanów państw partnerstwa wschodniego – Warszawa**

25 września 2012 roku Rzecznik Praw Dziecka spotkał się z Rzecznikiem Praw Obywatelskich oraz z przedstawicielami państw biorących udział w projekcie „Współpraca Ombudsmanów Państw Partnerstwa Wschodniego UE”. W Biurze Rzecznika Praw Dziecka spotkali się przedstawiciele Republiki Francuskiej, Republiki Armenii, Mołdawii, Gruzji oraz Ukrainy. Współtwórcą projektu jest obrońca Praw Republiki Francuskiej.

Podczas spotkania, Rzecznik opowiedział gościom o kompetencjach, w jakie został wyposażony polski Rzecznik Praw Dziecka. Przybliżył zebranym problematykę praw dziecka oraz codzienne funkcjonowanie Biura.

- **konferencja poświęcona młodzieży – Paryż**

29 września 2012 Rzecznik Praw Dziecka uczestniczył w Senacie Republiki Francuskiej w konferencji odbywającej się w ramach Roku Janusza Korczaka poświęconej młodzieży. Wydarzenie odbyło się pod honorowym patronatem Prezydenta Republiki Francuskiej Francois Hollande oraz Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Bronisława Komorowskiego. W swoim wystąpieniu Rzecznik Praw Dziecka podkreślił rolę Janusza Korczaka jako symbolu praw dziecka, przybliżył także obecnym przebieg obchodów Roku w Polsce i jego promocję na całym świecie. Po konferencji spotkał się z francuską młodzieżą, której odpowiedział na liczne pytania dotyczące działalności Rzecznika Praw Dziecka w Polsce. Uczestniczył również w spotkaniu z przedstawicielami Issy-les-Moulineaux w Atelier im. Janusza Korczaka, w obecności Andre Santini, mera Issy-les-Moulineaux i byłego ministra, oraz Mairie Derain, Rzecznika Praw Dziecka we Francji. W czasie spotkania Rzecznik Praw Dziecka zrelacjonował inicjatywy podjęte w Polsce podczas obchodów Roku Janusza Korczaka, odpowiadał na pytania młodych członków Gminnej Rady

Młodzieżowej o działania dotyczące ochrony dzieci w Polsce oraz obejrzał fragmenty „Króla Maciusia Pierwszego” w wykonaniu dzieci z Atelier im. Janusza Korczaka.

- **spotkanie z delegacją z Kirgistanu – Warszawa**

1 października 2012 roku Rzecznik Praw Dziecka spotkał się z delegacją z Kirgistanu, przebywającą w Polsce w związku z projektem „Rzecznik Praw Dziecka – wymiana doświadczeń i konsultacje eksperckie”, realizowanym przez Instytut Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego wspólnie z Ministerstwem Spraw Zagranicznych.

Podczas spotkania Rzecznik przedstawił gościom zakres uprawnień i obszarów działalności instytucji Rzecznika Praw Dziecka, zwrócił również szczególną uwagę na ustawowy zakaz stosowania przemocy wobec dzieci

- **zjazd Rzeczników zrzeszonych w Europejskiej Sieci Rzeczników Praw Dziecka ENOC – Nikozja**

W dniach 10-12 października 2012 Rzecznik Praw Dziecka uczestniczył w Dorocznym Zjeździe Europejskich Rzeczników Praw Dziecka ENOC, który odbył się na Cyprze. W spotkaniu brały udział delegacje Rzeczników Praw Dziecka z kilkudziesięciu krajów a także przedstawiciele ONZ, Komisji Europejskiej oraz Europejskich Organizacji Międzynarodowych. Tematem przewodnim spotkania była sytuacja dzieci uwikłanych w konflikt z prawem. Rzecznicy Praw Dziecka przedstawili rekomendacje dotyczące tworzenia i działania systemu sprawiedliwości przyjaznego dziecku. Podczas dorocznego spotkania, ENOC uchwalił oficjalne stanowisko w sprawie sytuacji dzieci uwikłanych w konflikt z prawem, wytyczne dla niezależnych instytucji ochrony praw dziecka dotyczące monitorowania sytuacji tych dzieci oraz stanowisko w sprawie dzieci znajdujących się pod opieką instytucjonalną.

Polski Rzecznik Praw Dziecka przedstawił dwie prezentacje podczas obrad plenarnych. Jedna dotyczyła polskiej praktyki w zakresie reprezentacji interesów dziecka przez RPD przed wymiarem sprawiedliwości. Druga – promocji praw dziecka poprzez przedstawienie szerokiej grupie ludzi postaci i dokonań Janusza Korczaka. Staremu Doktorowi oddano podczas spotkania specjalny hołd.

12 października 2012 roku polski Rzecznik Praw Dziecka przekazał przewodnictwo w Europejskiej Sieci Rzeczników Praw Dziecka ENOC Komisarzowi Praw Dziecka Republiki Cypru. Polski Rzecznik Praw Dziecka przewodniczył ENOC od września 2011 roku. Jego kadencja została bardzo pozytywnie oceniona, zwłaszcza „ogromne zaangażowanie w proces tworzenia i zwiększania kompetencji ustawowych instytucji praw

dziecka w Europie”. Polski Rzecznik Praw Dziecka był promotorem przyjęcia do ENOC Francji, Łotwy, Estonii i Włoch. Był również inicjatorem i autorem oświadczenia ENOC w sprawie dzieci wikłanych w konflikty zbrojne, zwłaszcza w Syrii, które zostało przedstawione Komitetowi Praw Dziecka ONZ. Zwrócono również uwagę na polską inicjatywę i promocję Protokołu Opcjonalnego do Konwencji o Prawach Dziecka. Mimo zakończenia kadencji przewodniczącego Marek Michalak nie opuścił Zarządu Europejskiej Sieci – w kadencji 2013/14 jest wiceprzewodniczącym.

Podczas pobytu w Nikozji polski Rzecznik spotkał się z Prezydentem Cypru, Ministrem Edukacji i Sportu, Ministrem Pracy i Polityki Społecznej oraz Ambasadorem RP.

- **międzynarodowa konferencja „20 lat razem – wychowanie dzieci bez przemocy” – Usti nad Łabą**

8 listopada 2012 roku w Usti nad Łabą przedstawiciel Rzecznika Praw Dziecka uczestniczył w 20. jubileuszowej Konferencji czeskich, niemieckich i polskich partnerów „20 lat razem – wychowanie dzieci bez przemocy”. Konferencja składała się z dwóch bloków tematycznych, dotyczących podsumowaniu dotychczasowej działalności i perspektyw dalszej transgranicznej współpracy oraz prezentacji dobrych praktyk i programów, związanych z wychowaniem dzieci bez przemocy, realizowanych w trzech regionach, także przez wolontariuszy.

Odczytano referat Rzecznika Praw Dziecka na temat znaczenia międzynarodowej współpracy NGOs zajmujących się dzieckiem i jego rodziną oraz wdrażania Konwencji o Prawach Dziecka. Zaznaczono wpływ Konwencji na rozwój praw dziecka zarówno w Polsce, jak i w Europie, a także podkreślono znaczenie organizacji pozarządowych w promowaniu i skutecznym wdrażaniu w ustawodawstwo i życie praw dziecka i postanowień Konwencji.

- **prelekcja „Wielki patron praw dziecka” – Londyn**

24 listopada w Londynie odbyła się prelekcja Rzecznika Praw Dziecka dla młodzieży i nauczycieli ze środowisk polonijnych poświęcona życiu i twórczości Janusza Korczaka, zorganizowana przez Zrzeszenie Nauczycielstwa Polskiego za Granicą.

- **Międzynarodowy Kongres Praw Dziecka – Warszawa**

W dniach 4-6 grudnia 2012 w Warszawie odbył się zorganizowany przez Rzecznika Praw Dziecka Międzynarodowy Kongres Praw Dziecka. Kongres stanowił zwieńczenie obchodów Roku Janusza Korczaka. Pokazał uniwersalność i ponadczasowość głoszonych

przez niego idei pedagogicznych. Uroczystego otwarcia Kongresu dokonała Małżonka Prezydenta RP Anna Komorowska, która była Przewodniczącą Komitetu Honorowego obchodów Roku Janusza Korczaka. W Belwederze Zgromadziło się ponad stu naukowców z całego świata, którzy na co dzień zajmują się problematyką praw dziecka. Wśród gości znaleźli się m.in. dr h.c. Thomas Hammarberg, były Komisarz Praw Człowieka Rady Europy, Ambasadorzy: Niemiec – Rüdiger Freiherr v. Fritsch, Szwecji – Staffan Herrström, oraz Izraela – Zvi Rav Ner; Podsekretarz Stanu w Kancelarii Prezydenta Irena Wóycicka, Leda Koursoumba, Przewodnicząca Europejskiej Sieci Rzeczników Praw Dziecka, prof. Alicja Chybicka, senator RP oraz Przewodnicząca Parlamentarnego Zespołu ds. Dzieci, prof. Barbara Smolińska-Theiss, prof. Krystyna Ablewicz, prof. Yuli Tamir z Izraela, dr Michael Kirchner z Niemiec, prof. Maria Szczepka-Pustkowska, prof. Astrid Męczkowska-Christiansen, prof. Joanna Danilewska, prof. Roza Valeeva, prof. Chihiro Tsukamoto, dr Avi Tsur, dr Anna Kamińska, prof. Adam Frączek, prof. Waltraut Kerber-Ganse, prof. Hanna Krauze-Sikorska, prof. Lothar Krappmann, prof. Ewa Jarosz z Uniwersytetu Śląskiego. Specjalne przesłanie do zgromadzonych gości wystosował prof. Adam Daniel Rotfeld.

Po uroczystym otwarciu odbyła się konferencja naukowa pt. „Prawo dziecka do szacunku – wyzwania XXI wieku”. Podczas trzech sesji naukowych dyskutowano m.in. o korczakowskim poszukiwaniu nowej filozofii dziecka, dialogu z dzieckiem w zmieniającym się świecie oraz podmiotowości i na nowo odczytanym obywatelstwie dziecka.

W drugim dniu Kongresu w Sali Kolumnowej Sejmu RP spotkało się ponad trzystu przedstawicieli organizacji pozarządowych z Polski oraz członków stowarzyszeń im. Janusza Korczaka z całego świata. Tematem konferencji były prawa dziecka w życiu codziennym oraz osoba Janusza Korczaka jako źródło inspiracji do działań w obliczu współczesnych problemów społecznych. Uroczystego otwarcia tej części kongresu dokonała Marszałek Sejmu RP Ewa Kopacz, honorowo patronująca konferencji.

W tym samym dniu, podczas uroczystości podsumowującej Międzynarodowy Kongres Praw Dziecka, która odbyła się w Teatrze Powszechnym w Warszawie, została ogłoszona „Deklaracja Warszawska” - symboliczny dokument odwołujący się do idei Janusza Korczaka, przypominający o godności i podmiotowości dziecka. Deklaracja wzywa dorosłych do podejmowania działań na rzecz zapewnienia każdemu dziecku szczęśliwego życia w świecie bez przemocy, dyskryminacji, zaniedbywania i innego złego traktowania. Pierwszymi sygnatariuszami Deklaracji zostali: Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Bronisław Komorowski wraz z małżonką Anną Komorowską, Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej Ewa Kopacz, Marszałek Senatu Bogdan Borusewicz, Minister

Spraw Wewnętrznych Jacek Cichocki, Minister Pracy i Polityki Społecznej Władysław Kosiniak-Kamysz, Szef Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Jacek Michałowski, Podsekretarz Stanu w Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Irena Wóycicka oraz Rzecznik Praw Dziecka, Marek Michalak.

Deklaracja Warszawska uzyskała rekomendację wielu naukowców z całego świata, osób działających w organizacjach pozarządowych, ludzi świata kultury, przedstawicieli rządu i Parlamentu Rzeczypospolitej Polskiej. (Tekst deklaracji stanowi załącznik nr 13 do niniejszej Informacji)

W ostatnim dniu Kongresu w Senacie otwarto wystawę prac dzieci nadesłanych na konkurs ogłoszony w ramach Roku Janusza Korczaka, zorganizowano także Dziecięcy Sąd Korczakowski odegrany przez uczniów warszawskich szkół. Równolegle inscenizacja dziecięcego sądu – w języku angielskim – odbywała się w dawnym Domu Sierot założonym przez Korczaka (obecnie przy ul. Jaktorowskiej), gdzie odbywało się Międzynarodowe Spotkanie Korczakowców, badaczy spuścizny Korczaka z całego świata.

· **Inauguracja Tygodni Janusza Korczaka – Berno**

22 listopada 2012 roku odbyły się uroczystości inauguracyjne Tygodnie Janusza Korczaka w Bernie. Organizatorami uroczystości były: Ambasada Rzeczypospolitej Polskiej w Bernie, Ambasada Izraela w Szwajcarii, Wspólnota Kirchgemeindehaus Johannes Bern oraz Wspólnota Żydowska w Bernie i szwajcarskie Stowarzyszenie Janusza Korczaka. Na uroczystość zaproszeni zostali przedstawiciele tamtejszej dyplomacji, jak również reprezentanci różnych stowarzyszeń i wspólnot działających w Bernie i na terenie Szwajcarii.

Główną część uroczystości otwarcia Tygodni Janusza Korczaka w Bernie stanowił wykład wygłoszony przez delegata Rzecznika Praw Dziecka, którym była prof. Ewa Jarosz z Uniwersytetu Śląskiego. Wykład prezentował ideę i założenia Roku Janusza Korczaka, motywy ogłoszenia przez Polski Parlament roku 2012 Rokiem Janusza Korczaka oraz jego umiędzynarodowienia. Przybliżone zostały trzy główne idee korczakowskie, wyznaczające kontekst treściowy obchodów Roku Janusza Korczaka, tj. godność dziecka, prawa dziecka oraz dziecięce obywatelstwo. Szczególną uwagę zwrócono na znaczenie myśli Korczaka na temat dziecięcego obywatelstwa dla współczesnych tendencji rozwijania uczestnictwa społecznego dzieci. W wykładzie wymienione zostały też efekty Roku Janusza Korczaka w postaci liczby i rodzaju wydarzeń, jakie zostały zorganizowane w Polsce i w innych krajach z tej okazji.

- **Kongres PEGI – Berlin**

29 listopada 2012 roku przedstawiciel Rzecznika Praw Dziecka uczestniczył w drugim Kongresie PEGI (Ogólnoeuropejski System Klasyfikacji Gier, czyli Pan-European Game Information – PEGI) zorganizowanym w Berlinie. W czasie kongresu zaprezentowano nowy system ratingu gier istniejący w ramach systemu PEGI, przeznaczony dla aplikacji mobilnych, takich jak telefony komórkowe i iPady, a także zaprezentowano nowe i znane już gry komputerowe oraz stosowane wobec nich kryteria klasyfikacji. Przedstawiono gry, których ocena rodzi problemy z uwagi na kontrowersje związane z treścią. Zaprezentowano nowe rozwiązania technologiczne dotyczące kontroli rodzicielskiej w Internecie, cieszące się dużym zainteresowaniem w Niemczech. Dyskutowano nad możliwością zastosowania aplikacji w ramach systemu PEGI.

- **międzynarodowa konferencja „Dzieci mają prawa. Od Janusza Korczaka do Rzecznika Praw Dziecka” – Bukareszt**

7 grudnia 2012 Rzecznik Praw Dziecka uczestniczył w międzynarodowej konferencji „Dzieci mają prawa. Od Janusza Korczaka do Rzecznika Praw Dziecka”. Na uroczystość zaproszeni zostali przedstawiciele rządu rumuńskiego, organizacji narodowych, dyplomacji rezydującej w Bukareszcie, jak również przedstawiciele organizacji pozarządowych i przedstawiciele świata nauki. Zgromadzeni goście mogli wysłuchać wykładów dotyczących genezy praw człowieka oraz ich stosowania w Rumunii i za granicą. Uczestnikom przybliżono również postać Janusza Korczaka – pierwszego nieformalnego rzecznika praw dziecka, jego idee i myśli pedagogiczne. Rzecznik Praw Dziecka w swoim wystąpieniu przedstawił polskie rozwiązania prawne w zakresie ochrony praw dziecka. W ramach konferencji, zaprezentowane zostały również wydane w języku rumuńskim książki Janusza Korczaka „Jak kochać dziecko” i „Prawo dziecka do szacunku” oraz odbyła się projekcja filmu Andrzeja Wajdy „Korczak”. Podczas pobytu w Bukareszcie Rzecznik Praw Dziecka z Rzecznikiem Praw Obywatelskich w Rumunii, odpowiedzialnym za przestrzeganie praw dziecka, z którym omówił wspólne doświadczenia i powszechne standardy ochrony praw najmłodszych. Zwrócił uwagę na sytuację dzieci rumuńskich w Polsce.

- **międzynarodowa konferencja „Nie ma dzieci – są ludzie. Dziedzictwo Janusza Korczaka” – Budapeszt**

W ramach obchodów Roku Janusza Korczaka Instytut Polski w Budapeszcie zainicjował cykl wydarzeń poświęconych postaci Starego Doktora. Najważniejszym jego punktem była konferencja poświęcona działalności Janusza Korczaka pt. „Nie ma dzieci – są

ludzie. Dziedzictwo Janusza Korczaka”, która odbyła się 10 grudnia w auli Wydziału Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu ELTE w Budapeszcie. Jej gościem i patronem był polski Rzecznik Praw Dziecka.

W jednodniowej konferencji oprócz polskiego Rzecznika Praw Dziecka udział wzięli: Rzecznik Praw Podstawowych Węgier prof. dr Máté Szabó, Rzecznik Praw ds. Oświaty dr Lajos Aáry-Tamás oraz specjaliści zajmujący się ochroną praw dziecka i eksperci takich dziedzin wiedzy jak pedagogika, socjologia, psychologia czy kulturoznawstwo. Honorowy patronat nad wydarzeniem objęły Małżonka Prezydenta RP Anna Komorowska oraz Małżonka Prezydenta Węgier Anita Herczegh.

Konferencji naukowej towarzyszyła uroczystość nazwania jednej z sal Biura Rzecznika Praw Podstawowych na Węgrzech imieniem Janusza Korczaka, oraz uroczyste odsłonięcie tablicy pamiątkowej, czego dokonał polski Rzecznik Praw Dziecka.

· **konferencja poświęcona prawom dziecka „Ochrona praw dzieci wymagających szczególnej opieki – problemy i wyzwania” – Sofia**

17 grudnia 2012 r. na Uniwersytecie Sofijskim im. św. Klimenta Ochrydzkiego odbyła się konferencja poświęcona prawom dziecka „Ochrona praw dzieci wymagających szczególnej opieki – problemy i wyzwania”. Konferencja wieńcząca obchody Roku Janusza Korczaka w Bułgarii została zorganizowana przez Instytut Polski w Sofii we współpracy z Wydziałem Pedagogiki Uniwersytetu Sofijskiego i Państwową Agencją Ochrony Praw Dziecka.

Rzecznik Praw Dziecka wygłosił referat na temat „Rzecznik Praw Dziecka gwarantem pełniejszej ochrony praw najmłodszych obywateli”, zapoznając obecnych z historią ustanowienia w Polsce instytucji Rzecznika Praw Dziecka, jego uprawnieniami i doświadczeniem. Uczestnicy konferencji otrzymali w materiałach tłumaczenie na język bułgarski polskiej ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka, jak również tekst Deklaracji Warszawskiej, do podpisania którego zostali zachęcani. Uczestnicy obejrzelili wystawę „Nie ma dzieci – są ludzie”, udostępnioną przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych i Biuro Rzecznika Praw Dziecka w języku angielskim i wyprodukowaną przez Instytut Polski w Sofii.

18 grudnia Rzecznik odwiedził Dom Dziecka im. Penczo Sławejkowa w Sofii, w którym przebywały dzieci w wieku od 7 do 18 lat, i zapoznał się z warunkami, w których się wychowują. Następnie wziął udział w uroczystym powitaniu Świętego Mikołaja na lotnisku w Sofii razem z dziećmi z miejscowych Domów Dziecka. W imprezie udział wzięli

Minister Transportu RB Iwajło Moskowski i Kalin Kamenow, prezes Państwowej Agencji Ochrony Praw Dziecka.

W klubie prasowym Bułgarskiej Agencji Prasowej Rzecznik wziął udział w konferencji prasowej zwołanej przez Przewodniczącego Bułgarskiej Krajowej Sieci dla Dzieci, który w swoim wystąpieniu zapoznał obecnych z propozycją ustanowienia w Bułgarii urzędu Rzecznika Praw Dziecka w ramach istniejących struktur Rzecznika Praw Obywatelskich. Marek Michalak przedstawił historię powstania instytucji Rzecznika Praw Dziecka RP, jej funkcjonowanie i osiągnięcia oraz odpowiadał na liczne pytania dziennikarzy.

W obecności Ambasadora RP w Sofii, Rzecznik wziął udział w spotkaniu z Wiceprezydentem Bułgarii Margaritą Popową, następnie odwiedził Rzecznika Praw Obywatelskich Konstantina Penczewa, którego zapoznał z uprawnieniami Rzecznika Praw Dziecka w Polsce. Konstantin Penczew uhonorował Marka Michalaka medalem bułgarskiego Rzecznika Praw Obywatelskich.

IX. UPOWSZECHNIANIE PRAW DZIECKA

Ustawowym obowiązkiem Rzecznika Praw Dziecka, zgodnie z art. 3 pkt. 5 ustawy, jest upowszechnianie praw dziecka oraz metod ich ochrony. Podejmowane w ciągu roku inicjatywy Rzecznika służyły podnoszeniu i utrwalaniu wiedzy o prawach dziecka wśród samych dzieci, jak również osób dorosłych.

1. Działalność bieżąca

Upowszechnianie praw dziecka – podobnie jak w latach ubiegłych – odbywało się najczęściej podczas bezpośrednich spotkań Rzecznika z dziećmi i młodzieżą. Zorganizowane grupy z przedszkoli, szkół podstawowych, gimnazjalnych czy ponadgimnazjalnych odwiedzały Rzecznika Praw Dziecka w jego siedzibie. W minionym roku Rzecznik gościł w Biurze ponad 1200 dzieci i młodzieży. Wizyty w Biurze Rzecznika Praw Dziecka obejmowały – oprócz spotkania z Rzecznikiem – zwiedzanie jego siedziby, a także udział w zajęciach i warsztatach dotyczących praw najmłodszych, które prowadzili pracownicy Biura.

Wyjątkową okazją do upowszechniania praw dziecka był obchodzony w 2012 roku – Rok Janusza Korczaka.

Rzecznik Praw Dziecka przez cały rok spotykał się z dziećmi i młodzieżą w różnych miejscach Polski, m.in. w szkołach, przedszkolach, szpitalach, placówkach wypoczynku i placówkach opiekuńczo-wychowawczych. Takie spotkania odbyły się m.in. w Krakowie, Łodzi, Poznaniu, Lublinie, Puławach, Kielcach, Toruniu, Strzegomiu, Świdnicy, Grudziądzu, Ciechanowie, Bydgoszczy, Dąbrowie Górniczej, Katowicach, Zygarach, Nysie, Serocku, Tarnowie, Krośnicach, Borczu, Brodnicy, Baninie, Szczecinie, Imbramowicach, Olsztynie.

W spotkaniach z Rzecznikiem wzięło udział ponad 60 tys. dzieci i młodzieży, a każdy uczestnik otrzymał na zakończenie zestaw materiałów o prawach dziecka i Dziecięcym Telefonie Zaufania Rzecznika, m.in. Konwencję o Prawach Dziecka w wersji książkowej i składanej, zakładkę książkową, smycz, długopis, plan lekcji. Upowszechnianiu praw dziecka służyły też spotkania Rzecznika Praw Dziecka ze studentami – w minionym roku miały one miejsce na uczelniach m.in. w Warszawie, Szczecinie, Wałbrzychu, Białymstoku, Olsztynie, Krakowie, Gdańsku, Opolu, Wrocławiu, Poznaniu i Lublinie.

Rzecznik Praw Dziecka kontynuował w 2012 roku wydawanie publikacji – samodzielnie lub we współpracy z organizacjami pozarządowymi – służących propagowaniu wiedzy o prawach dziecka i działalności Rzecznika.

W 2012 roku na rynku ukazały się: „Prawidła życia” Janusza Korczaka, „Bezsensowność Jutki” Doroty Combrzyńskiej-Nogali, „NIKT” Alberta Lichanowa, „Mam prawo, czyli niemal wszystko, co powinniście wiedzieć o prawach dziecka, a nie macie kogo zapytać” Grzegorza Kasdepke, „Biografia Janusza Korczaka dla dzieci” Anny Czerwińskiej-Rydel, „Jest taka historia. Opowieść o Januszu Korczaku” Beaty Ostrowickiej, „Oby im życie łatwiejsze było... O Januszu Korczaku i jego wychowanku” Olgi Medvedevej-Nathoo, „Co wydarzyło się w czasie Zagłady. Opowieść rymowana dla dzieci, które chcą wiedzieć” Batszewy Dagan. Wszystkie te publikacje zostały wydane pod honorowym patronatem Rzecznika Praw Dziecka.

Rzecznik Praw Dziecka wydał także dwie książki Janusza Korczaka – „Prawo dziecka do szacunku” oraz „Jak kochać dziecko. Dziecko w rodzinie”. Pierwsza z publikacji zawiera deklarację praw dziecka, którą Korczak formułował w ciągu wielu lat obserwacji i poznawania najmłodszych. „Jak kochać dziecko. Dziecko w rodzinie” to pierwsza część tetralogii napisanej przez Starego Doktora w czasie I wojny światowej. Porusza w niej sprawy dotyczące rodzenia dzieci, ich pielęgnowania, wychowania i mądrej miłości do dzieci. Uczy takiego patrzenia na dziecko, by dostrzec i zrozumieć jego potrzeby. Obie publikacje zostaną rozesłane w 2013 roku do wszystkich bibliotek publicznych i pedagogicznych w Polsce (razem około 7 500 bibliotek).

Tradycją stało się już, że w sprawach i sytuacjach ważnych dla dzieci, młodzieży czy dorosłych Rzecznik Praw Dziecka kieruje listy otwarte. W 2012 roku listy Rzecznika związane były z następującymi wydarzeniami:

- rozpoczęcie ferii zimowych (14 stycznia),
- egzamin podsumowujący wiedzę zdobytą w gimnazjum (9 kwietnia),
- Międzynarodowy Dzień Dziecka (1 czerwca),
- zakończenie roku szkolnego 2010/2011 (20 czerwca),
- rozpoczęcie wakacji i kontrola wypoczynku letniego (12 lipca),
- Dzień Edukacji Narodowej (13 października),
- Dzień Pracownika Socjalnego (8 listopada),
- Międzynarodowy Dzień Wolontariusza (2 grudnia),
- przygotowanie do zabaw sylwestrowych z użyciem fajerwerków, petard i zimnych ogni oraz potrzeba zwrócenia szczególnej uwagi na bezpieczeństwo dzieci (28 grudnia).

2. Wydarzenia

W 2012 roku z upowszechnianiem praw najmłodszych związanych było wiele wydarzeń, które Rzecznik Praw Dziecka organizował lub współorganizował. Były to m.in.:

· **Wręczenie odznaczeń**

Na wniosek Rzecznika Praw Dziecka, Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Bronisław Komorowski przyznał w 2012 r. odznaczenia państwowe:

- Krzyż Oficerski Orderu Zasługi Rzeczypospolitej Polskiej: Obywatelowi Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej – Peterowi Newellowi.
- Złoty Krzyż Zasługi otrzymali: Beata Kolska-Lach, Anna Florentyna Marcinkiewicz, Danuta Maria Nowak, Anna Zielińska, Ewa Blacha.
- Srebrny Krzyż Zasługi otrzymali: Lilianna Ewa Dyks, Stanisława Kazimiera Grabowska, Mieczysław Piotr Kapuściński, Marzanna Knap, Maria Jolanta Kowalczyk-Miedzińska, Donata Majchrzak-Popławska, Elżbieta Skrzypiec, Grażyna Stanisława Wendland, Halina Agnieszka Wyciślok, Ewa Elżbieta Guziak, Krzysztof Guziak, Elżbieta Marta Matusiak, Jacek Jan Matusiak.
- Brązowy Krzyż Zasługi otrzymali: Anna Elżbieta Ciesielska, Magdalena Wanda Jagiełłowicz, Iwona Joanna Konaszewska, Jolanta Surmaczyńska, Jolanta Ewa Szuba, Mariola Iwona Trzepizur-Grzybowska, Joanna Magdalena Chrapkowska, Mirosław Sylwester Chrapowski, Barbara Malitka, Ewa Anna Sypik.

· **Pilotażowy program Rzecznika Praw Dziecka pn. Mediacja rówieśnicza w szkole metodą przeciwdziałania agresji i niedostosowaniu społecznemu młodzieży prowadzony w roku szkolnym 2011/2012**

Rzecznik Praw Dziecka zrealizował we współpracy z koordynatorami ds. mediacji Sądu Okręgowego w Lublinie i Sądów Rejonowych tego okręgu oraz Lubelskim Kuratorem Oświaty pilotażowy program pn. *Mediacja rówieśnicza w szkole metodą przeciwdziałania agresji i niedostosowaniu społecznemu młodzieży*. Program wdrożony został w roku szkolnym 2011/2012 w wybranych 11 szkołach gimnazjalnych województwa lubelskiego. Stroną współpracującą przy realizacji programu były również organizacje pozarządowe zajmujące się tematyką sprawiedliwości naprawczej i mediacji oraz organy prowadzące szkoły, które przystąpiły do programu.

Program miał na celu propagowanie idei sprawiedliwości naprawczej oraz uczenie dzieci i młodzieży rozwiązywania konfliktów i sporów rówieśniczych bez przemocy, poprzez dialog prowadzący do porozumienia. Dzięki mediacji młodzież miała możliwość nauczyć się rozwiązywania konfliktów, wzajemnego szacunku, twórczego myślenia oraz otwartości na poglądy innych. Takie działanie może być ważne i przydatne również dla dorosłych. Mają oni wtedy możliwość skorzystania z twórczej wyobraźni młodzieży i konkretnych pomysłów, np. jak w środowisku szkolnym skutecznie zapobiegać przemocy psychicznej i fizycznej.

Nowatorski program obejmował szkolenia rad pedagogicznych i zajęcia z uczniami na temat mediacji oraz przygotowanie w szkołach zespołów młodzieżowych mediatorów. Do programu włączała się cała społeczność szkolna, zaangażowali się również rodzice. Kolejnym niezwykle ważnym etapem podejmowanych działań było wprowadzenie praktyk mediacyjnych do szkół – funkcjonowanie uczniowskich zespołów mediacyjnych w życiu codziennym szkoły.

W ramach pilotażu został również przeprowadzony konkurs literacko-plastyczny dla uczniów pt. *Rozwiązuję spory bez przemocy, czyli co wiem o sprawiedliwości naprawczej*, w którym uczniowie ze szkół biorących udział w programie mieli możliwość wypowiedzenia się, również w języku plastycznym, co sądzą o relacjach rówieśniczych, źródłach konfliktów i sposobach ich rozwiązywania. Program zakończono konferencją „Mediacja w Polsce – stan i perspektywy”

· **Jubileuszowy piknik Centrum Zdrowia Dziecka**

15 września 2012 roku Rzecznik Praw Dziecka spotkał się z dziećmi, młodzieżą i rodzicami na pikniku z okazji jubileuszu 35-lecia Centrum Zdrowia Dziecka, zorganizowanym w Łazienkach Królewskich w Warszawie. Wzięli w nim udział także doradcy Rzecznika Praw Dziecka.

W punkcie konsultacyjnym Rzecznika byli obecni również specjaliści, którzy udzielali porad prawnych oraz dotyczących dostępu do świadczeń medycznych dla dzieci. Dla najmłodszych przygotowano specjalny kącik, gdzie mogli pokolorować ilustracje do książki „Król Maciuś I” lub wykonać figurki z masy solnej. Starsi natomiast próbowali swoich sił w rozwiązywaniu krzyżówki związanej z obchodami Roku Janusza Korczaka. Na osoby, które podały prawidłowe hasło, czekała nagroda – praca finałowa z konkursu na plakat promujący Rok Janusza Korczaka. Ponadto na ogrodzeniu Parku Łazienkowskiego została zaprezentowana wystawa „Nie ma dzieci – są ludzie. Prawa człowieka zaczynają się od praw dziecka”.

- **Deklaracja Warszawska**

5 grudnia 2012 roku, podczas uroczystości podsumowującej obchody Międzynarodowego Kongresu Praw Dziecka w Teatrze Powszechnym w Warszawie, została ogłoszona Deklaracja Warszawska.

Jest to symboliczny dokument odwołujący się do idei głoszonych przez wielkiego pedagoga, lekarza i przyjaciela dzieci – Janusza Korczaka. Przypomina o niezbywalnej godności dziecka, jego podmiotowości i wartości każdej istoty ludzkiej. Wzywa dorosłych do podejmowania aktywności na rzecz zapewnienia każdemu dziecku szczęśliwego życia w świecie bez przemocy, dyskryminacji, zaniedbywania i innego złego traktowania.

Pierwszymi sygnatariuszami Deklaracji zostali: Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Bronisław Komorowski wraz z małżonką Anną Komorowską, Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej Ewa Kopacz, Marszałek Senatu Bogdan Borusewicz, Minister Spraw Wewnętrznych Jacek Cichocki, Minister Pracy i Polityki Społecznej Władysław Kosiniak-Kamysz, Szef Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Jacek Michałowski, Podsekretarz Stanu w Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Irena Wóycicka oraz Rzecznik Praw Dziecka Marek Michalak.

Deklaracja Warszawska uzyskała rekomendację wielu naukowców z całego świata, osób działających w organizacjach pozarządowych, ludzi świata kultury, przedstawicielei rządu i Parlamentu Rzeczypospolitej Polskiej. Została stworzona strona www.deklaracjawarszawska.pl, gdzie każdy zainteresowany może złożyć swój podpis. Rzecznik Praw Dziecka zwrócił się także do dyrektorów polskich szkół z prośbą o rozpowszechnienie treści deklaracji wśród swoich uczniów.

- **Wystawa promująca prawa dziecka**

W ramach obchodów Roku Janusza Korczaka Rzecznik Praw Dziecka wraz z Muzeum Harcerstwa przygotował wystawę „Nie ma dzieci – są ludzie. Prawa człowieka zaczynają się od praw dziecka”. Wystawa składa się z 20 plasz i została podzielona na dwie części. Pierwsza przedstawia kalendarium życia i twórczości Janusza Korczaka oraz jego dokonania pedagogiczne i społeczne; druga poświęcona jest problemowi ochrony praw dziecka, począwszy od pierwszych prób ich skodyfikowania, poprzez kolejne deklaracje i akty prawne, m.in. Deklarację Praw Dziecka i Konwencję o Prawach Dziecka. Na planszach zaprezentowano instytucję Rzecznika Praw Dziecka i jego działania na rzecz ochrony i upowszechniania praw najmłodszych. Wystawa pokazuje również historię Orderu Uśmiechu, jedyne w swoim rodzaju odznaczenia, którym dzieci honorują wybranych przez

siebie dorosłych. Ustanowienie przed 45. laty Orderu Uśmiechu było realizacją idei Janusza Korczaka, by dzieci miały prawo wyrażać swoje zdanie o działaniach podejmowanych przez dorosłych.

3. Udział w konferencjach i seminariach

W ramach obchodów Roku Janusza Korczaka – ustanowionego uchwałą Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z 16 września 2011 roku – Rzecznik Praw Dziecka zorganizował cykl wojewódzkich konferencji „Nie ma dzieci – są ludzie”, inspirowanych działalnością Starego Doktora na rzecz podmiotowości dziecka i jego praw. Idee Janusza Korczaka – wielkiego przyjaciela najmłodszych; pedagoga, lekarza, pisarza i filozofa – zaowocowały dalszymi pracami na rzecz wzmocnienia pozycji dziecka we współczesnym świecie, zakończonymi stworzeniem Konwencji o Prawach Dziecka. Ten najważniejszy na świecie dokument dotyczący dzieci nie powstałby, gdyby nie działalność Janusza Korczaka.

Każda konferencja podzielona była na dwie części. Pierwsza była przygotowana przez młodzież ze szkół zaproszonych do współorganizacji konferencji. Uczniowie prezentowali postać Janusza Korczaka oraz inscenizację sądu koleżeńskiego, jaki funkcjonował w Domu Sierot na Krochmalnej w Warszawie. Janusz Korczak na przykładzie sądu koleżeńskiego pragnął rozbudzić w dzieciach poczucie własnej godności, świadomość swoich praw, ale również odpowiedzialności za siebie. Każdy, kogo dobra zostały naruszone, mógł pozwać winowajcę do sądu lub samemu będąc posądzonym o dokonanie czynu niegodnego – stanąć przed sądem. Takie same zasady dotyczyły dzieci, jak i wychowawców pracujących w Domu Sierot.

Druga część konferencji przygotowana była z myślą o dorosłych. Rzecznikowi Praw Dziecka przyświecała jednak idea, aby obie części były równoważne. Najpierw więc głos zabierały dzieci, a dopiero potem dorośli.

Konferencje odbyły się w:

- Katowicach – „O podmiotowości dziecka”, 10 stycznia 2012 roku;
- Łodzi – „O godności dziecka”, 24 stycznia 2012 roku;
- Wrocławiu – „O prawach dziecka”, 14 lutego 2012 roku;
- Gdańsku – „O wolnościach dziecka”, 21 lutego 2012 roku;
- Poznaniu – „O równości w prawach dziecka”, 6 marca 2012 roku;
- Rzeszowie – „O mądrym wychowaniu”, 20 marca 2012 roku;
- Warszawie – „Prawa dziecka – teoria i praktyka”, 3 kwietnia 2012 roku;
- Bydgoszczy – „O prawie dziecka do bycia sobą”, 17 kwietnia 2012 roku;

- Krakowie – „O prawie dziecka do rozwoju”, 24 kwietnia 2012 roku;
- Lublinie – „O prawie dziecka do popełniania błędów”, 22 maja 2012 roku;
- Szczecinie – „O prawie dziecka do wyrażania własnego zdania”, 28 maja 2012 roku;
- Gorzowie Wielkopolskim – „Dziecko ma prawa”, 30 maja 2012 roku;
- Olsztynie – „O prawie dziecka do szacunku”, 5 czerwca 2012 roku;
- Kielcach – „O prawie dziecka do wypoczynku”, 11 czerwca 2012 roku;
- Białymstoku – „Ku dorosłości”, 29 września 2012 roku;
- Opolu – „Prawo dziecka do bezpieczeństwa”, 2 października 2012 roku;
- Świdnicy – „Od wolności do odpowiedzialności”, 20 grudnia 2012 roku.

W konferencjach udział wzięła młodzież gimnazjalna i ponadgimnazjalna, nauczyciele, przedstawiciele organizacji pozarządowych oraz administracji państwowej.

W 2012 roku Rzecznik Praw Dziecka wziął udział w wielu seminariach i konferencjach. Były one związane głównie z promocją praw dziecka oraz sposobami ich ochrony, a także z przypomnieniem postaci i dorobku Janusza Korczaka. Podczas spotkań Rzecznik Praw Dziecka mówił o niezbywalnej godności dziecka, jego prawie do szacunku oraz prawie do wyrażania własnego zdania. Właśnie to ostatnie prawo – oprócz fundamentalnego dla dorosłych prawa do życia – wymieniały dzieci jako najważniejsze. Rzecznik wskazywał także na to, jak ważne jest postrzeganie Janusza Korczaka przez pryzmat jego całego życia, a nie tylko śmierci wraz z dziećmi w komorze gazowej niemieckiego nazistowskiego obozu zagłady w Treblince.

(Wykaz wybranych seminariów i konferencji znajduje się w załączniku nr 8 Informacji)

4. Kampania społeczna „Nie ma dzieci-są ludzie”

W trosce o dobro dziecka, Rzecznik Praw Dziecka przygotował kampanię społeczną, której celem było zwrócenie uwagi społeczeństwa i uwrażliwienie na to, jak ważne jest godne i podmiotowe traktowanie dziecka.

Kampania społeczna o nazwie „Nie ma dzieci – są ludzie” trwała od 20.11.2012 do 31.12.2012 r. i miała charakter ogólnopolski. Skierowana była do całego społeczeństwa. Spoty radiowe i telewizyjne (w wariantach: 45 i 30 sekund) emitowane były zarówno w stacjach ogólnopolskich jak i sieciach kablowych oraz w kinach. Działania outdoor’owe promował billboard, do produkcji którego wykorzystano plakat autorstwa Piotra Zielińskiego – jednego z 20 finalistów konkursu ogłoszonego przez Biuro Rzecznika Praw Dziecka w ramach obchodów Roku Janusza Korczaka. W całej Polsce rozwieszonych zostało 200 billboardów oraz 200 city light’ów z plakatem przewodnim kampanii.

Początek kampanii zaplanowany został na 20 listopada 2012 roku, w obchodzony na świecie Powszechny Dzień Praw Dziecka – ustanowiony w rocznicę uchwalenia przez Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych Deklaracji Praw Dziecka oraz rocznicę uchwalenia Konwencji o Prawach Dziecka. W Biurze Rzecznika Praw Dziecka odbyła się konferencja prasowa, podczas której zainaugurowano kampanię oraz udzielono mediom informacji w temacie podmiotowego traktowania dzieci. Podczas spotkania podano do wiadomości także wyniki badań „Postawy społeczne wobec bicia dzieci”, które zostały wykonane na zlecenie Rzecznika Praw Dziecka przez TNS OBOP, a opracowane przez prof. Ewę Jarosz.

Aby dotrzeć do jak największej liczby osób, Rzecznik Praw Dziecka wystosował prośbę do przedstawicieli stacji radiowych i telewizyjnych (zarówno komercyjnych jak i publicznych) o przyłączenie się do kampanii poprzez bezpłatne przekazanie czasu antenowego na emisję spotu. Apel o włączenie się w akcję spotkał się z dużym odzewem ze strony mediów. Spot kampanii „Nie ma dzieci-są ludzie” emitowany był, między innymi, w takich stacjach telewizyjnych jak: TVP 1, TVP Info, TVP Kultura, TVN, TVN Style, TVN Meteo, TVN TURBO, Polonia 1 oraz radiostacjach: Radio ZET, Polskie Radio – Program 1, 3 oraz 4, Radio Dla Ciebie, wszystkich ośrodkach Radia PLUS i Radio KOLOR, a także zamiejscowych ośrodkach TVP S.A. oraz Polskiego Radia S.A. W kampanię włączyli się również przedstawiciele mediów regionalnych, zrzeszonych w Polskiej Izbie Komunikacji Elektronicznej, która zadeklarowała pomoc przy przedsięwzięciu. Informacje o kampanii ukazały się także w prasie branżowej dotyczącej wychowania dzieci, a także na licznych ogólnopolskich portalach informacyjnych.

Dzięki uprzejmości Zarządu Transportu Miejskiego w Warszawie, w środkach transportu miejskiego rozwieszonych zostało blisko 300 plakatów kampanii, co pozwoliło dotrzeć do grupy ponad 600 tysięcy osób.

Ważnym kanałem dotarcia podczas trwającej 6 tygodni kampanii były sieci największych kin w Polsce. W promocję kampanii społecznej nieodpłatnie włączyła się sieć Cinema City (w tym IMAX) oraz Multikino S.A., które wielokrotnie emitowały spot „Nie ma dzieci – są ludzie” w czasie od 23 listopada do 21 grudnia 2012. Oprócz spotów na dużym ekranie, dodatkowo na terenie wszystkich kin rozwieszono plakaty i emitowano spot na wyświetlaczach LCD na terenie kina. Dzięki tej współpracy udało się dotrzeć do prawie 2 milionów widzów.

Spot kampanii oraz informację prasową umieścili na swoich stronach liczne organy administracji państwowej takie jak: Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Ministerstwo Sportu, Ministerstwo Edukacji Narodowej, Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwo Zdrowia, Ministerstwo Sprawiedliwości oraz organizacje pozarządowe, zajmujące się tematyką wychowania dzieci, stosowania przemocy wobec dzieci.

Dzięki aktywnej współpracy z mediami, efektywnemu pozyskaniu poszczególnych anten do współpracy przy kampanii, a także zaangażowaniu się szeregu instytucji, organizacji pozarządowych etc., kampania została wyraźnie zauważona. W ogólnym rozrachunku udało się dotrzeć do (wartość szacowana na podstawie udostępnionych informacji) ok. 13 mln ludzi, co stanowi jedną trzecią społeczeństwa polskiego.

5. Honorowe patronaty

W 2012 roku Rzecznik zdecydował się objąć honorowym patronatem **191** wydarzeń i inicjatyw, organizowanych m.in. przez organizacje pozarządowe, placówki naukowe, organy administracji państwowej i samorządowej. (Wykaz wydarzeń objętych honorowym patronatem Rzecznika Praw Dziecka stanowi załącznik nr 7 Informacji)

UWAGI
O STANIE PRZESTRZEGANIA
PRAW DZIECKA

Rzeczpospolita Polska złożyła dwa zastrzeżenia do Konwencji o Prawach Dziecka. Pierwsze z nich dotyczyło artykułu 7, wobec którego Polska zastrzegła, że prawo dziecka przysposobionego do poznania rodziców naturalnych będzie podlegało ograniczeniu na gruncie przepisów, umożliwiających przysposabiającym zachowanie tajemnicy pochodzenia dziecka. Drugie odnosiło się do granicy wieku, od którego dopuszczalne jest powoływanie do służby wojskowej lub podobnej oraz uczestnictwo w działaniach zbrojnych – o czym rozstrzygać ma prawo Rzeczypospolitej Polskiej, jednak granica ta nie może być niższa, niż przewidziana w artykule 38 Konwencji.

Rzecznik Praw Dziecka od początku wnioskował o wycofanie przez Rzeczpospolitą Polską zastrzeżeń do Konwencji o Prawach Dziecka. Podnosił, że stały się bezprzedmiotowe z uwagi na to, że prawo polskie zapewnia wyższe standardy ochrony małoletnich. Zwracał uwagę, że na Polsce jako inicjatorowi i współtwórcy Konwencji o Prawach Dziecka ciąży szczególny obowiązek niekwestionowania jej postanowień.

Rzecznik Praw Dziecka z zadowoleniem przyjął ustawę o wyrażeniu zgody na dokonanie przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej zmiany zakresu obowiązywania Konwencji o prawach dziecka, przyjętej dnia 20 listopada 1989 r. w Nowym Jorku, poprzez wycofanie zastrzeżeń do art. 7 i art. 38. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej 21 listopada 2012 r. podpisał ustawę.

Kolejną ważną inicjatywą Rzecznika Praw Dziecka zmierzającą do wzmocnienia kontroli przestrzegania praw dziecka jest wyposażenie Komitetu Praw Dziecka ONZ w uprawnienia do przyjmowania i rozpatrywania skarg na naruszenie praw dziecka. Inicjatywa ta została zgłoszona przez polskiego Rzecznika na forum Rady Praw Człowieka w marcu 2009 r. i skutkowałą przyjęciem przez Zgromadzenie Ogólne ONZ Protokołu fakultatywnego do Konwencji o Prawach Dziecka, który rozszerza kompetencje Komitetu Praw Dziecka o mechanizm przyjmowania i rozpatrywania indywidualnych oraz międzypaństwowych zawiadomień o naruszeniu praw dziecka. Dotychczas protokół fakultatywny podpisało 35 państw. W maju 2012 r. podjęte zostały działania w celu przygotowania dokumentacji niezbędnej w postępowaniu o udzielenie zgody na podpisanie przez Polskę Protokołu Fakultatywnego. Rzecznik będzie monitorował przebieg prac w celu jak najszybszego podpisania i ratyfikowania przez Polskę tego dokumentu.

Ważnym spostrzeżeniem dotyczącym każdego z niżej omawianych praw jest uwaga dotycząca przestrzegania w polskiej praktyce społecznej postanowień art. 12 Konwencji o Prawach Dziecka, gwarantującego każdemu dziecku, które jest zdolne do kształtowania własnych poglądów, prawa do swobodnego wyrażania własnych poglądów we wszystkich

sprawach dotyczących dziecka i przyjmowania ich z należytą wagą, stosownie do wieku oraz dojrzałości dziecka.

Gwarancja ta znajduje odzwierciedlenie w art. 72 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, który stanowi: *W toku ustalania praw dziecka organy władzy publicznej oraz osoby odpowiedzialne za dziecko są obowiązane do wysłuchania i w miarę możliwości uwzględnienia zdania dziecka.*

Brak zasięgnięcia opinii dziecka nadal w sposób szczególny pozostaje uwidoczniiony w wielu postępowaniach prowadzonych przez organy władzy (sądowych, administracyjnych, prokuratorskich).

PRAWO DO ŻYCIA I ZDROWIA

Państwa-Strony uznają, że każde dziecko ma niezbywalne prawo do życia.

(art. 6 Konwencji o Prawach Dziecka)

Państwa-Strony uznają prawo dziecka do jak najwyższego poziomu zdrowia i udogodnień w zakresie leczenia chorób oraz rehabilitacji zdrowotnej.

(art. 24 Konwencji o Prawach Dziecka)

Spośród problemów związanych z prawem do życia i zdrowia szczególną uwagę należy zwrócić na:

- **niewystarczającą dostępność do lekarzy specjalistów**

Nadal w wielu miejscach występuje utrudniony dostęp do lekarzy wielu specjalizacji, a kontrakty na świadczenia zawierane przez NFZ opierające się na zasadach rynkowych, gwarantują najtańszą, a nie zawsze najwyższą jakość usługi. Ponadto utrudniona dostępność do konsultacji specjalistycznych wynika z rozmieszczenia większości poradni specjalistycznych w miastach wojewódzkich.

- **konieczność corocznego badania każdego dziecka przez pediatrę**

W dalszym ciągu nie został zrealizowany postulat Rzecznika Praw Dziecka, aby przynajmniej raz w roku każde dziecko, również zdrowe, zostało przebadane przez lekarza pediatrę. Skuteczna profilaktyka i wdrażanie systemu wczesnego diagnozowania jest konieczne zarówno ze względu na możliwość szybkiego podjęcia odpowiedniej terapii w sytuacji występowania problemów zdrowotnych u dziecka, jak również daje możliwość wczesnego rozpoznania stosowania wobec niego przemocy.

- **niski poziom zabezpieczenia potrzeb dzieci w zakresie pomocy lekarskiej w dni świąteczne oraz w porze nocnej**

Istnieje pilna potrzeba przeanalizowania funkcjonowania systemu udzielania i kontraktowania świadczeń w ramach nocnej pomocy lekarskiej oraz w dni świąteczne, tak aby dziecko o każdej porze dnia i nocy mogło uzyskać właściwą pomoc ze strony specjalisty – pediatry. Ponadto, należy wprowadzić skuteczniejsze mechanizmy kontroli realizacji powierzonych zadań.

- **konieczność podjęcia pilnych działań na rzecz poprawy stanu uzębienia dzieci i młodzieży**

W dalszym ciągu istnieje pilna potrzeba zapewnienia właściwej opieki stomatologicznej dla dzieci. Należy wskazać, że w grupie 15-latków w „najlepszym” województwie w zakresie leczenia próchnicy, liczba dzieci chorych na próchnicę wynosi 81%. W Polsce odsetek dzieci z próchnicą i wadami zgryzu jest bardzo duży (od 81% do 94% – w zależności od wieku). Wprowadzenie postulowanych już w latach ubiegłych mobilnych gabinetów stomatologicznych, tzw. „dentobusów”, mogących dotrzeć do każdego dziecka, byłoby stosunkowo tania i skuteczną metodą na ograniczenie tego zjawiska.

- **ograniczoną dostępność do opieki psychiatrycznej**

W dalszym ciągu brak jest dostatecznej ilości specjalistów w zakresie psychiatrii dziecięcej, pomimo obserwowanego wzrostu liczby dzieci z zaburzeniami depresyjno-lękowymi, podejmującymi próby samobójcze lub zamierzone samookaleczenia. Brak jest krajowego programu monitorującego zjawisko oraz zapobiegającego samobójstwom wśród dzieci.

Ponadto, w oddziałach psychiatrycznych wspólnie, leczone są dzieci z głębokimi zaburzeniami, manifestujące zachowania o charakterze prowokacyjnym, seksualnym, buntowniczym oraz dzieci z zaburzeniami lękowymi, wymagające szczególnej ochrony i zapewnienia im poczucia bezpieczeństwa.

- **długi okres oczekiwania na badania i terapię w poradniach specjalistycznych**

W dalszym ciągu czas oczekiwania dziecka na badania diagnostyczne i terapię w wyspecjalizowanej poradni jest zbyt długi, szczególnie w alarmujących sytuacjach, kiedy dziecko potrzebuje natychmiastowej pomocy.

- **utrudniony dostęp do nowoczesnych leków i programów terapeutycznych**

Długotrwałe procedury przyjmowania standardów medycznego postępowania, udostępniania leku powodują znaczne ograniczenie w dostępności do leków, bądź programów terapeutycznych – przykłady: leczenie rozszczerpów podniebienia, profilaktyka zakażeń układu oddechowego dla noworodków-wcześnieaków, leki stosowane w terapii tzw. chorób rzadkich.

- **niedostateczną opiekę zdrowotną w przedszkolach i szkołach**

Kontrakt z pielęgniarką na pracę w wymiarze kilku godzin w tygodniu nie zabezpiecza potrzeb dzieci, w tym dzieci przewlekle chorych.

- **konieczność przeprowadzenia analizy poziomu opieki nad matką i dzieckiem w zakresie programów zdrowotnych i edukacyjnych zapobiegających wcześniactwu**

W Polsce 6,1% wszystkich urodzonych dzieci to wcześniaki, w Europie jest to 2%, w Japonii 1%.

- **utrzymanie tzw. okien życia**

Mimo krytyki dotyczącej tzw. okien życia jaka płynęła ze strony niektórych członków Komitetu Praw Dziecka ONZ oraz przedstawicieli niektórych organizacji pozarządowych utrzymano w Polsce praktykę „okien życia”, która jest jedną z form pozwalających na ratowanie nowonarodzonych dzieci.

- **problem wspierania młodych rodziców (w tym małoletnich) w zakresie przygotowania do macierzyństwa i ojcostwa**

W Polsce 3,5-5% dzieci jest rodzonych przez małoletnie matki. Ciąże te nie są zwykle planowane. Stwarza to określone następstwa zdrowotne zarówno dla matki, jak i dziecka. Młodzi rodzice nie mają odpowiedniego wsparcia. System opieki zdrowotnej nie jest nastawiony na zaspokojenie specyficznych potrzeb rodziny, w tym potrzeb emocjonalnych.

- **spożywanie alkoholu przez matki w ciąży**

Bardzo niepokojącym jest fakt dużego odsetka kobiet deklarujących spożywanie alkoholu w trakcie ciąży. Może to prowadzić do występowania nieprawidłowości neurobehawioralnych oraz zmian w budowie ciała i organach wewnętrznych u dzieci, co znane jest pod nazwą „Alkoholowego zespołu płodowego” (Fetal Alcohol Syndrome – FAS).

- **utrudniony dostęp do sanatoriów i uzdrowisk**

Mimo, że udział dzieci dotkniętych chorobami cywilizacyjnymi i przewlekłymi osiąga w populacji rozwojowej ponad 20%, lekarze nie korzystają z możliwości kierowania dzieci do sanatoriów i uzdrowisk.

- **używanie przez dzieci i nadużywanie przez dorosłych alkoholu i innych środków psychoaktywnych**

Dane zbierane przez instytucje oraz organizacje pozarządowe są fragmentaryczne, nie są poddawane systematycznej aktualizacji, przez co nie odzwierciedlają całości problemu. W Polsce nie są prowadzone kompleksowe badania dotyczące zażywania przez dzieci środków psychoaktywnych oraz leków w celach niemedycznych. Brak danych nie pozwala na ocenę skali zjawiska i wdrożenie skutecznego programu przeciwdziałania.

PRAWO DO WYCHOWANIA W RODZINIE

(...) Państwa-Strony będą okazywały odpowiednią pomoc rodzicom oraz opiekunom prawnym w wykonywaniu przez nich obowiązków związanych z wychowywaniem dzieci oraz zapewnią rozwój instytucji, zakładów i usług w zakresie opieki nad dziećmi.

(art. 18 Konwencji o Prawach Dziecka)

Spośród problemów związanych z prawem do wychowania w rodzinie, szczególną uwagę należy zwrócić na:

- **podnoszenie kompetencji rodzicielskich**

W dalszym ciągu konieczna jest intensyfikacja procesów wdrażania w praktykę programów podnoszenia kompetencji opiekuńczo-wychowawczych rodziców oraz programów promujących pozytywne metody wychowawcze i zachęcających do samodoskonalenia. Podkreślenia wymaga niska wykonalność zobowiązań sądowych nakazujących rodzicom udział w warsztatach bądź terapii rodzinnej.

- **przewlekłość postępowań sądowych**

Wciąż nierozwiązany pozostaje problem przewlekłości postępowań sądowych w sprawach rodzinnych i opiekuńczych co uniemożliwia sprawną realizację praw i ochrony interesów małoletnich.

- **asymetryczną pozycję ojców i matek w procesach opiekuńczych i rozwodowych**

Według statystyk Ministerstwa Sprawiedliwości dotyczących ostatnich 10 lat, liczba orzeczeń przyznających władze rodzicielską ojcom wynosi ok. 4 %.

Z kolei praktyka w procesach rozwodowych dowodzi że tzw. plan wychowawczy nie spełnił pokładanych w nim nadziei. W dalszym ciągu ojcowie posiadający nawet dobre kwalifikacje wychowawcze są eliminowani z życia dziecka lub ich rola jest marginalizowana. Obowiązujące rozwiązania nie sprzyjają w pełni wykonywaniu prawa dziecka do obojga rodziców.

- **niedostateczne wykorzystywanie mediacji**

Instytucja mediacji jest znikomo wykorzystywana w toku postępowań rodzinnych. W konsekwencji konflikt, który mógłby zostać zażegnany na wczesnym etapie postępowania, podlega eskalacji i prowadzi do naruszenia dobra mimowolnie uczestniczącego w nim dziecka oraz powoduje przewlekłość i wysokie koszty postępowania.

- **niską skuteczność egzekucji prawa dziecka do kontaktów z rodzicami**

Nadal istnieją trudności w realizacji prawa dziecka do kontaktu z rodzicami. Powodem takiej sytuacji są m.in.: przewlekłość postępowań, brak priorytetowego traktowania tego rodzaju spraw, niskie kwoty zasądzone od rodzica nierespektującego orzeczenia.

- **niewystarczającą znajomość Konwencji haskiej dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę**

Rodzice nie mają świadomości, że bezprawne wywiezienie dziecka za granicę wiąże się nie tylko z naruszeniem prawa dziecka do kontaktu z obojgiem rodziców, ale również z wszczęciem procedur wynikających z Konwencji haskiej dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę. Należy prowadzić programy edukacyjne w zakresie wykonywania władzy rodzicielskiej oraz sposobu podejmowania decyzji w istotnych sprawach dziecka.

- **wnoszenie skargi kasacyjnej od orzeczeń w sprawach prowadzonych na podstawie Konwencji haskiej dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę**

W ocenie Rzecznika Praw Dziecka istnieje potrzeba kontroli przez Sąd Najwyższy orzeczeń wydawanych w trybie Konwencji haskiej. Wprowadzenie możliwości wnoszenia

skarg kasacyjnych zapewniłoby prawidłowość oraz jednolitość wykładni prawa i praktyki sądowej.

- **ograniczanie kontaktu podopiecznych placówek opiekuńczo-wychowawczych z rodziną biologiczną**

Placówki opiekuńczo-wychowawcze ograniczają kontakty przebywającego w nich dziecka z rodziną biologiczną. Należy wyeliminować z regulaminów tych placówek karę pozbawienia wychowanka prawa do kontaktu z rodziną.

- **określenie sposobu postępowania kuratora podczas czynności odebrania dziecka**

Nadal nie zostały uzupełnione obowiązujące przepisy o wytyczne, które w jasny, systemowy i nie budzący wątpliwości interpretacyjnych sposób regulować będą postępowanie kuratora i innych służb podczas odebrania dziecka. Konieczne jest określenie zasad przygotowania małoletniego i jego bliskich do czynności przymusowego odebrania. Standaryzacja podejmowanych przez kuratora czynności pozwoli w lepszy sposób egzekwować orzeczenia sądów przy pełniejszej obronie interesów samego dziecka.

- **warunki spotkań dziecka z rodzicami w jednostkach penitencjarnych**

Wzrasta liczba miejsc w jednostkach penitencjarnych przystosowanych do potrzeb kontaktów z dzieckiem. Większość jednostek posiada tzw. pokoje rodzinne. Należy dążyć do upowszechnienia wymienionego standardu oraz promować właściwe postawy rodzicielskie sprzyjające podtrzymaniu i poprawie relacji osób osadzonych z ich dziećmi.

- **tzw. adopcję ze wskazaniem**

Istnieje potrzeba nowelizacji przepisów Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego w kierunku ograniczenia kręgu osób, z pośród których rodzice mogą wskazać przysposabiających. Analiza orzeczeń wskazuje, że duża liczba adopcji zawieranych jest z pominięciem ośrodków adopcyjnych. Taka praktyka ułatwia funkcjonowanie tzw. szarej strefy adopcyjnej.

- **procedury kwalifikacyjne dla kandydatów na opiekunów zastępczych**

Istniejące obecnie wymogi dla kandydatów na rodziny zastępcze czy adopcyjne nie dają gwarancji wyboru odpowiednich osób mających stworzyć dla dzieci środowisko zastępcze w pełni zabezpieczające ich bezpieczeństwo. Zbyt często służby weryfikujące kandydatury i nadzorujące funkcjonowanie środowisk zastępczych dla małoletnich ograniczają się do niezbędnych wymogów wymaganych prawem, nie weryfikując informacji.

Opinie na temat kandydatów powstają na podstawie oświadczeń uzyskanych od samych zainteresowanych. Normą powinno być przeprowadzenie pełnej diagnostyki psychologicznej i osobowościowej osób ubiegających się o opiekę nad dzieckiem.

- **zagrożenie likwidacją świetlic środowiskowych i socjoterapeutycznych**

Pomimo wydłużenia okresu dostosowania się do nowych standardów do końca 2014 roku, istnieje obawa, że świetlice środowiskowe lub socjoterapeutyczne są zagrożone likwidacją z uwagi na zbyt restrykcyjne przepisy. Należy znowelizować ustawę o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, wprowadzając wymagania realne do spełnienia przez placówki wsparcia dziennego z jednoczesnym uwzględnieniem standardów ochrony bezpieczeństwa najmłodszych.

- **monitorowanie realizacji przepisów wynikających z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej**

Nadal konieczne jest monitorowanie wykonywania zadań (wynikających z wymienionej ustawy) nałożonych na organy samorządowe na wszystkich ich szczeblach.

- **negatywne skutki migracji rodziców**

Liczba dzieci pozostawionych bez opieki nadal jest bardzo wysoka. Migracja rodziców związana z poszukiwaniem pracy uzasadnia podjęcie prac legislacyjnych regulujących sytuację prawną pozostawionego dziecka, np. poprzez stworzenie możliwości przekazania za zgodą sądu prawa do opieki nad dzieckiem wskazanej przez rodziców osobie.

- **detencję dzieci cudzoziemców w Polsce**

Stopniowo zmniejsza się liczba małoletnich cudzoziemców umieszczanych w strzeżonych ośrodkach dla cudzoziemców. Rzecznik Praw Dziecka nadal stoi na stanowisku, że małoletni cudzoziemcy przebywający w Polsce bez opieki, nie powinni być umieszczani w ośrodkach dla cudzoziemców. Z zadowoleniem należy odnotować proponowane zmiany w projekcie ustawy o cudzoziemcach przewidujące szereg korzystniejszych rozwiązań w tym zakresie.

- **gwarancje procesowe dla małoletnich poniżej 13 roku życia**

Dziecko pomiędzy 13 a 18 rokiem życia posiada ograniczoną zdolność do czynności prawnych. W toku ustalania praw dziecka, organy władzy publicznej oraz osoby odpowiedzialne za dziecko są obowiązane do wysłuchania i w miarę możliwości

uwzględnienia zdania dziecka. Wątpliwości budzi jednak zakres gwarancji procesowych dla dziecka poniżej lat 13.

Sprawy przekazywane Rzecznikowi Praw Dziecka wskazują na niedostateczną reprezentację dziecka w postępowaniach dotyczących ograniczenia lub pozbawienia władzy rodzicielskiej. Opiekunowie, których władza rodzicielska może być przez sąd ograniczona, mają trudności z reprezentowaniem interesów dziecka.

- **ograniczanie produkcji i emisji programów dla dzieci i rodziców w telewizji publicznej**

Telewizja publiczna sukcesywnie eliminuje wartościowe programy dla dzieci i ich rodziców. Zlikwidowano popularne programy rozrywkowe i edukacyjne dla dzieci. Drastycznemu ograniczeniu uległ czas emisji „dobranoczek”.

PRAWO DO GODZIWYCH WARUNKÓW SOCJALNYCH

Państwa-Strony będą uznawać prawo każdego dziecka do korzystania z systemu zabezpieczenia społecznego, w tym ubezpieczeń socjalnych (...).

(art. 26 Konwencji o Prawach Dziecka)

Spośród problemów związanych z prawem do godziwych warunków socjalnych, szczególną uwagę należy zwrócić na:

- **sytuację mieszkaniową rodzin z dziećmi**

Nadal wielu rodzin w Polsce nie stać na kupno lub najem mieszkania. Rodzice wraz z dziećmi zamieszkują w lokalach o niskim standardzie i złym stanie technicznym. Lokale zajmują wspólnie z innymi członkami rodziny. Gminy, które w celu zaspokajania potrzeb wspólnoty powinny rozwijać gminne budownictwo mieszkaniowe (art. 7 ustawy o samorządzie gminnym), nie wypełniają tego zadania.

- **ubóstwo dzieci z rodzin wielodzietnych**

Według raportu⁴⁵⁵ UNICEF, 14,5% polskich dzieci jest zagrożonych ubóstwem. Trudna sytuacja życiowa i materialna najczęściej dotyka rodzin, w których jest więcej niż troje dzieci. Problemy między innymi dotyczą braku wystarczającej ilości miejsc w żłobkach

⁴⁵⁵ Raport UNICEF, *Ubóstwo dzieci. Najnowsze dane dotyczące ubóstwa dzieci w krajach rozwiniętych*, 2012 r.

i przedszkolach oraz wysokości opłat za usługi opiekuńcze. Niezwłocznie należy zintensyfikować prace zmierzające do systemowego wsparcia rodzin wielodzietnych.

- **niską skuteczność egzekucji świadczeń alimentacyjnych**

W dalszym ciągu problemem pozostaje brak skutecznego dochodzenia alimentów należnych dzieciom. Często jest to wynik braku właściwej koordynacji działań organów powołanych do egzekwowania obowiązku alimentacyjnego, przewlekłości postępowań w sprawie wydawania zaświadczenia o bezskuteczności egzekucji zobowiązań alimentacyjnych oraz braku systematyczności w sprawdzaniu aktualnego stanu majątku dłużników alimentacyjnych.

- **pomoc rodzinie w staraniach o przyznanie świadczeń rodzinnych**

Instytucje rozstrzygające o przyznawaniu świadczeń rodzinnych niedostatecznie udzielają wyczerpujących informacji o przysługujących prawach i nie udzielają pomocy w przygotowywaniu wniosków czy kompletowaniu do uzyskania świadczeń dokumentów.

- **wykładnię o uprawnieniach osób samotnie wychowujących dzieci**

Nadal brak jest precyzyjnego ustawowego określenia terminu „osoba samotnie wychowująca dziecko” co prowadzi do niejednolitego stosowania przepisów ustawy z dnia 28 listopada 2003 roku o świadczeniach rodzinnych oraz ustawy z dnia 7 września 2007 roku o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, a w konsekwencji do różnego traktowania dzieci będących w tej samej sytuacji faktycznej i prawnej w kontekście przyznawania im dodatków do zasiłków rodzinnych oraz świadczeń z funduszu alimentacyjnego.

- **brak prawa do renty rodzinnej dla dzieci osoby, która w chwili śmierci miała ustalone prawo do renty socjalnej**

Dzieci osoby całkowicie niezdolnej do pracy mającej ustalone prawo do renty socjalnej, na wypadek śmierci rodzica, pozbawione są prawa do renty rodzinnej z ubezpieczenia społecznego.

- **likwidację stołówek szkolnych**

W dalszym ciągu samorządy podejmują decyzję o likwidacji stołówek szkolnych i zastępowaniu ich zewnętrznym cateringiem, powodując wzrost cen posiłków oraz obniżenie ich jakości.

- **ulgi podatkowe dla rodzin**

Z ulgi prorodzinnej nie może korzystać grupa podatników wychowujących dzieci, którzy rozliczają się w sposób ryczałtowy lub płacąc podatek liniowy.

PRAWO DO NAUKI

Państwa-Strony uznają prawo dziecka do nauki (...) na zasadzie równych szans (...).

(art. 28 Konwencji o Prawach Dziecka)

Spośród problemów związanych z prawem do nauki, szczególną uwagę należy zwrócić na:

- **dostęp dzieci do opieki żłobkowej**

Występuje problem zbyt małej ilości miejsc w placówkach zapewniających opiekę najmłodszym dzieciom. Z danych Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej wynika, iż w pierwszej połowie 2012 roku na terenie całego kraju było zaledwie 715 żłobków i klubów dziecięcych (wpisanych do rejestru żłobków i klubów dziecięcych prowadzonych przez wójtów, burmistrzów i prezydentów miast), opiekujących się – odpowiednio – 35,75 tys. oraz 377 dziećmi. Ponadto opiekę nad dziećmi do lat 3 sprawowało 18 dziennych opiekunów (nad 40 dziećmi) i 8400 niań.

- **dostęp dzieci w wieku 3 i 4 lata do edukacji przedszkolnej**

Mimo, że dostęp dzieci w wieku 3 i 4 lat w ciągu ostatnich lat ulega stopniowej poprawie, to nadal odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym jest niezadowalający. Z danych przekazanych przez Ministerstwo Edukacji Narodowej wynika, iż w roku szkolnym 2012/2013 52,35% dzieci w wieku 3 lat oraz 66,4% dzieci w wieku 4 lat objętych jest wychowaniem przedszkolnym. Wystąpił wzrost wskaźnika upowszechniania edukacji przedszkolnej wśród dzieci w wieku 3 i 4 lata w porównaniu z ubiegłym rokiem szkolnym – z około 58,04% do 59,31% w bieżącym roku szkolnym.

- **liczebność uczniów w oddziale**

Rozporządzenie w sprawie podstawy programowej opisuje jedynie zalecane warunki i sposób jej realizacji oraz dotyczy wyłącznie pierwszego etapu edukacyjnego, tj. klas I-III. Pomimo zgłaszanych przez Rzecznika wniosków w sprawie określenia standardów liczebności uczniów w oddziale oraz przedstawiania negatywnych konsekwencji wynikających z nieuregulowania tej kwestii, sytuacja nie uległa zmianie.

- **współpracę szkoły z rodzicami**

Rodzice zbyt rzadko uczestniczą w życiu szkoły. Brak odpowiednich relacji pomiędzy szkołą a rodzicami nie sprzyja w ustalaniu i realizacji wspólnego kierunku działań na rzecz dziecka.

- **opiekę szkoły/przedszkola nad dzieckiem przewlekle chorym**

Nauczyciele obawiają się w stosunku do dziecka przewlekle chorego (np. na cukrzycę) wykonywania prostych czynności niewymagających specjalistycznej wiedzy medycznej (tj. obsłużenia pompy insulinowej, czy glukometru). Przeprowadzenie krótkich szkoleń w zakresie pomocy dziecku przewlekle choremu, znacząco wpłynęłoby na poprawę bezpieczeństwa i polepszyło komfort funkcjonowania dziecka w placówce.

- **niski poziom edukacji prawnej**

Funkcjonowanie w nowoczesnym społeczeństwie wymaga od młodych ludzi znajomości prawa. Zaznajomienie z podstawowymi regułami rządzącymi demokratycznym państwem prawa, niezbędne jest dla prawidłowego funkcjonowania w dorosłym życiu. Rzecznik Praw Dziecka nadal będzie postulował o wprowadzenie zajęć z „praktycznej nauki prawa” w szkołach.

- **reorganizację lub likwidację placówek edukacyjnych**

Zbyt często jedynym kryterium uzasadniającym potrzebę likwidacji lub reorganizacji placówki jest czynnik ekonomiczny. Wszelkie zmiany w tym zakresie powinny być zawsze poprzedzane szerokimi konsultacjami społecznymi (w tym z dziećmi) oraz być zgodne z najlepiej pojętym interesem dziecka.

- **niedostosowanie treści, metod i organizacji nauczania wobec dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi**

Analiza wyników kontroli przeprowadzonych przez Rzecznika Praw Dziecka w szkołach i placówkach opiekuńczo-wychowawczych wskazuje na niedostateczną jakość udzielanej dzieciom pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Szkoły i placówki zbyt często nie realizują zaleceń z opinii bądź orzeczeń wydanych dziecku ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Występuje również brak wystarczającej wiedzy nauczycieli i wychowawców w zakresie dostosowania metod pracy do możliwości edukacyjnych uczniów.

- **żywienie dzieci w żłobkach, przedszkolach i szkołach**

Badania dotyczące oceny żywienia w stołówkach w żłobkach, przedszkolach i szkołach wskazują, że dieta dzieci jest źle zbilansowana, a przy tym niedostosowana do ich wieku i potrzeb rozwojowych. Rzecznik Praw Dziecka będzie nadal postulował pilne podjęcie działań w zakresie poprawy jakości żywienia dzieci poprzez wprowadzenie stosownych regulacji prawnych, obligujących do realizacji norm żywieniowych, opracowanych przez Instytut Żywności i Żywienia oraz promocji zdrowego stylu żywienia.

- **niski stopień nadzoru jakości opieki nad dzieckiem**

Istnieje konieczność zwiększenia nadzoru nad pracą i jakością usług opiekuńczych świadczonych przez tzw. klubiki dziecięce, działające w oparciu o przepisy ustawy o swobodzie działalności gospodarczej.

- **zahamowanie wzrostu opłat za pobyt dziecka w przedszkolu i w żłobku**

Na podstawie liczby spraw wpływających do Rzecznika Praw Dziecka można wnioskować, że w dużej mierze został rozwiązany (odczuwalny w 2011 roku) problem wzrastających opłat za pobyt dziecka w przedszkolu i żłobku.

PRAWO DO OCHRONY PRZED PRZEMOCĄ, OKRUCIEŃSTWEM, WYZYSKIEM, DEMORALIZACJĄ, ZANIEDBANIEM ORAZ INNYM ZŁYM TRAKTOWANIEM

Państwa-Strony będą podejmowały wszelkie właściwe kroki (...) dla ochrony dziecka przed wszelkimi formami przemocy fizycznej bądź psychicznej, krzywdy lub zaniedbania bądź złego traktowania lub wyzysku, w tym wykorzystywania w celach seksualnych (...).

(art. 19 Konwencji o Prawach Dziecka).

Nadużycia seksualne wobec dzieci to kategoria przestępstw o szczególnie okrutnym i dotkliwym charakterze, ponieważ ich skutki towarzyszą ofierze przez całe życie. Dlatego prawa małoletnich w tym zakresie muszą być zabezpieczone i chronione w sposób szczególny.

Polska jako jeden z ponad 30 krajów podpisała w lipcu 2007 roku *Konwencję Rady Europy z Lanzarote o ochronie dzieci przed seksualnym wykorzystaniem i niegodziwym traktowaniem w celach seksualnych*, która jest pierwszym międzynarodowym instrumentem, gwarantującym zwalczanie wszelkich form przemocy seksualnej wobec dzieci, w tym

nadużyć popełnianych z wykorzystaniem nowych technologii. Konwencja przewiduje bardzo szeroką ochronę dzieci oraz zakłada usprawnienie międzynarodowej współpracy w zakresie przeciwdziałania przemocy seksualnej i rozpowszechniania pornografii dziecięcej.

Rzecznik Praw Dziecka będzie w dalszym ciągu wnioskował o pilne działania zmierzające do jak najszybszego ratyfikowania Konwencji.

Spośród problemów związanych z prawem do ochrony przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem, demoralizacją, zaniedbywaniem oraz innym złym traktowaniem godziwych warunków socjalnych, szczególną uwagę należy zwrócić na:

- **wysoki poziom akceptacji dla stosowania kar cielesnych**

W dalszym ciągu występuje zbyt duży poziom akceptacji społecznej dla stosowania kar cielesnych wobec dzieci. Z badań zleconych w 2012 roku przez Rzecznika Praw Dziecka wynika, że w porównaniu z rokiem 2011 zaobserwowano jedynie jednoprocentową różnicę w zakresie zmniejszenia społecznej akceptacji dla bicia dzieci. Utrzymywała się ona na wysokim poziomie 67%. Należy kontynuować intensywne kampanie społeczne i programy edukacyjne mające na celu zwiększanie świadomości Polaków, zwłaszcza w zakresie negatywnych skutków stosowania przemocy wobec dziecka.

- **przewlekłość postępowań sądowych**

W dalszym ciągu postępowania sądowe w sprawach dotyczących dzieci trwają zbyt długo. Ze względu na dobro dziecka powinny być rozpatrywane priorytetowo.

- **rozwiązania prawne chroniące dzieci przed przemocą seksualną**

Ministerstwo Sprawiedliwości zapowiedziało zmiany w prawie karnym zmierzające do zwiększenia ochrony dzieci przed pedofilami, zdecydowanego zwalczania pornografii dziecięcej, izolowania od społeczeństwa szczególnie niebezpiecznych przestępców. Propozycje te częściowo uwzględniają od dawna zgłaszane postulaty Rzecznika Praw Dziecka. Konieczne jest monitorowanie debaty publicznej nad proponowanymi zmianami i organów państwa do podejmowania efektywnych działań mających na celu wejście w życie postulowanych rozwiązań dotyczących:

- **ścigania z urzędu przestępstwa zgwałcenia małoletniego powyżej 15 roku życia**

Małoletni powyżej 15 roku życia, w obowiązującym stanie prawnym, często pozbawieni są ochrony, bowiem przedstawiciele ustawowi – uprawnieni do złożenia wniosku o ściganie – niejednokrotnie są oprawcami pokrzywdzonych. W sytuacji

dopuszczenia się przez przedstawiciela ustawowego takiego czynu na małoletnim, nie dochodzi do zainicjowania postępowania przygotowawczego.

– **przedawnienia przestępstw seksualnych popełnionych na szkodę małoletnich**

Ograniczenie terminem karalności przestępstw seksualnych popełnionych na szkodę małoletniego nie zabezpiecza dobra ofiary. Czyny te nie powinny ulegać przedawnieniu, ponieważ wiele ofiar molestowania seksualnego dopiero w życiu dorosłym zaczyna zdawać sobie sprawę ze skali doznanej krzywdy i podejmuje walkę o ukaranie sprawcy. Ponadto ujawnienie i skazanie sprawcy, nawet po długim okresie, może zabezpieczyć dobro innych dzieci.

– **standardów przesłuchania małoletnich świadków i pokrzywdzonych**

Uregulowania prawne zawarte w Kodeksie postępowania karnego ograniczają zasadę jednokrotnego przesłuchania małoletnich pokrzywdzonych, jedynie w stosunku do dzieci poniżej 15 roku życia i w zakresie ściśle określonych kategorii spraw. Ochrona dziecka przed wtórną wiktymizacją wymaga wzmocnienia standardów dotyczących przesłuchiwanie małoletnich pokrzywdzonych/świadków, w szczególności poprzez: rozszerzenie zasady jednokrotnego przesłuchania dziecka w warunkach przyjaznych na wszelkie wskazane w Kodeksie karnym przestępstwa i zniesienie górnej granicy wieku małoletnich.

· **funkcjonowanie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie**

Niezbędnie jest prowadzenie stałych szkoleń podnoszących kompetencje osób realizujących zadania wynikające z wymienionej ustawy. Należy stworzyć racjonalny, oparty o nowoczesne i kompletne wskaźniki system gromadzenia danych i sprawozdawczości oraz system oceny funkcjonowania ustawy, w celu możliwości dokonywania kompletnej analizy zjawiska przemocy wobec dzieci. Gminy i powiaty w sposób niedostateczny realizują zadania w zakresie poradnictwa i interwencji w rodzinach zagrożonych przemocą. Nieprawidłowości dotyczą prowadzenia działań edukacyjnych służących wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców oraz opracowania i realizacji programów promujących i wdrażających prawidłowe postawy wychowawcze.

· **obowiązek informowania Rzecznika Praw Dziecka o nagłych zgonach i pobiciach**

Dla lepszej ochrony dzieci, konieczne jest nałożenie na organy ścigania i inne instytucje obowiązku pilnego przekazywania Rzecznikowi Praw Dziecka informacji o nagłych zgonach i pobiciach dzieci przebywających w pieczy zastępczej.

- **prowokację policyjną w sprawach nadużyć seksualnych wobec dzieci**

Brak jest jednoznacznych regulacji umożliwiających stosowanie przez Policję czynności operacyjno-rozpoznawczych, polegających na stworzeniu w Internecie profilu fikcyjnego małoletniego, za którym skrywałby się funkcjonariusz. Kompleksowe uregulowania w tym przedmiocie mogłyby przyczynić się do zwiększenia efektywności walki z pedofilią internetową.

- **reprezentację dziecka w postępowaniach karnych**

Nieugruntowaną praktyką organów ścigania jest występowanie w trakcie postępowań karnych prowadzonych przeciwko opiekunowi prawnemu w sprawach o przestępstwa popełnione na szkodę jego podopiecznego do sądów rodzinnych o wyznaczenie kuratora reprezentującego prawa małoletniego. W przypadkach, w których dochodzi do wyznaczenia osoby reprezentującej interesy dziecka, najczęściej jest to pracownik sądu bez odpowiedniego przygotowania. Często obserwuje się bierność kuratorów reprezentujących prawa dzieci, co uniemożliwia pełną ochronę ich interesów.

- **brak wyszczególnienia osoby dziecka – ofiary przemocy w statystykach**

Większość prowadzonych statystyk nie specyfikuje osoby dziecka, jako ofiary przemocy i jego płci.

- **przemoc nauczycieli wobec dzieci**

Rzecznik Praw Dziecka odnotowuje coraz więcej sygnałów o stosowaniu przez nauczycieli przemocy wobec dzieci. Analiza tych spraw uwidacznia, że komisje dyscyplinarne często uniewinniają nauczycieli, pomimo stwierdzenia przez organy ścigania faktu stosowania przemocy wobec dziecka. W zbyt wielu przypadkach ograniczają się do wymierzenia najniższej kary dyscyplinarnej, tj. nagany z ostrzeżeniem. W opinii Rzecznika, brak wszczęcia postępowania przygotowawczego lub jego umorzenie przez organy ścigania, nie powinno przesądzać o wyłączeniu odpowiedzialności dyscyplinarnej nauczyciela. Gruntownego przeanalizowania wymagają zarówno praktyka, jak i przepisy dotyczące funkcjonowania rzecznika dyscyplinarnego i komisji dyscyplinarnych dla nauczycieli. Należy wzmocnić działania w celu wyeliminowania przemocy ze strony nauczyciela wobec dziecka.

PRAWA DZIECI Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ

Państwa-Strony uznają, że dziecko psychicznie lub fizycznie niepełnosprawne powinno mieć zapewnioną pełnię normalnego życia w warunkach gwarantujących mu godność, umożliwiających osiągnięcie niezależności oraz ułatwiających aktywne uczestnictwo dziecka w życiu społeczeństwa.

(art. 23 Konwencji o Prawach Dziecka)

Szczególnym obszarem troski Rzecznika Praw Dziecka są prawa dzieci z niepełnosprawnością – w ich przypadku pomoc zarówno organizacyjna, jak i finansowa musi być dokonywana z większym zrozumieniem dla potrzeb tych dzieci.

Część ze zgłaszanych uwag nadal pozostaje aktualna i wymaga podejmowania skutecznych działań, mających na celu pełną realizację praw osób z niepełnosprawnością.

Rzecznik Praw Dziecka od 2009 r. postulował o pilną ratyfikację Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, dlatego z dużą satysfakcją przyjął ratyfikowanie przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Bronisława Komorowskiego w dniu 6 września 2012 r., Konwencji Organizacji Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych. Konwencja jest pierwszym międzynarodowym aktem prawnym, który nakłada obowiązki na państwa-strony i kompleksowo traktuje o powinnościach państwa względem osób z niepełnosprawnościami – w tym dzieci. Polska zobowiązała się do utworzenia i wdrożenia ustawodawstwa mającego na celu lepszą ochronę praw osób z niepełnosprawnościami oraz wyeliminowanie dyskryminujących praktyk w tym zakresie.

Ratyfikacja tej niezwykle ważnej regulacji międzynarodowej, stanowi znaczący krok na drodze do pełnego i równego korzystania z praw człowieka i podstawowych wolności przez wszystkie osoby z niepełnosprawnościami.

W zakresie przestrzegania praw dzieci z niepełnosprawnością szczególną uwagę należy zwrócić na:

- **adopcje dzieci z niepełnosprawnością**

Nadal problemem pozostaje mała ilość przysposobień dzieci z niepełnosprawnością. Konieczne jest wdrożenie programów powodujących zwiększenie zainteresowania oczekującymi na adopcję dziećmi z niepełnosprawnością oraz ułatwień finansowych dla rodziców adopcyjnych.

- **realizację prawa do wypoczynku**

Zbyt mały jest udział dzieci z niepełnosprawnością w różnych formach wypoczynku. W wypoczynku zorganizowanym poza miejscem zamieszkania zaledwie 1,4% wszystkich uczestników stanowiły dzieci z niepełnosprawnością, a w miejscu zamieszkania tylko 0,7% (dane na podstawie kontroli przeprowadzonych przez Rzecznika Praw Dziecka w wybranych formach wypoczynku). Ponadto stwierdzono, że odsetek miejsc wypoczynków, odbywających się w obiektach posiadających dostosowanie do potrzeb dzieci z niepełnosprawnością ruchową, wynosi odpowiednio 10,3% w przypadku miejsc wypoczynku poza miejscem zamieszkania (9 obiektów na 87) oraz 37% – w miejscu zamieszkania (17 obiektów na 46).

- **realizację prawa dostępu do dóbr kultury**

Mimo obserwowanej poprawy, nadal w publicznej sferze medialnej oraz wielu bibliotekach, muzeach i innych instytucjach kultury brak jest oferty dla dzieci z różnego rodzaju niepełnosprawnościami.

- **organizację dowożenia dzieci z niepełnosprawnością do szkół**

W dalszym ciągu gminy niejednolicie interpretują przepisy art. 17 ust. 3a pkt 1 ustawy z dnia 7 września 1991 roku o systemie oświaty, dotyczącego zapewnienia uczniom z niepełnosprawnością bezpłatnego transportu i opieki w czasie przewozu do najbliższej szkoły. Często gminy odmawiają organizacji dowożenia do ośrodków lub szkół umożliwiających realizację zaleceń wskazanych w orzeczeniach o potrzebie kształcenia specjalnego. Uzasadniają, że w trosce o właściwe gospodarowanie finansami, mogą zorganizować dowóz lub pokryć koszty dowozu jedynie do najbliższej szkoły.

- **bariery architektoniczne**

Nadal występujące w przestrzeni publicznej bariery architektoniczne, znacznie utrudniają bądź uniemożliwiają prawidłowe funkcjonowanie dzieci z niepełnosprawnością w społeczeństwie.

- **realizację przez szkoły orzeczeń o potrzebie kształcenia indywidualnego**

Pomimo wskazań do nauczania indywidualnego, wydawanych przez poradnie psychologiczno-pedagogiczne, zbyt często zdarzają się przypadki braku realizacji orzeczeń przez szkoły.

- **realizacje orzeczeń o stopniu niepełnosprawności**

Pomimo wskazania w orzeczeniu o stopniu niepełnosprawności konieczności zamieszkania dziecka w oddzielnym pokoju, władze samorządowe, przyznając rodzinie lokal socjalny, nie uwzględniają indywidualnych potrzeb dziecka z niepełnosprawnością.

- **bezpieczeństwo dzieci z niepełnosprawnościami w transporcie organizowanym przez gminę**

Gminy realizujące zadania w zakresie dowożenia dzieci z niepełnosprawnościami nie dbają o wyposażenie pojazdu w specjalistyczne foteliki rehabilitacyjne lub inne urządzenia niezbędne do zagwarantowania dziecku bezpiecznego transportu.

- **ograniczenie świadczeń rehabilitacyjnych**

Od rejestracji dziecka w placówce służby zdrowia do momentu wdrożenia zalecanych zabiegów leczniczych często upływa kilka lub kilkanaście miesięcy, co czyni rekomendowane zabiegi mniej skutecznymi lub nawet bezcelowymi.

- **brak dostępu do specjalistycznych materiałów dydaktycznych**

Dzieci z różnego rodzaju niepełnosprawnościami mają ograniczony dostęp do materiałów dydaktycznych pozwalających realizować prawo do nauki i zrównoważonego rozwoju.

- **dostęp do nowych technologii edukacyjnych**

Wiele programów, wykorzystujących najnowsze osiągnięcia technologiczne, np. e-podręczniki, realizowanych jest jedynie wobec dzieci zdrowych. Należy podjąć działania w celu projektowania i proponowania najnowszych rozwiązań dostosowanych do potrzeb dzieci z różnego rodzaju niepełnosprawnościami.

ZAŁĄCZNIKI

Załącznik nr 1 – Wykaz wystąpień generalnych

Lp.	Data i numer wystąpienia	Adresat	Przedmiot wystąpienia	Data odpowiedzi
1.	4 stycznia 2012 ZSS/500/1/2012/EK	Minister Zdrowia	W sprawie niezgodnej z prawem praktyki uzależniania udzielania dzieciom bezpłatnych świadczeń zdrowotnych od okazania dowodu ubezpieczenia zdrowotnego ich rodziców lub opiekunów.	13.01.2012
2.	19 stycznia 2012 ZSM/500/1/2012/AJ	Minister Sprawiedliwości	Prośba o podjęcie prac legislacyjnych nad zmianą przepisów Kodeksu postępowania cywilnego poprzez rozszerzenie katalogu spraw z zakresu prawa rodzinnego, od których przysługuje skarga kasacyjna, o sprawy rozstrzygane na podstawie Konwencji haskiej.	19.04.2012
3.	25 stycznia 2012 ZSM/500/2/2012/AJ	Dyrektor Departamentu Narodów Zjednoczonych i Praw Człowieka Ministerstwo Sprawiedliwości	W sprawie projektu Strategii Rady Europy dot. praw dzieci	nie wymagało odpowiedzi
4.	2 lutego 2012 ZSS/500/2/2012/EK	Minister Zdrowia	W sprawie zasadności wydłużenia okresu szkolenia z zakresu pediatrii dla lekarzy medycyny rodzinnej.	01.03.2012
5.	15 lutego 2012 ZSR/500/2/2012/LP	Przewodniczący Sejmowej Komisji Polityki Społecznej i Rodziny	W sprawie zmiany przepisów w celu uregulowania tzw. "adopcji ze wskazaniem".	nie wymagało odpowiedzi
6.	15 lutego 2012 ZSR/500/2/2012/LP	Minister Sprawiedliwości	Prośba o rozważenie możliwości zmiany przepisów w celu uregulowania tzw. "adopcji ze wskazaniem".	10.07.2012
7.	16 lutego 2012 ZEW/500/3/2012/ZA	Minister Pracy i Polityki Społecznej	W sprawie podjęcia działań zmierzających do prawnego uregulowania kwestii odpowiedzialności zawodowej psychologów.	12.03.2012 06.07.2012
8.	2 marca 2012 ZSS/500/3/2012/KT	Minister Spraw Wewnętrznych	W sprawie podjęcia działań legislacyjnych zmierzających do zmiany przepisów dotyczących terminu ważności paszportów wydawanych dzieciom, które nie ukończyły 5 roku życia.	26.03.2012
9.	2 marca 2012 ZSS/500/4/2012/KT	Pełnomocnik Rządu do Spraw Równego Traktowania	W sprawie zajęcia stanowiska odnośnie odmiennego traktowania dzieci ze względu na kryterium obywatelstwa w Regulaminie współzawodnictwa sportowego młodzieży uzdolnionej.	29.05.2012

Lp.	Data i numer wystąpienia	Adresat	Przedmiot wystąpienia	Data odpowiedzi
10.	14 marca 2012 ZSS/500/5/2012/EK	Minister Zdrowia	W sprawie właściwej informacji na temat dostępności do leków i produktów żywieniowych, w związku z wprowadzeniem nowych rozwiązań w zakresie dostępności do leków refundowanych.	14.05.2012
11.	21 marca 2012 ZSS/500/6/2012/KT	Minister Sprawiedliwości	W sprawie włączenia wierzytelności z tytułu nadpłaty w podatku dochodowym powstałej na skutek odliczenia od podatku kwoty tzw. ulgi prorodzinnej do katalogu świadczeń niepodlegających egzekucji.	06.04.2012
12.	23 marca 2012 ZSR/500/5/2012/KC H	Minister Sprawiedliwości	W sprawie wysłuchiwania dziecka przez sąd w postępowaniu cywilnym.	05.06.2012
13.	26 marca 2012 ZEW/500/5/2012/MP	Minister Zdrowia	W sprawie wydania rozporządzenia, określającego wymagania żywieniowe dzieci, z uwzględnieniem norm żywienia w żłobkach (klubach dziecięcych), przedszkolach i szkołach.	17.04.2012
14.	2 kwietnia 2012 ZSR/500/6/2012/KW	Minister Sprawiedliwości	W sprawie potrzeby zmiany art. 205 Kodeksu karnego, aby przestępstwa seksualne popełnione na szkodę małoletnich, którzy ukończyli 15 rok życia, były ścigane z urzędu.	22.02.2013
15.	4 kwietnia 2012 ZEW/500/7/2012/JF	Minister Edukacji Narodowej	W sprawie zmian w przepisach dotyczących komisji dyscyplinarnych dla nauczycieli i trybu postępowania dyscyplinarnego.	27.09.2012
16.	4 kwietnia 2012 ZSS/500/8/2012/EK	Minister Zdrowia	W sprawie dostępności i jakości opieki psychiatrycznej dla dzieci.	06.06.2012
17.	4 kwietnia 2012 ZEW/500/9/2012/MP	Minister Edukacji Narodowej	Przedstawienia wniosków z badania w zakresie przygotowania szkół podstawowych na przyjęcie uczniów w wieku 6 lat.	nie wymagało odpowiedzi
18.	4 kwietnia 2012 ZEW/500/8/2012/ZA	Minister Sprawiedliwości	W sprawie wprowadzenia zmian do projektu nowelizacji przepisów regulujących wykonywanie niektórych zawodów, w tym m.in. przewodnika turystycznego, pilota wycieczek oraz trenera lub instruktora sportu.	20.06.2012
19.	12 kwietnia 2012 ZSS/500/9/2012/EK	Minister Zdrowia	W sprawie tworzenia nowych specjalizacji w pediatrii.	23.04.2012

Lp.	Data i numer wystąpienia	Adresat	Przedmiot wystąpienia	Data odpowiedzi
20.	12 kwietnia 2012 ZSM/500/3/2012/AJ	Minister Edukacji Narodowej	W sprawie podjęcia działań przewidzianych w ustawie o umowach międzynarodowych w celu złożenia przez Polskę podpisu pod III Protokołem Fakultatywnym do Konwencji o Prawach Dziecka.	15.05.2012
21.	18 kwietnia 2012 ZSS/500/7/2012/JZ	Prezes Zarządu Polskiego Radia S.A.	Apel o wzbogacenie oferty o kolejne audycje dla dzieci i audycje o dzieciach.	25.04.2012
22.	10 maja 2012 ZSR/500/1/2012/AZ	Sąd Najwyższy	W sprawie rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy rozbieżności wykładni prawa w zakresie "czy zgodne ustalenie kontaktów rodziców z dzieckiem w sprawie o rozwód, w tym także w porozumieniu zatwierdzonym przez sąd, zwalnia sąd z obligatoryjnego orzekania o kontaktach z dzieckiem na zgodny wniosek rodziców o zaniechanie orzekania o kontaktach".	05.06.2012
23.	27 kwietnia 2012 ZSM/500/4/2012/AJ	Minister Spraw Zagranicznych	W sprawie stanu prac nad ratyfikacją Konwencji w sprawie kontaktów z dziećmi.	22.05.2012
24.	11 maja 2012 ZSR/500/7/2012/UP	Minister Sprawiedliwości	W sprawie wpisania przestępstw seksualnych, popełnianych na szkodę małoletnich, do grupy przestępstw nieulegających przedawnieniu.	12.06.2012
25.	25 maja 2012 ZSR/500/9/2012/AT	Minister Sprawiedliwości	W sprawie reprezentacji dziecka w postępowaniu karnym, kiedy sprawcą jest jeden z rodziców małoletniego	19.06.2012
26.	25 maja 2012 ZSR/500/8/2012/KC H	Prokurator Generalny	W sprawie praktyk w zakresie ścigania przestępstw związanych z naruszaniem nietykalności cielesnej dzieci przez osoby dorosłe.	20.06.2012
27.	12 czerwca 2012 ZSS/500/11/2012/JZ	Minister Pracy i Polityki Społecznej	W sprawie konieczności nowelizacji ustawy o świadczeniach rodzinnych polegającej na przyznawaniu dodatku do zasiłku rodzinnego z tytułu opieki nad dzieckiem w okresie korzystania z urlopu wychowawczego na każde dziecko urodzone przy jednym porodzie.	09.07.2012
28.	13 czerwca 2012 ZEW/500/10/2012/A M	Minister Edukacji Narodowej	W sprawie podjęcia działań mających na celu wyeliminowanie praktyk pobierania przez szkoły opłat za wydanie świadectw.	20.06.2012

Lp.	Data i numer wystąpienia	Adresat	Przedmiot wystąpienia	Data odpowiedzi
29.	14 czerwca 2012 ZEW/500/12/2012/Es n	Prezydenci Miast, Burmistrzowie, Wójtowie, Starostowie Powiatów	Apel o rzetelne rozpoznanie potrzeb żywieniowych uczniów i wnikliwą analizę zmian w sposobie żywienia dzieci i młodzieży w szkołach.	nie wymagało odpowiedzi
30.	21 czerwca 2012 ZEW/500/13/2012/Es n	Minister Środowiska	W sprawie prac zabezpieczających szlaki w parkach narodowych na terenie całej Polski.	06.07.2012
31.	26 czerwca 2012 ZSS/500/12/2012/EK	Minister Zdrowia	W sprawie konieczności corocznego badania każdego dziecka przez lekarza pediatrę.	26.07.2012
32.	27 czerwca 2012 ZSM/500/5/2012/AJ	Minister Spraw Wewnętrznych	W sprawie wykreślenia z projektu ustawy o cudzoziemcach przepisów umożliwiających umieszczanie w strzeżonych ośrodkach małoletnich cudzoziemców przebywających w Polsce bez opieki.	20.07.2012
33.	28 czerwca 2012 ZEW/500/15/2012/M T	Prezes Polskiej Izby Turystyki	W sprawie zapewnienia małoletnim bezpiecznych warunków transportu oraz pobytu na letnich koloniach i obozach.	nie wymagało odpowiedzi
34.	28 czerwca 2012 ZEW/500/14/2012/M T	Rodzice i Opiekunowie Dzieci	List w sprawie warunków organizowania wypoczynku.	nie wymagało odpowiedzi
35.	3 lipca 2012 ZSR/500/11/2012/A M	Minister Sprawiedliwości	W sprawie postępu prac nad wprowadzeniem aktów wykonawczych dotyczących kwestii przymusowego odebrania dziecka.	19.07.2012
36.	3 lipca 2012 ZSM/500/6/2012/AJ	Minister Spraw Wewnętrznych	W sprawie zapewnienia małoletnim niezbędnej ochrony przed wykorzystywaniem ich do żebrania.	25.07.2012
37.	4 lipca 2012 ZSS/500/13/2012/JZ	Minister Sprawiedliwości	W sprawie wprowadzenia regulacji umożliwiających podejmowanie czynności operacyjno-rozpoznawczych, które właściwym organom dawałyby możliwość wprowadzania do Internetu fikcyjnych osób małoletnich w celu wykrywania i likwidowania zjawiska nadużyć seksualnych wobec dzieci.	30.07.2012
38.	15 lipca 2012 ZEW/500/19/2012/M T	Prezes Zarządu Polskiej Izby Turystyki Młodzieżowej	W sprawie zapewnienia uczestnikom obozów i kolonii właściwych warunków bezpieczeństwa w czasie transportu do miejsca wypoczynku jak i w trakcie jego trwania.	nie wymagało odpowiedzi

Lp.	Data i numer wystąpienia	Adresat	Przedmiot wystąpienia	Data odpowiedzi
39.	15 lipca 2012 ZEW/500/18/2012/M T	Prezes Izby Turystyki RP	W sprawie zapewnienia uczestnikom obozów i kolonii właściwych warunków bezpieczeństwa w czasie transportu do miejsca wypoczynku jak i w trakcie jego trwania.	nie wymagało odpowiedzi
40.	19 lipca 2012 ZSS/500/12/2012/LP	Minister Sprawiedliwości	W sprawie przekazywania przez sądy właściwym ośrodkom adopcyjnym informacji o sytuacji prawnej dzieci, wobec których możliwe jest wszczęcie procedury adopcyjnej.	29.08.2012 9.10.2012
41.	20 lipca 2012 ZEW/500/17/2012/Es n	Główny Inspektor Sanitarny	W sprawie wyników kontroli higieny procesu nauczania – uczenia się przeprowadzonej w roku szkolnym 2011/2012, w szczególności w kwestii oceny warunków higienicznych odnoszących się do możliwości pozostawiania przez uczniów w szkołach podręczników i pomocy szkolnych.	25.07.2012
42.	20 lipca 2012 ZEW/500/16/2012/Es n	Minister Edukacji Narodowej	W sprawie podjęcia działań, które zapewnią uczniom możliwość pozostawiania w pomieszczeniach placówki oświatowej części podręczników i innych przyborów szkolnych.	3.08.2012
43.	20 lipca 2012 ZEW/500/4/2012/ZA	Minister Edukacji Narodowej	W sprawie poprawy aktywności fizycznej uczniów na zajęciach wychowania fizycznego.	3.08.2012
44.	23 lipca 2012 ZSS/500/15/2012/JZ	Rzecznik Praw Obywatelskich	Wniosek o rozszerzenie zakresu kontroli w sprawie: K 28/11 toczącej się przed Trybunałem Konstytucyjnym o dodatkowe wzorce ujęte w Konstytucji, Konwencji o Prawach Dziecka i Europejskiej Karcie Społecznej.	15.10.2012
45.	24 lipca 2012 ZSR/500/10/2012/LP	Minister Pracy i Polityki Społecznej	W sprawie wyników kontroli przeprowadzonej przez Najwyższą Izbę Kontroli w 2011 roku w zakresie funkcjonowania placówek opiekuńczo-wychowawczych.	21.09.2012
46.	25 lipca 2012 ZSR/500/15/2012/M S	Minister Pracy i Polityki Społecznej	W sprawie udzielenia informacji o obserwowanych skutkach zmian wprowadzonych w art. 6 pkt 9 ustawy o postępowaniu w sprawie nieletnich.	21.09.2012
47.	25 lipca 2012 ZSR/500/14/2012/M S	Minister Sprawiedliwości	W sprawie udzielenia informacji o obserwowanych skutkach zmian wprowadzonych w art. 6 pkt 9 ustawy o postępowaniu w sprawie nieletnich.	27.08.2012

Lp.	Data i numer wystąpienia	Adresat	Przedmiot wystąpienia	Data odpowiedzi
48.	25 lipca 2012 ZSR/500/13/2012/M S	Minister Edukacji Narodowej	W sprawie udzielenia informacji o obserwowanych skutkach zmian wprowadzonych w art. 6 pkt 9 ustawy o postępowaniu w sprawie nieletnich.	10.08.2012
49.	26 lipca 2012 ZSS/500/16/2012/EK	Minister Zdrowia	W sprawie jakości świadczeń z zakresu psychiatrii udzielanych małoletnim pacjentom.	5.03.2013 r.
50.	27 lipca 2012 ZSR/500/17/2012/KC H	Prezes Naczelnej Rady Lekarskiej	W sprawie podjęcia pilnych działań dyscyplinujących i uświadamiających lekarzy o nałożonym na nich prawnym obowiązku wszczynania procedury „Niebieskie Karty” w każdym przypadku ujawnienia przemocy w rodzinie.	10.08.2012
51.	30 lipca 2012 ZSR/500/16/2012/KC H	Minister Sprawiedliwości	W sprawie dostosowania w jednostkach penitencjarnych tzw. pokoi rodzinnych, przeznaczonych do spotkań skazanych lub tymczasowo aresztowanych z dziećmi.	9.08.2012
52.	1 sierpnia 2012 ZSS/500/17/2012/EK	Minister Zdrowia	W sprawie dostępności do świadczeń stomatologicznych dla dzieci oraz analiza danych dotyczących stanu jamy ustnej i uzębienia dzieci.	24.08.2012
53.	7 sierpnia 2012 ZSS/500/18/2012/EK	Minister Zdrowia	W sprawie trudnej sytuacji sanatoriów i uzdrowisk dla dzieci.	08.08.2012
54.	8 sierpnia 2012 DTZ/500/1/2012/RR	Prezes Zarządu TVP S.A.	W sprawie planów Telewizji Polskiej S.A. dotyczących emisji programów dla dzieci w jesiennej ramówce programowej oraz częstotliwości premier nowych odcinków produkowanych przez TVP.	5.09.2012
55.	9 sierpnia 2012 ZSS/500/19/2012/JZ	Minister Sprawiedliwości	W sprawie zbadania i oceny jakości współpracy zagranicznych organów z Rzeczpospolitą Polską przy stosowaniu przepisów Konwencji nowojorskiej o dochodzeniu roszczeń alimentacyjnych za granicą oraz Rozporządzenia Rady Nr 4/2009 w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń oraz współpracy w zakresie zobowiązań alimentacyjnych oraz wniosek o podjęcie działań, które zagwarantowałyby terminowe i skuteczne dochodzenie środków utrzymania należnych małoletnim od dłużników przebywających za granicą.	5.09.2012
56.	20 sierpnia 2012 ZSS/500/21/2012/KT	Minister Zdrowia	W sprawie dokonania analizy problemu używania tzw. dopalaczy.	13.09.2012
57.	20 sierpnia 2012 ZSS/500/20/2012/KT	Minister Spraw Wewnętrznych	W sprawie dokonania analizy problemu używania tzw. dopalaczy.	20.09.2012

Lp.	Data i numer wystąpienia	Adresat	Przedmiot wystąpienia	Data odpowiedzi
58.	6 września 2012 ZSR/500/19/2012/M S	Minister Edukacji Narodowej	W sprawie podjęcia działań zmierzających do zapewnienia skutecznej realizacji orzeczeń sądów wobec nieletnich, którzy na podstawie postanowień wydanych przed dniem 1 stycznia 2012 roku oczekują na umieszczenie w młodzieżowych ośrodkach socjoterapii.	24.09.2012
59.	6 września 2012 ZSR/500/18/2012/JM	Minister Sprawiedliwości	W sprawie stworzenia prawnych możliwości zastosowania wobec osób, które dopuściły się najcięższych zbrodni środków izolacyjnych i nieizolacyjnych po zakończeniu odbywania kary pozbawienia wolności.	09.10.2012
60.	7 września 2012 ZEW/500/20/2012/M T	Minister Edukacji Narodowej	W sprawie propozycji wprowadzenia zmian w rozporządzeniu dot. kształcenia uczniów zagrożonych niedostosowaniem społecznym w młodzieżowych ośrodkach socjoterapii.	15.10.2012
61.	7 września 2012 ZEW/500/22/2012/E K	Minister Zdrowia	W sprawie podjęcia działań zaradczych w związku z trudnościami finansowymi Instytutu "Pomnik Centrum Zdrowia Dziecka".	6.11.2012
62.	13 września 2012 ZEW/500/22/2012/E Sn	Młodzieżowe Rady Miast, Gmin i Powiatów, Parlament Młodzieży Głogowa, Parlament Młodzieży Wrocławia, Polska Rada Organizacji Młodzieżowych, Parlament Dzieci i Młodzieży Województwa Lubelskiego, Młodzieżowa Rada Dzielnicy Ochota m.st. Warszawy	W sprawie upowszechnienia informacji o kolejnej edycji konkursu naukowego dla młodzieży.	nie wymagało odpowiedzi
63.	19 września 2012 ZEW/500/26/2012/M T	Minister Edukacji Narodowej	W sprawie realizacji postulatów wyrażonych w Uchwale przyjętej przez Posłanki i Posłów XVIII Sesji Sejmu Dzieci i Młodzieży.	16.11.2012

Lp.	Data i numer wystąpienia	Adresat	Przedmiot wystąpienia	Data odpowiedzi
64.	20 września 2012 ZEW/500/24/2012/M T	Dyrektorzy szkół i placówek oświatowych	W sprawie podjęcia działań zmierzających do zagwarantowania dzieciom i młodzieży prawidłowej, dostosowanej do ich wieku i potrzeb diety oraz właściwego asortymentu sklepików szkolnych.	nie wymagało odpowiedzi
65.	20 września 2012 ZEW/500/23/2012/M T	Minister Zdrowia	W sprawie wprowadzenia uregulowań prawnych określających normy żywieniowe w żłobkach, przedszkolach, szkołach i placówkach oświatowych.	18.10.2012
66.	20 września 2012 ZEW/500/25/2012/M T	Główny Inspektor Sanitarny	W sprawie kontroli jakości i wartości odżywczej posiłków oraz prowadzenia edukacji na temat zdrowego odżywiania.	26.09.2012
67.	20 września 2012 ZSR/500/20/2012/UP	Minister Zdrowia	W sprawie analizy i zmiany przepisów w zakresie medycznego transportu lotniczego.	11.10.2012
68.	28 września 2012 ZEW/500/27/2012/M K	Minister Pracy i Polityki Społecznej	W sprawie wydania Zarządzenia regulującego procedury (zasady, dobre praktyki, wytyczne) dot. kwalifikowania kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej i adopcyjnej.	25.02.2013
69.	8 października 2012 GAB/500/1/2012/BS	Starości, Wójtowie, Burmistrzowie, Prezydenci miast	Apel Rzecznika Praw Dziecka i Ministra Pracy i Polityki Społecznej o wzmożenie działań mających na celu monitorowanie losów dzieci zagrożonych przemocą w rodzinie oraz o podejmowanie przedsięwzięć, które zapewnią ochronę dzieci przed krzywdzeniem ze strony najbliższych.	nie wymagało odpowiedzi
70.	8 października 2012 GAB/500/2/2012/BS	Marszałkowie Województw	Apel Rzecznika Praw Dziecka i Ministra Pracy i Polityki Społecznej i o wzmożenie kontroli jednostek samorządu terytorialnego nad sposobem realizacji zadań wynikających z ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.	nie wymagało odpowiedzi
71.	8 października 2012 GAB/500/3/2012/BS	Wojewodowie	Apel Ministra Pracy i Polityki Społecznej i Rzecznika Praw Dziecka o zapewnienie działań edukacyjnych dla służb odpowiedzialnych za udzielanie pomocy osobom doświadczającym przemocy w rodzinie.	nie wymagało odpowiedzi
72.	9 października 2012 ZSR/500/22/2012/LP	Przewodniczący Sejmowej Komisji Polityki Społecznej i Rodziny	W sprawie podjęcia działań mających na celu przedłużenie okresu przejściowego niepublicznych placówek wsparcia dziennego do 36 miesięcy.	nie wymagało odpowiedzi

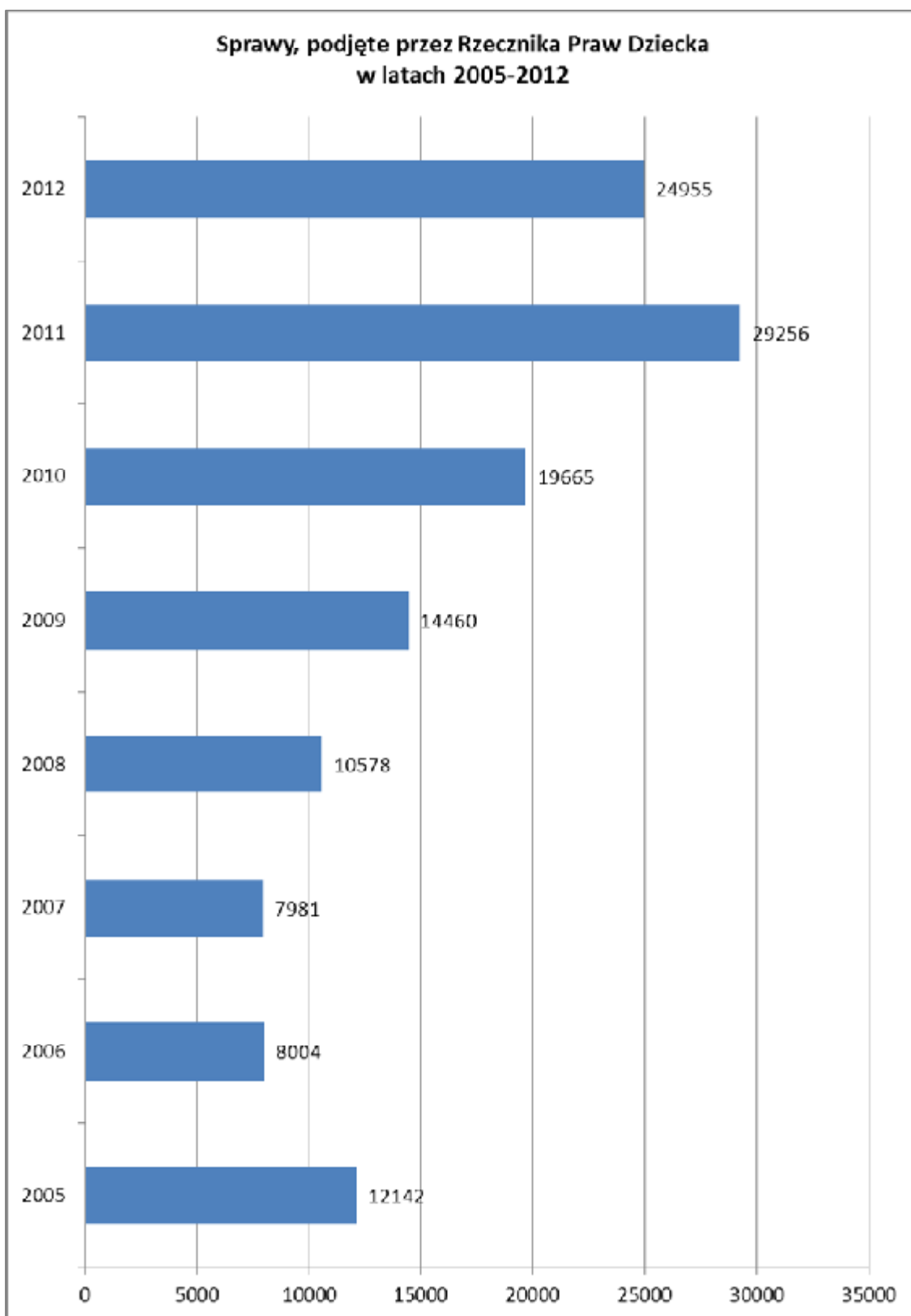
Lp.	Data i numer wystąpienia	Adresat	Przedmiot wystąpienia	Data odpowiedzi
73.	9 października 2012 ZSR/500/21/2012/LP	Minister Pracy i Polityki Społecznej	W sprawie podjęcia działań mających na celu przedłużenie okresu przejściowego niepublicznych placówek wsparcia dziennego do 36 miesięcy.	20.11.2012
74.	15 października 2012 ZSS/500/23/2012/KT	Prezes Naczelnej Rady Lekarskiej	W sprawie niewystawiania przez lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej zaświadczenia o braku przeciwwskazań zdrowotnych do pełnienia funkcji rodziny zastępczej oraz prowadzenia rodzinnego domu dziecka.	19.10.2012
75.	15 października 2012 ZSR/500/24/2012/DF	Minister Sprawiedliwości	W sprawie przystosowania ustawodawstwa krajowego do Konwencji Rady Europy o ochronie dzieci przed wykorzystywaniem seksualnym i niegodziwym traktowaniem w celach seksualnych, sporządzonej w dniu 25 października 2007 r. w Lanzarote oraz dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/92/UE z dnia 13 grudnia 2011 r.	24.10.2012
76.	17 października 2012 ZSS/500/24/2012/EK	Minister Zdrowia	W sprawie finansowania działalności specjalistycznych szpitali pediatrycznych w Polsce.	06.11.2012 26.11.2012
77.	17 października 2012 ZEW/500/29/2012/M K	Rodzice i Opiekunowie Dzieci	List w sprawie warunków i bezpieczeństwa w żłobkach, klubikach dziecięcych oraz prawie rodzica do zbadania jakości i warunków opieki nad dzieckiem.	nie wymagało odpowiedzi
78.	17 października 2012 ZSR/500/25/2012/M S	Przewodniczący Senackiej Komisji Rodziny i Polityki Społecznej	W sprawie podjęcia działań mających na celu przedłużenie okresu przejściowego niepublicznych placówek wsparcia dziennego do 36 miesięcy.	nie wymagało odpowiedzi
79.	19 października 2012 ZEW/500/28/2012/A M	Kuratorzy Oświaty	Apel o poświęcenie większej uwagi dzieciom o szczególnych potrzebach edukacyjnych.	nie wymagało odpowiedzi
80.	22 października 2012 ZSR/500/23/2012/K W	Przewodniczący Sejmowej Komisji Rodziny i Polityki Społecznej	W sprawie zainicjowania prac nad nowelizacją ustawy o Rzeczniku Praw Dziecka.	nie wymagało odpowiedzi
81.	23 października 2012 ZSM/500/7/2012/AJ	Minister Spraw Zagranicznych	W sprawie informacji dot. ingerencji służb socjalnych i sądów obcych państw w stosunki rodzinne obywateli polskich mieszkających za granicą.	9.11.2012

Lp.	Data i numer wystąpienia	Adresat	Przedmiot wystąpienia	Data odpowiedzi
82.	24 października 2012 ZSR/500/26/2012/M S	Minister Pracy i Polityki Społecznej	W sprawie uregulowania tzw. "adopcji ze wskazaniem".	26.11.2012
83.	30 października 2012 ZEW/500/30/2012/JF	Minister Pracy i Polityki Społecznej	W sprawie skrócenia okresu przejściowego dla punktów opieki nad dziećmi w wieku do lat 3.	10.01.2013
84.	31 października 2012 ZSS/500/25/2012/JZ	Prezes Urzędu Lotnictwa Cywilnego	W sprawie stanowiska zajętego w kwestii minimalnego wieku osób dopuszczonych do szybowcowego szkolenia praktycznego.	13.11.2012
85.	4 listopada 2012 ZSR/500/29/2012/KC H	Minister Sprawiedliwości	W sprawie braku jednolitej praktyki w polskich sądach w zakresie funkcjonowania tzw. 24-godzinnych dyżurów sędziów rodzinnych sądów rejonowych.	23.11.2012
86.	4 listopada 2012 ZSR/500/30/2012/KC H	Minister Spraw Wewnętrznych	W sprawie działań pozwalających na podniesienie standardów ochrony dzieci w całej Polsce.	14.12.2012
87.	6 listopada 2012 ZEW/500/31/2011/M K	Minister Edukacji Narodowej	W sprawie uwag i zaleceń w związku z przeprowadzonymi kontrolami wypoczynku letniego dzieci.	6.12.2012
88.	7 listopada 2012 ZSM/500/3/2012/AJ	Minister Edukacji Narodowej	W sprawie projektu wniosku dot. Protokołu fakultatywnego	nie wymagało odpowiedzi
89.	9 listopada 2012 ZSS/500/26/2012/EK	Minister Zdrowia	W sprawie finansowania pediatrycznej, domowej opieki paliatywnej.	7.12.2012
90.	9 listopada 2012 ZEW/500/32/2012/Z A	Minister Pracy i Polityki Społecznej	W sprawie podjęcia działań zmierzających do utworzenia regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych, zapewniających opiekę dzieciom wymagającym specjalistycznego wsparcia.	11.12.2012
91.	9 listopada 2012 ZSS/500/27/2012/JZ	Minister Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej	W sprawie zainicjowania prac legislacyjnych nad wprowadzeniem powszechnej ulgi na przejazdy środkami komunikacji miejskiej przysługującej uczniom szkół podstawowych, gimnazjalnych, ponadgimnazjalnych i policealnych.	15.01.2013
92.	13 listopada 2012 ZEW/500/33/2012/Z A	Minister Sprawiedliwości	W sprawie podjęcia działań zmierzających do wyeliminowania przypadków pobytu małoletnich w szpitalach psychiatrycznych bez wskazań do dalszej hospitalizacji oraz o zapewnienie właściwej opieki dzieciom wymagającym specjalistycznego wsparcia.	10.01.2013

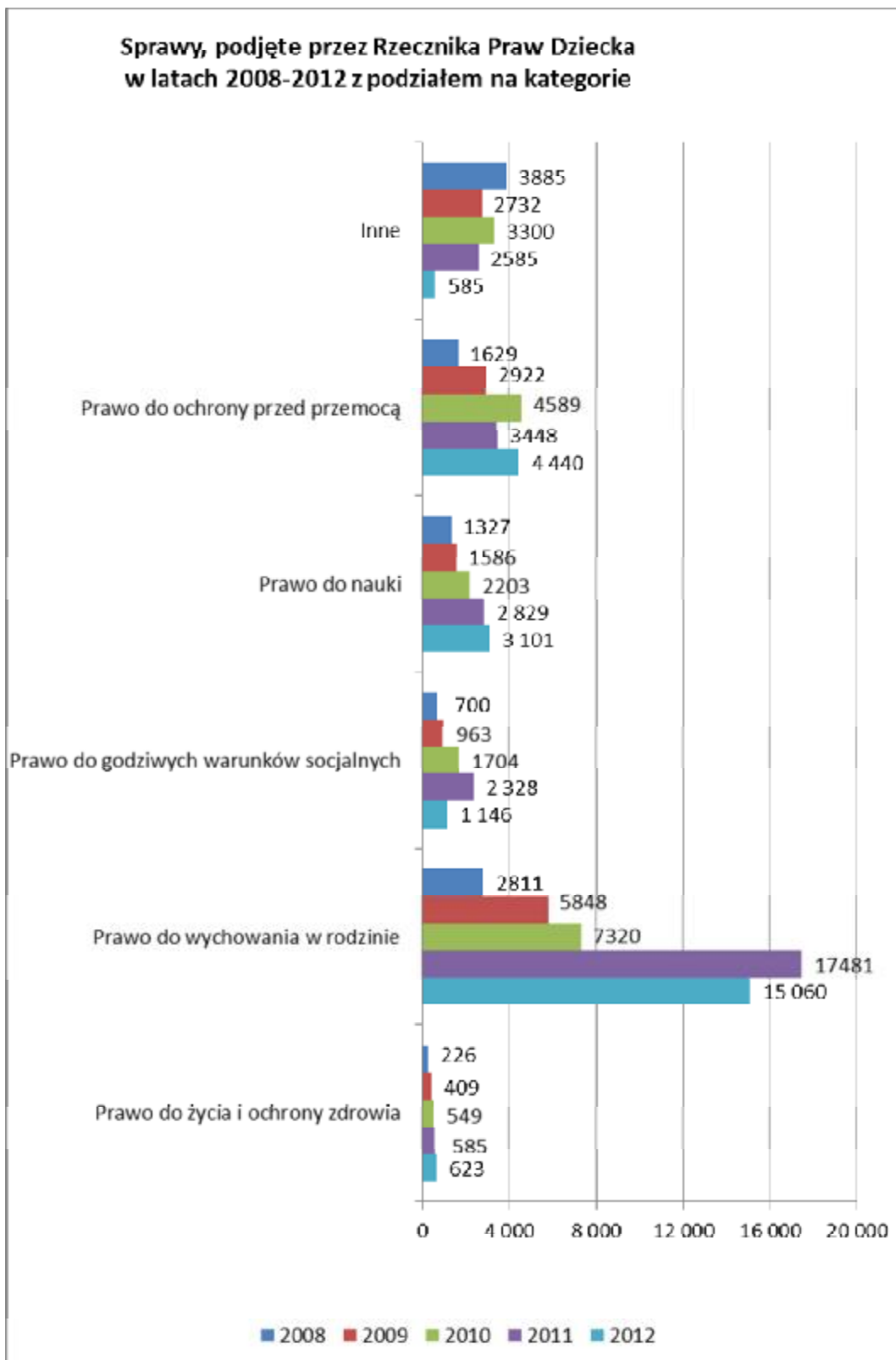
Lp.	Data i numer wystąpienia	Adresat	Przedmiot wystąpienia	Data odpowiedzi
93.	16 listopada 2012 ZSS/500/28/2012/EK	Prezes Narodowego Funduszu Zdrowia	W sprawie danych dotyczących lecznictwa uzdrowiskowego i sanatoryjnego dla dzieci i młodzieży za lata 2009-2011.	14.12.2012
94.	23 listopada 2012 ZSR/500/31/2012/UZ	Minister Sprawiedliwości	W sprawie zbyt długich pobytów nieletnich w policyjnych izbach dziecka po wydaniu postanowienia o umieszczeniu w placówce.	6.12.2012
95.	26 listopada 2012 ZSR/500/27/2012/K W	Minister Spraw Wewnętrznych	W sprawie nałożenia na organy ścigania obowiązku natychmiastowego przekazywania Rzecznikowi Praw Dziecka informacji o wszystkich przypadkach nagłych zgonów i pobiciach dzieci.	8.01.2013
96.	3 grudnia 2012 ZEW/500/35/2012/Z A	Minister Pracy i Polityki Społecznej	W sprawie stworzenia wieloletniego programu umożliwiającego dostosowanie pomieszczeń zajmowanych przez placówki wsparcia dziennego do warunków stawianych w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.	11.01.2013
97.	14 grudnia 2012 ZEW/500/36/2012/Es n	Minister Spraw Zagranicznych	W sprawie analizy problemu i zajęcia stanowiska odnośnie zwrotu rodzicom-pracownikom ambasad opłat za naukę pięcioletnich dzieci objętych rocznym przygotowaniem przedszkolnym.	28.02.2013
98.	27 grudnia 2012 ZEW/500/20/2012/M T	Minister Edukacji Narodowej	W sprawie propozycji zmian w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z 17 listopada 2010 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w specjalnych przedszkolach, ośrodkach, szkołach i oddziałach .	28.01.2013
99.	28 grudnia 2012 ZEW/500/38/2012/Es n	Minister Edukacji Narodowej	W sprawie planowanych działań resortu związanych z odnotowanymi przypadkami przemocy fizycznej i psychicznej nauczycieli w stosunku do uczniów.	22.01.2013
100.	31 grudnia 2012 ZEW/500/40/2012/E M	Główny Inspektor Sanitarny	W sprawie analizy i wydania opinii, czy wprowadzanie zajęć z realizacji podstawy programowej wychowania przedszkolnego w bardzo wczesnych godzinach porannych lub późnych godzinach popołudniowych nie narusza zasad higieny pracy umysłowej małych dzieci.	14.01.2013
101.	31 grudnia 2012 GAB/500/1/2012/AJ	Minister Edukacji Narodowej	W sprawie funkcjonowania tzw. "okien życia".	9.01.2013

Lp.	Data i numer wystąpienia	Adresat	Przedmiot wystąpienia	Data odpowiedzi
102.	31 grudnia 2012 GAB/500/1/2012/AJ	Minister Pracy i Polityki Społecznej	W sprawie funkcjonowania tzw. "okien życia".	nie wymagało odpowiedzi

Załącznik nr 2 – Wykaz spraw podjętych w latach 2005-2012

Załącznik nr 3 – Wykaz spraw podjętych w latach 2008-2012 z podziałem na kategorie

Załącznik nr 4 – Wykaz kategorii spraw zgłoszonych w 2012 roku

Rodzaje spraw	Zgłoszenia na piśmie albo z własnej inicjatywy	Sprawy zgłaszane telefonicznie	Sprawy zgłaszane podczas wizyt	Razem
Prawo do życia i ochrony zdrowia	410	205	8	623
Prawo do wychowania w rodzinie	2 909	11 569	582	15 060
Prawo do godziwych warunków socjalnych	376	682	88	1 146
Prawo do nauki	1 334	1 704	63	3 101
Prawo do ochrony przed przemocą	1 844	2 386	210	4 440
Inne	184	398	3	585
Razem	7 057	16 944	954	24 955

Załącznik nr 5 – Przystąpienia do spraw sądowych i administracyjnych

Przystąpienia z 2009 roku kontynuowane w 2012 roku.			
Lp.	Data i sygnatura przystąpienia	Miejsce	Przedmiot rozpoznania/Efekt przystąpienia
1.	2009-04-03 VI Nsm 110/09 DTZ/410/23/2011/RR DTZ/410/57/2012/RR	Sąd Rejonowy w Ł.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej nad małoletnią Pauliną Wniosek Rzecznika uwzględniony. Sprawa zakończona
2.	2009-08-31 III RNsm 206/09 ZSR/410/93/2009/AT ZSR/410/213/2010/AT ZSR/410/327/2011/AT ZSR/410/699/2012/AT	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa o zmianę postanowienia Sądu Okręgowego w G. o sposobie ograniczenia władzy rodzicielskiej Jana K. i Anety E. Sprawa w toku.
3.	2009-10-22 ZSR/410/112/2009/MN ZSR/410/131/2010/MN ZSR/410/398/2011/MN ZSR/410/292/2012/MN	Sąd Rejonowy w G.	Sprawa z wniosku Rzecznika Praw Dziecka o zmianę zarządzeń dotyczących małoletnich: Franciszka Z., Krystyny Z., Marii Z. Wniosek Rzecznika uwzględniony. Sprawa w toku.
4.	2009-11-19 II C 5173/08 DTZ/410/6/2011/RR DTZ/410/95/2012/RR	Sąd Okręgowy w G.	Sprawa z powództwa Dawida P. przeciwko Ewelinie P. o rozwód (małoletnia Aurelia P.). Sprawa w toku.
5.	2009-12-03 V Nsm 966/09 ZSR/410/477/2009/MN ZSR/410/135/2010/MN ZSR/410/250/2011/MN ZSR/410/530/2012/MN	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa z urzędu z udziałem Roberta S., Anny S. o wydanie zarządzeń dotyczących małoletniego Krystiana S. Wnioski Rzecznika uwzględnione. Sprawa zakończona.
Przystąpienia z 2010 roku kontynuowane w 2012 roku			
Lp.	Data i sygnatura przystąpienia	Miejsce	Przedmiot rozpoznania/Efekt przystąpienia
1.	2010-02-19 III RC 46/09 ZSS/410/55/2009/JZ ZSS/410/12/2010/JZ ZSS/410/23/2011/JZ ZSS/410/11/2012/JZ	Sąd Rejonowy w P.	Sprawa z powództwa małoletniego Wojciecha G. przeciwko Andrzejowi K. o ustalenie ojcostwa. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
2.	2010-03-04 III Nsm 27/08 III Nsm 574/11 ZSR/410/219/2010/AT ZSR/410/58/2011/AT ZSR/410/710/2012/AT	Sąd Rejonowy w Z.	Sprawa z wniosku Krzysztofa N. z udziałem Marty S. o powierzenie władzy rodzicielskiej nad małoletnim Kubą N. Apelacja RPD w całości uwzględniona. Sprawa w toku.
3.	2010-03-22 I C 1171/09 ZSR/410/337/2010/MN ZSR/410/52/2011/MN ZSR/410/424/2012/MN	Sąd Okręgowy w R.	Sprawa z powództwa Pawła C. przeciwko Monice C. o rozwód. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
4.	2010-03-26 XXIV C 998/08 ZSR/410/68/2010/AT ZSR/410/101/2011/AP ZSR/410/539/2012/AT	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa z powództwa Małgorzaty N. przeciwko Piotrowi N. o rozwód. Wnioski RPD nieuwzględnione. Sprawa zakończona.

5.	2010-04-07 XXIV C 1298/06 ZSR/410/123/2011/AT ZSR/410/705/2012/AT	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa z powództwa Agnieszki Ch. przeciwko Dariuszowi Ch. o rozwód. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa w toku.
6.	2010-04-19 III C 1457/08 ZSR/410/452/2010/UZ ZSR/410/3/2011/UZ ZSR/410/154/2012/ZU	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa z powództwa Katarzyny H. przeciwko Krzysztofowi H. o rozwód. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
7.	2010-05-24 IRC 630/09 ZSR/410/491/2010/MN ZSR/410/70/2011/MN ZSR/410/187/2012/MN	Sąd Okręgowy w G.	Sprawa z powództwa Anety W. przeciwko Markowi W. o rozwód. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
8.	2010-05-26 VINsm 258/09 ZSR/410/54/2010/TT ZSR/410/169/2011/KC H ZSR/410/179/2012/KC H	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa z wniosku Jolanty D. o pozbawienie Jarosława D. władzy rodzicielskiej nad małoletnią Julią D. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
9.	2010-06-01 XII Ca 203/10 IX Nsm 514/10 ZSM/471/20/2010/AJ ZSM/471/10/2012/AJ	Sąd Okręgowy w Ł. Sąd Rejonowy w Ł.	Sprawa o wydanie dziecka do państwa G. na podstawie Konwencji haskiej. Wniosek RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
10.	2010-06-09 III C 2891/09 ZSR/440/188/2010/TT ZSR/440/132/2011/TT ZSR/440/132/2011/MSJ ZSR/440/116/2012/MS	Sąd Okręgowy w Ł.	Sprawa z powództwa Grzegorza B. przeciwko Agnieszce B. o rozwód. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa w toku.
11.	2010-06-09 III RNsm 105/10/II ZSR/410/368/2010/AT	Sąd Rejonowy w G.	Sprawa o uregulowanie kontaktów Sebastiana K. z małoletnią Natalią K. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa zakończona.
12.	2010-07-08 IC 3197/09 ZSR/410/75/2010/AW ZSR/413/13/2011/UZ ZSR/413/18/2012/UZ	Sąd Okręgowy w K.	Sprawa z powództwa Andrzeja P. przeciwko Bożenie P. o rozwód. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
13.	2010-08-04 XVII RC 161/10 ZSR/460/23/2010/MS ZSR/410/22/2011/MS ZSR/410/1/2012/MS	Sąd Okręgowy w K.	Sprawa z powództwa Tatiany S. przeciwko Pawłowi S. o rozwód. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
14.	2010-08-04 XVII RC 161/10 ZSR/410/70/2010/AT ZSR/410/148/2011/MM ZSR/410/545/2012/AT	Sąd Rejonowy w P.	Sprawa z wniosku Patrycji S. w przedmiocie władzy rodzicielskiej i kontaktów ojca Roberta. B. z małoletnią córką Aleksandrą B. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
15.	2010-10-04 VIC 562/06 ZSR/410/61/2010/MN ZSR/410/278/2011/MN ZSR/410/653/2012/MN	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa z powództwa Sławomira M. przeciwko Jolancie M. o rozwód. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa w toku.
16.	2010-10-10 VIC 431/10 ZSS/412/87/2010/JZ ZSS/412/102/2011/JZ ZSS/412/2/2012/JZ	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa z powództwa Piotra R. przeciwko małoletniemu Michałowi R. o obniżenie alimentów. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.

17.	2010-10-13 II C 1002/09 ZSR/410/153/2010/AK ZSR/410/244/2011/MN ZSR/410/468/2012/MN	Sąd Okręgowy w G.	Sprawa z powództwa Renaty W. – P. przeciwko Januszowi P. o rozwód. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
18.	2010-10-20 I 2 C 954/09 ZSR/410/546/2010/AT ZSR/410/162/2011/AT ZSR/410/439/2012/AT	Sąd Okręgowy w Z.	Sprawa z powództwa Katarzyny S. przeciwko Tomaszowi S. o rozwód. Wnioski RPD nieuwzględnione. Sprawa w toku.
19.	2010-10-20 III Nsm 3/10 ZSR/410/639/2010/AT ZSR/410/459/2011/AT ZSR/410/693/2012/AT	Sąd Rejonowy w Ł.	Sprawa z wniosku Bogusławy D. o zmianę postanowienia Sądu Rejonowego, dot. ustalenia kontaktów małoletniego Philipa C. z ojcem. Wniosek RPD uwzględniony. Sprawa zakończona.
20.	2010-10-26 VIII R Nsm 2168/09 ZSR/410/666/2010/MS ZSR/410/76/2011/MS ZSR/410/16/2012/MS	Sąd Rejonowy w S.	Sprawa o uregulowanie kontaktów Jarosława J. z małoletnią Emilią J. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
21.	2010-11-09 III Nsm 277/09 ZSR/410/811/2010/MS ZSR/410/49/2011/MS ZSR/410/3/2012/MS	Sąd Rejonowy w Ś.	Sprawa o ograniczenie Hannie J. władzy rodzicielskiej nad małoletnią Joanną J. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa apelacyjna w toku.
22.	2010-11-23 ZSR/410/784/2010/LP ZSR/410/159/2011/LP ZSR/410/466/2012/AP	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o ograniczenie władzy rodzicielskiej nad Adamem C. Wnioski RPD uwzględnione. Postępowanie zakończone.

Przystąpienia z 2011 roku kontynuowane w 2012 roku

Lp.	Data i sygnatura przystąpienia	Miejsce	Przedmiot rozpoznania/Efekt przystąpienia
1.	2011-01-11 ZSR/410/80/2011/KG ZSR/410/372/2012/AP	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa w przedmiocie ustalenia kontaktów z małoletnią Mają M. Sprawa w toku.
2.	2011-01-19 III Nsm 585/09/K ZSR/410/229/2011/TT ZSR/410/229/2011/MSJ ZSR/410/506/2012/KCH	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa o ustalenie kontaktów z małoletnim Arkadiuszem M. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
3.	2011-01-28 IV Nsm 555/10 ZSR/410/205/2011/TT ZSR/410/231/2012/MS	Sąd Rejonowy w G.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej nad małoletnim Piotrem B. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa zakończona.
4.	2011-01-28 akt III Nk 6/10 ZSR/440/26/2011/AT ZSR/410/195/2012/AT	Sąd Rejonowy w P.	Sprawa nieletnich: Patryka B., Mateusza Sz., Kamila P., którym przedstawiono zarzuty popełnienia czynów karalnych. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
5.	2011-02-01 III Nsm 317/11 ZSR/410/158/2011/KK ZSR/410/158/2011/AP ZSR/410/158/2011/AZ ZSR/410/415/2012/AZ	Sąd Rejonowy w M.	Sprawa o zmianę kontaktów z małoletnim Dawidem W. Wnioski RPD uwzględnione. Sąd II instancji oddalił apelacje wnioskodawcy i uczestniczki. Sprawa zakończona.

6.	2011-02-7 I C 789/09 ZSR/410/119/2011/AK ZSR/410/592/2012/MS	Sąd Okręgowy w K.	Sprawa z powództwa Przemysława Sz. przeciwko Annie Sz. o rozwód. Wnioski RPD Częściowo uwzględnione. Sprawa w toku.
7.	2011-02-17 III Nsm 632/09 ZSR/410/371/2011/MN ZSR/410/236/2012/MN	Sąd Rejonowy w G.	Sprawa z urzędu o pozbawienie Wojciecha N. i Lilianny F. władzy rodzicielskiej nad małoletnim Korneliuszem F. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
8.	2011-02-22 III Nsm 32/09 ZSR/410/372/2011/AP ZSR/410/372/2011/AK ZSR/410/508/2012/KCH	Sąd Rejonowy w Z.	Sprawa o ustanowienie rodziny zastępczej dla małoletniego Michała M. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
9.	2011-02-28 I C 803/10 ZSR/410/68/2011/TT ZSR/410/68/2011/MM ZSR/410/534/2012/AZ	Sąd Okręgowy w K.	Sprawa z powództwa Ilony Sz. przeciwko Pawłowi Sz. o rozwód. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
10	2011-03-02 XIII RC 3538/09 ZSR/410/80/2011/KG ZSR/440/193/2012/AT	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa z powództwa Mateusza Sz. przeciwko Annie S.– Sz. o rozwód. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa zakończona.
11.	2011-03-09 V Nsm 470/10 ZSR/410/77/2011/AP ZSR/410/295/2012/KW	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej nad małoletnią Julią K. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa zakończona.
12.	2011-03-09 V Nsm 4/11 ZSR/410/86/2011/AT ZSR/410/707/2012/AT	Sąd Rejonowy w L.	Sprawa z wniosku Edyty Marii S. o zmianę wyroku rozwodowego w przedmiocie władzy rodzicielskiej nad małoletnią Aleksandrą S. Sprawa zakończona z powodu cofnięcia wniosku.
13.	2011-03-09 ZSR/440/156/2011/LP ZSR/440/36/2012/UZ	Sąd Okręgowy w T.	Sprawa z powództwa Renaty G. przeciwko Andrzejowi G. o rozwód. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa w toku.
14.	2011-03-25 III Nsm 30/11 ZSR/410/520/2011/AP ZSR/410/516/2012/KCH	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa o pozbawienie władzy rodzicielskiej Eweliny R. i Roberta K. nad małoletnimi Joanną i Kornelem – rodzeństwem K. Sprawa zakończona.
15.	2011-03-27 IV C 1159/09 ZSR/440/39/2011/AT ZSR/410/419/2012/AT	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa z powództwa Iwony P. przeciwko Piotrowi P. o rozwód. Wnioski częściowo uwzględnione. Sprawa w toku.
16.	2011-03-28 III Nsm 961/09 III Nsm 745/11 ZSM/471/13/2011/AJ ZSM/471/9/2012/AJ	Sąd Okręgowy w G. Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o wydanie dziecka do USA na podstawie Konwencji haskiej. Sąd Okręgowy uwzględnił apelację RPD i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
17.	2011-04-01 I 1 RC 1620/10 ZSR/440/177/2011/TT ZSR/410/55/2012/MM ZSR/410/55/2012/MN	Sąd Okręgowy w C.	Sprawa z powództwa Zbigniewa J. przeciwko Iwonie J. o rozwód. Apelacja RPD uwzględniona.
18.	2011-04-06 VI Nsm 132/11 ZSR/410/557/2011/MS ZSR/410/9/2012/MS	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej nad małoletnią Alicją P. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa zakończona.

19.	2011-04-14 II C 51/10 ZSR/410/7/2011/MN ZSR/410/662/2012/MN	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa z powództwa Magdaleny S. przeciwko Michałowi S. o rozwód. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa w toku.
20.	2011-04-18 III Now 12/11 ZSR/460/25/2011/AT ZSR/460/16/2012/AT	Sąd Rejonowy w P.	Sprawa nieletniego Grzegorza M. o demoralizację. Wniosek RPD częściowo uwzględniony. (w zakresie niestosowania środków wychowawczych). Sprawa zakończona.
21.	2011-05-02 V Nsm 73/11 ZSR/410/495/2011/UZ ZSR/410/57/2012/UZ	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o zmianę kontaktów małoletniej Magdaleny S. z ojcem Waldemarem S. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
22.	2011-05-11 IC 35/11 DTZ/410/10/2011/RR DTZ/410/187/2012/RR	Sąd Okręgowy w P.T.	Sprawa z powództwa Sebastiana S. przeciwko Edycie S. o rozwód. Sprawa w toku.
23.	2011-05-23 III Nsm 91/11 ZSR/410/630/2011/KCH ZSR/410/359/2012/KCH	Sąd Rejonowy w P.	Sprawa o pozbawienie władzy rodzicielskiej nad małoletnimi: Wiktoria M., Damianem C., Kamilą C., Adrianem C. oraz Filipem C. Sprawa w toku.
24.	2011-05-26 VI Nsm 295/11 ZSR/440/221/2011/UP ZSR/440/55/2012/UP	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa w przedmiocie rozwiązania rodziny zastępczej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
25.	2011-06-4 V Nsm 480/10 ZSR/411/15/2011/MM ZSR/411/40/2012/KW	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa w przedmiocie pozbawienia Agnieszki R. władzy rodzicielskiej nad małoletnią Martą R., rozwiązania rodziny zastępczej w osobach dziadków i ustanowienia rodziny zastępczej w osobach Magdaleny K. i Pawła J. Wnioski RPD uwzględnione. Postępowanie zakończone.
26.	2011-06-08 III Nsm 503/10 DTZ/410/35/2011/RR DTZ/410/132/2012/RR	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa o uregulowanie władzy rodzicielskiej nad mał. Igorem M., przy udziale Rafała M. i Edyty S. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
27.	2011-06-13 III Nsm 604/10 III Nsm 604/10 ZSM/471/6/2011/AJ ZSM/471/11/2012/AJ	Sąd Rejonowy w Z. Sąd Okręgowy w Ł.	Sprawa o wydanie dziecka na podstawie Konwencji haskiej. Sąd uwzględnił wniosek RPD i oddalił wniosek ojca dziecka o powrót dziecka do Wielkiej Brytanii. Sąd Okręgowy w Ł. przekazał sprawę do ponownego rozpoznania. Sprawa w toku.
28.	2011-07-11 I C 1235/09 ZSR/410/559/2011/AT ZSR/410/426/2012/AT	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa z powództwa Grzegorza M. przeciwko Bożenie M. o rozwód. Wnioski RPD w całości uwzględnione. Sprawa w toku.
29.	2011-07-12 VI RC 894/11 ZSR/410/270/2011/UZ ZSR/410/86/2012/UZ	Sąd Okręgowy w O.	Sprawa z powództwa Piotra W. przeciwko Annie W. o rozwód. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
30.	2011-07-19 III RNsm 105/11 ZSR/410/ 218/2011/UZ ZSR/410/182/2012/UZ	Sąd Rejonowy w J.	Sprawa o wydanie małoletniego Pawła P. oraz ograniczenie władzy rodzicielskiej nad małoletnim. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
31.	2011-07-25 III Nsm 143/11 ZSR/410/626/2011/UP ZSR/410/232/2012/UP	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa w przedmiocie zmiany sposobu kontaktu Marii Z. z jej małoletnią córką. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.

32.	2011-08-17 III R Nsm 206/11 ZSR/413/72/2011/GH ZSR/413/1/2013/GH ZSR/413/1/2013/MN	Sąd Rejonowy w D. P.	Sprawa z urzędu o rozwiązanie rodziny zastępczej ustanowionej dla mał. Elżbiety R. i Piotra J. w osobach Krystyny B. i Ryszarda B. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa zakończona.
33.	2011-08-17 IV Nsm 314/09 ZSR/440/245/2011/GH ZSR/410/65/2012/GH ZSR/410/65/2012/MN	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa z wniosku Justyny P. o pozbawienie Jana M. władzy rodzicielskiej nad małoletnim Janem M. Wniosek RPD uwzględniony. Sprawa zakończona.
34.	2011-08-19 III Nsm 224/10, III Nsm 154/10, III Nsm 346/09 DTZ/410/30/2011/RR DTZ/410/59/2012/RR	Sąd Rejonowy w M.	Sprawa o wydanie zarządzeń opiekuńczych wobec do małoletniej Liwii J. Sprawa w toku.
35.	2011-08-31 III Nsm 1013/10 DTZ/410/99/2011/RR DTZ/410/108/2012/RR	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa z urzędu o zmianę postanowienia dotyczącego władzy rodzicielskiej nad mał. Aleksandry S. Wnioski RPD złożone na etapie postępowania apelacyjnego zostały częściowo uwzględnione. Sprawa zakończona.
36.	2011-09-07 VI Nsm 509/11 ZSM/471/8/2011/AJ ZSM/471/2/2012/AJ	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o zmianę postanowienia poprzez oddalenie wniosku w przedmiocie wydania dziecka do Meksyku. Postępowanie zawieszono do czasu rozpoznania sprawy przez Europejski Trybunał Praw Człowieka.
37.	2011-09-12 III Nsm 134/10 ZSR/440/52/2011/KG ZSR/440/52/2011/MN ZSR/440/104/2012/MN	Sąd Rejonowy w B. Z.	Sprawa z wniosku Szczepana M. z udziałem Dobromiły A. o ograniczenie władzy rodzicielskiej nad małoletnimi Tessą M. i Tymonem M. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
38.	2011-09-13 III Nsm 179/11 DTZ/410/14/2011/RR DTZ/410/21/2012/RR	Sąd Rejonowy w J. Z.	Sprawa z urzędu o zmianę zarządzeń opiekuńczych w stosunku do małoletnich Gabriela i Mikołaja G., przy uczestnictwie Olimpij G. i Mariusza G. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
39.	2011-09-20 K 28/11 ZSS/420/53/2011/JZ ZSS/420/9/2012/JZ	Trybunał Konstytucyjny	Wniosek RPO złożony do Trybunału Konstytucyjnego na prośbę RPD o zbadanie konstytucyjności art. 11a ust. 3 i 4 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych.
40.	2011-09-26 III Now 22/11 ZSR/440/154/2011/AT ZSR/460/10/2012/AT	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa nieletniego Emila F. o demoralizację. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
41.	2011-09-26 IC 645/10 ZSR/410/907/2011/MSJ ZSR/410/27/2012/AM	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa w zakresie powierzenia władzy rodzicielskiej ojcu Maciejowi A. nad synem Michałem A. Wnioski RPD nieuwzględnione. Sprawa w toku.
42.	2011-09-27 VII C 137/10 ZSR/410/815/2011/AK ZSR/410/237/2012/MS	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa z powództwa Anny N. przeciwko Ireneuszowi N. o rozwód. Wnioski RPD uwzględnione. Postępowanie międzyinstancyjne w toku.
43.	2011-10-04 IV 533/11 ZSR/410/253/2011/AT ZSR/410/253/2012/AT	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o zakaz styczności Andrzeja K. z małoletnim Franciszkiem K. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa w toku.
44.	2011-10-18 X RC 1617/09 ZSR/410/955/2011/GH ZSR/410/230/2012/KW	Sąd Okręgowy w S.	Sprawa z powództwa Elżbiety D. przeciwko Zbigniewowi D. o rozwód. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa zakończona.

45.	2011-10-21 I C 336/10 ZSR/410/755/2011/MN ZSR/410/186/2012/MN	Sąd Okręgowy w T.	Sprawa z powództwa Piotra K. przeciwko Monice K. o rozwód. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
46.	2011-10-28 I RC 2196/10 DTZ/410/81/2011/RR DTZ/410/165/2012/RR	Sąd Okręgowy w O.	Sprawa z powództwa Agnieszki I. przeciwko Mariuszowi I. o rozwód. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
47.	2011-11-07 III Nsm 334/09 ZSM/410/5/2011/AJ ZSM/410/14/2012/AJ	Sąd Rejonowy w S.	Sprawa o ograniczenie władzy rodzicielskiej nad małoletnią. Rzecznik wniósł o wysłuchanie dziecka. Wniosku RPD nie uwzględniono. Sprawa zakończona.
48.	2011-11-12 IV Nsm 456/09 ZSR/410/199/2011/TT ZSR/410/199/2011/MSJ ZSR/410/341/2012/MS	Sąd Rejonowy w P. Sąd Okręgowy w P.	Sprawa z wniosku Jakuba M. o uregulowanie kontaktów z małoletnim Stanisławem M. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Zażalenie uwzględnione. Sprawa zakończona.
49.	2011-11-15 V Nsm 251/11 ZSR/410/706/2011/MN ZSR/410/663/2012/MN	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o zmianę postanowienia dotyczącego małoletnich Sandry W., Kacpra W., Igora W. Sprawa w toku.
50.	2011-11-18 V Nsm 39/11 ZSM/470/70/2011/AJ ZSM/470/13/2012/AJ	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o umieszczenie dziecka posiadającego obywatelstwo rumuńskie w rodzinie zastępczej. Sąd nie uwzględnił wniosku RPD w przedmiocie zastosowania przepisów Kodeksu postępowania cywilnego. Postępowanie odwoławcze w toku.
51.	2011-11-22 III Nsm 622/10 ZSR/410/527/2011/GH ZSR/410/300/2012/AZ	Sąd Rejonowy w Ś.	Sprawa z urzędu z udziałem Edyty K. i Henryka L. o zmianę zarządzeń opiekuńczych odnośnie małoletniej Weroniki L. Wniosek RPD uwzględniony. Sprawa zakończona.
52.	2011-11-22 IV Nsm 39/11 ZSR/410/1013/2012/GH ZSR/410/80/2012/MS	Sąd Rejonowy w L.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej nad małoletnimi Natalią, Maciejem, Łukaszem i Renatą A. Wniosków RPD nie uwzględniono. Sprawa zakończona.
53.	2011-11-22 VI C 170/11 ZSR/410/947/2011/MSJ ZSR/410/601/2012/MN	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa z powództwa Marcina W. przeciwko Ewie W. o rozwód. Sprawa w toku.
54.	2011-11-24 I C 1973/10 ZSR/410/1015/2011/KC H ZSR/410/157/2012/KCH	Sąd Okręgowy w B.	Sprawa o rozwód, alimenty i eksmisję. Wniosek RPD uwzględniony. Sprawa zakończona.
55.	2011-11-28 III Nsm 162/11 ZSR/410/919/2012/JM	Sąd Rejonowy w R.	Sprawa o pozbawienie władzy rodzicielskiej Agnieszki U. nad małoletnią Wiktoria U. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
56.	2011-11-28 Nsm 196/11 ZSR/410/975/2011/AT ZSR/410/332/2012/AT	Sąd Rejonowy w G.	Sprawa z wniosku Mirosławy W. o umieszczenie w szpitalu psychiatrycznym małoletniej Karoliny W. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa zakończona.
57.	2011-11-28 III Nsm 324/11 ZSR/410/993/2011/AK ZSR/410/88/2012/MN	Sąd Rejonowy w Ś.	Sprawa z urzędu z udziałem Iwony Z. i Grzegorza R. o ograniczenie władzy rodzicielskiej nad małoletnią Sarą Z. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.

58.	2011-11-29 VIII Nsm 648/12 ZSR/410/912/2011/MSJ ZSR/410/342/2012/MS	Sąd Rejonowy w S.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej nad małoletnimi Joanną R. i Janem R. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
59.	2011-11-29 I C 405/10 ZSR/410/937/2011/GH ZSR/410/66/2012/KW	Sąd Okręgowy w P.	Sprawa z powództwa Marzeny B. przeciwko Andrzejowi Z. o rozwód. Wniosku RPD nie uwzględniono. Sprawa w toku.
60.	2011-12-02 VIII RNsm 905/11 ZSM/471/50/2011/AJ ZSM/471/8/2012/AJ	Sąd Rejonowy w S.	Sprawa o wydanie dziecka na podstawie Konwencji haskiej. Postępowanie odwoławcze w toku.
61.	2011-12-05 ZSR/410/353/2011/LP ZSR/410/464/2012/LP ZSR/410/464/2012/ŻU	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa z powództwa Anny S. przeciwko Andrzejowi S. o rozwód. Sprawa w toku.
62.	2011-12-8 II Ca 591/11 ZSR/410/695/2011/MM ZSR/410/614/2012/KW	Sąd Okręgowy w S.	Postępowanie w przedmiocie ustalenia kontaktów z małoletnimi Kingą C., Mateuszem C., i Karoliną C. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
63.	2011-12-13 III Nsm 333/10 ZSR/410/798/2011/GH ZSR/410/164/2012/GH ZSR/410/164/2012/JM ZSR/410/164/2012/KCH	Sąd Rejonowy w Z.	Sprawa o zmianę postanowienia sądu w przedmiocie władzy rodzicielskiej wobec Aleksandry K. Sprawa w toku.
64.	2011-12-13 VI C 356/10 ZSR/410/886/2011/AZ ZSR/410/106/2012/AZ	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa rozwodowa rodziców małoletnich Julii i Gabrieli S. Rodzice: Krzysztof S., Joanna S. Sąd nie uwzględnił wniosków RPD. Po zapoznaniu się z pisemnym uzasadnieniem wyroku RPD odstąpił od składania apelacji. Sprawa zakończona.
65.	2011-12-14 III Nsm 235/11 ZSR/410/814/2011/MS ZSR/410/19/2012/MS	Sąd Rejonowy w S.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej nad małoletnią Natalią D. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
66.	2011-12-19 IV 688/11 ZSR/410/142/2011/AT ZSR/410/366/2012/AT	Sąd Rejonowy w B.	Sprawa o ograniczenie władzy rodzicielskiej Lilli S. nad małoletnimi Mateuszem i Markiem S. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
67.	2011-12-19 III Nsm 324/11 ZSR/440/353/2011/AZ ZSR/440/7/2012/AZ	Sąd Rejonowy w G.	Sprawa o pozbawienie Elżbiety i Bogdana W. władzy rodzicielskiej nad małoletnimi Tomaszem i Piotrem W. Wnioski RPD uwzględnione. Postępowanie przed sądem I instancji zakończone. Wnioski RPD częściowo uwzględnione.
68.	2011-12-23 III Nsm 79/11 ZSR/413/94/2011/MS ZSR/440/64/2012/MS	Sąd Rejonowy w R.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej nad małoletnimi Klaudią, Dominikiem i Wiktoria W. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
69.	2011-06-27 III Nsm 3/11 ZSM/410/17/2011/AJ ZSM/410/4/2012/AJ	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa dotycząca uregulowania kontaktów ojca z dzieckiem. Wniosek RPD uwzględniony. Sprawa zakończona.

70.	2011-09-12 III Nsm 719/11 ZSM/471/33/2011/AJ ZSM/471/20/2012/AJ	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa z wniosku Alexandros K. o wydanie dziecka w trybie Konwencji haskiej. Wniosek RPD uwzględniony. Sprawa zakończona.
71.	2011-08-22 VI Ca 476/11 ZSM/471/21/2011/AJ ZSM/471/12/2012/AJ	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa z wniosku Erica P. o wydanie dziecka w trybie Konwencji haskiej. Wniosek RPD uwzględniony. Sprawa zakończona.

Przystąpienia z 2012 roku			
Lp.	Data i sygnatura przystąpienia	Miejsce	Przedmiot rozpoznania/Efekt przystąpienia
1.	2012-01-04 III Ca 336/11 ZSR/440/2/2012/KCH	Sąd Okręgowy w L.	Sprawa o ustalenie miejsca zamieszkania małoletnich Oliwii i Mateusza – rodzeństwa K., z wniosku Agnieszki K., oraz o ustalenie kontaktów z małoletnim Mateuszem K., z wniosku Andrzeja K. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
2.	2012-01-16 III Nsm 447/11 ZSR/410/75/2012/UP	Sąd Rejonowy w Z.	Sprawa w przedmiocie zmiany kontaktów z małoletnim Wiktorem H. Wniosek RPD uwzględniony. Sprawa w toku.
3.	2012-02-01 III Nsm 116/11 ZSR/410/211/2012/UP	Sąd Rejonowy w J.	Sprawa w przedmiocie zmiany kontaktów z małoletnim Danielem M. Wniosek RPD uwzględniony. Sprawa w toku.
4.	2012-02-02 III Nsm 727/11 DTZ/410/92/2012/RR	Sąd Rejonowy w E.	Sprawa w przedmiocie zmiany kontaktów z małoletnią Amelią L. Wniosek RPD uwzględniony. Sprawa w toku.
5.	2012-02-07 III Nsm 615/11 ZSR/410/20/2012/MN	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa z wniosku Mirosława Z. przy udziale Agnieszki Z. o zmianę wyroku rozwodowego w zakresie władzy rodzicielskiej nad małoletnim Tomaszem Z. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa w toku.
6.	2012-02-08 III RC 7/11 ZSR/410/171/2012/GH	Sąd Rejonowy w S.	Sprawa z powództwa Prokuratora Rejonowego w S. przeciwko Robertowi W., Ewie W., Annie W. o ustalenie bezskuteczności uznania ojcostwa. Wniosek RPD uwzględniony. Sprawa zakończona.
7.	2012-02-13 VI Nsm 564/11 ZSR/410/442/2012/AM	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o pozbawienie władzy rodzicielskiej Ewy B. i Marka M. nad małoletnią Aleksandrą M. Wniosek RPD uwzględniony. Sprawa zakończona.
8.	2012-02-17 III C 1716/09 ZSR/410/676/2012/MN	Sąd Okręgowy w L.	Sprawa z powództwa Arkadiusza B. przeciwko Renacie B. o rozwód. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
9.	2012-02-17 II Ca 141/12 ZSR/440/202/2012/AZ	Sąd Okręgowy w B.	Sprawa o wydanie dziecka rodzicom. Sprawa w toku.
10.	2012-02-22 IV Nsm 286/11 ZSR/410/49/2012/UP	Sąd Rejonowy w B.	Sprawa o pozbawienie władzy rodzicielskiej Iwony O. nad małoletnim Norbertem D. oraz o wydanie dziecka oraz z urzędu o ograniczenie wykonywania władzy rodzicielskiej Rafała D. nad małoletnim Norbertem D. Sprawa w toku.
11.	2012-02-23 VIII Nsm 572/11 ZSR/410/879/2011/AK ZSR/410/293/2012/DF	Sąd Rejonowy w Ł.	Sprawa o ograniczenie władzy rodzicielskiej Violecie L. nad małoletnim Danielem L. i ustanowienie rodziny zastępczej dla małoletniego w osobie jego dziadka Lucjana Cz. Sprawa w toku.
12.	2012-02-27 RNsm 511/11 ZSR/440/219/2012/AT	Sąd Rejonowy w T.	Sprawa wszczęta z urzędu w zakresie władzy rodzicielskiej nad Sandrą, Julią, Katarzyną, Marią W. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.

13.	2012-03-01 III R Nsm 180/11 ZSR/410/453/2012/MN	Sąd Rejonowy w G.	Sprawa z wniosku Eugeniusza K. z udziałem Elwiry P. o ograniczenie władzy rodzicielskiej nad małoletnią Julią K. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
14.	2012-03-01 III RNsm 299/11 ZSR/410/743/2012/AM	Sąd Rejonowy w T.	Sprawa z wniosku Agnieszki K. z udziałem Wojciecha K. o ograniczenie ojcu kontaktów z małoletnią Marceliną K. Wnioski RPD nieuwzględnione. Sprawa w toku.
15.	2012-03-02 III Nsm 563/11 ZSR/410/757/2012/MSJ ZSR/410/757/2012/MS	Sąd Rejonowy w D.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej nad małoletnią Amelią H. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
16.	2012-03-09 III Nsm 802/11 ZSM/471/6/2012/AJ	Sąd Rejonowy w O. Sąd Okręgowy w O.	Sprawa z wniosku Craiga M. o wydanie dziecka na podstawie Konwencji haskiej. Sąd Okręgowy w O. uwzględnił wniosek RPD i dopuścił dowód z opinii biegłych. Sprawa zakończona.
17.	2012-03-12 V Nsm 34/12 ZSR/410/168/2012/UP	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa w przedmiocie zmiany kontaktów z małoletnim Maciejem M. Wniosek RPD uwzględniony. Sprawa w toku.
18.	2012-03-15 I RC 1189/11 ZSR/414/13/2012/UZ	Sąd Okręgowy w B.	Sprawa rozwodowa pomiędzy Łukaszem P. a Barbarą P. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa w toku.
19.	2012-03-16 III Nsm 252/10 ZSR/441/10/2012/MN	Sąd Rejonowy w Ś.	Sprawa z wniosku Rzecznika Praw Dziecka z udziałem Teresy H. o pozbawienie władzy rodzicielskiej nad małoletnim Adrianem H. Wniosek RPD uwzględniony. Sprawa zakończona.
20.	2012-03-16 VI Nsm 384/11 ZSR/410/756/2012/AM	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o pozbawienie władzy rodzicielskiej Sylwii N. nad małoletnią Oliwią N. Wniosek RPD uwzględniony. Sprawa zakończona.
21.	2012-04-02 III Nsm 438/10 ZSR/410/136/2012/MS	Sąd Rejonowy w G.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej nad małoletnim Damianem J. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa w toku .
22.	2012-04-02 III Nsm 130/12 ZSR/460/25/2012/AZ	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej nad małoletnią Martyną D. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
23.	2012-04-03 I C 1113/11 ZSS/421/6/2012/JZ	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa przeciwko małoletniemu Bartłomiejowi P. i jego matce o eksmisję. Wnioski RPD uwzględnione. Sąd ustalił, że rodzinie przysługuje prawo do lokalu socjalnego. Sprawa zakończona.
24.	2012-04-05 III R Nsm 141/12 ZSR/440/110/2012/MN	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa z urzędu o pozbawienie władzy rodzicielskiej Patrycji G. nad małoletnią Aleksandrą M., z wniosku Pauliny M. o ustanowienie rodziny zastępczej dla małoletniej Aleksandry M. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
25.	2012-04-18 III Nsm 595/10 ZSR/440/251/2012/KW	Sąd Rejonowy w Z.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej nad małoletnimi Maciejem S. i Julianem S. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa zakończona.

26.	2012-05-07 V Now 75/11 ZEW/414/68/2012/ZA	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o demoralizację. Wniosek RPD uwzględniony. Sprawa zakończona.
27.	2012-05-07 III Now 94/11 ZEW/520/3/2012/MT	Sąd Rejonowy w P.	Sprawa o demoralizację. Wniosków RPD nie uwzględniono. Sprawa zakończona.
28.	2012-05-08 V Nsm 368/12 ZEW/414/68/2012/ZA	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej nad małoletnią Aleksandrą F. umorzona z powodu śmierci rodzica. Sprawa zakończona.
29.	2012-05-09 III Nsm 205/11 ZSR/440/264/2012/KW	Sąd Rejonowy w T.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej nad małoletnimi Magdaleną N., Maciejem N., Aleksandrą N., Mikołajem N. i Wiktoria N. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
30.	2012-05-20 IV C 1104/08 ZSR/410/307/2012/MN	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa z powództwa Joanny W. przeciwko Rafałowi W. o rozwód. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
31.	2012-05-20 II Ca 213/12 ZSR/410/309/2012/UZ	Sąd Okręgowy w J.	Sprawa o uregulowanie kontaktów małoletniej Hanny H. z ojcem Marcinem H. Wniosków RPD nie uwzględniono. Sprawa zakończona.
32.	2012-05-22 R III Nsm 317/11 ZSR/410/414/2012/LP ZSR/410/414/2012/MN	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa z urzędu o pozbawienie Julii F. władzy rodzicielskiej nad małoletnim Oliwierem M. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
33.	2012-05-23 V Nsm 520/11 ZSR/410/846/2012/GH ZSR/410/846/2012/KCH	Sąd Okręgowy w B.	Sprawa o zmianę wyroku rozwodowego w przedmiocie powierzenia władzy rodzicielskiej nad małoletnim Denisem K. Apelacja RPD oddalona. Sprawa zakończona.
34.	2012-05-23 X RC 1122/10 ZSR/410/397/2012/AZ	Sąd Okręgowy w S.	Sprawa rozwodowa. Wnioski RPD uwzględnione. Postępowanie międzyinstancyjne w toku.
35.	2012-05-23 III Nsm 291/11 ZSR/410/156/2012/KCH	Sąd Rejonowy w P.	Sprawa o pozbawienie władzy rodzicielskiej nad małoletnim Szymonem C. Sprawa w toku.
36.	2012-05-23 III Nsm 305/11 ZSR/410/156/2012/KCH	Sąd Rejonowy w P.	Sprawa o ustalenie miejsca pobytu małoletniego Szymona C. Sprawa w toku.
37.	2012-05-23 III Nsm 759/12 ZSR/410/481/2012/UZ	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa o zmianę kontaktów małoletniej Mileny Z. z Andrzejem Z. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
38.	2012-05-25 III Nsm 161/12 ZSR/410/125/2012/UZ ZSR/410/2/2011/UZ ZSR/410/398/2012/UZ	Sąd Rejonowy w M.	Sprawa z wniosku Rzecznika Praw Dziecka o pozbawienie Danuty S. władzy rodzicielskiej nad małoletnim. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa zakończona.
39.	2012-05-25 III Nsm 193/10 ZSR/410/352/2012/AM	Sąd Rejonowy w S.	Sprawa w przedmiocie ustalenia kontaktów matki Katarzyny Ł. z córką Karoliną K. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
40.	2012-05-29 VI Nsm 336/12 ZSR/441/43/2012/KW	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej nad małoletnią Jagodą C. i rozwiązanie rodziny zastępczej w osobach dziadków Anny C. i Tadeusza C. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa w toku.

41.	2012-05-29 III Nsm 313/12 ZSR/410/911/2012/LP	Sąd Rejonowy w Ś.	Sprawa o wydanie zarządzeń opiekuńczych dotyczących władzy rodzicielskiej Krystyny S. i Bogusława S. nad małoletnim Pawłem S. Sprawa w toku.
42.	2012-06-06 IV Nsm 144/12 ZSR/410/331/2012/AT	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa z urzędu w przedmiocie pozbawienia władzy rodzicielskiej Anety T. nad małoletnim Franciszkiem K. Sprawa w toku.
43.	2012-06-06 VI RC 2126/11 ZSR/410/140/2012/MN	Sąd Okręgowy w O.	Sprawa z powództwa Joanny W. przeciwko Dariuszowi W. o rozwód. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa w toku.
44.	2012-06-06 III Nsm 21/12 ZSR/440/121/2012/UZ	Sąd Rejonowy w Ś.	Sprawa o zmianę wyroku rozwodowego w przedmiocie wykonywania władzy rodzicielskiej. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
45.	2012-06-12 III Nsm 365/12 ZEW/520/3/2012/MT	Sąd Rejonowy w P.	Sprawa o wydanie zarządzeń opiekuńczych wobec małoletniego. Wniosek RPD uwzględniony. Sprawa zakończona.
46.	2012-06-12 V Nsm 201/12 ZSR/410/865/2012/UP	Sąd Rejonowy w B.	Sprawa w przedmiocie rozstrzygnięcia o istotnych sprawach dziecka. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
47.	2012-06-12 I C 491/12 ZSR/410/96/2012/UZ	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa z powództwa Moniki Sz. przeciwko Cezaremu Sz. o rozwód. Sprawa w toku.
48.	2012-06-12 V Nsm 731/11 ZSR/410/799/2012/UZ	Sąd Rejonowy w G.	Sprawa o ustalenie kontaktów małoletniej Małgorzaty K. z dziadkiem Stanisławem K. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
49.	2012-06-18 XII RC 137/11 ZSR/440/201/2012/UP	Sąd Okręgowy w G.	Sprawa o rozwód z powództwa Natalii S. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
50.	2012-06-18 III RNsm 547/11 ZSR/410/918/2012/UP	Sąd Rejonowy w B.	Sprawa o wydanie zarządzeń dotyczących władzy rodzicielskiej Iwony K. i Tomasza N. nad małoletnim Alanem K. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
51.	2012-06-19 III RNsm 117/11 DTZ/410/170/2012/RR	Sąd Rejonowy w O.	Sprawa o zmianę kontaktów z małoletnim Wiktorem G-Ch. Wnioski RPD częściowo uwzględnione.
52.	2012-06-22 I RC 1553/11 ZSR/440/232/2012/AT	Sąd Okręgowy w L.	Sprawa z powództwa Mariusza Ł. przeciwko Agnieszce O.-Ł. o rozwód. Sprawa w toku.
53.	2012-06-22 VII C 796/10 ZSR/410/209/2012/AZ	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa o rozwód. Wnioski RPD uwzględnione. Postępowanie międzyinstancyjne w toku.
54.	2012-06-25 X RC 2218/11 ZSR/410/294/2012/AT	Sąd Okręgowy w Sz.	Sprawa z powództwa Grzegorza L. przeciwko Marii L. o rozwód. Wnioski Rzecznika uwzględnione. Sprawa w toku.
55.	2012-06-26 III Nsm 419/12 ZSR/441/30/2012/MN	Sąd Rejonowy w L.	Sprawa z wniosku Rzecznika Praw Dziecka o pozbawienie Moniki M. władzy rodzicielskiej nad małoletnimi Nikołą M. i Oliwią M. Sprawa w toku.
56.	2012-06-27 III Nsm 262/11 ZSR/413/43/2012/UZ	Sąd Rejonowy w O.	Sprawa o wydanie zarządzeń opiekuńczych odnośnie małoletnich J. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa w toku.

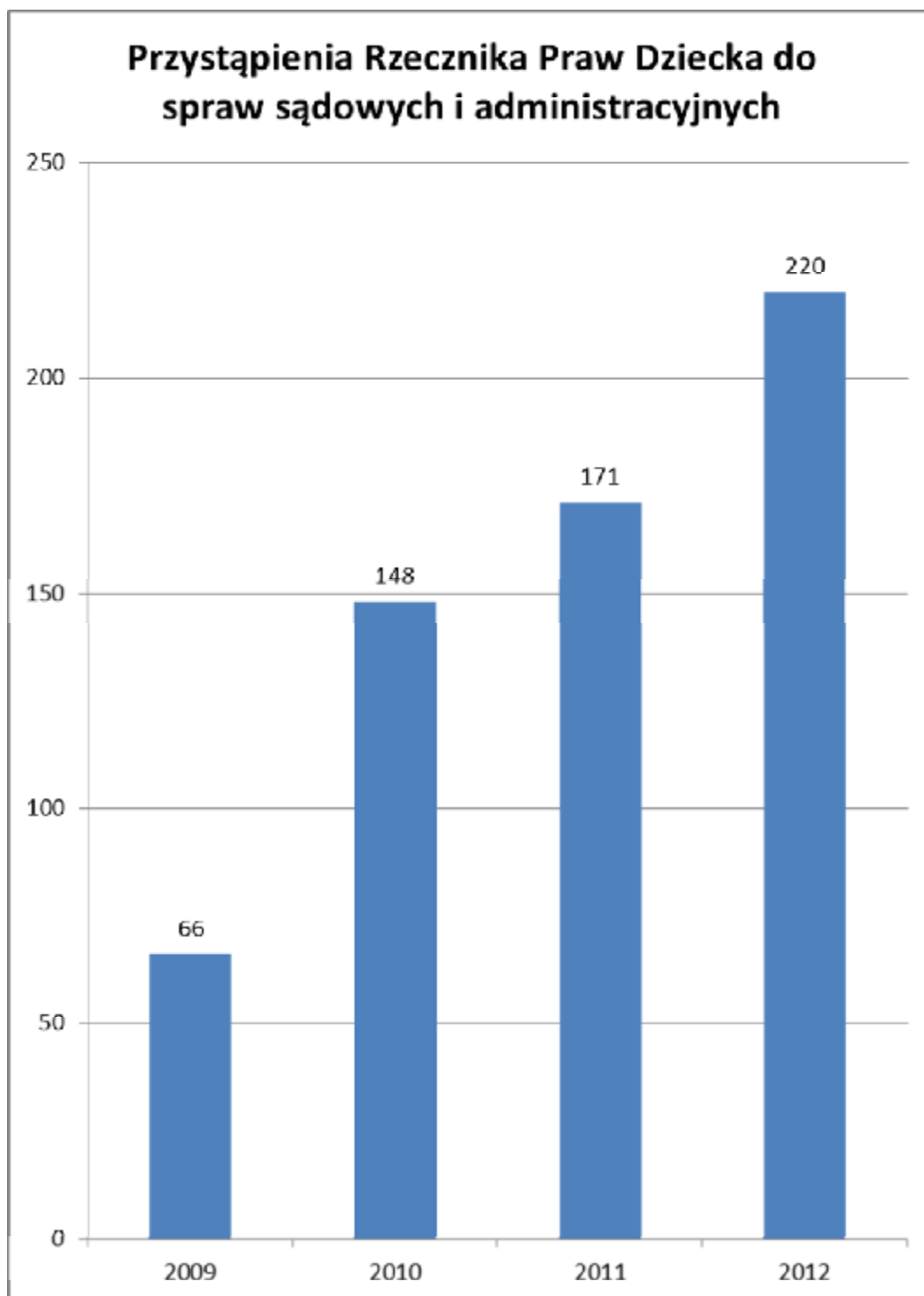
57.	2012-06-29 III Nsm 447/11 ZSR/410/137/2012/UP	Sąd Rejonowy w G.	Sprawa o pozbawienie władzy rodzicielskiej nad małoletnią Olgą G. oraz ustanowienie rodziny zastępczej dla małoletniej. Sprawa w toku.
58.	2012-07-03 III Now 25/12 ZSR/460/46/2012/MS	Sąd Rejonowy w N.	Postępowanie opiekuńczo-wychowawcze wobec nieletniego Patryka T. Sprawa zakończona.
59.	2012-07-03 XII Ca 250/12 ZSR/410/810/2012/KW	Sąd Okręgowy w Ł.	Postępowanie w przedmiocie władzy rodzicielskiej nad małoletnim Danielem K. Wnioski RPD uwzględnione Sprawa zakończona.
60.	2012-07-03 X RC 1695/11 ZSR/440/14/2012/UP	Sąd Okręgowy w Sz.	Sprawa o rozwód z powództwa Jarosława B. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
61.	2012-07-03 XXIV C 1009/09 ZSR/410/158/2012/UZ	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa z powództwa Agnieszki W. przeciwko Józefowi W. o rozwód. Wnioski RPD nieuwzględnione. Sprawa w toku.
62.	2012-07-09 II Co 65/12 ZSM/471/31/2012/AJ	Sąd Okręgowy w G.	Sprawa z wniosku Macieja K. o ustalenie, że orzeczenie sądu zagranicznego nie podlega uznaniu. Sprawa umorzona.
63.	2012-07-19 IV Nmo 175/12 ZEW/414/49/2012/ZA	Sąd Rejonowy w R.	Sprawa o przerwę w wykonywaniu środka wychowawczego wobec małoletniej Sabiny D. Sąd postanowił przerwać wykonywanie środka na okres sześciu miesięcy.
64.	2012-07-24 I C 1088/11 ZSR/410/997/2012/AM	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej nad małoletnimi Marią N. i Antonim N. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
65.	2012-07-25 III Nsm 704/11 ZSR/410/159/2012/KCH	Sąd Rejonowy w P.	Sprawa o pozbawienie władzy rodzicielskiej Ewy S. i Wiesława S. nad małoletnimi: Michałem S. i Agatą S. Postępowanie apelacyjne w toku.
66.	2012-07-26 III Nsm 209/12 ZSR/410/219/2012/AZ	Sąd Rejonowy w B.	Sprawa z wniosku RPD o pozbawienie władzy rodzicielskiej Iwony L. nad małoletnimi Nicolą F. i Oliwią F. Sprawa w toku.
67.	2012-07-26 I C 917/11 ZSR/410/771/2012/KW	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa z powództwa Katarzyny B. przeciwko Zbigniewowi B. o rozwód. Wnioski RPD dotychczas nierozpoznane. Sprawa w toku.
68.	2012-07-26 III Now 44/12 ZSR/440/51/2012/UP	Sąd Rejonowy w S.	Sprawa w przedmiocie zastosowania środka wychowawczego wobec nieletniego Kamila P. Wniosek RPD uwzględniony. Sprawa w toku.
69.	2012-07-26 XI C 2363/10 ZSR/410/625/2012/UZ	Sąd Okręgowy w K.	Sprawa o unieważnienie małżeństwa Mariusza K. i Magdaleny K. Sprawa w toku.
70.	2012-07-31 III Nsm 483/12 ZSR/441/68/2012/DF	Sąd Rejonowy w T.G.	Sprawa o wydanie zarządzeń opiekuńczych dotyczących małoletniej Mai D. Sprawa w toku.
71.	2012-07-31 III Nsm 601/12 ZSR/440/328/2012/DF	Sąd Rejonowy w R.	Sprawa o pozbawienie władzy rodzicielskiej Iwony i Mirosława S. nad małoletnimi Remigiuszem S., Klaudią S. i Mileną S. Sprawa w toku.
72.	2012-07-31 III Nsm 431/12 ZSR/440/332/2012/UP	Sąd Rejonowy w Z.	Sprawa o pozbawienie władzy rodzicielskiej nad małoletnimi Julią W. i Anną W. Sprawa w toku.
73.	2012-08-01 III Nsm 63/12 ZSM/471/31/2012/AJ	Sąd Rejonowy w M.	Sprawa z wniosku Anity K. o odebranie małoletniej Anny K. Wniosek RPD uwzględniony. Sprawa umorzona.

74.	2012-08-02 III Nsm 362/12 ZSR/410/181/2012/LP	Sąd Rejonowy w S.	Sprawa o ograniczenie władzy rodzicielskiej nad małoletnim Oliwierzem W. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku
75.	2012-08-03 III Nsm 930/11 ZSR/410/970/2012/DF	Sąd Rejonowy w S.	Sprawa o wydanie zarządzeń opiekuńczych dotyczących małoletnich Wiktora M. i Macieja M. Sprawa w toku.
76.	2012-08-03 III Nsm 428/12 ZSR/441/66/2012/UP	Sąd Rejonowy w Ś.	Sprawa o pozbawienie władzy rodzicielskiej nad małoletnimi Łukaszem K. i Krystianem K. Sprawa w toku
77.	2012-08-06 VI Nsm 587/12 ZSR/410/961/2012/UP	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa w przedmiocie zmiany formy ograniczenia władzy rodzicielskiej Leonarda S. i Barbary Ch. wobec małoletniego Pawła S. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
78.	2012-08-7 VI Ca 592/12 ZSR/410/978/2012/KW	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa dotycząca ustalenia miejsca pobytu małoletniego Jakuba S. Wnioski RPD nie zostały uwzględnione. Sprawa zakończona.
79.	2012-08-20 III Nsm 568/12 ZSR/440/90/2012/MN	Sąd Rejonowy w L.	Sprawa z wniosku RPD przy udziale Anny Ch., Piotra K. o ograniczenie władzy rodzicielskiej nad małoletnią Anastazją K. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa w toku.
80.	2012-08-21 IV Nsm 284/12 ZSR/413/102/2012/LP ZSR/413/102/2012/MS	Sąd Rejonowy w R.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej nad małoletnią Wiktoria K. Postępowanie apelacyjne w toku.
81.	2012-08-21 III Nsm 828/11 ZSR/410/842/2012/UP	Sąd Rejonowy w P.	Sprawa o pozbawienie władzy rodzicielskiej Ewy K. i Jarosława K. nad małoletnią Barbarą K. Sprawa w toku.
82.	2012-08-24 III Nsm 468/12 ZSR/440/12/2010/MS	Sąd Rejonowy w B.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej nad małoletnimi Natalią R. i Wiktoria R. Postępowanie apelacyjne w toku.
83.	2012-08-25 IV Nsm 637/10/I ZSR/410/290/2012/AM	Sąd Rejonowy w G.	Sprawa w przedmiocie władzy rodzicielskiej nad małoletnią Zuzanną A. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
84.	2012-08-31 III Nsm 409/12 ZSR/440/363/2012/AZ	Sąd Rejonowy w C.	Sprawa o zmianę zarządzeń opiekuńczych wobec małoletniego Jakuba S. i ustanowienie rodziny zastępczej. Sprawa w toku.
85.	2012-09-05 III Nsm 131/12 ZSR/410/570/2012/AZ	Sąd Rejonowy w Z..	Sprawa z wniosku Lidii D. o przymusowe odebranie małoletniego Borysa T. Sprawa w toku.
86.	2012-09-05 VII C 307/10 ZSR/410/726/2012/AZ	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa rozwodowa. Wnioski RPD częściowo uwzględnione. Sprawa w toku.
87.	2012-09-7 III RNsm 172/12 ZSR/440/313/2012/KW	Sąd Rejonowy w G.	Sprawa o pozbawienie władzy rodzicielskiej nad małoletnim Mateuszem R. Sprawa w toku.
88.	2012-09-17 III Nsm 114/11 ZSR/410/1008/2012/AT	Sąd Rejonowy w Ś. W.	Sprawa o zmianę formy kontaktów Sylwestra M. z małoletnim Zacharym M. Sprawa w toku.
89.	2012-09-17 VI Nsm 279/12 ZSM/470/3/2012/AJ	Sąd Okręgowy w C.	Sprawa z wniosku Waltera K. o wydanie dzieci w trybie Konwencji haskiej. Wniosek RPD częściowo uwzględniony. Sąd oddalił wniosek o wydanie dzieci. Sprawa zakończona.

90.	2012-09-21 IV RNow 179/12 ZEW/414/109/2012/MT	Sąd Rejonowy w G.	Sprawa o demoralizację. Wnioski RPD nieuwzględnione. Sprawa w toku.
91.	2012-09-21 IV Nsm 738/12 ZSR/410/392/2012/MN	Sąd Rejonowy w B.	Sprawa z wniosku RPD z udziałem Iwony O. i Jerzego O. o wydanie zarządzeń opiekuńczych dotyczących małoletniego Michała O. Sprawa w toku.
92.	2012-09-24 III Nsm 63/12 ZSR/441/58/2012/JM ZSR/441/58/2012/KCH	Sąd Rejonowy w B.	Sprawa o pozbawienie władzy rodzicielskiej Danuty K. i Irfana K. nad małoletnim Nadeemem K. Postępowanie apelacyjne w toku.
93.	2012-09-30 VI RC 131/10 ZSR/410/486/2012/AT	Sąd Apelacyjny w B.	Sprawie z powództwa Zbigniewa R. przeciwko Monice Ewie R. o rozwód. Wniosek RPD uwzględniony. Sprawa zakończona.
94.	2012-10-02 III Nsm 43/12 ZSR/413/125/2012/KJ	Sąd Rejonowy w Sz.	Sprawa z wniosku Oksany M. i Zbigniewa M. o ograniczenie władzy rodzicielskiej Kornelii M. nad małoletnią Wiktoria M. Sprawa w toku.
95.	2012-10-05 V Nsm 705/12 ZSR/410/612/2012/AT	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa z wniosku Krzysztofa B. o zakaz styczności dziadków macierzystych Natalii B., z małoletnią oraz z wniosku Aliny K. i Henryka K. o ustanowienie ich rodziną zastępczą dla małoletniej Natalii B. Sprawa w toku.
96.	2012-10-05 IV Nsm 777/12 ZSM/471/33/2012/AJ	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa z wniosku Murata Y. o przymusowe odebranie dziecka. Wnioski RPD w przedmiocie zawieszenia postępowania RPD nieuwzględnione. Sprawa w toku.
97.	2012-10-17 R III Nsm 259/12 ZSR/410/1137/2012/AT	Sąd Rejonowy w J. G.	Sprawa o zmianę wyroku rozwodowego w części dotyczącej wykonywania władzy rodzicielskiej z wniosku Agnieszki M. z uczestnictwem Roberta K. dot. małoletnich Mai K. i Michała K. Sprawa w toku.
98.	2012-10-22 III Nsm 411/09 ZSR/410/815/2012/KCH	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o ustalenie miejsca pobytu małoletniej Oliwii C. Sprawa w toku
99.	12-10-26 IV Nsm 858/12 ZEW/414/109/2012/MT	Sąd Rejonowy w G.	Sprawa z wniosku RPD w przedmiocie zmiany sposobu ograniczenia władzy rodzicielskiej nad małoletnią poprzez umieszczenie małoletniej w specjalistycznej rodzinie zastępczej. Sprawa w toku.
100.	012-11-07 VI Nsm 764/11 ZSR/410/957/2012/DF	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o ograniczenie władzy rodzicielskiej nad małoletnią Wiktoria Marią G. Sprawa w toku.
101.	2012-11-07 III Nsm 105/12 ZSR/410/1201/2012/DF	Sąd Rejonowy w L.	Sprawa o zmianę zarządzeń opiekuńczych wobec małoletnich Adrian P., Krystiana P., Marcela P., Natalii P. Sprawa w toku.
102.	2012-11-07 III Nsm 1285/12/P ZSR/440/345/2012/MS	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa o pozbawienie władzy rodzicielskiej nad małoletnimi Jakubem A. i Patrycją M. Sprawa w toku.
103.	2012-11-08 III Nsm 794/12 ZSR/411/55/2012/KCH	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa o przysposobienie małoletniej Marii J. Sprawa w toku.
104.	2012-11-13 ZSR/410/1160/2012/ŻU	Sąd Okręgowy w S.	Sprawa o rozwód, z powództwa Marka K. przeciwko Monice K. Sprawa w toku.
105.	2012-11-19 I C 1412/11 ZSR/410/725/2012/AZ	Sąd Okręgowy w P.	Sprawa rozwodowa. Wniosek RPD częściowo uwzględniony. Sprawa w toku.

106.	2012-11-22 V RC 492/12 DTZ/410/54/2012/RR	Sąd Rejonowy w L.	Sprawa o alimenty. Przystąpienie RPD na etapie postępowania apelacyjnego. Sprawa w toku.
107.	2012-11-22 VI Nsm 93/12 ZSR/410/885/2012/AP	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o ograniczenie władzy rodzicielskiej nad małoletnimi Michałem, Aleksandrą, i Pawłem K. Sprawa w toku.
108.	2012-11-23 III Nsm 465/12 ZSR/410/1222/2012/DF	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa o ograniczenie władzy rodzicielskiej nad małoletnią Natalią P. Sprawa w toku.
109.	2012-11-23 III Nsm 145/10 ZSR/440/385/2012/DF	Sąd Rejonowy w T.	Sprawa o ograniczenie władzy rodzicielskiej i ustanowienie rodziny zastępczej nad małoletnią Julią P. oraz Karoliną P. Sprawa w toku.
110.	2012-11-23 I ACa 667/12 ZSR/410/10/2012/MS	Sąd Apelacyjny w K.	Sprawa z powództwa Anny B. przeciwko Ryszardowi B. o rozwód. Wnioski RPD nieuwzględnione. Sprawa zakończona.
111.	2012-11-30 III RNsm 857/12 ZSR/413/127/2012/MS	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o pozbawienie władzy rodzicielskiej i ustanowienie rodziny zastępczej nad małoletnimi Kingą Cz. i Roksaną Cz. Sprawa w toku.
112.	2012-11-30 III RNsm 879/12 ZSR/413/127/2012/MS	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o umieszczenie małoletnich Aleksandry, Daniela i Krzysztofa E. w rodzinie zastępczej. Sprawa w toku.
113.	2012-12-03 VI Nsm 135/12 ZSR/410/957/2012/DF	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o uregulowanie kontaktów małoletniej Wiktorii Marii G. z ojcem. Sprawa w toku.
114.	2012-12-04 IV Nsm 589/10 ZSR/410/1032/2012/AT	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa z wniosku Mikaela L. z udziałem Anny W. o ustalenie kontaktów z małoletnim Filipem L. Wnioski RPD uwzględnione. Sprawa w toku.
115.	2012-12-11 V Nsm 744/12 ZSR/412/16/2012/AZ	Sąd Rejonowy w W.	Sprawa o ograniczenie władzy rodzicielskiej nad małoletnią Karoliną B. Sprawa w toku.
116.	2012-12-11 ZSR/410/296/2012/UP	Sąd Rejonowy w P.	Sprawa o wydanie dziecka z wniosku Krzysztofa W. z udziałem Justyny S. Sprawa w toku.
117.	2012-12-11 V Ca 117/12 ZSM/471/49/2012/AJ	Sąd Okręgowy w W.	Sprawa z wniosku Jana T. o wydanie dziecka w trybie Konwencji haskiej. Postępowanie odwoławcze w toku.
118.	2012-12-12 IV Nsm 449/12 ZSR/410/1065/2012/DF	Sąd Rejonowy w B.	Sprawa o uregulowanie kontaktów małoletniej Katarzyny P. z ojcem. Sprawa w toku.
119.	2012-12-12 VI RC 609/12 ZSR/410/746/2012/KW	Sąd Okręgowy w O.	Sprawa rozwodowa. Wnioski RPD dotychczas nierozpoznane. Sprawa w toku.
120.	2012-12-19 III Nsm 478/11 ZSR/410/471/2011/AT ZSR/410/330/2012/AT	Sąd Rejonowy w Ż.	Sprawa z wniosku Mariusza T. przy uczestnictwie Katarzyny T. o zmianę kontaktów z małoletnim Brajanem T. Sprawa w toku.
121.	2012-12-20 III Nsm 359/11 ZSR/410/1123/2012/KJ	Sąd Rejonowy w R.	Sprawa z wniosku Jarosława Ł. o ustalenie miejsca pobytu małoletniego Karola Ł. i ograniczenie władzy rodzicielskiej Dorocie Ł. Sprawa w toku.
122.	2012-12-28 III Nsm 240/12/P ZSR/410/993/2012/DF	Sąd Rejonowy w K.	Sprawa o ograniczenie władzy rodzicielskiej nad małoletnimi Krystianem B. i Natalią B. Sprawa w toku.

Załącznik nr 6 – Przystąpienia do spraw sądowych i administracyjnych w latach 2009-2012 – wykres

Załącznik nr 7 – Wykaz wydarzeń, objętych honorowym patronatem Rzecznika Praw Dziecka

Lp.	Data patronatu	Miejsce wydarzenia	Wydarzenie	Organizator
1.	2.01.2012	Warszawa	IV Charytatywny Koncert Karnawałowy pod hasłem: Młodzi Projektanci Marzeń	Gimnazjum nr 8 im. Marii Skłodowskiej-Curie w Warszawie
2.	3.01.2012	Polska	Konferencja naukowa dotycząca porwań rodzicielskich	Fundacja ITAKA
3.	9.01.2012	Kraków	Targi książki dla dzieci w Krakowie	Targi w Krakowie Sp. z o.o.
4.	12.01.2012	Białystok	Musical „Korczak”	Opera i Filharmonia Podlaska w Białymstoku Europejskie Centrum Kultury
5.	2.02.2012	Warszawa	VI Ogólnopolski Konkurs Literacki „Mam prawo...”	Przedszkole nr 124 w Warszawie
6.	2.02.2012	Polska	Obchody Dnia Bezpiecznego Internetu	NASK i Fundacja Dzieci Niczyje
7.	2.02.2012	Polska	Konferencja dla dyrektorów i nauczycieli „Świat wartości, na których wspiera się kultura. Inspiracje pedagogiczne postacią Janusza Korczaka”, konkurs dla dzieci i młodzieży „Co jest dla mnie najważniejsze? Wartości Janusza Korczaka w szkole XXI wieku”	Kuratorium Oświat w Kielcach, Grupa Edukacyjna S.A.
8.	9.02.2012	Warszawa	Projekt „Labirynt. Wybieraj dobrze”	Centrum Myśli Jana Pawła II
9.	9.02.2012	Polska	II edycja programu „Perfecta – Mój Talent”	Fundacja Przyjaciółka
10.	24.02.2012	Polska	Międzyszkolny Konkurs plastyczny i poetycki pod hasłem „Janusz Korczak – przyjaciel dzieci”	Zespół Oświatowy im. Róży Król w Nowej Wsi
11.	29.02.2012	Polska	Szpital Pluszowego Misia	Międzynarodowe Stowarzyszenie Studentów IFMSA-Poland
12.	29.02.2012	Warszawa	Uroczystości z okazji obchodów 60-lecia Przedszkola z Oddziałami Integracyjnymi nr 37 „Bajkowy Świat” w Warszawie	Przedszkole z Oddziałami Integracyjnymi nr 37 „Bajkowy Świat” w Warszawie
13.	29.02.2012	Chorzów	Nagrody Korczakowskie	Chorzowskie Centrum Kultury
14.	29.02.2012	Warszawa	Obchody Roku Janusza Korczaka	Szkoła Podstawowa z Oddziałami Integracyjnymi nr 30 im. Powstańców 1863 roku

Lp.	Data patronatu	Miejsce wydarzenia	Wydarzenie	Organizator
15.	29.02.2012	Konin	Obchody Roku Janusza Korczaka	Towarzystwo Przyjaciół Dzieci w Koninie
16.	29.02.2012	Polska	Program edukacji społecznej w zakresie ADHD „Dziecko i świat za pan brat”	G-COMMUNICATIONS Consultants S.C.
17.	29.02.2012	Pacanów	VI Ogólnopolski Konkurs Fotograficzny „Wszystkie Dzieci Świata”	Europejskie Centrum Bajki im. Koziółka Matołka w Pacanowie
18.	29.02.2012	Warszawa	VIII Turniej Tańca „Tańczące brzdące” – „Na balu u Króla Maciusia I” oraz konkurs plastyczny „W krainie króla Maciusia I”	Przedszkole nr 16 „Zaczarowany Zakątek” w Warszawie
19.	29.02.2012	Legnica	„Gimnazjalna Bitwa ENERGO-PASJA”	Zespół Szkół Elektryczno-Mechanicznych w Legnicy
20.	29.02.2012	Polska	Ogólnopolski Konkurs „Janusz Korczak. Znam Go...”	Gimnazjum nr 2 im. Janusza Korczaka w Rzeszowie
21.	8.03.2012	Polska	Projekt „Korczakowska lekcja trwa”	Fundacja BO WARTO
22.	8.03.2012	Warszawa	Seminarium „Idea Janusza Korczaka w pedagogice”	Koło Naukowe Wyższej Szkoły Menedżerskiej w Warszawie
23.	8.03.2012	Warszawa	VI Europejska Konferencja Dyrektorów Przedszkoli	Wydawnictwo Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., Kwartalnik „Przed Szkołą. Poradnik dyrektora przedszkola”
24.	13.03.2012	Polska	Ogólnopolski konkurs „Jak kochać dziecko?”	Niepaństwowa Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Białymstoku
25.	15.03.2012	Kraków	Cykl imprez organizowanych przez Uniwersytet Pedagogicznych im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie	Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie
26.	23.03.2012	Siedlce	4-lecie Teatru Profilaktycznego FANUM w Siedlcach	Młodzieżowy Teatr Profilaktyczny FANUM
27.	29.03.2012	Białystok	Projekt „Ja szanuję Ciebie – Ty szanujesz mnie”	Przedszkole Samorządowe nr 68 im. Janusza Korczaka w Białymstoku
28.	29.03.2012	Lublin	Obchody Roku Janusza Korczaka „Wielki mały człowiek”	Dzielnicowy Dom Kultury „Bronowice” w Lublinie
29.	29.03.2012	Płock	Konferencja Szkoleniowa „W stronę rozwoju kompetencji rodziców i potencjałów dzieci” dla osób prowadzących Rodzinne Domy Dziecka	Fundacja Orlen – DAR SERCA

Lp.	Data patronatu	Miejsce wydarzenia	Wydarzenie	Organizator
30.	12.04.2012	Warszawa	Uroczystości 50-lecia nadania Szkole Podstawowej z Oddziałami Integracyjnymi nr 211 imienia Janusza Korczaka	Szkoła Podstawowa z Oddziałami Integracyjnymi nr 211 im. Janusza Korczaka w Warszawie
31.	12.04.2012	Rymanów Zdrój	Obchody Międzynarodowego Dnia Dziecka	Zespół Szkół Specjalnych w Rymanowie Zdroju, Uzdrawisko Rymanów S.A. oraz Gmina Rymanów
32.	12.04.2012	Bielice	Akcja „Nie ma dzieci – są ludzie”	Publiczne Gimnazjum im. Narodów Zjednoczonych Europy w Bielicach
33.	12.04.2012	Warszawa	Studencka Konferencja Naukowa pod hasłem – Dzień Korczakowski	Naukowe Koło Pedagogów Sekcja Opiekunów Wychowawcza przy Instytucie Nauk Pedagogicznych Uniwersytetu Opolskiego
34.	13.04.2012	Polska	Książka Grzegorza Kasdepke „Mam prawo. Czyli niemal wszystko, co powinniście wiedzieć o prawach dziecka, a nie macie, kogo zapytać”	Wydawnictwo G+J
35.	18.04.2012	Polska	XIX Finał Olimpiady Wiedzy o Prawach Człowieka „Różnorodność kulturowa, a demokracja i prawa człowieka”	Katedra Praw Człowieka na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu
36.	18.04.2012	Warszawa	Spotkanie prasowe poświęcone wcześniakom w Polsce	Polskie Towarzystwo Neonatologiczne
37.	18.04.2012	Kołobrzeg	Warsztaty artystyczne dzieci i młodzieży niepełnosprawnej intelektualnie oraz Przegląd Twórczości Artystycznej Dzieci i Młodzieży „Plejada Talentów”	Stowarzyszenie na Rzecz Dzieci i Młodzieży „Przyjaciele Okruszka” w Kołobrzegu
38.	18.04.2012	Warszawa	Aplikacja na smartfony „Warszawa jest moja”	Żydowski Instytut Historyczny im. Emanuela Ringelbluma
39.	21.04.2012	Poznań	Konferencja „Diagnostyka, profilaktyka, postępowanie terapeutyczne w dysfunkcjach narządu ruchu u dzieci i młodzieży”	Komisja Rehabilitacji i Integracji Społecznej Poznańskiego Oddziału Polskiej Akademii Nauk
40.	21.04.2012	Polska	Wydawnictwo płytowe „Łobuziaki”	Łobuziaki
41.	25.04.2012	Warszawa	Marsz Pamięci	Żydowski Instytut Historyczny im. Emanuela Ringelbluma

Lp.	Data patronatu	Miejsce wydarzenia	Wydarzenie	Organizator
42.	2.05.2012	Polska	VIII Zlot Szkół i Placówek im. Kawalerów Orderu Uśmiechu	Szkoła Podstawowa im. Kawalerów Orderu Uśmiechu
43.	2.05.2012	Polska	Wystawa „Portrety rysowane emocjami – Mariusza Kędzierskiego	Mariusz Kędzierski
44.	7.05.2012	Polska	Książka Alberta Lichanowa „NIKT”	Wydawnictwo TRIO
45.	9.05.2012	Warszawa	Rok Korczakowski w MDK	Młodzieżowy Dom Kultury „Ochota”
46.	9.05.2012	Śląsk	Turniej o Tytuł Młodzieżowego Mistrza Wiedzy Samorządowej	Śląska Fundacja Obywatelska LEX CIVIS
47.	16.05.2012	Warszawa	Konferencja prasowa dotycząca pracy specjalistów nad „Wytycznymi postępowania diagnostyczno-terapeutycznego z dzieckiem moczącym się w nocny”	Stowarzyszenie Uronef – Nasze Dzieci
48.	9.05.2012	Gdańsk	Projekt polegający na przeprowadzeniu badań na temat sytuacji psychospołecznej i materialnej usamodzielnionych wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych	Gdańska Fundacja Innowacji Społecznych
49.	9.05.2012	Warszawa	Program dla przedszkolaków „Jesteśmy przyjaciółmi Króla Maciusia I”	Przedszkole nr 30 w Warszawie, Przedszkole nr 33 w Warszawie
50.	9.05.2012	Polska	Akcja społeczna „Dziecko też człowiek”	Portal wellnessday.eu
51.	10.05.2012	Warszawa	Impreza charytatywna Samsung Irena Run	Samsung Irena Run
52.	10.05.2012	Warszawa	Tramwaje Zdrowego Uśmiechu	Fundacja Wiewiórki Julii
53.	10.05.2012	Polska	Projekt obwoźnej opieki stomatologicznej „Dentobus”	Fundacja Wiewiórki Julii
54.	10.05.2012	Warszawa	XV-lecie Kliniki Neonatologii i Intensywnej Terapii Noworodka Instytutu Matki i Dziecka w Warszawie	Instytut Matki i Dziecka w Warszawie
55.	11.05.2012	Oblęgorek	Dni Patrona oraz XVIII Konkurs Wiedzy o Życiu i Twórczości Henryka Sienkiewicza	Zespół Placówek Oświatowych w Oblęgoroku
56.	11.05.2012	Województwo Kujawsko-pomorskie	X Jubileuszowy Wojewódzki Międzyszkolny Konkurs Multimedialny pod hasłem „Dziecko i jego prawa”	Gimnazjum nr 1 w Inowrocławiu

Lp.	Data patronatu	Miejsce wydarzenia	Wydarzenie	Organizator
57.	18.05.2012	Warszawa	Spektakl „Podwórko Korczaka”	Fundacja Rozwoju teatru „Nowa Fala”, Teatr Powszechny im. Zygmunta Hübnera w Warszawie
58.	23.05.2012	Zakopane	Obchody Roku Janusza Korczaka oraz Dzień Patrona	Szkoła Podstawowa nr 5 w Zakopanem
59.	23.05.2012	Tarnów	Projekt „Korczak”	Pałac Młodzieży w Tarnowie
60.	23.05.2012	Gliwice	IV Konferencja Pedagogiczna z cyklu „Jestem inny – zrozum-zaakceptuj-pomóż”	Zespół Szkół Zawodowych Specjalnych im. Janusza Korczaka
61.	23.05.2012	Dalekie	50-lecie wybudowania oraz 5-lecie nadania szkole imienia Janusza Korczaka	Publiczna Szkoła Podstawowa im. Janusza Korczaka w Dalekiem
62.	23.05.2012	Warszawa	III konkurs filmowy dla młodzieży „Warszawa bez granic”	Stowarzyszenie Przyjaciół Integracji, Urząd m.st. Warszawy
63.	29.05.2012	Łódź	Projekt „Szpera 1942”	Centrum Dialogu im. Marka Edelmana w Łodzi
64.	29.05.2012	Warszawa	Dzień Dziecka na Grochowskiej	Sinfonia Varsovia
65.	31.05.2012	Ciechanów	Gimnazjalny Festiwal Zdrowia	Gimnazjum im. Odkrywców Polskiej Miedzi w Ciechanowie
66.	31.05.2012	Warszawa	Konkurs Literatury Dziecięcej im. Haliny Skrobiszewskiej	Muzeum Książki Dziecięcej Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy
67.	1.06.2012	Polska	Ogólnopolski Konkurs dla nauczycieli i sympatyków dzieci na bajkę lub opowiadanie	Publiczne Przedszkole nr 4 w Pile
68.	6.06.2012	Radzyń Podlaski	Dzień Dobrego Słowa	Gimnazjum nr 1 w Radzynie Podlaskim
69.	6.06.2012	Polska	Konkurs Bądź zdrowa, Mamo! Zbadaj się!”	Renata Butryn Poseł na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej
70.	6.06.2012	Siedlce	9. Festiwal Dziecięcy – Dzień Radości oraz 8. Dzień Krwiodawstwa – Krew dla Miasta i Powiatu	Fundacja „Pro-Bono”, MOK w Siedlcach, PCK
71.	6.06.2012	Polska	Książka „Warszawskie miejsca Janusza Korczaka”	Ewa Kazdrowicz
72.	6.06.2012	Świat	V Międzynarodowy Festiwal „Perła baroku – Koncerty Mistrzów”	Burmistrz Miasta Kobyłka Robert Roguski
73.	18.06.2012	Jankowice	Uroczystości kończące pierwszy etap szkolnych obchodów Roku Janusza Korczaka	Gimnazjum im. Księdza Walentego w Jankowicach

Lp.	Data patronatu	Miejsce wydarzenia	Wydarzenie	Organizator
74.	18.06.2012	Polska	Ogólnopolski konkurs dla dzieci i nauczycieli „Marzenia do Nieba”	Stowarzyszenie OMEP
75.	18.06.2012	Kraków	60-lecie działalności Centrum Młodzieży im. dr Henryka Jordana w Krakowie	Centrum Młodzieży im. dr Henryka Jordana w Krakowie
76.	18.05.2012	Żarów	Projekt „Wakacje uśmiechu 2012”	Młodzieżowa Rada Miejska w Żarowie
77.	18.06.2012	Świat	Finał Międzynarodowej Parafiady Dzieci i Młodzieży	Stowarzyszenie Parafiada im. św. Józefa Kalasancjusza
78.	20.06.2012	Polska	Akademia Filmowa	Multikino SA
79.	21.06.2012	Świat	Międzynarodowa konferencja pt. Ścieżki pomocy osobom niepełnosprawnym	Stowarzyszenie Rodziców i Opiekunów Dzieci Niepełnosprawnych „Dać Szansę” w Wadowicach
80.	29.06.2012	Warszawa	Uroczyste odsłonięcie tablicy na froncie Teatru Lalka upamiętniającej ostatnią siedzibę Domu Sierot prowadzonego przez Janusza Korczaka	Teatr Lalka w Warszawie
81.	29.06.2012	Łódź	Uniwersytet Łódzki dla Dzieci	Uniwersytet Łódzki
82.	29.06.2012	Stawiska i Cichów	Wielki Integracyjny Piknik „Gwiazdy Dzieciom”	Stowarzyszenie Oliwskie Słoneczko
83.	2.07.2012	Polska	Blogerzy dla Korczaka – konkurs	Blogerka Danuta Awolusi
84.	3.07.2012	Częstochowa	Gra Miejska – Korczak 2012	Wolontariat Młodzieżowy Stowarzyszenia Wzajemnej Pomocy „Agape” w Częstochowie
85.	3.07.2012	Ozorków	Model działań systemowych	Ośrodek MONAR w Ozorkowie
86.	3.07.2012	Polska	Bezpieczne Miejsca Rybki MiniMini	Canal+
87.	3.07.2012	Warszawa	Konferencja poświęcona wychowaniu dzieci	Ośrodek Rozwoju i Edukacji, Terenowy Komitet Ochrony Praw Dziecka w Poznaniu, Wydawnictwo Media Rodzina
88.	3.07.2012	Lublin	EDU Trendy 2012	Wolters Kluwer Polska Sp. z o. o.
89.	3.07.2012	Polska	IV Międzynarodowe Igrzyska Sportowe „Onko-Olimpiada 2012”	Fundacja Spełnione Marzenia
90.	3.07.2012	Polska	Akcja „Biegnij po DRUGIE” i ”Gdy zostanę MAMĄ, będę kochać na życie”	Fundacja „po DRUGIE”
91.	3.07.2012	Lublin	Targi Zabawy i Nauki „KLASY”	Targi Lublin

Lp.	Data patronatu	Miejsce wydarzenia	Wydarzenie	Organizator
92.	19.07.2012	Katowice	Święto Katowickiego Hufca ZHP	ZHP Chorągiew Śląska Hufiec Katowice
93.	19.07.2012	Monachium	XVII Festiwal Kultury Dziecięcej i Młodzieżowej „Razem we Wspólnej Europie Monachium 2012”	Polsko-Niemieckie Stowarzyszenie Kultury Polonia e. V.
94.	19.07.2012	Jankowice	Projekt „Z Januszem Korczakiem wśród polskich dzieci w Bukowinie”	Gimnazjum im. Księdza Walentego w Jankowicach
95.	19.07.2012	Łódź	Ogólnopolska konferencja „Zdrowie, potrzeby i wychowanie dziecka we współczesnym świecie”	Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Łodzi
96.	19.07.2012	Warszawa	Konferencja „Poszukiwanie osób zaginionych w Polsce i Europie”	Fundacja ITAKA - Centrum Poszukiwań Ludzi Zaginionych
97.	19.07.2012	Warszawa	Europejskie Warsztaty „Budujemy Europę dla dzieci i z dziećmi: Pedagogika Janusza Korczaka”	Ośrodek Rozwoju Edukacji w Warszawie
98.	19.07.2012	Warszawa	Ogólnopolska konferencja „Doktor Korczak nadal uczy”	Ośrodek Rozwoju Edukacji w Warszawie
99.	19.07.2012	Katowice	Konferencja Naukowa „Respektowanie praw dziecka – szansa czy obowiązek?”	Okręgowa Rada Pielęgniarek i Położnych w Katowicach
100.	19.07.2012	Strzelce Opolskie	„Wakacyjna Redakcja”	Tygodnik Regionalny „Strzelec Opolski”
101.	24.07.2012	Łódź	Książka dla dzieci pt. ”Bezsenność Jutki”	Wydawnictwo Literatura w Łodzi
102.	30.07.2012	Olsztyn	Międzynarodowa Konferencja Naukowa nt. idei Janusza Korczaka we współczesnej teorii i praktyce pedagogicznej	Wydział Socjologii i Pedagogiki Wyższej Szkoły Informatyki i Ekonomii TWP
103.	30.07.2012	Berlin	Międzynarodowy Festiwal „Śladami Janusza Korczaka”	Polsko-Niemieckie Stowarzyszenie ds. Integracji, Kultury i Nauki Polonica T.z.
104.	30.07.2012	Kielce	Ogólnopolski Zlot Szkół imienia Janusza Korczaka	Świętokrzyski Kurator Oświaty
105.	30.07.2012	Płock	Dzieci ulicy, dzieci salonu – wczoraj i dziś	Szkoła Podstawowa z Oddziałami Integracyjnymi nr 22 im. Janusza Korczaka w Płocku
106.	30.07.2012	Polska	Stań po zielonej stronie mocy – zbiórka odpadów plastikowych	Slam Poland Sp. z o. o.
107.	31.07.2012	Polska	III edycja programu „Akademia Małego Amperka”	PKP Energetyka S.A

Lp.	Data patronatu	Miejsce wydarzenia	Wydarzenie	Organizator
108.	31.07.2012	Warszawa	Akcja „Mistrzowie Kibicowania”	Fundacja „Maraton Warszawski”
109.	31.07.2012	Katowice	Projekt „Janusz Korczak: Nauczyciel-Wychowawca-Mistrz”	Centrum Kultury Katowice im. Krystyny Bochenek
110.	31.07.2012	Mińsk Mazowiecki	Konferencja „Korczak jakiego nie znamy”	Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy im. Janusza Korczaka w Mińsku Mazowieckim
111.	31.07.2012	Bydgoszcz	V Ogólnopolska Konferencja „Dziecko-uczeń, wychowanek, pacjent – pełnoprawnym członkiem społeczności szkolnej, rodzinnej, rówieśniczej”	Zespół Szkół nr 33 Specjalnych dla Dzieci i Młodzieży Przewlekłe Chorej w Bydgoszczy
112.	3.08.2012	Zielona Góra	I Międzynarodowa Konferencja pt. ”Pedagogika dziecka. Perspektywy teoretyczne a praktyka”	Wydział Pedagogiki, Socjologii i Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Zielonogórskiego
113.	3.08.2012	Warszawa	Happening warszawskich przedszkoli pod hasłem J. Korczaka „Nie ma dzieci, są ludzie”	Przedszkole nr 1 w Warszawie
114.	3.08.2012	Będzin	Kampania „Mamo kocham też tatę”	Ośrodek Wspierania Dziecka i Rodziny w Będzinie
115.	3.08.2012	Częstochowa	Salon Poezji, prezentujący twórczość niepełnosprawnych poetów oraz Przegląd Twórczości Teatralno-Muzycznej Osób Niepełnosprawnych „Maskarada”	Wolontariat Młodzieżowy przy Stowarzyszeniu Wzajemnej Pomocy „Agape” w Częstochowie
116.	7.08.2012	Warszawa	Książka Anny Czerwińskiej-Rydel „Biografia Janusza Korczaka dla dzieci”	Wydawnictwo Muchomor
117.	1.09.2012	Polska	Ogólnopolski Program Edukacyjny „Twoje dane – twoja sprawa. Skuteczna ochrona danych osobowych. Inicjatywa edukacyjna skierowana do uczniów i nauczycieli.	Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych
118.	6.09.2012	Polska	Program edukacyjny pod hasłem „Śniadanie daje moc” realizowany na rzecz uczniów klas 1-3 szkół podstawowych.	Partnerstwo dla Zdrowia-koalicja firm Danone, Lubella (należąca do Grupy Maspex Wadowice), Biedronka (należąca do Grupy Jeronimo Martins) oraz Instytutu Matki i Dziecka – wiodącej w kraju instytucji naukowej i medycznej. Organizatorem programu z ramienia Partnerstwa dla Zdrowia jest agencja public relations – Garden of Words sp.j

Lp.	Data patronatu	Miejsce wydarzenia	Wydarzenie	Organizator
119.	12.09.2012	Polska	Kampania społeczna dotycząca walki z otyłością.	Fundacja Banku Ochrony Środowiska
120.	17.09.2012	Polska	Kampania Tapori 2012 pt. "Aby dobrze się uczyć potrzebujemy..."	Stowarzyszenie Przyjaciół Międzynarodowego Ruchu ATD Czwarty Świat w Polsce
121.	17.09.2012	Poznań	Bieg „Spartanie Dzieciom w Maratonie Poznańskim”	Spartanie Dzieciom-charytatywna grupa biegowa
122.	17.09.2012	Międzynarodowy	„Rejs Korczakowski”	3 Ocenas Sp. z o.o.
123.	17.09.2012	Warszawa	Festyn dla dzieci „Soho mówi HAWK”	SOHO FACTORY, TASHKA, LAMALA
124.	17.09.2012	Warszawa	„Wielcy i mali twórcy dla małych i wielkich serc”	Fundacja Równi Wśród Równych
125.	17.09.2012	Bolesławiec	Konferencja szkoleniowo-wychowawcza oraz warsztaty dla uczniów nt. „Zagrożeń płynących z cyberprzestrzeni”	Powiatowe Centrum Edukacji i Kształcenia Kadr w Bolesławcu
126.	17.09.2012	Polska	Znak Jakości KidZone	KidZone Sp. z o.o.
127.	20.09.2012	Warszawa	Festiwal Korczak	Polski Ośrodek Międzynarodowego Stowarzyszenia Teatrów dla Dzieci i Młodzieży ASSISTEJ
128.	20.09.2012	Polska	„Akademia przyszłości”	Stowarzyszenie WIOSNA
129.	21.09.2012	Warszawa	„Środowiskowy Program Psychoprofilaktyczny”	Powiślańska Fundacja Społeczna
130.	21.09.2012	Polska	Sesja naukowa „JANUSZ KORCZAK: PISMO I MYŚL. Literackie i filozoficzne wcielenia Doktora.”	Miejska Biblioteka Publiczna im. Ł. Górnickiego GALERIA KSIĄŻKI
131.	21.09.2012	Polska	Akcja edukacyjna „Planeta Energii”	D&M Adventure
132.	15.10.2012	Szczecin	Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Prawo dziecka do szacunku”	Szczecińska Szkoła Wyższa Collegium Balticum
133.	15.10.2012	Warszawa	Spektakl „Z cienia blask”	Szkoła Podstawowa nr 171 im. Stanisława Staszica w Warszawie
134.	15.10.2012	Międzywojewódzki	Hope Festival 2012 – Koncert Finałowy	Polskie Towarzystwo Kulturalne
135.	16.10.2012	Poznań	Forum poświęcone Januszowi Korczakowi organizowane w ramach 30. Międzynarodowego Festiwalu Filmów Młodego Widza Ale Kino!	Centrum Sztuki Dziecka

Lp.	Data patronatu	Miejsce wydarzenia	Wydarzenie	Organizator
136.	16.10.2012	Warszawa	„I Puchar Polski w Tańcach Polskich Warszawa 2012”	Stowarzyszenie Miłośników Folkloru i Polskich Tańców Narodowych „Pokolenie Kultury”
137.	16.10.2012	Radom	Konkurs literacki z okazji Roku Janusza Korczaka „Poznaj z nami Janusza Korczaka”	Publiczna Szkoła Podstawowa nr 33 im. Kawalerów Orderu Uśmiechu w Radomiu
138.	16.10.2012	Toruń	V Międzyszkolny Konkurs Plastyczny pt: „Dzieci w Europie – Prawa dziecka”	Zespół Szkół nr 28 w Toruniu
139.	16.10.2012	Międzynarodowy	Międzynarodowy Tydzień Świadomości o Epidermolysis Bullosa – EB Pęcherzowym Oddzielaniu się Naskórka	Stowarzyszenie Debra Polska Kruchy Dotyk
140.	17.10.2012	Tarnów	Konferencja Naukowa „Lekarz – pedagog – obywatel. Janusz Korczak wczoraj i dziś”	Fundacja Rozwoju Edukacji, Pracy, Integracji
141.	17.10.2012	Polska	Narodowe badania wiktymizacji dzieci i młodzieży w Polsce	Fundacja Dzieci Niczyje
142.	17.10.2012	Wrocław	Akcja promująca rodzicielstwo zastępcze	Wrocławskie Centrum Opieki i Wychowania
143.	17.10.2012	Łódź	IX Międzyszkolny „Konkurs „Prawa Dziecka – Prawami Człowieka”	Szkoła Podstawowa im. prof. Jana Molla nr 44 w Łodzi
144.	17.10.2012	Poznań	Projekt „Korczak- przyjaciel dzieci i pedagog serc”	Piątkowska Szkoła Społeczna im. dr Wandy Błęńskiej w Poznaniu
145.	17.10.2012	Skierniewice	Konkurs o Januszu Korczaku	Stowarzyszenie „Razem dla Skierniewic”
146.	17.10.2012	Wrocław	I Konferencja Centrum Zaburzeń Odżywiania pt. ”Innowacyjne i interdyscyplinarne ujęcie problemu zaburzeń odżywiania w Polsce”.	Fundacja Europejskie Centrum Wspierania Inicjatyw Społecznych im. Prof. Kazimierza Twardowskiego Ogólnopolskie Centrum Zaburzeń Odżywiania
147.	17.10.2012	Kraków	XIII Ogólnopolski Festiwal Dzieci i Młodzieży „Tęczowe piosenki Jana Wojdaka”	Nowohuckie Centrum Kultury
148.	17.10.2012	Warszawa	Konferencja „Nowe trendy w pediatrii”	Wydawnictwo FORUM Sp. z o.o.
149.	17.10.2012	Pruszcz Gdański	V edycja Gminnego Konkursu o Prawach Dziecka	Szkoła Podstawowa im. Romualda Traugutta w Wojanowie
150.	17.10.2012	Skierniewice	Konferencja pt. Czy samorządność jest skuteczną drogą do celu i „pokarmem dla woli” dziecka?	Polskie Stowarzyszenie im. Janusza Korczaka

Lp.	Data patronatu	Miejsce wydarzenia	Wydarzenie	Organizator
151.	17.10.2012	Bydgoszcz	Wojewódzka Konferencja pt. "Dziecko – Bezpieczeństwo – Partnerstwo"	Kujawsko- Pomorski Kurator Oświaty i Kujawsko-Pomorski Ośrodek Adopcyjny w Toruniu
152.	17.10.2012	Warszawa	Uroczystość nadania Szkole Podstawowej z Oddziałami Integracyjnymi nr 236 w Warszawie imienia Ireny Sendlerowej	Szkoła Podstawowa z Oddziałami Integracyjnymi nr 236 im. Ireny Sendlerowej przy Zespole Szkół z Oddziałami Integracyjnymi nr 65
153.	17.10.2012	Warszawa	Warszawski Konkurs Savoir-vivre „Obcicie umiła życie”	Dom Kultury „Włochy”
154.	17.10.2012	Warszawa	V Mazowiecki Konkurs Wiedzy o Prawach Dziecka „Niech się każdy dowie...”	Szkoła Podstawowa nr 42 z Oddziałami Integracyjnymi im. Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego
155.	17.10.2012	Wrocław	Konferencja pt. Ochrona Zdrowia Dzieci i Młodzieży w Województwie Dolnośląskim a Narodowy Program Zdrowia w Roku Korczakowskim	Dolnośląski Urząd Wojewódzki we Wrocławiu
156.	17.10.2012	Polska	Ogólnopolski kongres dla dyrektorów szkół i przedszkoli	Oficyna MM – Wydawnictwo Prawnicze
157.	18.10.2012	Polska	9. Ogólnopolska konferencja „Pomoc dzieciom-ofiarom przestępstw”	Fundacja Dzieci Niczyje
158.	18.10.2012	Mysłowice	Obchody 30-lecia powstania Szkoły Sportowej w Mysłowicach	Zespół Szkół Sportowych im. Olimpijczyków Śląskich w Mysłowicach
159.	18.10.2012	Polska	Projekt „Przedszkole Przyjazne Maluchom” oraz konkurs „Świat Przyjazny Dziecku”	Komitet Ochrony Praw Dziecka
160.	22.10.2012	Świdnica	Wydanie książki Maćka Lazara „Labradoodlusiowo”	Świdnicka Kuria Biskupia
161.	25.10.2012	Warszawa	Konferencja „Ogólnopolskie Studenckie Dni Pediatrii”	Zakład Pielęgniarstwa Klinicznego Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego
162.	25.10.2012	Polska	„ Koalicja dla wcześniaka”	Polskie Towarzystwo Neonatologiczne
163.	25.10.2012	Zielona Góra	Konferencja naukowo-metodyczna „Korczak w dwugłosie pokoleń”	Chorągiew Ziemi Lubuskiej Związku Harcerstwa Polskiego
164.	25.10.2012	Przemyśl	Podsumowanie obchodów Roku Janusza Korczaka	Szkoła Podstawowa nr 15 w Przemyślu

Lp.	Data patronatu	Miejsce wydarzenia	Wydarzenie	Organizator
165.	25.10.2012	Poznań	Międzynarodowa konferencja podsumowująca projekt „Taki mały a V.I.P. – tworzenie systemu ochrony dzieci w wieku do lat 5 przed krzywdzeniem i zaniedbywaniem”	Miasto Poznań
166.	29.10.2012	Polska	Internetowy serwis edukacyjny dla uczniów i nauczycieli www.mamyprawa.pl	Fundacja Mamy Prawa
167.	29.10.2012	Ruda Bugaj	Konferencja związana z obchodami Roku Janusza Korczaka	Szkoła Podstawowa z oddziałami integracyjnymi im. Janusza Korczaka w Rudzie Bugaj
168.	29.10.2012	Opole	Konferencja „Dotyk który boli... – druga edycja kampanii”	Poradnia Przedmałżeńska i Rodzinna Towarzystwa Rozwoju Rodziny
169.	7.11.2012	Warszawa	Koncert „Dziękujemy paraolimpijczykom”	Fundacja Pomóż Innym
170.	7.11.2012	Włocławek	Podsumowanie obchodów roku Janusza Korczaka	Wyższa Szkoła Humanistyczno-Ekonomiczna we Włocławku
171.	7.11.2012	Polska	Kampania Edukacyjna „Życie bez Przemocy”	Komitet Ochrony Praw Dziecka
172.	7.11.2012	Warszawa	Koncert charytatywny „Dodajemy Skrzydeł”	Caritas Archidiecezji Warszawskiej
173.	9.11.2012	Polska	Kampania społeczna „Wigilijne Dzieło Pomocy Dzieciom”	Caritas Polska
174.	9.11.2012	Wołów	Spartakiada międzyszkolna pod hasłem: „Nie ma dzieci – są ludzie”	Szkoła Podstawowa im. Janusza Korczaka w Krzydlinie Wielkiej
175.	9.11.2012	Polska	Konferencja popularno-naukowa z okazji Roku Korczakowskiego „Co to znaczy troska o dziecko”	Zarząd Oddziału Okręgowego Towarzystwa Przyjaciół Dzieci w Legnicy
176.	11.11.2012	Kalisz	Projekt „ Dzieci Dzieciom”	Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy nr 2 w Kaliszu
177.	11.11.2012	Jarosław	Symposium Naukowe „Jeśli chcesz zmienić świat, zacznij od siebie” – Janusz Korczak	Państwowa Wyższa Szkoła Techniczno-Ekonomiczna w Jarosławiu
178.	11.11.2012	Warszawa	Konferencja „Korczak i jego przyjaciele”	Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego
179.	13.11.2012	Polska	XV Ogólnopolska Olimpiada Wiedzy o Prawie	II Społeczne Liceum Ogólnokształcące im. Toniego Halika w Ostrołęce

Lp.	Data patronatu	Miejsce wydarzenia	Wydarzenie	Organizator
180.	13.11.2012	Polska	Akcja „Dziecko do podziału – jak być rodzicem po rozwodzie?”	Miesięcznik dla nowoczesnych rodziców GAGA
181.	13.11.2012	Warszawa	Białańska Gala Wolontariatu	Dzielnica Bielany
182.	13.11.2012	Szczecin	Projekt opiekuńczy „Wczoraj, jutro, dziś potrzebny jest pluszowy miś”	Uniwersytet Szczeciński Instytut Pedagogiki
183.	13.11.2012	Lubliniec	Konferencja pn. „Wizerunek kobiet odbywających karę pozbawienia wolności, a ich relacje z dziećmi”	Zakład Karny w Lublińcu
184.	19.11.2012	Lubiń	Koncert „Lubińskie Kołędowanie z gwiazdami”	Stowarzyszenie Oliwskie Słoneczko oraz Opactwo Benedyktynów w Lubiniu
185.	19.11.2012	Warszawa	Koncert galowy inaugurujący powstanie Fundacji pn. „FIK Kołęda, kołęda”	Fundacja im. Ireny Kwiatkowskiej
186.	19.11.2012	Włocławek	Konkurs „Narysuj swoje marzenia... i wyślij je do Janusza Korczaka”	Stowarzyszenie Obywateli Projekt Włocławek
187.	15.12.2012	Oleśnica	Konferencja naukowa „Prawa dziecka, a aktywność obywatelska”	Powiatowe Centrum Edukacji i Kultury w Oleśnicy
188.	15.12.2012	Wrocław	Konferencja naukowa” Współcześnie o Januszu Korczaku”	Studenckie Koło Naukowe Pediatрії im. Janusza Korczaka we Wrocławiu
189.	15.12.2012	Warszawa	XX stołeczna edycja Samorządowego Konkursu Nastolatków „Ośmiu Wspaniałych”	Fundacja „Świat na TAK”
190.	31.12.2012	Warszawa	III Edycja Międzynarodowych Targów „Świat Dziecka 2013”	PPH Maxpol Sp. z o. o.
191.	31.12.2012	Polska	Festiwal Młodych Naukowców E(x)plory	Fundacja Zaawansowanych Technologii

Załącznik nr 8 – Wybrane konferencje i seminaria

Lp.	Data i miejsce	Organizator	Wydarzenie
1	10 stycznia Katowice	Rzecznik Praw Dziecka	udział w I konferencji „O podmiotowości dziecka” w ramach cyklu konferencji „Nie ma dzieci – są ludzie” inauguracja cyklu konferencji Rzecznika Praw Dziecka
2	12 stycznia Lublin	Prezes Sądu Okręgowego	udział w spotkaniu w ramach pilotażowego projektu w okręgu lubelskim pt. ”Mediacja rówieśnicza w szkole metodą przeciwdziałania agresji i niedostosowaniu społecznemu młodzieży”
3	14 stycznia Radzyń Podlaski	Rzecznik Praw Dziecka, Burmistrz Radzyna Podlaskiego	udział w konferencji dotyczącej programu pilotażowego RPD „Mediacja rówieśnicza w szkole”
4	18 stycznia Warszawa	Komitet Rozwoju Człowieka PAN	udział w posiedzeniu Komitetu Rozwoju Człowieka PAN z okazji 90-lecia odkrycia insuliny
5	24 stycznia Łódź	Rzecznik Praw Dziecka	udział w II konferencji „O godność dziecka” w ramach cyklu konferencji „Nie ma dzieci – są ludzie”
6	25 stycznia Warszawa	Rzecznik Praw Obywatelskich	udział w konferencji „Dzieci wobec wypadków drogowych - Nasza Wspólna Odpowiedzialność”
7	13 lutego Warszawa	Senat RP Komisja Rodziny i Polityki Społecznej	udział w konferencji „Opieka nad osobami niesamodzielnymi w Polsce – potrzeba zmian”
8	14 lutego Wrocław	Rzecznik Praw Dziecka	udział w III konferencji „O prawach dziecka” w ramach cyklu konferencji „Nie ma dzieci – są ludzie”
9	16 lutego Warszawa	Fundacja ITAKA – Centrum Poszukiwań Ludzi Zaginionych	udział w konferencji „Porwania rodzicielskie w Polsce - regulacje prawne i zapobieganie zjawisku”
10	20 lutego Warszawa	Minister Sprawiedliwości	udział w konferencja inauguracyjnej „Tydzień Pomocy Ofiarom Przestępstw”
11	21 lutego Gdańsk	Rzecznik Praw Dziecka	udział w IV konferencji „O wolnościach dziecka” w ramach cyklu konferencji „Nie ma dzieci – są ludzie”
12	21 lutego Warszawa	Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej	udział w debacie publicznej „Edukacja dla dzieci niepełnosprawnych w Polsce - szanse i bariery”
13	21 lutego Lublin	Europejskie Stowarzyszenie Studentów Prawa	udział w konferencji „Sprawy rozwodowe z punktu widzenia prawa oraz ich wpływ na małoletnich. Wymiar społeczny problematyki spraw rozwodowych”
14	22 lutego Warszawa	Fundacja Komeńskiego	udział w konferencji „Jak realizować programy rozwoju i organizacji instytucji opieki nad dziećmi do lat 3”
15	23 lutego Warszawa	Warszawskie Centrum Innowacji Edukacyjno- Społecznych	udział w konferencji „Kiedy śmieje się dziecko, śmieje się cały świat” poświęconej Januszowi Korczakowi z udziałem nauczycieli szkół i przedszkoli warszawskich
16	2 marca	Sejm RP	udział w debacie, podczas 9. posiedzenia Sejmu, poświęconej uwagom związanym ze znowelizowaną Ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie

Lp.	Data i miejsce	Organizator	Wydarzenie
17	5 marca Poznań	Uniwersytet im. A. Mickiewicza Wydział Studiów Edukacyjnych	udział w sesji naukowej „Janusz Korczak – Wielki człowiek i pedagog” na Wydziale Studiów Edukacyjnych UAM w Poznaniu (odsłonięcie tablicy poświęconej Januszowi Korczakowi)
18	5 marca Warszawa	Fundacja im. prof. Mojżesza Schorra	udział w debacie „Gdzie zaczyna się Korczak, a gdzie kończy Wilczyńska”
19	6 marca Poznań	Rzecznik Praw Dziecka	udział w V konferencji „O równości w prawach dziecka” w ramach cyklu konferencji RPD „Nie ma dzieci – są ludzie”
20	6 marca Warszawa	Stowarzyszenie na Rzecz Poprawy Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego	udział w spotkaniu podsumowującym 4. edycję ogólnopolskiej akcji w szkołach „Wypadki na drogach – porozmawiajmy”
21	7 marca Warszawa	Centralny Zarząd Służby Więziennej	udział w VIII Ogólnopolskiej Konferencji Penitencjarnej „Uczeń trudny – problem i wyzwanie także dla penitencjarystyki”
22	10 marca Warszawa	Wyższa Szkoła Menadżerska Wydział Nauk Społecznych	udział w seminarium „Idea Janusza Korczaka w pedagogice” inaugurującym działania na rzecz propagowania idei korczakowskiej w środowisku edukacyjnym
23	13 marca Warszawa	Senat RP Komisja Zdrowia	udział w posiedzeniu dotyczącym finansowania procedur medycznych w onkologii dziecięcej i pediatrii
24	13 marca Kraków	Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	udział w VIII Seminarium Naukowym „Problemowe zachowania młodzieży w świetle badań – rekomendacje dla profilaktyki”
25	13 marca Warszawa	Senat RP Komisja Rodziny i Polityki Społecznej	udział w posiedzeniu Komisji nt. „Rodzice przyszłości a program integralnego rozwoju dzieci”
26	15 marca Warszawa	Ministerstwo Spraw Wewnętrznych	udział w konferencji „Razem bezpieczniej na rzecz dziecka w Roku Janusza Korczaka”
27	20 marca Rzeszów	Rzecznik Praw Dziecka	udział w VI konferencji „O mądrym wychowaniu” w ramach cyklu konferencji RPD „Nie ma dzieci – są ludzie”; sesja naukowa i spotkanie z dziećmi
28	22 marca Warszawa	Rządowa Rada Ludnościowa	udział w sesji inauguracyjnej II Kongres Demograficzny 2012 pod patronatem Prezydenta RP „Polska w Europie – przyszłość demograficzna”
29	30 marca Kielce	Świętokrzyski Kurator Oświaty, Grupa Edukacyjna SA	udział w konferencji „Świat wartości na których wspiera się kultura. Pedagogika Korczaka jako wyzwanie i inspiracja dla współczesnego nauczyciela”. Konferencja organizowana w ramach 17 Targów Edukacyjnych EDUKACJA
30	2 kwietnia Zakopane	Ogólnopolskie Stowarzyszenie Powiatowych i Miejskich Ośrodków Pomocy Rodzinie	udział w VI Ogólnopolskim Forum Powiatowych i Miejskich Ośrodków Pomocy Rodzinie. Spotkanie nt. wprowadzenia nowej ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej
31	3 kwietnia Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	udział w VII konferencji „Prawa dziecka - teoria i praktyka” w ramach cyklu konferencji „Nie ma dzieci – są ludzie”
32	11 kwietnia Warszawa	Fundacja Dzieci Niczyje	udział w konferencji „Chronimy dzieci”

Lp.	Data i miejsce	Organizator	Wydarzenie
33	13 kwietnia Warszawa	Warszawskie Targi Książki	udział w panelu „Godność dziecka”
34	13 kwietnia Warszawa	Samorząd Studentów	udział w rozmowie panelowej nt. dzieci odmiennych kulturowo w Polsce
35	16 kwietnia Warszawa	Kancelaria Prezydenta	udział w pierwszym seminarium eksperckim poświęconym systemowi nieodpłatnej pomocy prawnej
36	17 kwietnia Ciechanów	Mazowiecki Kurator Oświaty	udział w konferencji „Edukacja dziecka z przewlekłą chorobą”
37	18 kwietnia Warszawa	Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej	udział w konferencji „Szacunek dla dziecka” w ramach Regionalnych Spotkań Narodowych Komitetów OMEP
38	21 kwietnia Serock	Fundacja ORLEN DAR SERCA	udział w konferencji „W stronę rozwoju kompetencji rodziców i potencjałów dzieci” dla osób prowadzących Rodzinne Domy Dziecka
39	23 kwietnia Kraków	Uniwersytet Pedagogiczny	udział w inauguracji obchodów Roku Korczakowskiego na Uniwersytecie Pedagogicznym im. KEN w Krakowie z udziałem studentów innych krakowskich uczelni
40	24 kwietnia Kraków	Rzecznik Praw Dziecka	udział w VIII Konferencji „O prawie dziecka do rozwoju”, w ramach cyklu konferencji RPD „Nie ma dzieci – są ludzie”
41	25 kwietnia Warszawa	Kancelaria Prezydenta RP, Rzecznika Praw Dziecka, Fundacja Rozwoju Dzieci im. Komeńskiego	udział w debacie „W trosce o Najmłodszych Obywateli RP – opieka i edukacja” organizowana we współpracy z RPD i Fundacją Komeńskiego
42	27 kwietnia Warszawa	Wicemarszałek Sejmu RP	udział w konferencji pt. ”Prawa człowieka w kontekście konfliktu bliskowschodniego”
43	27 kwietnia Warszawa	Uniwersytet Warszawski	udział w seminarium poświęconym roli i funkcjonowaniu Rzecznika Praw dziecka
44	8 maja Nowy Jork	Konsulat Generalny w Nowym Jorku	udział w seminarium Korczakowskim
45	8 maja Falenica	Fundacja „Po drugie”	udział w dyskusji o przyszłości wychowanków opuszczających placówki resocjalizacyjne
46	10 maja Warszawa	Ministerstwo Sprawiedliwości	udział w konferencji „Ośrodki kuratorskie – szansa na resocjalizację nieletnich w środowisku lokalnym”
47	16 maja Warszawa	Fundacja BO WARTO	udział w symposium poświęconym pedagogice i osobie Janusza Korczaka pn. „Korczak-przyjaciel najmniejszych i pedagogiczny VIP”
48	16 maja Warszawa	Stowarzyszenie URONEF – Nasze Dzieci	udział w konferencji pt. „Jakie zmiany w jakości życia dzieci z moczeniem nocnym wprowadzą opracowane z inicjatywy Ministerstwa Zdrowia wytyczne postępowania diagnostyczno-terapeutycznego”
49	17 maja Warszawa	Ministerstwo Spraw Wewnętrznych	udział w konferencji i prezentacja związana z Dniem Telefonu Zaufania BRPD
50	18 maja Szczecin	Fundacja „Wychowanie bez porażek”	udział w konferencji „Dziecko patrzy, a ty dajesz przykład” z udziałem p .Lindy Adams, współtwórczyni metody Gordona
51	21 maja Tarnów	Biuro Poselskie w Tarnowie	udział w konferencji „Pytania do Janusza Korczaka”

Lp.	Data i miejsce	Organizator	Wydarzenie
52	22 maja Lublin	Rzecznik Praw Dziecka	udział w IX konferencji „O prawie dziecka do popełniania błędów” w ramach cyklu konferencji „Nie ma dzieci – są ludzie”
53	23 maja Słupsk	Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli	udział w konferencji „Prawo człowieka w szkole – Prawo do edukacji”
54	25 maja Lublin	Rzecznik Praw Dziecka	udział w X konferencji w ramach cyklu konferencji „Nie ma dzieci – są ludzie”
55	25 maja Konin	Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Oddział Powiatowy	udział w debacie w ramach obchodów Roku Korczaka na Ziemi Konińskiej
56	26 maja Warszawa	WHO/UNICEF	udział w konferencji „Rozumiejąc przeszłość – planujmy przyszłość” – 10 lat Globalnej Strategii Żywienia niemowląt i małych dzieci WHO/UNICEF
57	28 maja Szczecin	Rzecznik Praw Dziecka	udział w XI konferencji „O prawie dziecka do wyrażania własnego zdania” w ramach cyklu konferencji „Nie ma dzieci – są ludzie”
58	30 maja Gorzów Wielkopolski	Rzecznik Praw Dziecka	udział w XII konferencji „Dziecko ma prawo” w ramach cyklu konferencji „Nie ma dzieci – są ludzie”
59	30 maja Warszawa	Komitet Rozwoju Człowieka PAN	udział w posiedzeniu Komitetu PAN „Roli Witaminy D w leczeniu cukrzycy” oraz nt. dawkowania witaminy D w wybranych krajach świata
60	1 czerwca Warszawa	Marszałek Sejmu Ewa Kopacz	udział XVIII sesji Sejmu Dzieci i Młodzieży
61	1 czerwca Genewa	Stałe Przedstawicielstwo RP w Genewie	udział w Seminarium Korczakowskim
62	5 czerwca Olsztyn	Rzecznik Praw Dziecka	udział w XIII konferencji „O prawie dziecka do szacunku” w ramach cyklu konferencji „Nie ma dzieci – są ludzie”
63	11 czerwca Kielce	Rzecznik Praw Dziecka	udział w XIV konferencji „O prawie dziecka do wypoczynku” w ramach cyklu konferencji RPD „Nie ma dzieci – są ludzie”
64	13 czerwca Lublin	Lubelski Kurator Oświaty	udział w II Forum Młodych „Od praw dziecka do praw seniora”
65	13 czerwca Warszawa	Minister Sprawiedliwości	udział w konferencji „Ofiary przestępstw z nienawiści”
66	13 czerwca Tirana/Albania	Ambasada RP w Tiranie	udział w Regionalnym Seminarium Korczakowskim w Tiranie
67	15 czerwca Warszawa	Polska Rada Organizacji Młodzieżowej	udział w Zjeździe Członków Polskiej Rady Organizacji Młodzieżowych
68	18 czerwca Warszawa	Związek Dużych Rodzin „Trzy Plus”	udział w Seminarium Eksperckim „Reforma emerytalna jako element polityki na rzecz rodziny”
69	19 czerwca Skierniewice	placówki oświatowe z terenu Skierniewic	udział w konferencji pt. „Janusz Korczak – patronem dziecięcych marzeń”
70	19 czerwca Konin	Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Oddział Powiatowy w Koninie	udział w debacie parlamentu dziecięcego związanej z prawami dziecka
71	20 czerwca Katowice	Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, Uniwersytet Śląski	udział w konferencji w ramach Roku Korczaka adresowana do dzieci; debata i sąd koleżeński

Lp.	Data i miejsce	Organizator	Wydarzenie
72	23 czerwca Warszawa	Sejmowa Komisja Edukacji, Nauki i Młodzieży	udział w Forum Inicjatyw Oświatowych pt. „Współtworzymy dobre prawo dla edukacji”
73	25 czerwca Konin	Towarzystwo Przyjaciół Dzieci Oddział Powiatowy w Koninie	udział w debacie Rady Sejmiku Dziecięcego „O prawie do przyszłości, radości, bezpieczeństwa i zdrowego dzieciństwa”, w ramach obchodów Roku Korczakowskiego na ziemi konińskiej
74	26 czerwca Łódź	Marszałek Województwa Łódzkiego	udział w konferencji „Zdrowie dzieci jest najważniejsze”
75	3 lipca Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	udział w pierwszym posiedzeniu Komisji Kodyfikacyjnej działającej przy Rzeczniku Praw Dziecka
76	6 lipca Cedzyna k/Kielc	Stowarzyszenie Chorych na MPS	udział w X Europejskiej Konferencji Chorób Rzadkich „Przybliżyć Choroby Rzadkie”
77	23 lipca Warszawa	Sejm RP, Koalicja na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością	udział w konferencji „Gwarantowane usługi rehabilitacji społecznej w nowej ustawie – propozycja Koalicji na Rzecz Osób z Niepełnosprawnością”
78	27 sierpnia Warszawa	Ośrodek Rozwoju Edukacji	udział w konferencji z okazji 20-lecia działalności ruchu Szkół Promujących Zdrowie w Polsce „Idee Janusza Korczaka wciąż aktualne w szkole promującej zdrowie”
79	27 sierpnia Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	udział w spotkaniu Zespołu ds. bezpieczeństwa dzieci w cyberprzestrzeni
80	29 sierpnia Warszawa- Kraków	European Network of Young Advisors ENYA	udział w spotkaniu członków Europejskiej Sieci Młodych Doradców Rzecznika Praw Dziecka (ENYA)
81	4 września Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka, Fundacja Wiewiórki Julii, Polskie Towarzystwo Studentów Stomatologii	udział w konferencji „Tramwaj zdrowego uśmiechu” – inauguracja ogólnopolskiego projektu mobilnej opieki stomatologicznej dla dzieci pn. „Dentobus Wiewiórki Julii”
82	4 września Warszawa	Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (UNDP) w Turkmenistanie	udział w spotkaniu z przedstawicielami parlamentu turkmeńskiego, nauczycielami, wykładowcami akademickimi, pracownikami instytucji rządowych – wymiana doświadczeń związanych ze standardami przestrzegania praw człowieka
83	7 września Warszawa	Ministerstwo Zdrowia	udział w spotkaniu w sprawie dostępu dzieci do opieki psychiatrycznej
84	9 września Warszawa	Szpital Kliniczny na Karowej, „Koalicja dla wcześniaka”	udział w sesji inauguracyjnej poświęconej organizacji opieki nad dziećmi przedwcześnie urodzonymi
85	11 września Warszawa	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego	udział w spotkaniu z przedstawicielami Polskiego Ośrodka Międzynarodowego Stowarzyszenia Teatrów dla Dzieci i Młodzieży ASSITEJ, dotyczące organizacji w Polsce w 2014 roku XVIII Światowego Kongresu ASSITEJ
86	18 września Warszawa	Kancelaria Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej	udział w seminarium eksperckim „System pomocy prawnej” w ramach Forum Debaty Publicznej „Sprawne i służebne państwo”

Lp.	Data i miejsce	Organizator	Wydarzenie
87	19 września Świdnica	Polskie Stow. na rzecz osób z upośledzeniem umysłowym	udział w konferencji „Zrozumieć Osoby niepełnosprawne, to dać im szansę by nie zdeptać godności”
88	19 września Warszawa	Fundacja Zielone Domy	udział w konferencji „Aktualność metod wychowawczych Janusza Korczaka”
89	20 września Warszawa	Fundacja Dzieci Niczyje	udział w VI Międzynarodowej Konferencji Bezpieczeństwo Dzieci i Młodzieży w Internecie
90	20 września Supraśl	Komitet Nauk Pedagogicznych PAN	udział w XXVI Letniej Szkole Młodych Pedagogów
91	24 września Warszawa	Ośrodek Rozwoju Edukacji w Poznaniu	udział w konferencji „Mądre wychowanie. Jak mówić do dzieci żeby nas słuchały”
92	27 września Warszawa	UW Wydział Stosowanych Nauk Społecznych i Resocjalizacji	udział w konferencji naukowej „Przemiany dzieciństwa we współczesnej Polsce”
93	27 września Warszawa	Wyższa Szkoła Psychologii Społecznej	udział w konferencji „Zdrowie reprodukcyjne młodzieży” z udziałem nauczycieli, psychologów i doradców młodzieżowych
94	29 września Białystok	Rzecznik Praw Dziecka	udział w XV konferencji „Ku dorosłości” w ramach cyklu konferencji „Nie ma dzieci – są ludzie”
95	2 października Opole	Rzecznik Praw Dziecka	udział w XVI konferencji „Prawo dziecka do bezpieczeństwa” w ramach cyklu konferencji „Nie ma dzieci – są ludzie”
96	4 października Warszawa	Ośrodek Rozwoju Edukacji	udział w konferencji „Budowanie lokalnej strategii oświatowej na rzecz uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi”
97	8 października Leszno	Terenowy Komitet Ochrony Praw Dziecka	udział w seminarium z okazji 15-lecia działalności Terenowego Komitetu Ochrony Praw Dziecka
98	8 października Warszawa	Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych	udział w konferencji „Twoje dane – Twoja sprawa”
99	10 października Warszawa	Fundacja ITAKA	udział w konferencji dotyczącej zaginięć dzieci i osób dorosłych
100	12 października Warszawa	Fundacja Synapsis	udział w konferencji „Autyzm z klasą „
101	16 października Warszawa	Fundacja po DRUGIE	udział w debacie wokół sytuacji nieletnich matek i ich dzieci „Chcę być z tobą mamoo!”
102	17 października Warszawa	Minister Sprawiedliwości, Prokurator Generalny, Rzecznik Praw Dziecka, Rzecznik Praw Obywatelskich	udział w konferencji z okazji Międzynarodowego Dnia Mediacji
103	18 października Warszawa	Komitet Rozwoju Człowieka Polskiej Akademii Nauk	udział w posiedzeniu dotyczącym Zespołu Aspergera
104	22 października Szczecin	Szczecińska Szkoła Wyższa Collegium Balticum	udział w Międzynarodowej Konferencji „Prawo dziecka do szacunku”
105	22 października Białystok	Opera i Filharmonia Podlaska – Europejskie Centrum Sztuki	udział w konferencji edukacyjnej „Z przeszłością w przyszłość. Jak uczyć o Holokauście”

Lp.	Data i miejsce	Organizator	Wydarzenie
106	22 października Warszawa	Fundacja Dzieci Niczyje	udział w debacie „Wysłuchanie dziecka w procedurach cywilnych”
107	23 października Poznań	Uniwersytet im. A. Mickiewicza Wydział Studiów Edukacyjnych	udział w konferencji „Dziecko – Młodzież – Rodzina jako adresaci pomocy psychopedagogicznej i socjalnej”
108	23 października Ostrów Wielkopolski	Prezydent Ostrowa Wielkopolskiego	udział w konferencji „Od dialogu motywującego do pozytywnej zmiany”
109	24 października Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	Konferencja „Rodzina Przyszłości”
110	26 października Warszawa	Europejskie Stowarzyszenie Promocji Zdrowia „Pro-Salutem”	I Międzynarodowa Konferencja „Niepłodność w XXI wieku. Mity i rzeczywistość”
111	27 października Warszawa	Polskie Towarzystwo Nauczycieli i Wychowawców	symposium naukowe „Edukacja seksualna ale jaka?”
112	6 listopada Bruksela	ENOC	udział w Seminarium Korczakowskim
113	6 listopada Olsztyn	Bank Żywności	udział w konferencji „Odżywianie młodego pokolenia naszą wspólną sprawą”
114	9 listopada Warszawa	Federacja na Rzecz Reintegracji Społecznej	udział w konferencji „Przemoc wobec dzieci”
115	12 listopada Warszawa	Ośrodek Rozwoju Edukacji	konferencja „Doktor Korczak nadal uczy”
116	12 listopada Gliwice	Dyrekcja Zespołu Szkół Ogólnokształcących Nr 14	udział w symposium naukowym „Koncepcje wychowawcze Korczaka w pracy z młodzieżą”
117	14 listopada Warszawa	Ministerstwo Edukacji Narodowej	udział w konferencji „Zmieniamy oświatę”
118	14 listopada Warszawa	Sejm RP	udział w konferencji na temat żywienia dzieci
119	15 listopada Częstochowa	Prezydent miasta Częstochowa	udział w konferencji „Bezpieczna i odpowiedzialna opieka nad dziećmi przewlekle chorymi - konieczność zmian systemowych”
120	15 listopada Toruń	Kujawsko-Pomorski Ośrodek Adopcyjny, Kuratorium Oświaty w Bydgoszczy	udział w konferencji „Dziecko - Bezpieczeństwo - Partnerstwo”
121	15 listopada Warszawa	Najwyższa Izba Kontroli	udział w panelu ekspertów NIK dotyczący problemów związanych z kształceniem uczniów z niepełnosprawnościami na tle wyników kontroli NIK
122	16 listopada Olsztyn	Olsztyńska Wyższa Szkoła	udział w konferencji „Prawa dziecka, a zagrożone dzieciństwo we współczesnym świecie”
123	20 listopada Paryż	Instytut Polski, Ambasada RP Sektor Edukacji UNESCO	udział w seminarium korczakowskim „Prawo dziecka do szacunku”
124	20 listopada Warszawa	Klub Radnych SLD	udział w debacie „Kto zadba o nasze dzieci? Świetlice Środowiskowe – teraźniejszość i przyszłość”

Lp.	Data i miejsce	Organizator	Wydarzenie
125	21 listopada Warszawa	Kancelaria Prezydenta RP	udział w debacie „Między pracą a domem”
126	22 listopada Warszawa	Fundacja BOŚ Szkoła Gówna Gospodarstwa Wiejskiego	udział w debacie „Sklepiki szkolne – zmiany w drodze ewolucji czy rewolucji”, poświęconej zmianom legislacyjnym dotyczącym standardów żywienia dzieci w szkołach
127	25 listopada Pekin	Ambasada RP w Pekinie	udział w seminarium „Dziecko we współczesnym społeczeństwie - różne potrzeby - równe prawa”
128	26 listopada Warszawa	Ministerstwo Zdrowia	udział w konferencji „Społeczne Nierówności w Zdrowiu w Europie i w Polsce”
129	27 listopada Warszawa	Fundacja Dzieci Niczyje	udział w prezentacji wyników badań EU NET ADB - Badanie nadużywania internetu przez młodzież w Polsce i Europie
130	28 listopada Warszawa	Prorektor AWF	udział w „Ogólnopolskiej Debacie o uwarunkowaniach, realiach i wyzwaniach edukacji fizycznej w Polsce”
131	28 listopada Warszawa	Kancelaria Prezydenta	IV seminarium eksperckie „System pomocy prawnej” w ramach Forum Debaty Publicznej „Sprawne i służebne państwo”
132	29 listopada Berlin	Pan European Game Information	udział w kongresie PEGI 2012, 10-lecie ogólnoeuropejskiego systemu oceny gier, służącego rodzicom i graczom
133	29 listopada Lubliniec	Zarząd Terenowy Komitetu Ochrony Praw Dziecka	udział w konferencji „Wizerunek kobiet odbywających karę pozbawienia wolności, a ich relacje z dziećmi”
134	29 listopada Szczecin	Kuratorium Oświaty w Szczecinie	udział w III Ogólnopolskim Forum Szkół Szpitalnych
135	30 listopada Warszawa	Rada Europy, Fundacja Centrum Edukacji Obywatelskiej	udział w konferencji edukacyjnej „Elementarz Korczaka” dla nauczycieli i bibliotekarzy z całej Polski
136	4 grudnia Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	Międzynarodowy Kongres związany z podsumowaniem Roku Korczaka
137	4 grudnia Warszawa	Prokurator Generalny	udział w konferencji „Jak skutecznie chronić ofiary przemocy w rodzinie? Ofiary wysokiego ryzyka, standardy międzynarodowe, polskie realia”
138	4 grudnia Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	udział w konferencji naukowej „Prawo dziecka do szacunku – wyzwania XXI wieku” w ramach Międzynarodowego Kongresu praw dziecka
139	5 grudnia Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	udział w konferencji organizacji pozarządowych „Prawo dziecka do szacunku – wyzwania XXI wieku” w ramach Międzynarodowego Kongresu praw dziecka
140	6 grudnia Bukareszt	Instytut Polski w Bukareszcie	udział w Festiwalu Praw Dziecka/Rok Korczaka
141	7 grudnia Warszawa	Żydowski Instytut Historyczny	udział w międzynarodowym seminarium „Korczak. Lubię to!”
142	9 grudnia Kalisz	Dyrekcja Zespołu Szkół Nr 7	udział w debacie poświęconej prawom człowieka

Lp.	Data i miejsce	Organizator	Wydarzenie
143	10 grudnia Poznań	Prezydent Miasta Poznania i Zespół Projektowy	<p>udział w konferencji poświęconej zagadnieniom:</p> <ul style="list-style-type: none"> • prezentacja rekomendowanych przez zespół projektowy zasad i metod pracy z rodzinami z małymi dziećmi, gdzie występuje ryzyko krzywdzenia i zaniedbywania, • prezentacja lokalnych systemów ochrony małego dziecka, • wymiana dobrych praktyk w obszarze profilaktyki krzywdzenia i zaniedbywania małych dzieci
144	10 grudnia Budapeszt	Instytut Polski w Budapeszcie	udział w międzynarodowej konferencji „Nie ma dzieci - są ludzie. Dziedzictwo Janusza Korczaka”
145	12 grudnia Warszawa	Parlamentarny Zespołu ds. Dzieci	udział w spotkaniu poświęconym niekomercyjnym badaniom klinicznym dzieci
146	14 grudnia Gdańsk	Europejskie Centrum Solidarności	udział w panelu dyskusyjnym „Prawa dziecka - prawa człowieka”
147	17 grudnia Sofia	Instytut Polski w Sofii Uniwersytet Sofijski	udział w seminarium korczakowskim dotyczącym praw dziecka „Ochrona praw dzieci wymagających szczególnej opieki - problemy i wyzwania”
148	20 grudnia Świdnica	Rzecznik Praw Dziecka	udział w XVII konferencji „Od wolności do odpowiedzialności” w ramach cyklu konferencji „Nie ma dzieci – są ludzie”
149	7 lutego Warszawa	Naukowa i Akademicka Sieć Komputerowa	udział w konferencji z okazji Dnia Bezpiecznego Internetu

Załącznik nr 9 – Wybrane spotkania w ramach promocji praw dziecka

Lp.	Data i miejsce	Organizator	Wydarzenie
1.	11 stycznia Tarnowskie Góry	Dyrekcja II Liceum Ogólnokształcącego	spotkanie z młodzieżą
2.	12 stycznia Warszawa	Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej	wykład o prawach dziecka dla studentów
3.	12 stycznia Konstancin-Jeziorna	Polskie Sieci Zarząd PSE Operator S.A. Elektroenergetyka	gala finałowa VII edycji konkursu „Bezpiecznie z prądem”
4.	19 stycznia Warszawa	Dyrekcja Aresztu Śledczego	spotkanie z ojcami osadzonymi w areszcie śledczym
5.	23 stycznia Warszawa	Fundacja Kidprotect	inauguracja kampanii „Wnuki w sieci” dotyczącej bezpieczeństwa dzieci w Internecie
6.	23 stycznia Warszawa	Dyrekcja Szpitala dla Dzieci	otwarcie Oddziału Pediatrycznego oraz Przychodni Przychodni Przychodni Warszawskiego Szpitala dla Dzieci
7.	26 stycznia Warszawa	Sejm RP Komisja Polityki Społecznej i Rodziny	posiedzenie Komisji w sprawie Karty Praw Osób Niepełnosprawnych
8.	30 stycznia Inowrocław	Przewodniczący Sejmiku Województwa Kujawsko- Pomorskiego	Sesja Sejmiku inaugurująca Rok Praw Dziecka w województwie kujawsko-pomorskim
9.	30 stycznia Inowrocław	Dyrekcja I Liceum Ogólnokształcącego	spotkanie z młodzieżą
10.	31 stycznia Warszawa	Naukowa i Akademicka Sieć Komputerowa	finał konkursu na plakat o tematyce społecznej „Tworzymy bezpieczny Internet”
11.	2 lutego 2012 Warszawa	Ambasada Szwecji	spotkanie dotyczące współpracy przy upowszechnianiu praw dziecka oraz możliwości wymiany dobrych praktyk i doświadczeń
12.	3 lutego Poznań	Polskie Towarzystwo Wydawców Książek, Polskie Stowarzyszenie im. Janusza Korczaka	panel „W świecie wartości Janusza Korczaka” w ramach XI Poznańskich Spotkań Targowych – Książka dla Dzieci i Młodzieży
13.	9 lutego Warszawa	Zarząd Ogólnopolskiego Stowarzyszenia Powiatowych i Miejskich Ośrodków Pomocy Rodzinie „Centrum”	spotkanie w związku z wejściem w życie ustawy o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej
14.	10 lutego Warszawa	Kapituła Nagrody Św. Kamila	gala wręczenia nagród im. Św. Kamila
15.	11 lutego Warszawa	Dyrekcja Gimnazjum nr 38	IV Charytatywny Koncert Karnawałowy na rzecz dzieci cierpiących na choroby nowotworowe
16.	21 lutego Gdańsk	Dom im. Janusza Korczaka	spotkanie z dziećmi
17.	22 lutego Warszawa	Dyrekcja Zespołu Szkół im. Piotra Wysockiego	spotkanie z dziećmi ze szkół z Targówka w związku z Rokiem Janusza Korczaka w ramach Dzielnicowych „Spotkań z Historią”
18.	28 lutego Warszawa	Dyrekcja Szkoły Podstawowej nr 143 im. Stefana Starzyńskiego	cykliczna akcja głośnego czytania uczniom dzieł Janusza Korczaka
19.	12 marca Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka Dyrekcja Gimnazjum nr 2 im. Marszałka Józefa Piłsudskiego w Kutnie	spotkanie z młodzieżą poprzedzone warsztatami prowadzonymi przez Zespół Telefonu Zaufania

Lp.	Data i miejsce	Organizator	Wydarzenie
20.	14 marca Warszawa	Dyrekcja Szkoły Podstawowej nr 25 w Warszawie	spotkanie z dziećmi – przedstawicielami Samorządów Uczniowskich 14 szkół warszawskiej dzielnicy Wola
21.	15 marca Warszawa	Dyrekcja Publicznej Szkoły Podstawowej w Klwowie	spotkanie z uczniami ze Szkolnego Klubu Europejskiego działającego przy Publicznej Szkołe Podstawowej w ZSS w Klwowie
22.	15 marca Warszawa	World Childhood Foundation, Fundacja Dzieci Niczyje	spotkanie dotyczące praw dzieci w Polsce
23.	18 marca Warszawa	Krajowy Fundusz na rzecz Dzieci	zakończenie międzynarodowego Festiwalu Młodych Naukowców E(x)plory
24.	26 marca Puławy	Dyrekcja Publicznego Gimnazjum nr 4	spotkanie z młodzieżą i podsumowanie pilotażowego projektu Rzecznika Praw Dziecka „Mediacja rówieśnicza w szkole”
25.	26 marca Lublin	Rzecznik Praw Dziecka przy współpracy koordynatorów ds. mediacji Sądu Okręgowego w Lublinie i Sądów Rejonowych	podsumowanie konkursu i zakończeniu programu mediacji
26.	28 marca Toruń	Dyrekcja Zespołu Szkół Uniwersytet Mikołaja Kopernika	debata dla młodzieży szkół ponadgimnazjalnych na temat „Czy łatwo jest żyć współczesnej młodzieży”
27.	2 kwietnia Bydgoszcz	Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka	uroczystość wręczenia nagród laureatom wojewódzkiego konkursu literackiego „Mój list do Korczaka”
28.	5 kwietnia Warszawa	Dyrekcja Przedszkola nr 158	spotkanie z dziećmi
29.	6 kwietnia Strzegom	Dyrekcja Szkoły im. K. Makuszyńskiego	spotkanie z dziećmi
30.	6 kwietnia Świdnica	Ochotniczy Hufiec Pracy	spotkanie z młodzieżą
31.	10 kwietnia	Ambasada Francji w Polsce	uroczystość nadania Orderu za Zasługi Jadwidze Czartoryskiej i tytułu Kawalera Legii Honorowej Maciejowi Wituckiemu
32.	12 kwietnia Warszawa	Dyrekcja Szkoły Podstawowej nr 53	uroczysty kominek harcerski połączonym z rozdaniem nagród uczestnikom i laureatom konkursu plastyczno-literackiego „Druga Wojna Światowa i Powstanie Warszawskie 1944 w wyobraźni uczniów”
33.	14 kwietnia Warszawa	Fundacja „Bo warto”	uroczysta inauguracja fundacyjnej działalności
34.	16 kwietnia Toruń	Dyrekcja Przedszkola nr 2	spotkanie z nauczycielkami przedszkolnymi nt. wartości idei Janusza Korczaka. Debata – „My dzieci mamy swoje prawa”
35.	16 kwietnia Grudziądz	Starostwo Powiatowe w Grudziądzu	spotkanie z Forum Samorządów Uczniowskich w Grudziądzu
36.	19 kwietnia Dąbrowa Górnicza	Posel na Sejm RP Beata Małecka-Libera	spotkania z dziećmi z placówek: Żłobek Miejski, Zespół Szkół Specjalnych nr 5, Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy dla Dzieci Niewidomych, Centrum Pediatrii w Sosnowcu
37.	19 kwietnia Warszawa	Główny Inspektorat Sanitarny	finał konkursu wiedzy o zdrowym stylu życia „Trzymaj formę”
38.	19 kwietnia Katowice	Posel na Sejm RP Marek Plura	spotkanie z dziećmi ze stacjonarnego hospicjum dziecięcego „Cordis” oraz dziećmi ze świetlicy środowiskowej Klub Wysoki Zamek

Lp.	Data i miejsce	Organizator	Wydarzenie
39.	20 kwietnia Nysa	Dyrekcja Szkoły Podstawowej nr 1 im. Kawalerów Orderu Uśmiechu	spotkanie z dziećmi
40.	20 kwietnia Krośnice	Dyrekcja Szkoły w Krośnicach	spotkanie z dziećmi i wykład na temat praw dziecka
41.	20 kwietnia Nysa	Dyrekcja Szkoły Podstawowej nr 3	spotkania z dziećmi i młodzieżą związane z Rokiem Korczaka
42.	20 kwietnia Warszawa	Naukowa i Akademicka Sieć Naukowa	spotkanie Komitetu Konsultacyjnego w siedzibie NASK
43.	20 kwietnia Warszawa	Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej	XII Zjazd ZHR
44.	23 kwietnia Zygry	Dyrekcja Szkoły	spotkanie z dziećmi pod hasłem „Dzieci! Dumne miejcie zamiary, górne miejcie marzenia i dążcie do sławy”
45.	23 kwietnia Tarnów	Tarnowskie Centrum Kultury	spotkanie z dziećmi po projekcji filmu „Korczak” w ramach Festiwalu ”Tarnowska Nagroda Filmowa”
46.	26 kwietnia Warszawa	Dyrekcja Szkoły Podstawowej im. J. Korczaka w Szelkowie	spotkanie z dziećmi
47.	26 kwietnia Warszawa	Polskie Radio SA	spotkanie Hanną Bielawską – autorką słuchowiska radiowego inaugurującego obchody Roku Korczaka w Polskim Radiu oraz autorką licznych adaptacji radiowych książek Korczaka dla dzieci
48.	27 kwietnia Warszawa	Dyrekcja Zespołu Szkół Specjalnych nr 97	spotkanie z dziećmi
49.	10 maja Warszawa	Burmistrz Dzielnicy Wawer	wernisaż pokonkursowych prac dzieci „Świat Króla Macjusia i Kajtusia Czarodzieja”
50.	14 maja Osiek	Dyrekcja Szkoły Podstawowej im. Kawalerów Orderu Uśmiechu	spotkanie z dziećmi
51.	14 maja Brodnica	Przewodniczący Sejmiku Województwa Kujawsko- Pomorskiego	spotkanie z dziećmi oraz młodzieżą /Dom Dziecka w Brodnicy, szkoły brodnickie/; udział w konferencji dotyczącej praw dziecka i Roku Korczaka oraz konferencji nt. systemu pieczy zastępczej
52.	15 maja Borcz	Dyrekcja Szkoły Podstawowej im. Kawalerów Orderu Uśmiechu w Borczu	uroczystość nadania szkole imienia Kawalerów Orderu Uśmiechu
53.	15 maja Warszawa	Prezydent RP Bronisław Komorowski	uhonorowanie rodzin wielodzietnych i zastępczych oraz ogłoszenie konkursu „Dobry klimat dla Rodziny”
54.	15 maja Banino	Pomorskie Centrum Edukacji	uroczystość nadania im. Janusza Korczaka i poświęcenie tablicy pamiątkowej
55.	16 maja Warszawa	Polski Komitet Normalizacyjny	spotkanie dotyczące aktualnych potrzeb i sposobów szerzenia wiedzy o normalizacji w procesie kształcenia dzieci i młodzieży
56.	18 maja Warnice	Dyrekcja Szkoły Podstawowej im. Kawalerów Orderu Uśmiechu w Warnicach	uroczysty Zlot 11 Szkół im. Kawalerów Orderu Uśmiechu
57.	21 maja Zbylitowska Góra	Dyrekcja Szkoły w Zbylitowskiej Górze	spotkanie z dziećmi
58.	22 maja Ujazd	Dyrekcja Gminnego Ośrodka Kultury	obchody Roku Janusza Korczaka w gminie Ujazd

Lp.	Data i miejsce	Organizator	Wydarzenie
59.	22 maja Lublin	Dyrekcja Przedszkola nr 27 w Lublinie	spotkanie z dziećmi
60.	23 maja Warszawa	Dyrekcja Szkoły Podstawowej w Ostrowie Wielkopolskim	spotkanie z uczniami ze Szkolnego Klubu Olimpijczyka w Szkole Podstawowej w Ostrowie Wielkopolskim. Wspólne oglądanie wystawy w Metrze Warszawskim poświęconej Korczakowi
61.	24 maja Imbramowice	Dyrekcja Szkoły	nadanie imienia UNICEF Szkole Podstawowej w Imbramowicach
62.	29 maja Warszawa	UNICEF POLSKA	prezentacja światowego raportu UNICEF dotyczącego ubóstwa dzieci w krajach wysokorozwiniętych
63.	4 czerwca Rybno k/Działdowa	Dyrekcja Szkoły Podstawowej w Rybnie	spotkanie z dziećmi
64.	4 czerwca Warszawa	Minister Edukacji Narodowej	Gala Finałowa Konkursu „Mam 6 lat”
65.	4 czerwca Warszawa	Fundacja Komunikacji Społecznej	gala kończąca 4.edycję konkursu Kampania Społeczna Roku
66.	5 czerwca Olsztyn	Dyrekcja Szkoły Podstawowej im. KOU	spotkanie z dziećmi
67.	6 czerwca Warszawa	Dyrekcja Przedszkola „Smyk”	spotkanie z dziećmi
68.	6 czerwca Warszawa	Dyrekcja Szkoły Podstawowej nr 146	spotkanie z dziećmi
69.	10 czerwca Kraków	Fundacja Anny Dymnej „Mimo wszystko”	Festiwal Piosenki Zaczarowanej
70.	14 czerwca Warszawa	Dyrekcja Szkoły Podstawowej im. Józefa Gardeckiego nr 225	uroczystość zakończenia projektu „Spotkanie z Korczakiem”
71.	18 czerwca Warszawa	Dyrekcja Przedszkola nr 33	spotkanie z dziećmi
72.	20 czerwca Katowice	Śląski Kurator Oświaty	uroczyste zakończenie wojewódzkiego konkursu na ilustrowany „Kodeks Króla Maciusia Pierwszego” dla klas III połączony z ogłoszeniem wyników konkursu „BALTIE EURO 2012”
73.	21 czerwca Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	wręczenie nagród Rzecznika Praw Dziecka za najlepszą pracę doktorską i magisterską
74.	22 czerwca Warszawa	Dyrekcja Gimnazjum nr 10	spotkanie z dziećmi
75.	23 czerwca Warszawa	Fundacja „Zielone Domy”	udział w otwarciu adaptacji teatralnej „Króla Maciusia Pierwszego” w wykonaniu dzieci i młodzieży świetlicy środowiskowej i szkół Pragi Południe.
76.	26 czerwca Warszawa	Polska Unia Onkologii	gala finałowa V edycji Ogólnopolskiego Programu dla Młodzieży „Mam haka na raka”
77.	27 czerwca Grala k. Siedlec	Dyrekcja Szkoły Podstawowej im. Kawalerów Orderu Uśmiechu w Grali	uroczystość nadania Szkole imienia Kawalerów Orderu Uśmiechu
78.	28 czerwca Warszawa	Dyrekcja Szkoły Podstawowej nr 115	spotkanie z dziećmi z okazji zakończenia roku szkolnego
79.	10 lipca Lubliniec	Program Profilaktyka a Ty	VII Ogólnopolski Przystanek PaT
80.	15 lipca Warszawa	Stowarzyszenie Parafiada im. Św. Józefa Kalsancjusza	inauguracja Parafiady
81.	21 lipca Warszawa	Komenda Główna Policji	uroczystość z okazji 93. Rocznicy Powstania Polskiej Policji

Lp.	Data i miejsce	Organizator	Wydarzenie
82.	5 sierpnia Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka, Polskie Stowarzyszenie im. Janusza Korczaka	uroczystość odsłonięcia tablicy upamiętniającej ostatnią siedzibę Domu Sierot Janusza Korczaka
83.	17 sierpnia Częstochowa	Regionalna Sekcja Oświaty i Wychowania „Solidarność”, Urząd Miasta Częstochowy	„Akademia Ucznia” prawa i obowiązki ucznia w szkole
84.	21 sierpnia Warszawa	Dyrekcja Szkoły Podstawowej w Żarowie	spotkanie z dziećmi z Żarowa
85.	3 września Warszawa	Dyrekcja Gimnazjum Społecznego nr 20	uroczyste rozpoczęcie roku szkolnego 2012/2013
86.	3 września Warszawa	Dyrekcja Szkoły Podstawowej nr 340 im. Profesora Bogusława Molskiego	uroczystość rozpoczęcie roku szkolnego
87.	8 września Legionowo	Fundacja Pomocy Wdowom i Sierotom po Poległych Policjantach	XV rocznica powołania Fundacji
88.	8 września Warszawa	Telewizja Polska SA	Dni Otwarte TVP z okazji 60-lecia TVP oraz 45-lecia Orderu Uśmiechu, otwarcie wystawy „Nie ma dzieci – są ludzie. Prawa człowieka zaczynają się od praw dziecka”, przygotowanej z okazji Obchodów Roku Janusza Korczaka
89.	9 września Warszawa	Stowarzyszenie Parafiada	IX. Forum Dyskusyjnym pod hasłem „Wychowywać ...ale jak?”
90.	9 września Warszawa	Danone Nations Cup	Światowy Finał Pucharu Dzieci
91.	10 września Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	wręczenie nagród w konkursie na scenariusz zajęć edukacyjnych o prawach dziecka i ich realizacji w praktyce
92.	14 września Świdnica	Miejska Biblioteka Publiczna im. C. K. Norwida, Stowarzyszenie Przyjaciół Dzieci Chorych „SERCE”	uroczystości z okazji Roku Janusza Korczaka
93.	15 września Warszawa	Dyrekcja Centrum Zdrowia Dziecka	spotkanie z dziećmi, młodzieżą i rodzicami na pikniku z okazji jubileuszu 35-lecia Centrum Zdrowia Dziecka
94.	16 września Lublin	Radny Miasta Lublin Zbigniewa Ławniczaka	Międzynarodowy Dzień Orderu Uśmiechu, spotkania z dziećmi i rodzicami, rozmowy z władzami o przedsięwzięciach podejmowanych na rzecz najmłodszych, inwestycjach związanych z placówkami oświatowymi w Lublinie
95.	17 września Częstochowa	Regionalna Sekcja Oświaty i wychowania NSZZ „Solidarność”, Urząd Miasta Częstochowy – Wydział Edukacji	spotkanie z młodzieżą w ramach akcji „Akademia Ucznia”
96.	17 września Warszawa	Rektorat Akademii Pedagogiki Specjalnej Katedra UNESCO	inauguracja 6. Międzynarodowej Letniej Szkoły „Prawa Dziecka – współczesne rozwiązania w świetle koncepcji pedagogicznych Janusza Korczaka”
97.	18 września Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	spotkanie z Ambasadorem Państwa Kataru w RP związane z organizacją seminarium naukowego dotyczącego edukacji dzieci
98.	20 września Warszawa	Fundacja BOŚ	gala wręczenia nagród w konkursie „Zdrowo jem, więcej wiem”

Lp.	Data i miejsce	Organizator	Wydarzenie
99.	21 września Helenów	Centrum Rehabilitacji, Edukacji i Opieki TPD „Helenów”	uroczystość otwarcia Przedszkola Specjalnego w Centrum Rehabilitacji, Edukacji i Opieki TPD „Helenów”
100.	25 września Warszawa	Rzecznik Praw Obywatelskich	spotkanie Ombudsmanów Państw Partnerstwa Wschodniego UE
101.	26 września Paryż	Instytut Polski	Międzynarodowa Konferencja poświęcona młodzieży, w hołdzie Januszowi Korczakowi, w Senacie Republiki Francuskiej
102.	1 października Warszawa	Instytut Nauk Politycznych UW MSZ	spotkanie z delegacją z Republiki Kirgistanu dotyczące działalności Rzecznika Praw Dziecka i praw dziecka
103.	5 października Warszawa	Dyrekcja Wrocław International School	spotkanie z dziećmi
104.	5 października Warszawa	Dom Dziecka nr 2	stulecie Domu Sierot Janusza Korczaka
105.	6 października Warszawa	Stowarzyszenie Teatrów dla Dzieci i Młodzieży ASSITEJ	otwarcie Festiwalu Teatrów dla Dzieci i Młodzieży „Korczak 2012”
106.	15 października Warszawa	Głos Nauczycielski, Minister Edukacji Narodowej	finał konkursu „Nauczyciel Roku 2012”
107.	15 października Warszawa	Kancelaria Premiera, Minister Edukacji Narodowej	ogólnopolskie obchody Dnia Edukacji Narodowej
108.	19 października Trzcianka	Dyrekcja Gimnazjum nr 2	spotkanie z uczniami „Korczak inspiracją dla dzieci, młodzieży i pedagogów”
109.	19 października Piła	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie	debata dotycząca rodzin zastępczych
110.	19 października Piła	Marszałek Województwa Wielkopolskiego	finał konkursu na wiersz i piosenkę dziecięcą „Dzieci - Książęta Uczuć”
111.	23 października Szczecin	Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego	kampania społeczna dotycząca wpływu przemocy na zachowania suicydologiczne młodzieży
112.	23 października Warszawa	Szkoła Podstawowa ze wsi Rogoźnica	spotkanie z dziećmi
113.	23 października Poznań	Dyrekcja Szkoły Podstawowej i Gimnazjum Akademickiego da Vinci	spotkanie z dziećmi
114.	24 października Warszawa	Międzynarodowa Szkoła Europejska z Warszawy	spotkanie z uczniami I klasy w ramach lekcji WOS
115.	26 października Katowice	Fundacja na Rzecz Zdrowia Dzieci i Młodzieży Regionu Śląsko-Dąbrowskiego im. Grzegorza Kolosy	spotkanie z okazji 20-lecia powstania Fundacji
116.	29 października Warszawa	Dyrekcja Szkoły Podstawowej Nr 143	spotkanie z uczniami
117.	30 października Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka Uniwersytet Śląski	rozstrzygnięcie konkursu na esej „Czy dzieci jak ryby głosu nie mają?”
118.	30 października Częstochowa	Dyrekcja Filharmonii Pomorskiej	spotkanie z dziećmi i młodzieżą z Częstochowy na uroczystości 30-lecia pracy artystycznej Jolanty Madej
119.	31 października Warszawa	Dyrekcja I Liceum Ogólnokształcącego	spotkanie z uczniami I klasy
120.	5 listopada Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka, Fundacja „Przyjaciółka”, Koalicja Na Rzecz Rodzinnej Opieki Zastępczej	spotkanie w sprawie standardów kontroli w rodzinnych domach opieki i kwestii odpowiedniego nadzoru nad nimi

Lp.	Data i miejsce	Organizator	Wydarzenie
121.	8 listopada Warszawa	Przewodnicząca Parlamentarnego Zespołu ds. Dzieci	posiedzenia Parlamentarnego Zespołu ds. Dzieci, poświęcone tematowi „Dziecko w mediach” oraz zadłużeniu szpitali pediatrycznych i raportu UNICEF dotyczącego ubóstwa dzieci
122.	9 listopada Warszawa	Biuro Międzynarodowej Współpracy Policji	spotkanie z policją turecką dotyczące działalności RPD i praw dziecka
123.	12 listopada Rudno	Dyrekcja Szkoły Podstawowej w Rudnie	spotkanie z dziećmi
124.	13 listopada Skierniewice	Polskie Stowarzyszenie im. Janusza Korczaka	konferencja dla nauczycieli i spotkanie z młodzieżą w Skierniewicach dotyczące Roku Korczaka i praw dziecka
125.	13 listopada Warszawa	Instytut Matki i Dziecka Klinika Chirurgii Onkologicznej	gala z okazji Jubileuszu 50-lecia Kliniki Chirurgii Onkologicznej Dzieci i Młodzieży
126.	14 listopada Płock	Dyrekcja Młodzieżowego Domu Kultury	spotkanie z dziećmi związane z Rokiem Korczaka, wizyta w Ośrodku Opiekuńczo- Wychowawczym
127.	15 listopada Toruń	Dyrekcja Ośrodka Szkolno- Wychowawczego	spotkanie z dziećmi
128.	17 listopada Warszawa	Fundacja Wcześniak Rodzicie-Dzieciom, Główny Konsultant ds. Neonatologii w Polsce z Instytutu Matki i Dziecka	otwarcie wystawy w Sejmie „Wcześniaki wczoraj i dziś” zorganizowanej z okazji obchodów Światowego Dnia Wcześniaka
129.	19 listopada Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	konferencja prasowa – rozpoczęcie kampanii społecznej „Nie ma dzieci – są ludzie”
130.	21 listopada Warszawa	Dyrekcja Młodzieżowego Domu Kultury	uroczystość finałowa XI Konkursu Dzielnicowego „Przyszłość spełnionych marzeń”.
131.	22 listopada Warszawa	Fundacja Uniwersyteckich Poradni Prawnych	seminarium dotyczące praw dzieci i ich sytuacji w systemie prawnym
132.	22 listopada Warszawa	Stowarzyszenie Chorych na Mukopolisacharydozę i Choroby Rzadkie	spotkanie z dziećmi chorymi wraz z opiekunami, podopiecznymi Stowarzyszenia Chorych na Mukopolisacharydozę i Choroby Rzadkie
133.	24 listopada Londyn	Zrzeszenie Nauczycielstwa Polskiego za Granicą	spotkanie z młodzieżą polonijną pod hasłem „Wielki patron praw dziecka – Janusz Korczak”
134.	28 listopada Radziejowice	Gimnazjum im. E. hr. Krasińskiego	udział w finale powiatowego konkursu wiedzy „Myśl i dzieło pedagogiczne Janusza Korczaka”
135.	28 listopada Częstochowa	Dyrekcja Gimnazjum nr 18 im. Kazimierza Wielkiego	podsumowanie projektu interdyscyplinarnego „Kiedy śmieje się dziecko, śmieje się cały świat” realizowanego w ramach obchodów Roku Korczaka
136.	29 listopada Warszawa	Dyrekcja Przedszkola nr 17	finał Przeglądu Tańca i Piosenki Ludowej
137.	3 grudnia Warszawa	Burmistrz Dzielnicy Targówek	Obchody Międzynarodowego Dnia Niepełnosprawnych.
138.	3 grudnia Warszawa	Ruch TAPORI	spotkanie z dziećmi z 13 ośrodków z całego kraju uczestniczących w kampanii międzynarodowego ruchu TAPORI „Żeby się dobrze uczyć potrzebuję ...”

Lp.	Data i miejsce	Organizator	Wydarzenie
139.	4 grudnia Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka, Szkoła Gówna Gospodarstwa Wiejskiego	Dziecięcy Sąd Korczakowski zorganizowany w ramach Międzynarodowego Kongresu Praw Dziecka
140.	4-6 grudnia Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	Międzynarodowy Kongres Praw Dziecka
141.	5 grudnia Warszawa	Dyrekcja Szkoły Podstawowej im. Janusza Korczaka w Michowicach	spotkanie z dziećmi
142.	5 grudnia Szymbark	Centrum Edukacji i Promocji Regionu w Szymbarku	IX Ogólnopolski Zjazd Mikołajów
143.	5 grudnia Warszawa	Ministerstwo Edukacji Narodowej	uroczyste zawiązanie koalicji w ramach Bezpiecznej Szkoły
144.	6 grudnia Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	Dziecięcy Sąd Korczakowski w wykonaniu uczniów szkół warszawskich w ramach Międzynarodowego Kongresu praw dziecka
145.	6 grudnia Warszawa	Rzecznik Praw Dziecka	Dziecięcy Sąd Korczakowski w wykonaniu uczniów szkół warszawskich w ramach Międzynarodowego Kongresu praw dziecka
146.	6 grudnia Warszawa	Międzynarodowe Stowarzyszenie im. Janusza Korczaka	Spotkanie Międzynarodowego Stowarzyszenia im. Janusza Korczaka
147.	12 grudnia Gliwice	Dyrekcja Szkoły Podstawowej z Oddziałami Integracyjnymi	obchody Roku Korczaka w Szkole Podstawowej w Gliwicach
148.	13 grudnia Ruda Bugaj	Dyrekcja Szkoły Podstawowej z Oddziałami Integracyjnymi im. Janusza Korczaka	spotkanie z uczniami szkoły podsumowujące Rok Korczaka
149.	14 grudnia Warszawa	Dyrekcja Ośrodka Szkolno- Wychowawczego dla Dzieci Słabowidzących	święto Specjalnego Ośrodka Szkolno- Wychowawczego dla Dzieci Słabowidzących z okazji 62-lecia powstania
150.	14 grudnia Lublin	Dyrekcja Kliniki Położnictwa w Lublinie	uroczystość wręczenia tytułu „Szpital Przyjazny Dziecku” Katedrze i Klinice Położnictwa i Perinatologii w Lublinie
151.	14 grudnia Warszawa	Fundacja Rozwoju Teatru Nowa Fala	premiera sztuki „Podwórko Korczaka”
152.	16 grudnia Warszawa	Fundacja Edulandia	dobroczynne spotkanie bożonarodzeniowe
153.	18 grudnia Warszawa	Fundacja „Bo warto”	uroczyste podsumowanie projektu „Korczakowska lekcja trwa”
154.	20 grudnia Jugowice	Dyrekcja Szkoły Podstawowej im. Janusza Korczaka	spotkanie ze społecznością szkolną w związku z zakończeniem Roku Janusza Korczaka
155.	20 grudnia Świdnica	Dyrekcja Szkoły Podstawowej nr 315	spotkanie świąteczne związane z IV Międzyszkolnym Konkursem Kołęd i Pastoralek
156.	21 grudnia Jarosów	Dyrekcja Szkoły Podstawowej im. Janusza Korczaka	spotkanie dzieci
157.	21 grudnia Świdnica	Fundacji SERCE – Europejskie Centrum Przyjaźni Dziecięcej	spotkanie wigilijne z dziećmi

Wprowadzenie

Monitorowanie zmian w zakresie społecznych postaw wobec problemu bicia dzieci jest jednym z narzędzi służących ograniczaniu występowania samego problemu. Postawy społeczne wobec bicia dzieci i wykorzystywania bicia jako metody wychowawczej pośrednio odzwierciedlają zakres samego zjawiska. Mając obraz poziomu społecznej aprobaty lub dezaprobaty dla bicia dzieci, możemy szacować, jak często tego typu zachowania występują. Dążąc do ograniczania niekorzystnego zjawiska, jakim jest bicie dzieci, czy szerzej sprawę ujmując, przemoc wobec dzieci – co motywowane jest nie tylko przesłankami pedagogicznymi i psychologicznymi, ale także wynika z zobowiązań Polski będących konsekwencją ratyfikowania Konwencji o Prawach Dziecka oraz przynależności naszego państwa do ponadpaństwowych związków i organizacji, takich jak ONZ i Unia Europejska – prowadzenie monitoringu postaw społecznych wobec wspomnianych zachowań należy uznać za wysoce wskazane. Poza pośrednim odzwierciedleniem zakresu problemu bicia dzieci, monitorowanie postaw społecznych wobec przemocy w stosunku do dzieci umożliwia także ocenę skuteczności różnych środków wprowadzanych w celu zmniejszania zakresu występowania zjawiska. Pozwala również analizować znaczenie różnych wydarzeń i sytuacji występujących w życiu społecznym dla dynamiki społecznej aprobaty vs. dezaprobaty wobec naruszania praw dziecka, a wręcz naruszania prawa państwowego, w związku z wprowadzeniem w 2010 roku w Polsce zakazu wykorzystywania kar cielesnych w wychowaniu. Warto w tym miejscu podkreślić, iż jedną z funkcji dokonanej wówczas nowelizacji prawa, tj. ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, oraz celem wprowadzenia nowych regulacji była właśnie zmiana społecznej świadomości na temat problemu przemocy w rodzinie, w tym przemocy wobec dzieci. Oczekiwania te oparte były na normotwórczej funkcji prawa, ale także na doświadczeniach innych państw, które podobne przepisy wprowadziły już wcześniej (np. Szwecja, Austria, Niemcy). W tych krajach z upływem lat nastąpiło zmniejszenie poziomu społecznej akceptacji wobec bicia dzieci, ale co ważniejsze, w rzeczy samej zmniejszenie społecznego zakresu wykorzystywania kar cielesnych w wychowaniu i ogólny spadek zjawiska przemocy wobec dzieci.

Próba uchwycenia zmian w zakresie społecznych postaw w stosunku do przemocy wobec dziecka w rodzinie oraz działań wobec tego zjawiska, na tle wejścia w życie ustawy o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz niektórych innych ustaw

⁴⁵⁶ Wyniki badań opracowała dr hab. Ewa Jarosz, prof. UŚ

z dnia 10 czerwca 2010 roku, przyświecała podjęciu w 2011 roku przez Rzecznika Praw Dziecka badań dotyczących akceptacji społecznej dla bicia dzieci oraz wykorzystywania kar cielesnych w wychowaniu, a także określenia postaw społecznych wobec ingerowania w rodzinę z problemem przemocy wobec dzieci i podejmowania w niej interwencji. Badanie przeprowadzone zostało na zlecenie Rzecznika Praw Dziecka w ramach realizacji ustawowego zobowiązania dotyczącego przedstawienia przez Rzecznika sprawozdania na temat skutków obowiązywania ustawy⁴⁵⁷. Jednym z wniosków opracowanego raportu było wskazanie dotyczące prowadzenia systematycznego monitoringu kilku aspektów występowania problemu przemocy domowej wobec dzieci, w tym badania opinii społecznej.

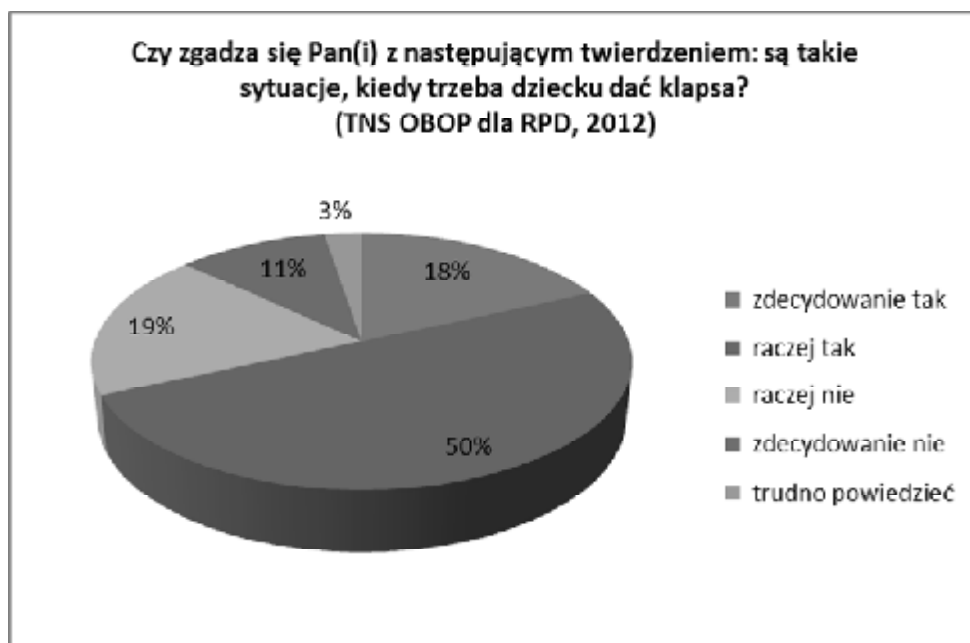
Badanie w roku 2012 zostało zrealizowane jako kolejny etap konsekwentnego monitorowania przez Rzecznika Praw Dziecka postaw społecznych w zakresie przemocy wobec dzieci. Podobnie jak wcześniejsze, tak i to badanie miało na celu określenie poziomu społecznej akceptacji dla bicia dzieci oraz wykorzystywania kar cielesnych w celach wychowawczych oraz uchwycenie ewentualnych zmian. Ponadto, analogicznie jak w badaniach z 2011 roku, chodziło o ustalenie społecznego stosunku do prohibicji kar fizycznych (wprowadzenia zakazu stosowania kar cielesnych przez rodziców) oraz postaw społecznych dotyczących ingerencji w rodzinę z problemem przemocy wobec dziecka, jak też sposobów tej ingerencji. Dodatkowo w badaniach w 2012 roku zmierzano również do określenia postaw społecznych w zakresie bezpośredniego reagowania na sytuację przemocy wobec dziecka. Badanie zrealizowano na początku sierpnia 2012 roku na reprezentatywnej próbie 1000 dorosłych mieszkańców Polski. Badania polegały na bezpośrednich wywiadach ankierskich. Uzyskane wyniki poddano bezpośredniej analizie i opisowi, jak również odniesiono je do podobnych tematycznie badań prowadzonych w poprzednich latach⁴⁵⁸.

Spoleczna akceptacja dla bicia dzieci

W świetle wyników aktualnych badań, **poziom społecznej akceptacji dla bicia dzieci należy oceniać jako nadal wysoki**. W społeczeństwie polskim nadal zdecydowana większość osób aprobuje stosowanie klapsów, oceniając ten sposób działania wobec dziecka

⁴⁵⁷ Badanie zrealizowane zostało przez TNS OBOP o w dniach 4-12 sierpnia 2011 roku, na reprezentatywnej próbie 1005 dorosłych mieszkańców Polski. Badanie i jego wyniki omawia specjalny raport Rzecznika Praw Dziecka pt. *Dzieci ofiary przemocy w rodzinie. Raport Rzecznika Praw Dziecka: Funkcjonowanie znowelizowanej ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie*. Biuro Rzecznika Praw Dziecka, Warszawa 2012.

jako (przynajmniej w pewnych sytuacjach) potrzebny. Uzyskane wyniki pokazują bowiem, iż zdecydowana większość badanych – **68%** – wykazuje aprobatę dla zachowań w stosunku do dziecka w postaci „drobnych” kar fizycznych, zgadzając się ze stanowiskiem, iż „są takie sytuacje, kiedy dziecku trzeba dać klapsa”. Zdecydowanie dezaprobuje takie sytuacje jedynie 11% Polaków.

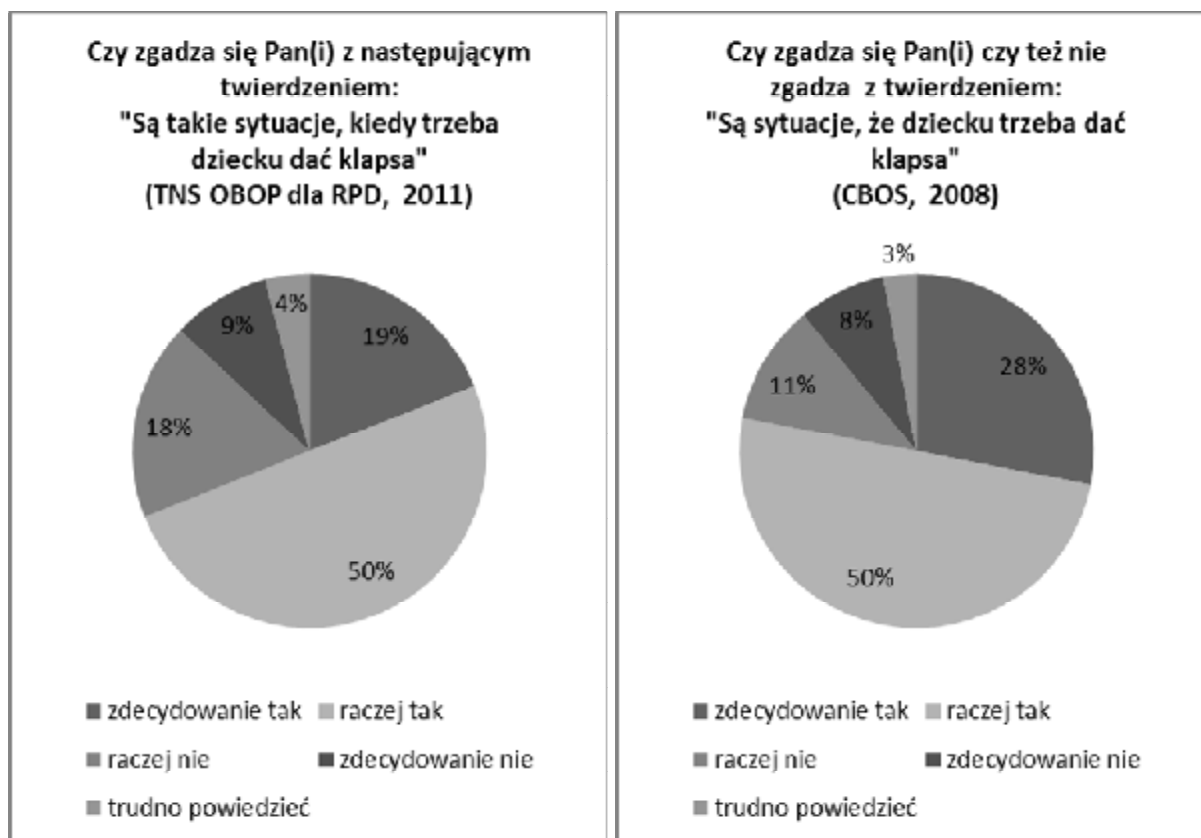
Szczegółowe analizy odpowiedzi pokazują, iż nieco częściej aprobatę dla klapsów wykazywali mężczyźni, osoby powyżej 40. roku życia, wyższego wykształcenia, badani nieoceniający swojej sytuacji materialnej jako dobrej, określający siebie jako „tradycjonałści”⁴⁵⁹, osoby nieposiadające dzieci, ale też posiadające co najmniej troje, mieszkający na wsi i w małych miejscowościach, mieszkańcy wschodniego regionu Polski.

Jeśli porównać wyniki aktualnego badania z ankietą z 2011 roku (wykres poniżej), można dostrzec, iż w zasadzie **wartości wskazań w poszczególnych kategoriach odpowiedzi powtarzają się**. Analiza dynamiki poziomu akceptacji społecznej dla bicia dzieci nie wykazała znaczących zmian w okresie jednego roku. Różnice w postaci spadku o jeden punkt procentowy, jaki wystąpił wśród odpowiedzi typu „zdecydowanie tak”, ale też wzrostu zdecydowanej dezaprobaty dla klapsów – odpowiedzi „zdecydowanie nie”, są tak niewielkie, iż mieszczą się całkowicie w granicach błędów pomiarowych. I chociaż nie można wykluczyć,

⁴⁵⁸ Poza badaniami Rzecznika Praw dziecka z 2011 roku, w szczególności odniesiono się do badania CBOS z czerwca 2008 roku *Spoleczne przyzwolenie na bicie dzieci*, które przeprowadzono na próbie 1107 dorosłych mieszkańców Polski oraz do zamieszczonych w tym raporcie zestawień porównawczych z badaniami z wcześniejszych lat, a także do badań Fundacji Dzieci Niczyje pt. *Bicie dzieci. Postawy i doświadczenia dorosłych Polaków* zrealizowanych przez Millward Brown SMG/KRC w 2009 roku, które przeprowadzono na reprezentatywnej próbie 1002 dorosłych Polaków.

⁴⁵⁹ Przedstawiana typologia obejmowała kategorie: swojacy, sfrustrowani, zdobywcy, tradycjonałści, sceptycy, dojrzali.

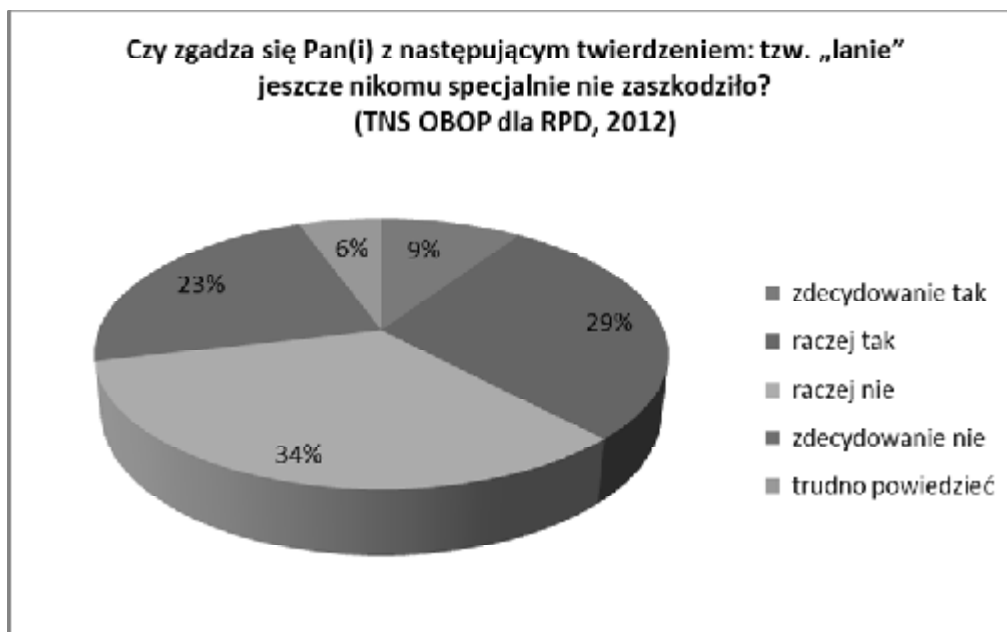
że mogą one być one rezultatem powolnej tendencji spadkowej, póki co należy być ostrożnym z formułowaniem takich wniosków.

W przypadku badań z 2011 roku można było ostrożnie wnioskować o wystąpieniu korzystnej zmiany w postaci obniżenia się poziomu społecznej akceptacji dla bicia dzieci w stosunku do poprzednich lat, na podstawie zaobserwowanej 9-punktowej zmiany – z poziomu 78% (badania CBOS z 2008 r. – wykres powyżej⁴⁶⁰) do 69% w roku 2011 osób aprobujących stosowanie klapsów i to w zdecydowanej postaci (w ramach odpowiedzi „zdecydowanie tak”), oraz 8-punktowego wzrostu poziomu dezaprobaty dla stosowania klapsów – z 19% do 27% osób. Jednak jednocentowe różnice pomiędzy wynikami badań z lat 2011 i 2012 są niewystarczające dla stwierdzenia różnicy.

Podobny obraz w zakresie dynamiki zmian przedstawiają wyniki badań w kwestii poziomu aprobaty społecznej dla „poważniejszej” postaci przemocy fizycznej wobec dzieci, jaką jest tzw. lanie. W badaniach z 2012 roku **znacznie ponad jedna trzecia badanych (38%) aprobuje takie zachowanie względem dziecka, nie dostrzegając w tzw. laniu szczególnie zagrażających dzieciom sytuacji**. Zdecydowanie dezaprobuje takie zachowania jedynie niemal ¼ Polaków – 23% badanych.

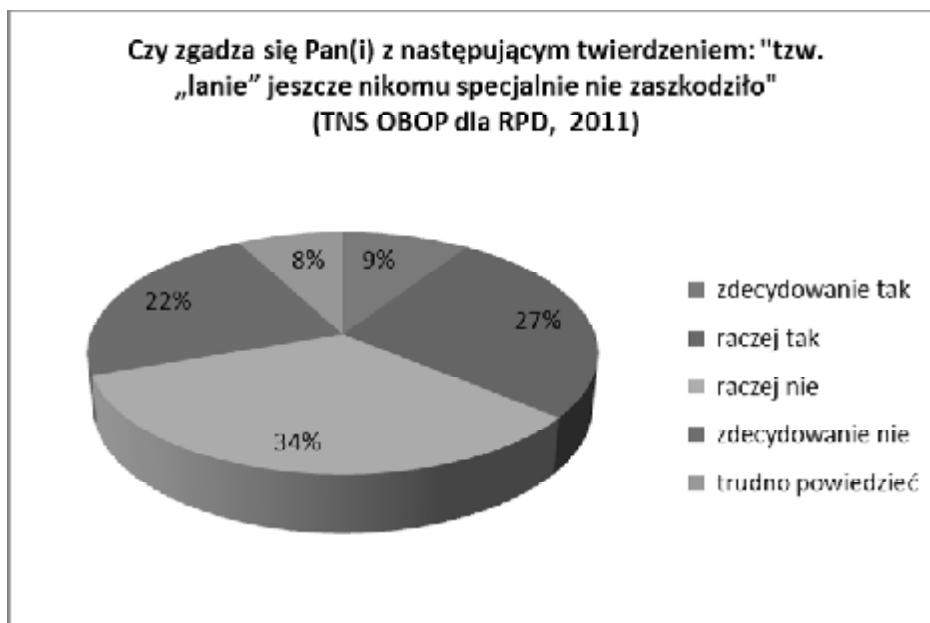
⁴⁶⁰ Badania CBOS z czerwca 2008 roku *Spoleczne przyzwolenie na bicie dzieci*.

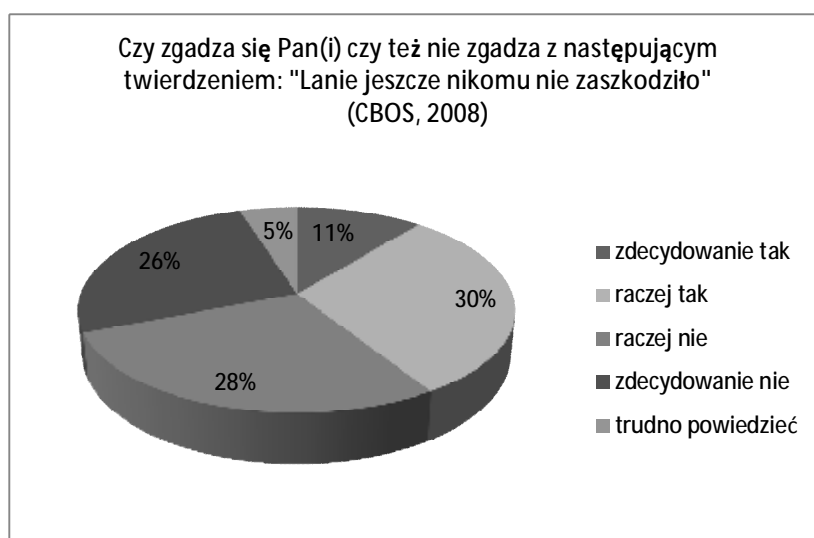
Wśród osób wykazujących aprobatę dla sprawiania dziecku „lania”, czyli dla poważniejszej niż klapsy postaci przemocy wobec dziecka, częściej występowali mężczyźni, osoby po 40. roku życia, określające siebie jako „tradycjonałści”, osoby z wykształceniem podstawowym i zasadniczym, oceniające swoją sytuację materialną jako złą, nieposiadające dzieci.

Odnosząc aktualne wyniki do danych z 2011 roku (wykres poniżej), stwierdzić można w zasadzie powtórzenie się uzyskanych wartości, czy inaczej mówiąc zgodność danych. Różnice, jakie wystąpiły w poszczególnych odpowiedziach („raczej tak” i „zdecydowanie nie”) są jedno- lub dwuprocentowe i mieszczą się w granicach błędu pomiarowego.

Można więc wnioskować o braku w ciągu roku zmiany poziomu (spadku) aprobaty Polaków dla poważniejszych form bicia dzieci i utrzymywanie się owej aprobaty nadal na stosunkowo wysokim poziomie; tzw. lanie aprobuje częściej niż co trzeci Polak.

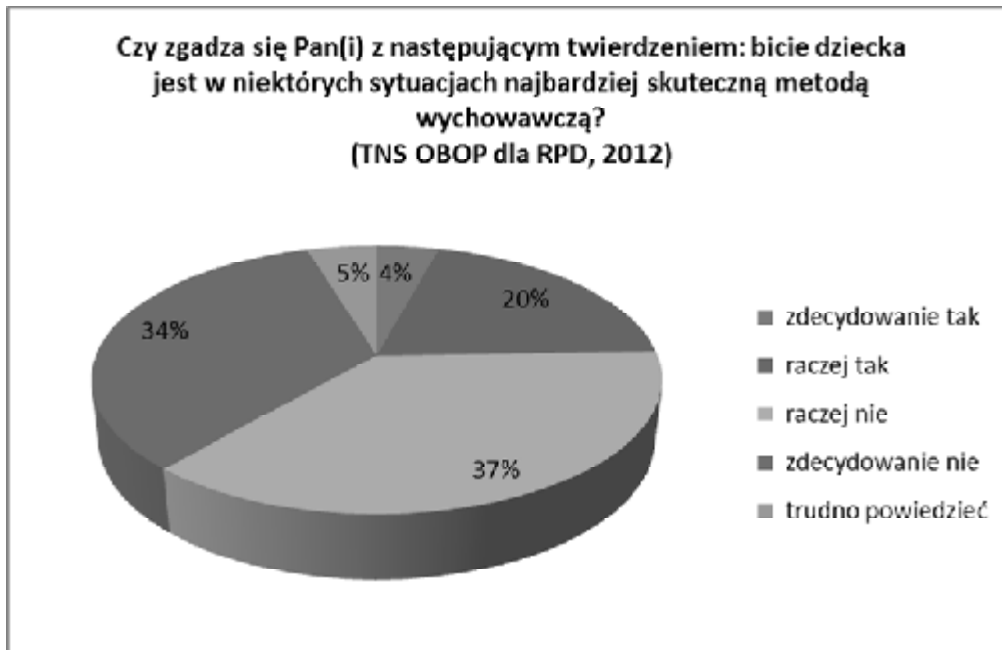
Nie można więc na razie mówić o wyraźnej tendencji spadkowej w zakresie społecznej aprobaty dla poważniejszej przemocy fizycznej wobec dzieci, mimo że nadal utrzymuje się korzystna różnica w stosunku do danych z sprzed czterech lat (wykres poniżej),

tj. spadek z 41% do 38% w zakresie odpowiedzi aprobujących tzw. lanie oraz kilkupunktowy wzrost osób nieaprobujących takiego zachowania wobec dziecka.

Dane pochodzące z aktualnych badań nad postawami społecznymi względem fizycznej przemocy wobec dzieci wskazują ponadto (wykres poniżej), iż niemal **jedna czwarta Polaków aprobuje bicie dzieci jako metodę wychowawczą**. Wyniki pokazują, iż **24% badanych uznało bicie za skuteczną metodę wychowawczą** (suma odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”), podczas gdy dezaprobatę dla wykorzystywania kar cielesnych w wychowaniu wyraziło **71% badanych**. Zauważyć można, iż **zdecydowaną**

dezaprobatę dla bicia jako skutecznego środka w wychowaniu wykazał co trzeci Polak (34%).

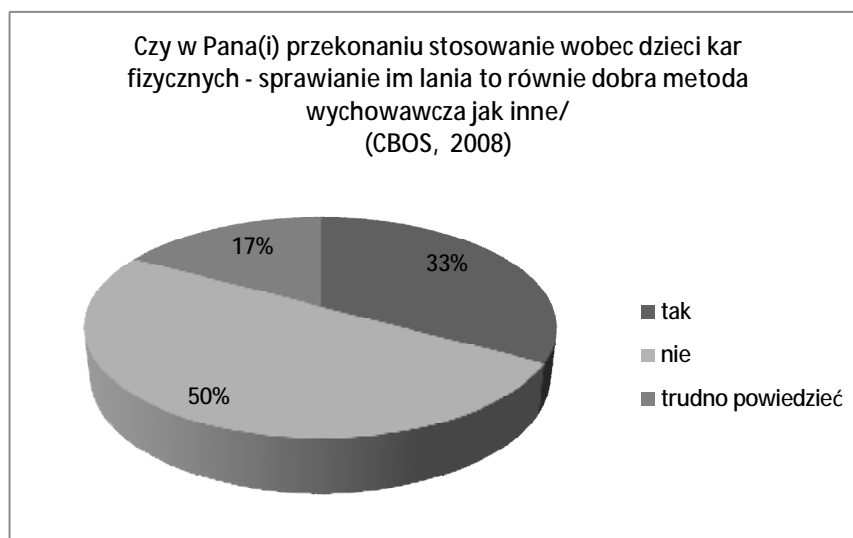

Uznawanie bicia dzieci za skuteczną metodę wychowawczą nieco częściej charakteryzowało mężczyzn, osoby powyżej 40. roku życia, z wykształceniem podstawowym i zasadniczym, nieposiadające dzieci, zamieszkujące mniejsze miejscowości, źle oceniające swoją sytuację materialną.

Jeśli odnieść aktualne wyniki do badań z 2011 roku (wykres poniżej), można uznać **poziom społecznej aprobaty vs. dezaprobaty dla wykorzystywania kar cielesnych w wychowaniu dzieci za niemal jednakowy**, gdyż różnice mają nieznaczący statystycznie charakter (do 3 punktów procentowych).

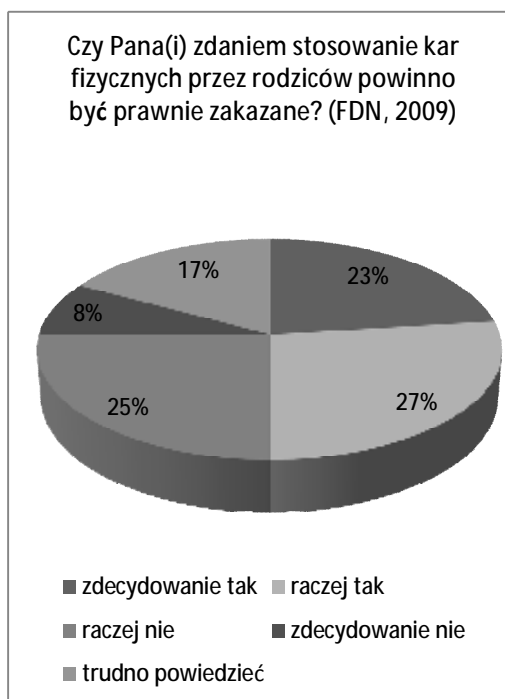
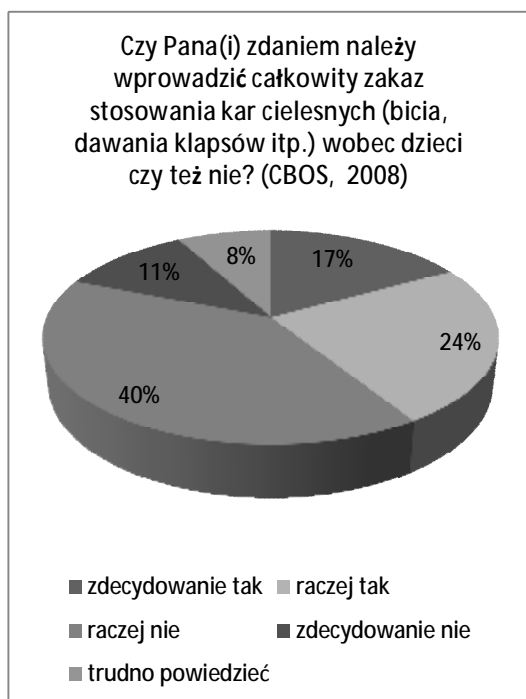
Z drugiej jednak strony należy podkreślić, iż w stosunku do badań CBOS z 2008 roku (wykres poniżej), w których zastosowano podobne tematycznie (choć nie identyczne) pytanie, **spadek aprobaty, który wystąpił już w badaniach w roku 2011, utrzymuje się na podobnym poziomie**. Również w 2012 roku odnotować można spadek z 33% do 24% osób uznających bicie dziecka za skuteczną metodę wychowawczą w stosunku do badań CBOS 2008 roku.

Co więcej, utrzymuje się odnotowany już w 2011 roku 21-punktowy wzrost dezaprobaty społecznej dla wykorzystywania kar cielesnych w wychowaniu w stosunku do wyniku 50% w badaniach CBOS z 2008 roku.

Postawy społeczne wobec prawa zakazującego bicia dzieci

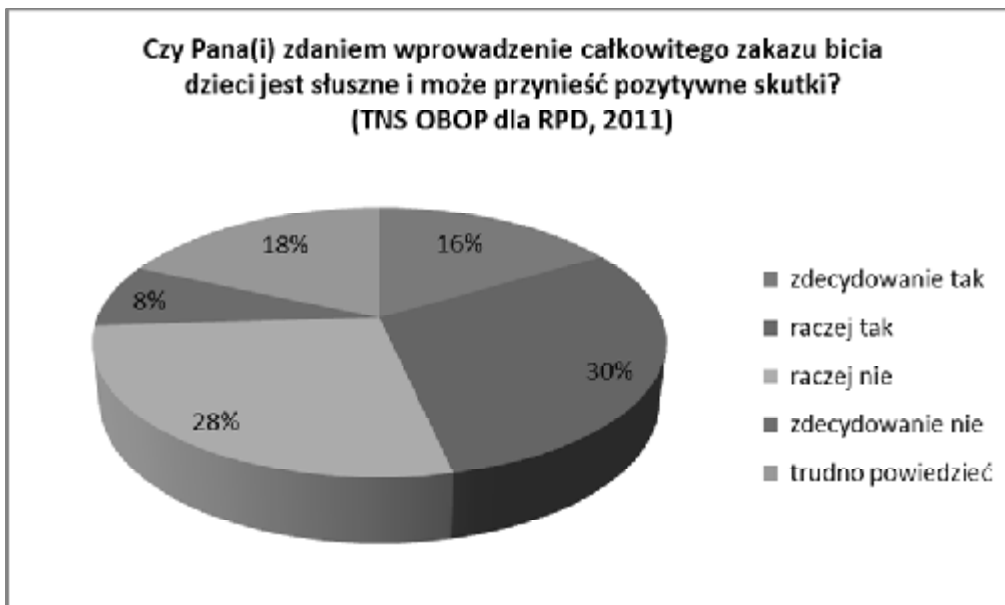
Badania na temat społecznego stosunku do wprowadzenia prawnego zakazu stosowania kar fizycznych wobec dzieci, które realizowane były przed uchwaleniem nowelizacji ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, ukazywały w 2008 roku polaryzację opinii społecznej, z pewną przewagą przeciwników wprowadzenia zakazu (51% odpowiedzi „nie” i „raczej nie” w stosunku do 41% odpowiadających za wprowadzeniem zakazu). W 2009 roku w badaniach prowadzonych przez Fundację Dzieci Niczyje widoczna była już pewna przewaga zwolenników wprowadzenia takiego zapisu w prawie (50% do 33%)⁴⁶¹.

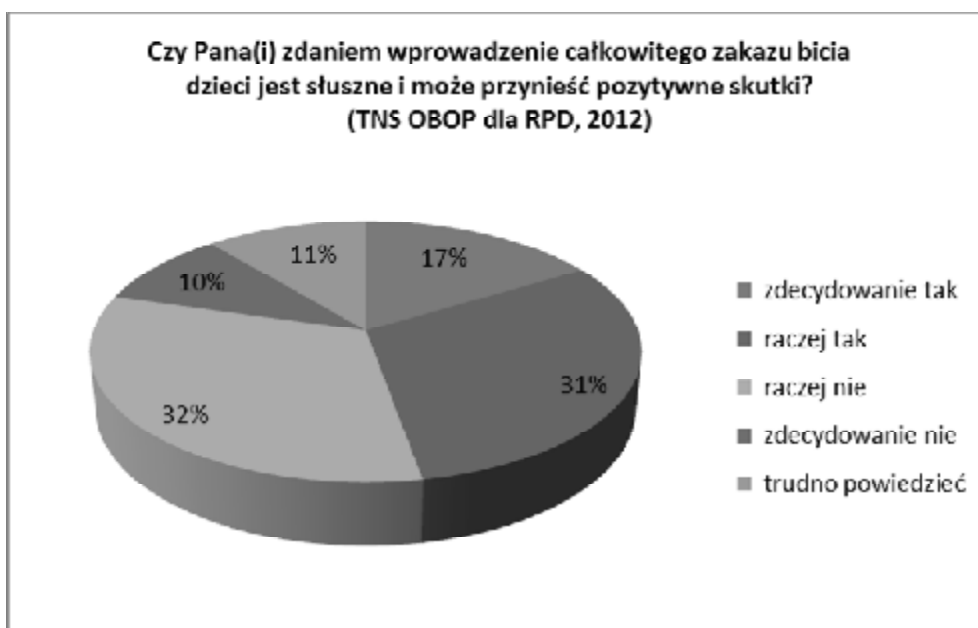
W roku 2010, w okresie poprzedzającym uchwalenie nowelizacji ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie trwała w Polsce dość burzliwa dyskusja dotycząca projektu umieszczenia w kodeksie rodzinnym i opiekuńczym przepisu – zakazu stosowania kar cielesnych przez rodziców (osoby wykonujące władzę rodzicielską i sprawujące opiekę lub pieczę nad małoletnim dzieckiem). Badania Rzecznika Praw Dziecka z 2011 roku pokazały (wykres poniżej), iż stosunek społeczeństwa do wprowadzenia formalnego zakazu kar cielesnych wobec dzieci nie zmienił się po wprowadzonej w 2010 roku zmianie prawnej na rzecz jego większej aprobaty, w porównaniu z tematycznymi badaniami realizowanymi

⁴⁶¹ *Bicie dzieci. Postawy i doświadczenia dorosłych Polaków. Raport z badań, Fundacja Dzieci Niczyje, Warszawa 2009.*

przed nowelizacją prawa przez Fundację Dzieci Niczyje w 2009 r. Co więcej, liczba jego zwolenników wręcz nieco spadła (z 50% do 46%) na rzecz niewielkiego wzrostu osób negatywnie oceniających jego wprowadzenie – z 33% w 2009 roku do 36% w 2011 roku (wykres poniżej).

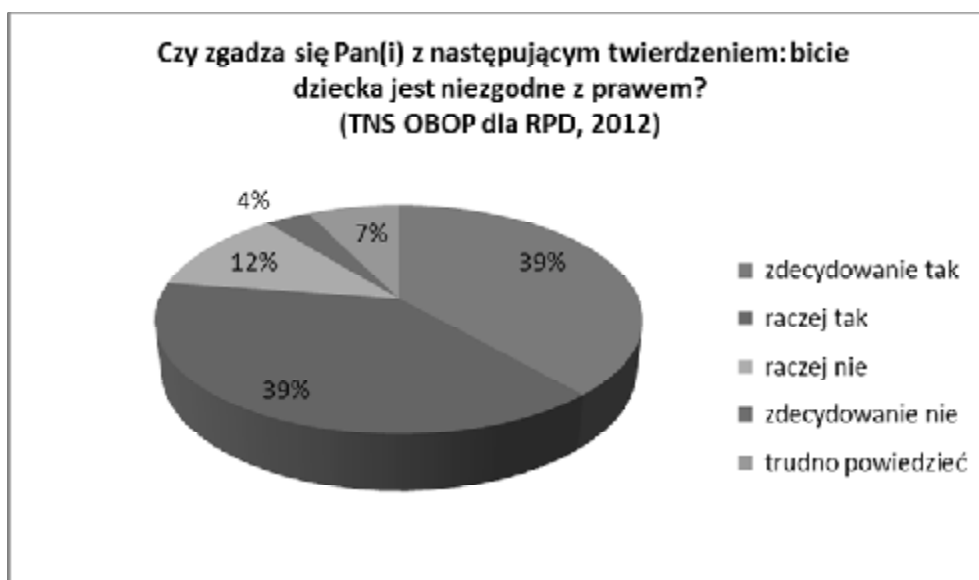
Badania z 2012 roku pokazują (wykres poniżej), iż **poparcie społeczeństwa dla wprowadzonego przepisu prawnego zabraniającego bicia dzieci nie zwiększa się**. Pozytywną ocenę w tym zakresie wyraziło **48%** badanych, podczas gdy 42% negatywnie oceniło istnienie przepisu. Zauważyć można wręcz **niewielki wzrost liczby przeciwników istnienia przepisu** w stosunku do poprzedniego roku.

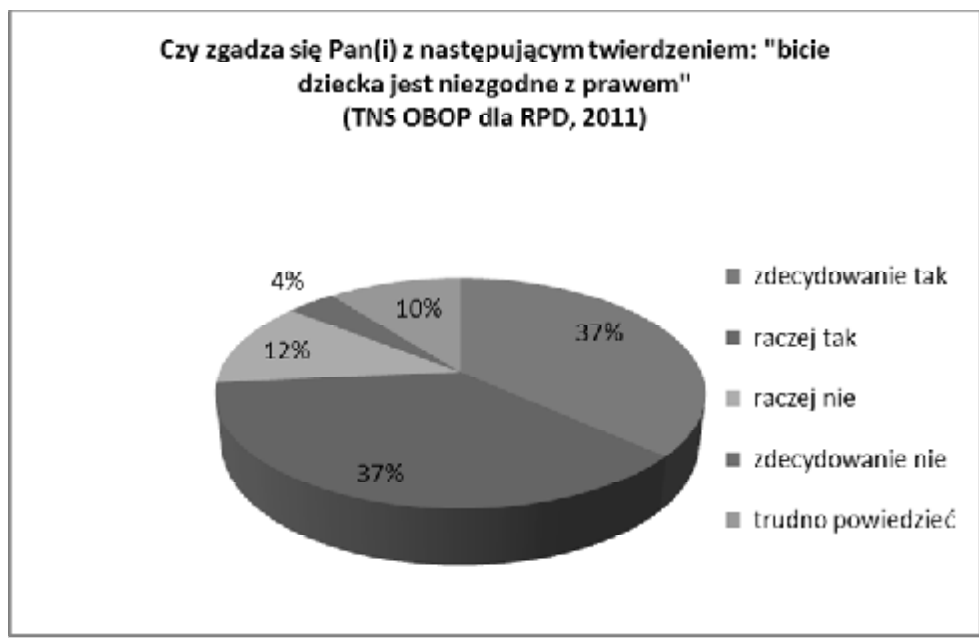
Wśród osób negatywnie oceniających wprowadzenie przepisu przeważały osoby starsze (powyżej 60. roku życia) oraz mieszkańcy dużych miejscowości i regionów

północnych. Nieco częściej wprowadzenie przepisu pozytywnie oceniały osoby z wyższym wykształceniem, młode (do 19, roku życia), dobrze oceniające swoją sytuację materialną, uczniowie i studenci oraz mieszkańcy regionów południowych.

W kontekście przedstawionych powyżej wyników pojawia się także kwestia poziomu świadomości istnienia prawnej normy (przepisu) zakazującego karania fizycznego dzieci. Uzyskane dane wskazują (wykres poniżej), iż w roku 2012 **zdecydowana większość Polaków miała świadomość tego, iż bicie dzieci jest niezgodne z prawem – 78%** (suma odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”). Brak wiedzy o istnieniu stosownego przepisu charakteryzował jedynie 16% badanych. Wśród nich nieco częściej występowały osoby starsze (powyżej 50. r.ż.) i mieszkańcy małych miejscowości oraz osoby określające siebie jako „sfustrowani”.

W porównaniu do badań z 2011 roku można nawet zauważyć niewielki wzrost w zakresie społecznej świadomości dotyczącej bezprawności bicia dzieci – z poziomu 74% w 2011 roku do 78% w 2012 (wykres poniżej).

Podsumowując, poziom społecznej wiedzy o istnieniu prawnego zakazu stosowania kar fizycznych, można uznać więc za stosunkowo wysoki.

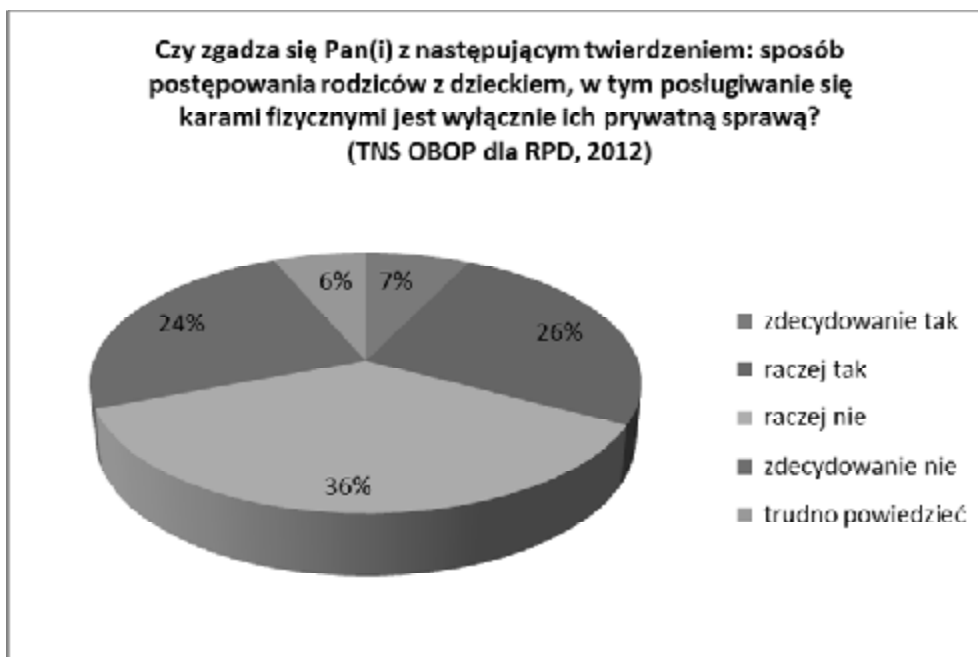
Postawy społeczne względem ingerencji w rodzinę z problemem przemocy wobec dziecka

Rzeczywista poprawa sytuacji dzieci w rodzinach w zakresie ich ochrony przed przemocą czy ogólniej mówiąc – niewłaściwym ich traktowaniem, zależy od wielu czynników. Wśród nich istotną rolę odgrywają z jednej strony społeczne postawy wobec samego zjawiska przemocy w stosunku do dzieci, z drugiej strony – stosunek do ingerencji w sposób postępowania rodziców z dzieckiem i interweniowania w przypadku występowania problemu łamania praw dziecka – przemocy nad dzieckiem.

Przeprowadzone w 2012 roku badania pokazują (wykres poniżej), iż jedna trzecia badanych uważa, że nie powinno się wtrącać w to, jak rodzice postępują z dziećmi, i w sytuacji stosowania kar fizycznych. 33% badanych uznało, iż to, jak rodzice postępują z dzieckiem, jest ich prywatną sprawą.

W tej grupie znajdowali się głównie mężczyźni, osoby po 60. roku życia, osoby z wykształceniem podstawowym i zasadniczym, określające siebie jako „tradycjoniści”, niepracujące zawodowo, gospodynie domowe oraz emeryci i renciści, a także badani oceniający źle swoją sytuację materialną, mieszkający na wsiach i w małych miejscowościach oraz mieszkający na wschodnich i zachodnich obrzeżach kraju.

Jednak należy podkreślić, iż zdecydowaną większość (60%) Polaków charakteryzuje obecnie odmienna postawa – są zdania, iż sposób postępowania z dzieckiem nie jest całkowicie prywatną sprawą rodziców.

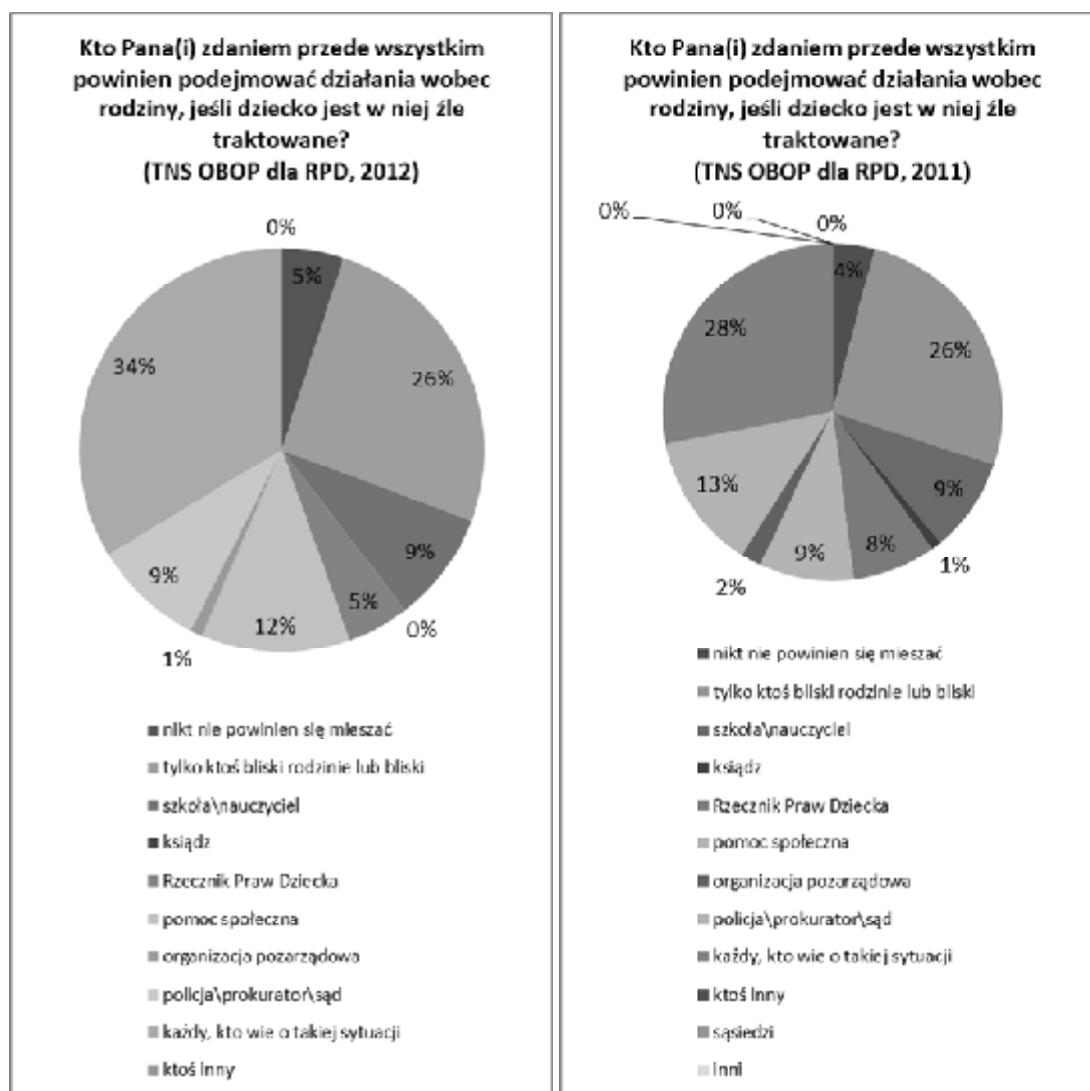
Jeśli porównamy te dane z wynikami badań z 2011 roku (wykres poniżej), stwierdzić można ich duże podobieństwo. W ciągu roku liczba osób traktujących postępowanie z dzieckiem jako prywatną sprawę rodziców nie zmalała, a wręcz odwrotnie, nieznacznie wzrosła się – 30% do 33%. Nieco większa liczba osób uznająca prywatność rodziców w postępowaniu z dzieckiem oznacza więc minimalnie niższy poziom społecznej akceptacji dla ingerowania w rodzinę ze względu na dobro dziecka w porównaniu z rokiem 2011.

Oczywiście przedstawione dane, pokazujące poziom aprobaty społecznej dla ingerowania w sprawy rodziny z problemem przemocy wobec dziecka, rysują jedynie uproszczony obraz tej kwestii. Inne badania dowodzą, iż istnieją różnice w postawach

społecznych dotyczących ingerencji w rodzinę, w zależności od szczegółowego kontekstu przemocy, tj. rodzaju zachowania rodzica wobec dziecka. Na przykład badania Fundacji Dzieci Niczyje z 2009 roku pokazały, iż najmniejszą akceptację społeczną ma interwencja, jeśli dziecko jest karcone przez rodziców kłapsem (nieco ponad 30%), w porównaniu z takimi zachowaniami rodziców wobec dziecka jak bicie pasem, silne bicie ręką czy uderzenie w twarz⁴⁶².

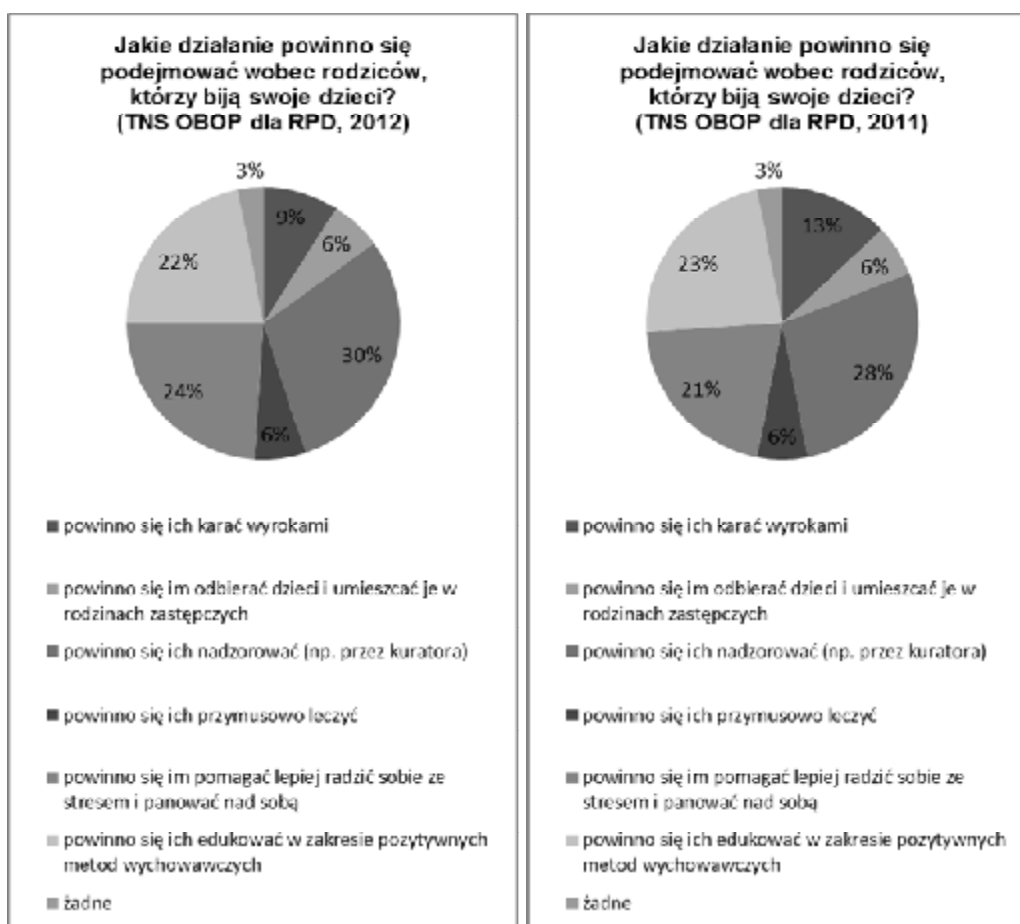
Wśród osób i instytucji „uprawnionych” w opinii społecznej do interweniowania w sprawach przemocy wobec dziecka w 2012 roku wskazywano na (podobnie jak w 2011 roku) **przede wszystkim osoby znajdujące się w pobliżu rodziny** – „ktoś bliski rodzinie lub krewny” (wskazania 26% badanych), ale można też zauważyć wysoki poziom wskazań „każdy, kto wie o takiej sytuacji” – 34%. Co ważne, w tym też zakresie odnotować można **wzrost o 6 punktów procentowych** w stosunku do badań z 2011 roku.

⁴⁶² *Bicie dzieci. Postawy i doświadczenia dorosłych Polaków. Raport z badań, Fundacja Dzieci Niczyje, Warszawa 2009*

O 3 punkty procentowe spadła w 2012 roku (w stosunku do roku 2011) liczba badanych wyznaczających Rzecznika Praw Dziecka do ingerencji w rodzinę z problemem złego traktowania dzieci. Z kolei wzrosła liczba nominujących do tej roli Policję (o 4 punkty) i pomoc społeczną (o 3%). Ogólnie natomiast postawy restrykcyjnej ochrony rodziny przed jakąkolwiek interwencją zewnętrzną pozostają na tym samym poziomie – odpowiedzi „nikt nie powinien się mieszać” (odpowiednio 5 i 4% badanych).

Kolejną istotną kwestią ukazującą społeczne postawy w zakresie interweniowania w sprawie przemocy wobec dziecka (w sytuacji bicia dzieci) są preferencje społeczne co do charakteru owej interwencji. Przeprowadzone w 2012 roku badania pokazują tutaj następującą hierarchię (wykres poniżej). Najczęściej wskazywanym typem interweniowania jest nadzór kuratorski nad rodziną (30% wskazań), następnie pomoc rodzicom w radzeniu sobie ze stresem i panowaniu nad sobą (24% wskazań) oraz uczenie rodziców radzenia sobie z dzieckiem (22% wskazań). Zdecydowanie mniej akceptowane są takie sposoby interweniowania w sytuacjach bicia dzieci jak karanie rodziców wyrokami (9%), przymusowe leczenie (6%) oraz odbieranie rodzicom dzieci (6%). Konsekwentnie też – w stosunku do wcześniejszych danych – 3% badanych uważa, iż wobec rodziców nie powinny być podejmowane żadne kroki.

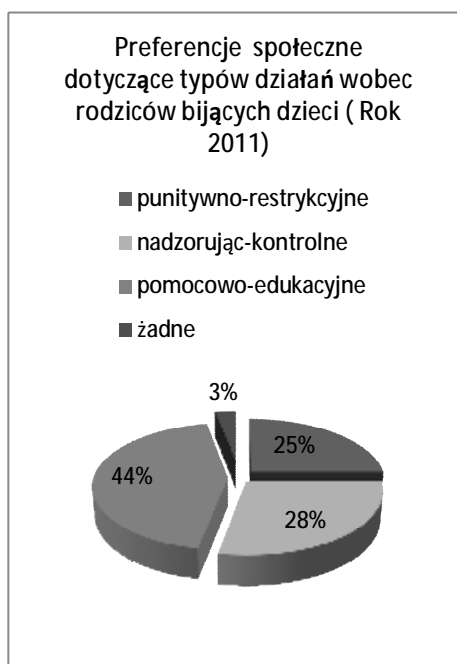
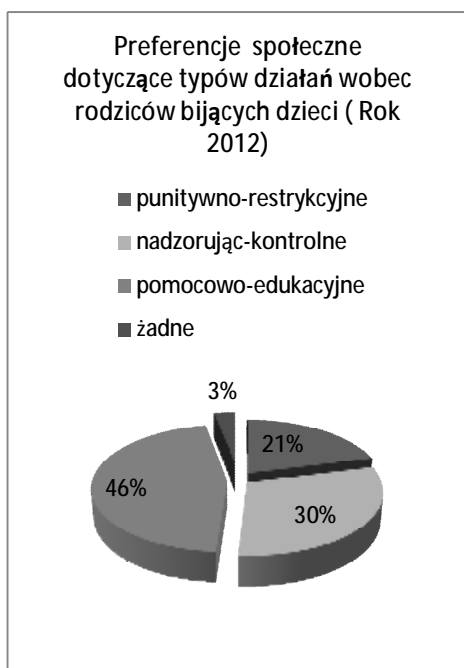

Porównując dane z 2012 i z 2011 roku, zauważyć można ich wysoką zgodność. To oznacza, iż **preferencje społeczne w zakresie rodzaju interwencji w sytuacjach bicia dzieci pozostają na tym samym poziomie.**

Zestawienie szczegółowych danych na temat preferowanych form interwencji pod względem typów (wykresy poniżej) wygląda następująco:

- działania pomocowe i edukacyjne (obejmujące edukowanie rodziców na temat pozytywnych sposobów postępowania z dzieckiem oraz pomoc rodzicom w zakresie radzenia sobie ze stresem i emocjami),
- działania nadzorująco-kontrolujące (nadzór kuratorów),
- działania punitywno-restrykcyjne (karanie wyrokami i odbieranie dzieci oraz przymusowa terapia).

Uwidacznia to wyraźną tendencję Polaków do preferowania tzw. działań „miękkich” wobec rodziny z problemem bicia dzieci, identycznie jak miało to miejsce w roku 2011.

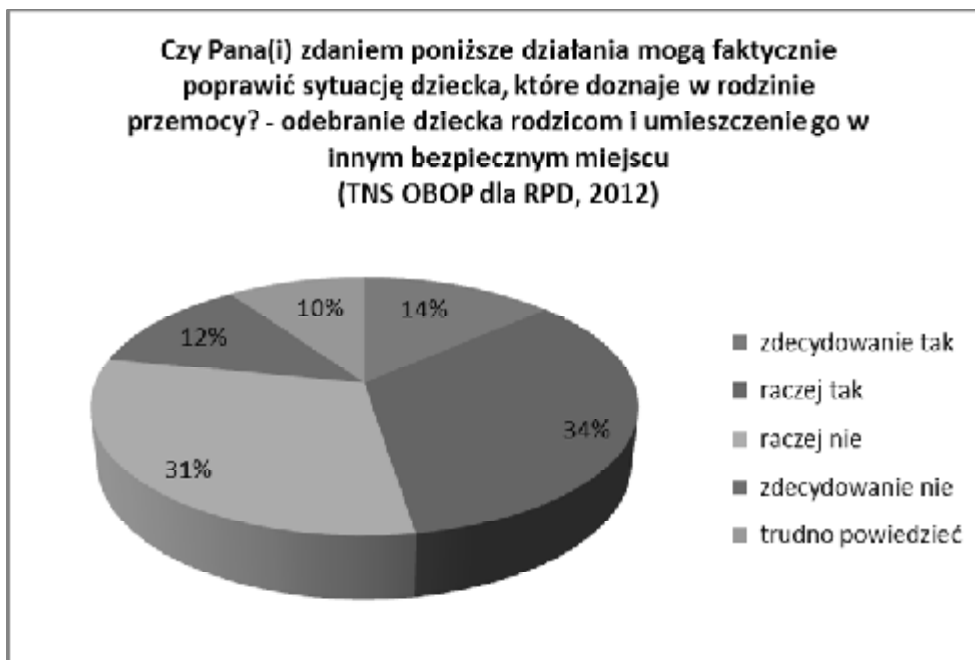

Formułując ogólny wniosek dotyczący postaw społecznych wobec interweniowania w sprawie przemocy wobec dzieci (w postaci bicia dzieci), można stwierdzić, iż **stosunkowo wysoka społeczna akceptacja dla ingerencji w rodzinę z problemem przemocy w stosunku do dziecka, występująca zarówno w 2011, jak i 2012 roku, dotyczy przede wszystkim pozarestrykcyjnych sposobów tej interwencji, podczas gdy działania formalno-restrykcyjne znajdują stosunkowo niską aprobatę społeczną.**

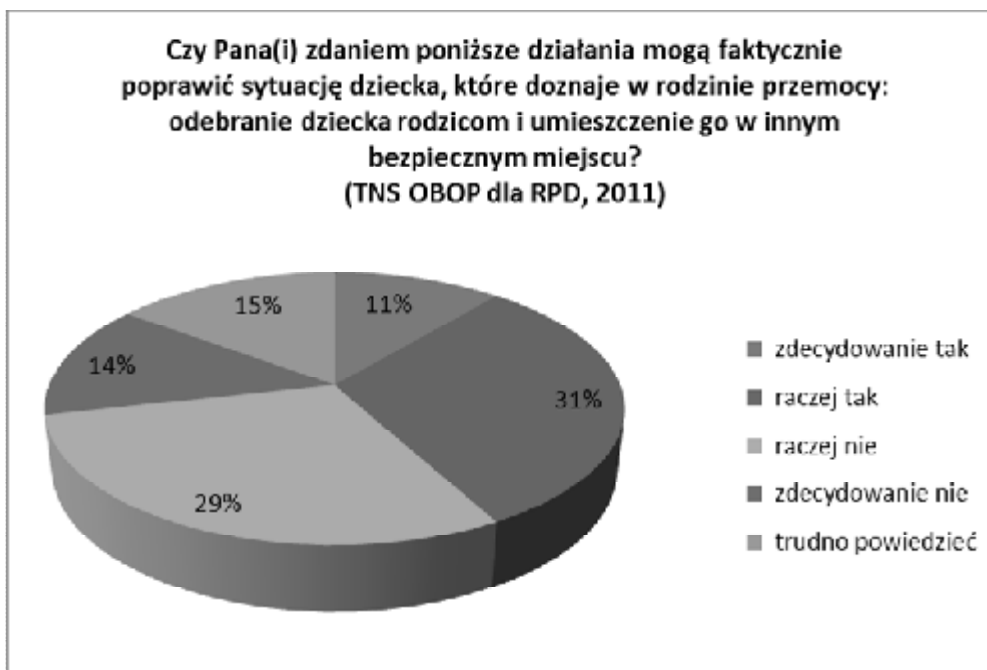
Zidentyfikowany profil społecznych preferencji dotyczących interwencji wobec rodzin z problemem przemocy nad dzieckiem znajduje swoje odbicie w ocenach badanych dotyczących środków ochrony dziecka jako ofiary przemocy w rodzinie, które to rozwiązania określone zostały przez nowelizację ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w 2010 roku. Chodzi o:

- odebranie dziecka rodzicom i umieszczenie go w bezpiecznym miejscu,
- nakaz opuszczenia mieszkania przez sprawcę przemocy,
- zakaz zbliżania się sprawcy przemocy do określonych osób (do dziecka).

W badaniach w 2012 roku rozwiązanie w postaci odebrania dziecka rodzicom spotkało się z pozytywną oceną prawie połowy badanych (48%); jednocześnie 43% oceniało to rozwiązanie negatywnie. Wystąpiła więc zdecydowana polaryzacja opinii społecznej na ten temat, podobnie zresztą jak w 2011 roku.

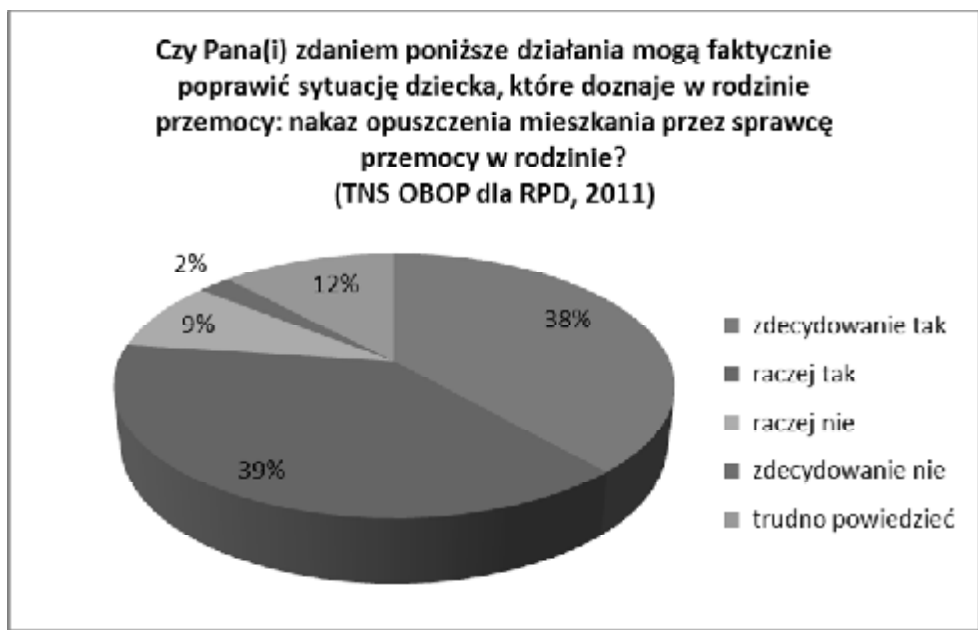
Porównując jednak obraz z 2011 i z 2012 roku (wykres poniżej), spostrzec można 6-punktowy wzrost pozytywnej oceny tegoż środka ochrony dzieci przed przemocą w rodzinie – z 42 do 48%.

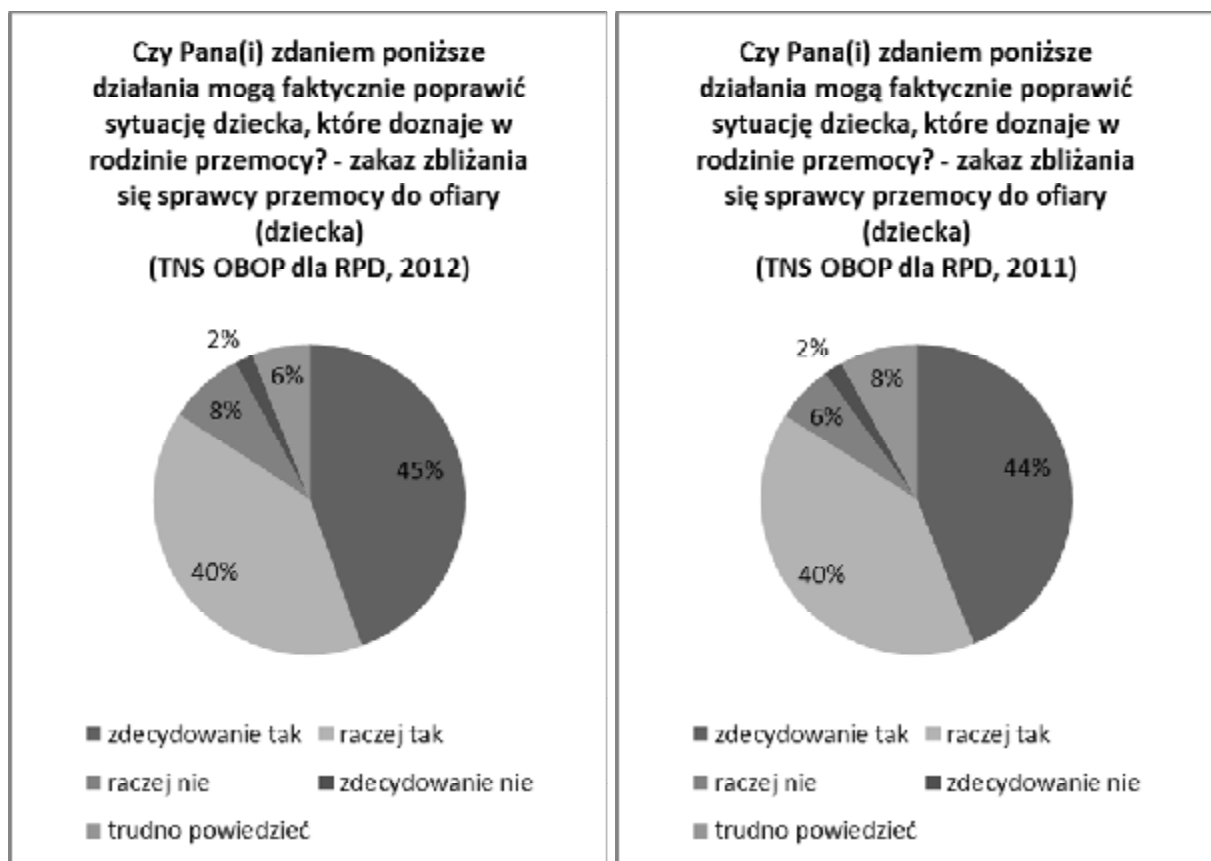
Z kolei opinia społeczna dotycząca innego środka, jakim jest **nakaz opuszczenia mieszkania przez sprawcę przemocy w stosunku do dziecka** ofiary przemocy domowej, charakteryzuje się w większości (77%) pozytywną oceną (wykres poniżej). W tym przypadku jedynie 15% badanych wyraziło ocenę negatywną.

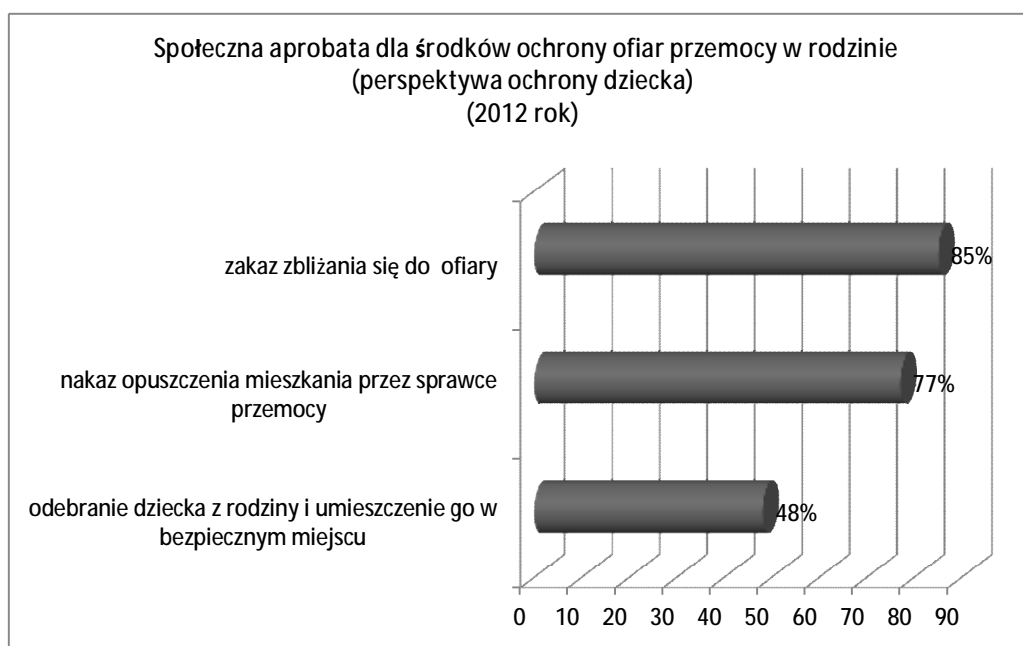
Niemal ten sam rozkład społecznych ocen odnotowano w 2011 roku (wykres poniżej), choć należy zauważyć niewielki wzrost w zakresie oceny negatywnej środka, jakim jest nakaz opuszczenia mieszkania przez sprawcę przemocy (z 11 do 15%).

Przyglądając się z kolei danym na temat oceny społecznej środka „zakaz zbliżania się sprawcy przemocy domowej do ofiary”, gdzie ofiarą jest dziecko, stwierdzić należy – w porównaniu z poprzednimi dwoma środkami ochrony, tj. odebraniem dziecka i nakazem opuszczenia mieszkania – jeszcze wyższą jego pozytywną ocenę społeczną, która w 2012 roku kształtowała się na poziomie 85% (wykres poniżej). Podobnie rozkład ocen społecznych dotyczących tego rozwiązania przedstawiał się w roku 2011 – 84% (wykres drugi poniżej).

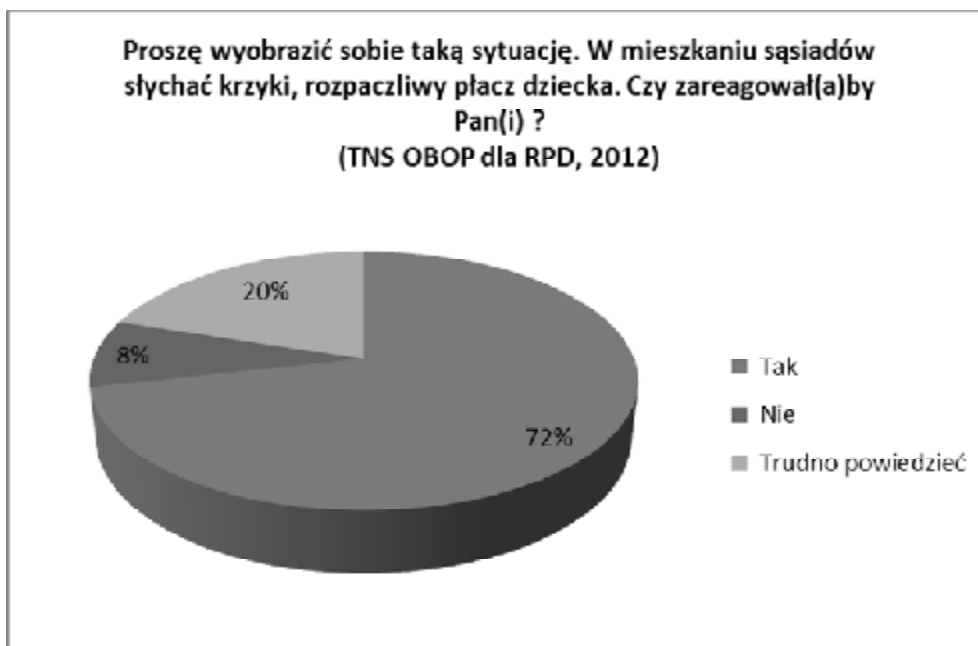
Porównując ocenę wszystkich trzech rodzajów działań ochrony dziecka jako ofiary przemocy w rodzinie, w obrazie danych zarówno z 2012, jak i 2011 roku wyraźnie widać, iż **najmniej pozytywna ocena dotyczy działania w postaci odebrania dziecka z rodziny.**

Uzyskany profil wyników w zakresie oceny prawnych środków ochrony dziecka przed przemocą jest spójny z wcześniej przedstawionymi wynikami w zakresie opinii społecznej na temat preferowanych działań wobec rodzin z problemem przemocy nad dziećmi, w których ten typ ingerowania w rodzinę z problemem bicia dzieci charakteryzował się niskimi preferencjami społecznymi.

Postawy społeczne w zakresie bezpośredniego reagowania na przemoc wobec dziecka

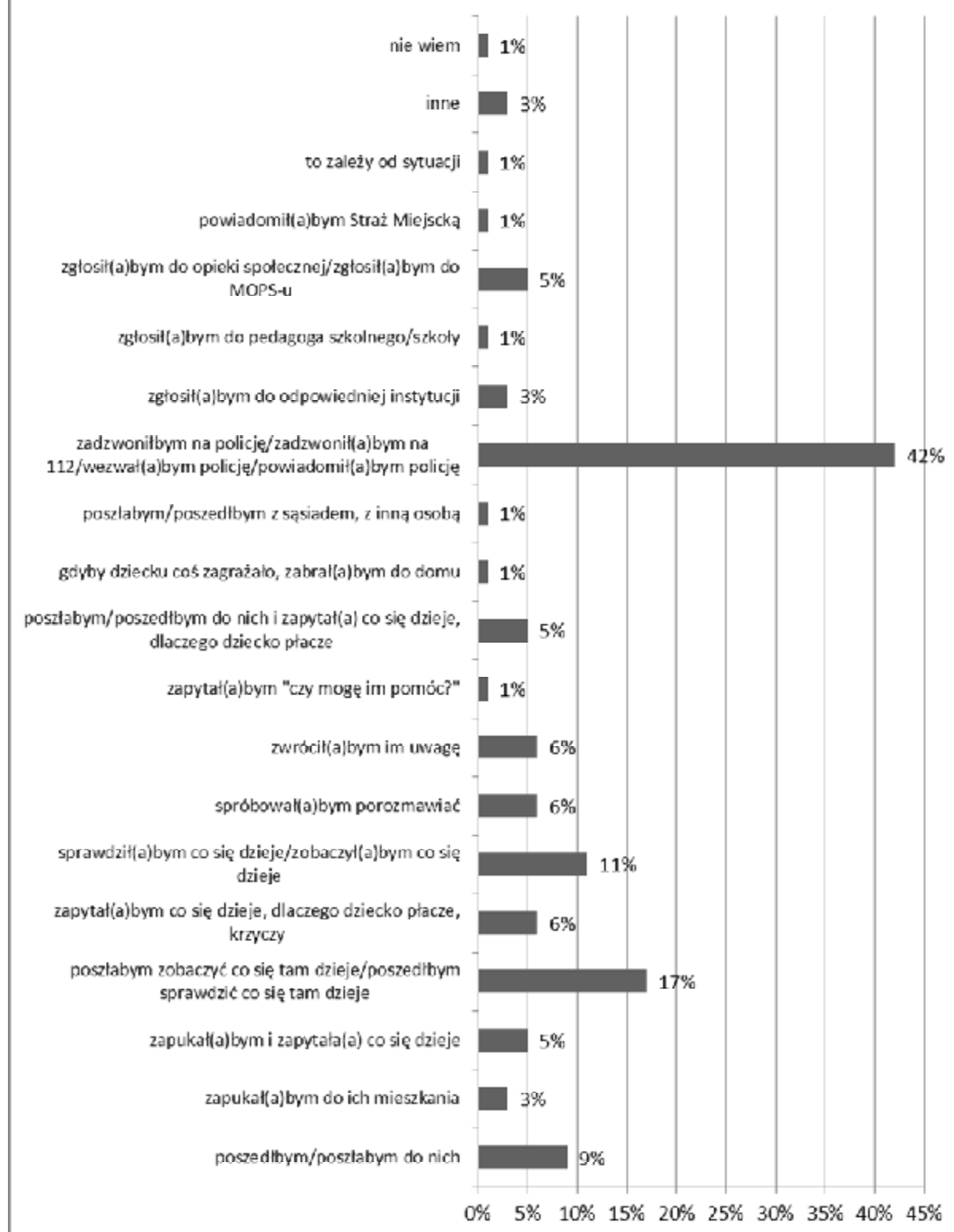
Przeprowadzone w 2012 roku badania pozwalają też określić poziom społecznej gotowości do reagowania na przemoc wobec dziecka w rodzinie. Uzyskane dane wskazują, iż **badani w zdecydowanej większości (72%) zadeklarowali, że zareagowaliby** w sytuacji, gdyby podejrzewali, iż w sąsiedztwie dochodzi do przemocy wobec dziecka. Blisko jedna trzecia badanych 28% takiej gotowości nie zadeklarowała. Wśród tych osób byli głównie mężczyźni, osoby do 19. roku życia, z wykształceniem podstawowym i zasadniczym, zamieszkujące południowe regiony Polski oraz określające siebie jako „sfrustrowani” i „tradycjoniści”.

Jednakże należy pamiętać, iż odpowiedź ta miała charakter wyłącznie ogólnodeklaracyjny, stąd wyciąganie na podstawie uzyskanych danych optymistycznych wniosków na temat dużej gotowości społecznej do reagowania na przypadki przemocy wobec dzieci raczej nie powinno mieć miejsca. Można przypuszczać, iż badani odpowiadali zgodnie z tzw. percepcją aprobaty społecznej. Chodzi tutaj o zachowania, jakie ich zdaniem są zgodne z oczekiwaniami społecznymi, a wręcz swego rodzaju „nawoływaniem”, jakie miały miejsce w ostatnich latach w ramach prowadzonych w Polsce kampanii społecznych („Kocham – reaguję”), wskutek komentarzy na temat potrzeby podejmowania działania i piętnowania bezczynności w przedmiotowych sytuacjach, w związku z kilkoma drastycznymi przypadkami przemocy wobec dziecka nagłośnionymi przez media.

Nieco dokładniej obraz reagowania na bezpośrednią styczność z przypadkami przemocy wobec dziecka ukazuje rozkład odpowiedzi na pytanie uzupełniające – o sposób owego zareagowania.

**W jaki sposób by Pan(i) zareagował(a)? N=715
(TNS OBOP dla RPD, 2012)**

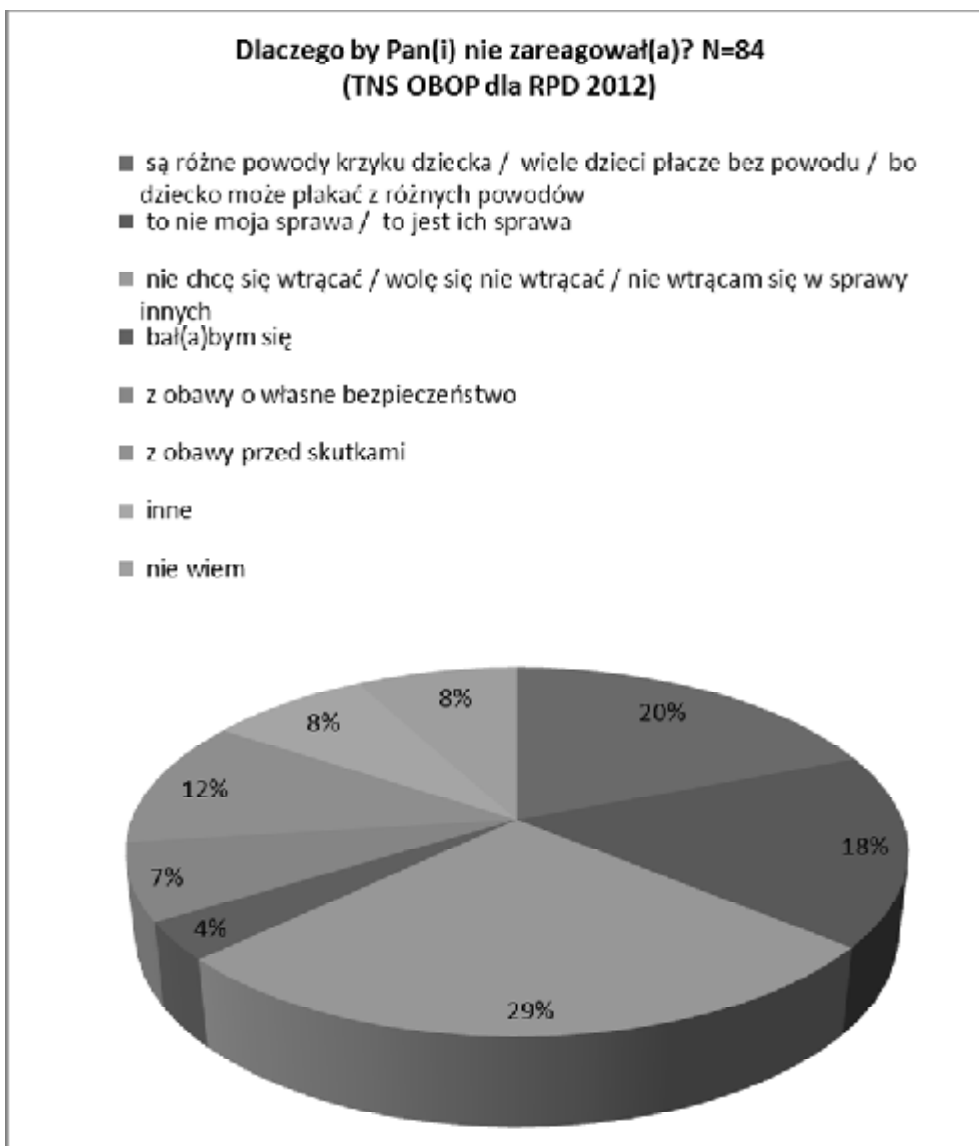
Analizując wskazania 715 osób, które zadeklarowały gotowość do zareagowania (odpowiedź „Tak”), zauważa się, iż najbardziej preferowanym rodzajem reakcji społecznej na przedstawioną sytuację („w mieszkaniu sąsiadów słysząc krzyki i rozpaczliwy płacz

dziecka”) okazało się **powiadomienie Policji** – **42%** wskazań. Kolejny 1% badanych powiadomiłby Straż Miejską.

W dalszej kolejności, jako nieco mniej popularne wśród badanych (suma 4 rodzajów podobnych odpowiedzi – 39%), pojawiło się podjęcie **działania w postaci próby wyjaśnienia sytuacji**. W gruncie rzeczy badani deklarują, iż dążyliby do uzyskania lepszej informacji w postaci zachowania typu „**sprawdzenie, co się dzieje**”. Do tej grupy badanych można więc dodać też 1% badanych, którzy odpowiedzieli „to zależy od sytuacji”. Można więc powiedzieć, iż **40%**, czyli zdecydowanie ponad jedna trzecia badanych, udzieliło odpowiedzi „ucieczkowej”, wykazując brak zdecydowania co do sposobu zadziałania i poniekąd jego potrzeby (reakcję nieokreśloną). Z drugiej strony należy przyznać, iż z punktu widzenia ratowania sytuacji dziecka faktycznie doznającego przemocy w danej chwili działanie tego typu może przynieść efekty. **Zgłoszenie do odpowiedniej instytucji** (instytucji nieokreślonej, pedagoga szkolnego, ośrodka pomocy społecznej) preferuje mniej niż **co 10. badany** (9% spośród osób gotowych do zareagowania). Nieco więcej osób (**12%**) **podjęłoby reakcję w postaci bezpośredniego kontaktu z rodzicami** – próby porozmawiania lub zwrócenia uwagi. 3% badanych wybrałoby zachowanie sygnalizujące, iż otoczenie słyszy, co się dzieje, poprzez zapukanie w drzwi.

Wśród reprezentujących najbardziej zdecydowany typ reagowania (zgłoszenie Policji) częściej występowały osoby z wyższym wykształceniem, mieszkańcy miejscowości średniej wielkości (do 100 tys.), badani zamieszkujący północne regiony Polski, pracownicy administracji i usług (w tym nauczyciele). Natomiast wśród osób o typie reakcji nieokreślonej (sprawdzenie, co się dzieje) nieco częściej występowali mężczyźni, osoby w średnim wieku (30-49 lat), mieszkańcy wsi, osoby z centralnych regionów kraju oraz badani określający siebie jako „tradycjoniści”.

Interesującym elementem analizy postaw społecznych w zakresie bezpośredniego reagowania na podejrzenie sytuacji przemocy wobec dziecka jest próba **ustalenia powodów braku gotowości do reagowania**. Ciekawa jest charakterystyka demograficzna tej 84-osobowej grupy. Okazało się, iż wśród badanych, którzy zadeklarowali jednoznacznie brak gotowości do zareagowania na bezpośrednie podejrzenie o przemoc wobec dziecka w sąsiedztwie, częściej zaznaczały się osoby starsze (po 60. roku życia), mężczyźni, osoby nieposiadające wyższego wykształcenia, robotnicy oraz emeryci i renciści, nieposiadający dzieci, mieszkańcy wsi oraz osoby z południowych regionów kraju. Dodatkowo badania z 2012 roku dostarczają danych na temat powodów braku gotowości do zareagowania (wykres poniżej).

Uzyskane odpowiedzi od 84 osób, które jednoznacznie stwierdziły, że nie podjęłyby żadnego działania (reakcji), pokazują, iż najczęściej powodem braku reagowania jest **niechęć do wtrącania się w sprawy innych (rodziców) – 29%**. Podobny rodzaj odpowiedzi – „to nie moja sprawa” – wybrało 18% badanych. Łącznie więc **niemal połowa badanych (47%), nie podjęłaby reakcji, uznając zasady nietykalności rodziny lub nie czując się odpowiedzialnym czy „uprawnionym” do reagowania**. Powodem braku gotowości do reagowania u **niemal jednej czwartej badanych (23%) okazał się strach** i obawa (o własne bezpieczeństwo, przed skutkami).

Podsumowanie – wnioski końcowe

- Poziom społecznej akceptacji dla bicia dzieci jest w społeczeństwie polskim nadal wysoki. Ponad dwie trzecie Polaków (68%) akceptuje tzw. klapsy stosowane wobec dziecka. W stosunku do roku 2011 nie nastąpiła żadna zmiana w poziomie aprobaty

vs. dezaprobaty tego typu zachowań, lecz następuje niewielka poprawa w postaci spadku aprobaty dla klapsów w stosunku do okresu sprzed nowelizacji prawa (2008 rok).

- Ponad jedna trzecia polskiego społeczeństwa (38%) nie widzi w tzw. sprawianiu dziecku lania specjalnego dla niego zagrożenia. Mniej niż co czwarty Polak ocenia takie postępowanie z dzieckiem zdecydowanie negatywnie. Także pod tym względem nie dostrzeżono zmian w stosunku do roku 2011.
- Co trzeci Polak jest zdecydowanie przeciwny biciu w wychowaniu, jednak jedna czwarta naszego społeczeństwa (24%) nadal aprobuje bicie dziecka jako skuteczną metodę wychowawczą. Mimo braku zmian w stosunku do roku 2011, utrzymuje się zdecydowany wzrost dezaprobaty dla kar cielesnych w wychowaniu, jaki odnotowano już w 2011 w stosunku do roku 2008.
- Nie zwiększyło się społeczne poparcie dla prawnego zakazu stosowania kar cielesnych w wychowaniu, a wręcz nastąpił niewielki wzrost jego przeciwników. Należy jednak zaznaczyć, iż społeczna wiedza o bezprawnym charakterze bicia dzieci jest wysoka – 78% i nieco wzrosła (o 4 punkty) w porównaniu do roku 2011.
- Zdecydowana większość Polaków (67%) uważa dziś, iż postępowanie z dzieckiem nie jest prywatną sprawą rodziców, nadal jednak co trzeci Polak jest przeciwnego zdania. Porównując dane z 2011 i 2012 roku, można uznać, iż sposób postępowania rodziców z dziećmi z jednej strony przestaje być traktowany w społeczeństwie polskim jako ich prywatna sprawa, który to pogląd był dość charakterystyczny dla polskiego społeczeństwa w przeszłości. Z drugiej jednak strony postawy tradycyjne są wśród Polaków nadal dość częste. W oparciu o przeprowadzone badania można stwierdzić, iż stosunkowo wysoka społeczna akceptacja dla ingerencji w rodzinę z problemem przemocy wobec dziecka (występująca zarówno w 2011, jak i 2012 roku) dotyczy przede wszystkim pozarestrykcyjnych sposobów interwencji, podczas gdy działania formalno-restrykcyjne (karanie rodziców, odbieranie dziecka) znajdują stosunkowo niską aprobatę społeczną.
- Nieco wzrosła liczba osób uznających, iż każdy, kto wie o przemocy wobec dziecka, powinien podejmować jakieś działanie (z 28 do 34%). Ponadto w wymiarze deklaracji ponad dwie trzecie (72%) wyraża gotowość do zareagowania, jeśli by podejrzewali występowanie przemocy wobec dziecka w sąsiedztwie. Jednakże w dużym stopniu podejmowałiby działania wyjaśniające, sprawdzające – czyli raczej pośrednią reakcję, a jedynie co 10. badany zgłosiłby sprawę do odpowiedniej instytucji. Najchętniej

w takiej sytuacji powiadamiano by Policję (42%). Powodem braku działania okazały się niechęć do mieszania się w cudze sprawy oraz obawa i strach o skutki i własne bezpieczeństwo. Ujawnione dane na temat preferencji w zakresie bezpośredniego reagowania na sytuacje przemocy wobec dziecka indukują określone wnioski w zakresie potrzeby społecznej edukacji na temat konieczności i odpowiedzialności podejmowania reakcji oraz jej pożądanego charakteru. Okazuje się bowiem, iż o ile w społecznej percepcji potrzeba, a może i powinność takiego działania jest w większości odczuwana, o tyle preferowany rodzaj działania to w dużej mierze reakcja o mało zdecydowanym lub zachowawczym charakterze. Podsumowując, jedynie połowa badanych (51%) wykazała gotowość do powiadomienia, zgłoszenia sytuacji do jakichś instytucji zajmujących się problemem przemocy wobec dziecka (Policja, pomoc społeczna, pedagog szkolny, inne odpowiednie instytucje).

- W społeczeństwie polskim działanie, jakim jest odebranie dziecka rodzicom jako sposób ochrony dziecka przed przemocą, spotyka się nadal z najmniejszą aprobatą (48%) w porównaniu z innymi ustawowymi rozwiązaniami (nakaz opuszczenia mieszkania czy zakaz zbliżania się). W stosunku do prawnie określonych działań wobec sytuacji przemocy wobec dziecka najbardziej akceptowany jest zakaz zbliżania się do ofiary (85%).

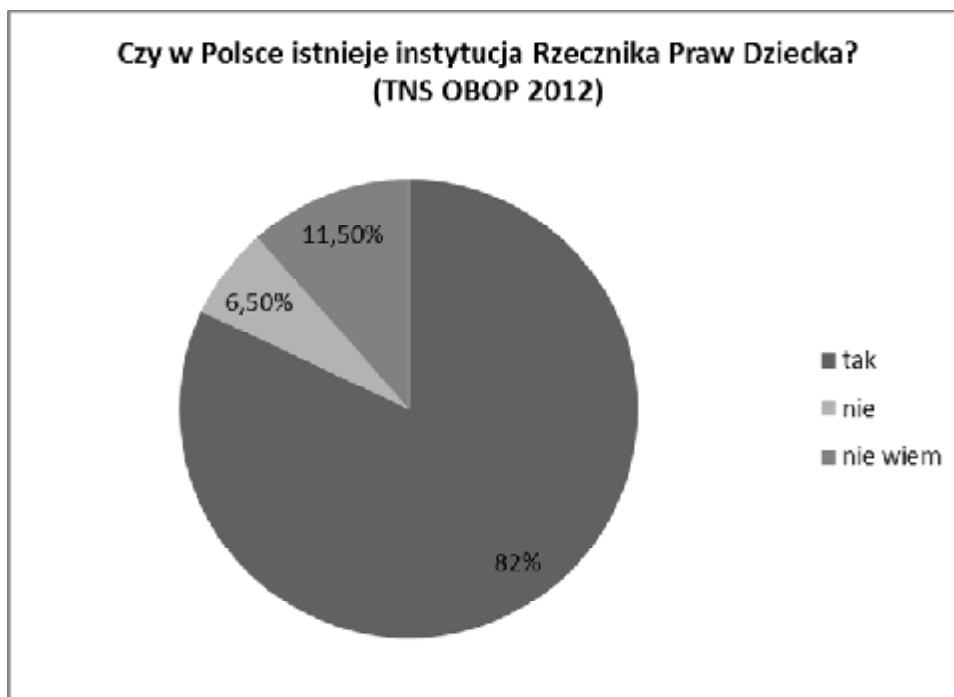
Doświadczenia innych państw pokazują, iż wzrost społecznej aprobaty dla poszanowania praw dziecka i „bezprzemocowego” podejścia do dzieci, a także poszanowania dla oficjalnego (prawnego) zakazu jest zazwyczaj procesem powolnym. W Szwecji, która jako pierwsze państwo wprowadziła w 1979 roku całkowity zakaz kar cielesnych wobec dzieci, wyraźny wzrost aprobaty tego zakazu oraz przełożenie jego istnienia na postawy dość powszechnej dezaprobaty dla stosowania kar fizycznych wobec dzieci (do 89%) nastąpił po wielu latach od chwili jego ustanowienia (badania z 1994 roku). Podobnie powolny jest obserwowany proces pojawiania się pozytywnych skutków w postawach społecznych wprowadzenia zakazu stosowania kar fizycznych w innych państwach np. w Austrii czy Niemczech⁴⁶³. Należy jednak zauważyć, iż aby następował postęp w kwestii poszanowania praw dziecka, nie wystarczą jedynie reformy prawa. Potrzebne są stałe i systematyczne działania w zakresie edukacji społecznej, realizowane poprzez różne formy w sferze samych praw, szkodliwości przemocowych sposobów postępowania z dzieckiem, jak również

⁴⁶³ Badania porównawcze prezentowane przez K. Bussmanna na Międzynarodowej Konferencji „Children without violence”, Praga, 2-3 kwietnia 2009.

rozwijania wiedzy społecznej na temat właściwych środków wychowania i popularyzowania pożądaných sposobów i zachowań wobec dziecka.

Załącznik nr 11 – Działalność Rzecznika Praw Dziecka w opinii społecznej

W 2012 roku TNS OBOP⁴⁶⁴ przeprowadził kolejny sondaż, w którym badając opinię społeczną zadano pytania mające na celu określenie poziomu społecznej świadomości na temat istnienia instytucji Rzecznika Praw Dziecka oraz jego działań.

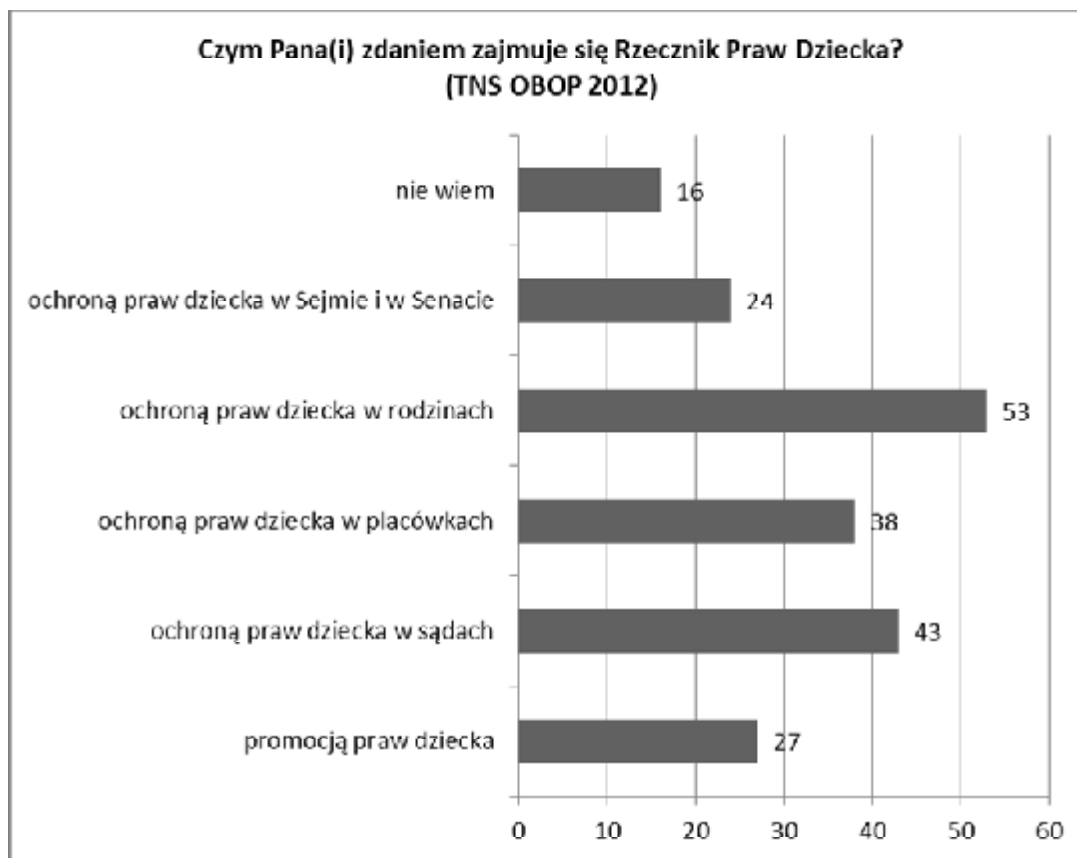

Dane uzyskane w badaniu potwierdzają wysoki poziom wiedzy o funkcjonowaniu urzędu Rzecznika. Na pytanie „Czy w Polsce istnieje instytucja Rzecznika Praw Dziecka?” 82% badanych odpowiedziało tak, 11,5% nie wiem, a tylko 6,5% nie. Uzyskane wyniki są pod tym względem identyczne jak w roku 2011.

Wśród osób, które nie miały tej świadomości (18% badanych) znalazły się przede wszystkim osoby do 20. roku życia oraz po 65. roku życia, mieszkańcy mniejszych miejscowości, osoby z niższym wykształceniem (podstawowym i zawodowym), o niskich dochodach gospodarstwa domowego oraz nieposiadający dzieci. Wysoki poziom świadomości istnienia w Polsce Rzecznika Praw Dziecka można przypisywać intensywnej i widocznej na forum publicznym działalności merytorycznej Rzecznika, częstym wypowiedziom publicznym w kwestiach ochrony dzieci i ich dobra, a także organizowanym lub współorganizowanym kampaniom społecznym, konkursom czy innym przedsięwzięciom, w tym związanym z Rokiem Janusza Korczaka.

W zakresie działań Rzecznika, badani przez TNS OBOP wskazywali na przedstawione im do wyboru kategorie z różną częstotliwością.

⁴⁶⁴ Badanie wykonane na reprezentatywnej próbie 1005 dorosłych mieszkańców Polski w wieku od 15. do 75. roku życia, w 2012 roku.

Stosunkowo niewiele jest osób, które zupełnie nie wiedzą czym zajmuje się Rzecznik Praw Dziecka – grupę tę stanowi 16% badanych. Pozostali posiadają w tym względzie pewną orientację. Najwięcej badanych, 53%, wskazało na obszar zadań dotyczących ochrony praw dziecka w rodzinie (53%), kolejny obszar to ochrona praw dziecka w sądach (43%) oraz ochrona praw najmłodszych w placówkach (38%). Najniższy poziom świadomości zadań Rzecznika dotyczył natomiast ochrony praw dziecka w Sejmie i Senacie (24%) oraz promocji praw dziecka (27%).

We wrześniu 2011 roku TNS OBOP przeprowadził również zbiorcze badanie⁴⁶⁵ zaufania do instytucji publicznych, w tym Rzecznika Praw Dziecka. Wyniki tego badania wskazują na 57% zaufanie do instytucji Rzecznika przy nieufności na poziomie 11%. W poprzednim badaniu TNS OBOP z 2006 roku⁴⁶⁶ zaufanie do Rzecznika Praw Dziecka deklarowało 47%, a jego brak – 22% pytanych. W ciągu 5 lat nastąpił więc wzrost zaufania do instytucji o 10 punktów procentowych; o 10% spadł też poziom nieufności do dziecięcego ombudsmana.

⁴⁶⁵ Sondaż zrealizowany w dniach 1-4 września 2011 roku na ogólnopolskiej, losowej, reprezentatywnej próbie tysiąca Polaków w wieku powyżej 15 lat.

⁴⁶⁶ Sondaż zrealizowany w dniach 6-10 kwietnia 2006 roku na ogólnopolskiej losowej reprezentatywnej próbie 1005 mieszkańców Polski powyżej 15 roku życia.

Załącznik nr 12 – Skład osobowy Rady Doradczej Rzecznika Praw Dziecka

(Stan na 31 marca 2013)

1. **Renata Durda**, Kierownik Ogólnopolskiego Pogotowia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia” Instytutu Psychologii Zdrowia w Warszawie.
2. **Anna Dymna**, Prezes Fundacji „Mimo wszystko” w Krakowie.
3. **prof. Teresa Jackowska**, Ordynator i Kierownik Kliniki Pediatrii CMPK Szpitala Bielańskiego w Warszawie, członek zarządu Polskiego Towarzystwa Pediatrycznego.
4. **dr Paweł Jaros**, Sędzia, adiunkt, Wydział Prawa i Administracji UKSW.
5. **prof. Ewa Jarosz**, Katedra Pedagogiki Społecznej Uniwersytetu Śląskiego.
6. **Mirosława Kątna**, Przewodnicząca Komitetu Ochrony Praw Dziecka.
7. **Izabela Kolecka**, Prezes Fundacji OPOKA w Łodzi.
8. **dr Irena Kornatowska**, Prezes Zarządu Fundacja Dzieci Niczyje.
9. **Henryka Krzywonos-Strycharska**, działaczka na rzecz rodzinnych form opieki nad dzieckiem.
10. **Anna Lechowska**, Prezes Stowarzyszenia dla dzieci SZANSA w Głogowie.
11. **Joanna Luberadzka**, Prezes Fundacji Przyjaciółka.
12. **Edward Lutczyn**, Artysta plastyk.
13. **ksiądz Arkadiusz Nowak**, Krajowe Centrum do spraw AIDS.
14. **Teresa Ogrodzińska**, Prezes Fundacji Rozwoju Dzieci im. J. A. Komeńskiego.
15. **prof. Jan Oleszczuk**, Kierownik Katedry i Kliniki Położnictwa i Perinatologii Uniwersytetu Medycznego w Lublinie.
16. **Piotr Pawłowski**, Prezes Stowarzyszenia Przyjaciół Integracji.
17. **Agnieszka Rękas**, Sędzia Sądu Okręgowego w Częstochowie.
18. **dr Teresa Romer**, Sędzia Sądu Najwyższego w stanie spoczynku.
19. **prof. Barbara Smolińska-Theiss**, Kierownik Katedry Pedagogiki Społecznej im. Janusza Korczaka Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie.
20. **Anna Sobiesiak**, Dyrektor Ośrodka Adopcyjno-Opiekuńczego w Toruniu.
21. **Henryka Sokolowska**, Prezes Stowarzyszenia Integracyjnego „Klub Otwartych Serc” w Wieruszowie.
22. **ksiądz prof. dr hab. Adam Solak**, Kierownik Katedry Pedagogiki Pracy i Doradztwa Personalnego na Uniwersytecie Pedagogicznym im. KEN w Krakowie

23. **prof. Wanda Stojanowska**, Kierownik Katedry Prawa Rodzinnego i Prawa Nieletnich Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie
24. **prof. Maciej Tanaś**, Dziekan Wydziału Nauk Pedagogicznych Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie.
25. **Anna Maria Wesółowska**, Sędzia.
26. **prof. Maciej Wojtyszko**, Literat, reżyser.
27. **Dorota Zawadzka**, Pedagog i psycholog rozwojowy.

Załącznik nr 13 – „Deklaracja warszawska”

DEKLARACJA WARSZAWSKA

My, uczestnicy Międzynarodowego Kongresu Praw Dziecka, obradującego w 2012 roku w Warszawie oraz Ci, dla których dobro dziecka oraz ochrona jego naturalnych praw są wartościami najcenniejszymi – w roku poświęconym osobie i ideom Janusza Korczaka – wychowawcy, lekarza, pedagoga, opiekuna sierot, rzecznika praw dziecka w społeczeństwie – zwracamy się do rodziców, wychowawców i opiekunów, do nauczycieli, polityków, duchownych, do wszystkich osób odpowiedzialnych za kształt życia społecznego – z apelem o urzeczywistnienie dziedzictwa Janusza Korczaka.

Fundamentem Korczakowskiej filozofii jest mądra miłość do dziecka, uznanie jego podmiotowości, godności, wolności i odpowiedzialności, respektowanie prawa do szacunku, do partnerstwa w rodzinie, społeczeństwie i państwie. Dziecko jest obywatelem, którego głosu należy słuchać zarówno w jego sprawach osobistych, jak i rodzinnych, społecznych oraz państwowych.

Przypominamy za Januszem Korczakiem, że dzieci – są ludźmi. Dziecko jest człowiekiem, a nie zadatkiem na przyszłego człowieka.

Zasady wychowawcze Janusza Korczaka, które legły u podstaw Konwencji o Prawach Dziecka, powinny być żywe w rodzinie, w szkole, w placówkach wychowawczych, opiekuńczych, kulturalnych, w działalności organizacji pozarządowych, religijnych i organów władzy publicznej.

Dzisiaj po 23 latach od uchwalenia przez Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych Konwencji o Prawach Dziecka oczekujemy od każdego państwa:

- Pełnego wdrożenia jej postanowień oraz ratyfikacji wszystkich Protokołów fakultatywnych do Konwencji o Prawach Dziecka
- Powołania w każdym państwie niezależnej instytucji Rzecznika Praw Dziecka
- Ustanawiania praw i tworzenia warunków, w których w pełni będą respektowane naturalne prawa dziecka.

W imię pokoju i szacunku dla podstawowych praw człowieka oraz wiary w godność i wartość istoty ludzkiej, w dążeniu do zapewnienia każdemu atmosfery szczęścia, miłości i zrozumienia wzywamy zarówno rządy, jak i organizacje pozarządowe oraz wszystkie dorosłe osoby do podjęcia wszelkich działań gwarantujących każdemu dziecku świat wolny od przemocy, upokorzenia, biedy, niesprawiedliwości, dyskryminacji i zaniedbania, gwarantujących wszystkim pokoleniom dobrą przyszłość.